

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**за матеріалами IV Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

***«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ Й
ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
ТЕОРЕТИЧНІ, ПРАКТИЧНІ
ТА ОСВІТЯНСЬКІ АСПЕКТИ»***

30-31 березня 2020 р.

м. Дніпро

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Інститут модернізації змісту освіти
Національна металургійна академія України
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Полтавська державна аграрна академія

Збірник наукових праць за матеріалами
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції

«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ Й ОПОДАТКУВАННЯ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
ТЕОРЕТИЧНІ, ПРАКТИЧНІ ТА ОСВІТЯНСЬКІ АСПЕКТИ»

30-31 березня 2020 р.

Лист МОН України від 05.02.2020 № 22.1/10-280

м. Дніпро

УДК 657:35.073.526:65.01:336.2:005

Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти: Збірник наукових праць за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (30-31 березня 2020 р.). – Дніпро: НМетАУ, 2020. – 578 с.

У збірнику містяться матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти» (30-31 березня 2020 р.).

Для науковців, викладачів, фахівців-практиків, студентів економічних спеціальностей.

Організаційний комітет конференції:

Ковальчук К.Ф., д.е.н., проф., декан факультету економіки і менеджменту
НМетАУ – Голова організаційного комітету

Плаксієнко В.Я., д.е.н., проф., завідувач кафедри бухгалтерського обліку ПДАА

Пашкевич М.С., д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку і аудиту НТУ «ДП»

Король Г.О., к.е.н., проф., професор кафедри обліку і аудиту НМетАУ

Зелікман В.Д., к.т.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту НМетАУ

Акімова Т.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту НМетАУ

Распопова Ю.О., к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту НМетАУ

Сокольська Р.Б., к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту НМетАУ

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст і орфографію матеріалів, додержання норм авторського права, достовірність наведених фактичних даних, посилань на джерела, імен та назв несуть відповідальність автори матеріалів.

Редакція не завжди поділяє думку автора матеріалу.

При використанні матеріалів Конференції посилання на авторів і видання є обов'язковим.

ЗМІСТ

<i>Секція 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОГО ОБЛІКУ.....</i>	13
<i>Бежан М.С. науковий керівник Усатенко О.В. Економічний зміст доходів, витрат і фінансових результатів з огляду нормативно-правової бази.....</i>	13
<i>Безверхня Ю.В. Хеджування як елемент управлінського обліку.....</i>	17
<i>Бержанір І.А. Власний капітал: проблеми та напрями удосконалення обліку.....</i>	21
<i>Бечко В.П., Бечко Я.В. Проблеми обліку грошових коштів підприємств України та шляхи їх вирішення.....</i>	24
<i>Бечко В.П. Недоліки обліку розрахунків дебіторської заборгованості підприємств України та напрями їх усунення.....</i>	30
<i>Брайла Г.В., Гайдаєнко О.М. Поняття активів підприємства як важливий компонент фінансової звітності.....</i>	35
<i>Брік С.В. Фінансовий облік бухгалтерських програм, що застосовуються н підприємстві, в якості нематеріальних активів.....</i>	40
<i>Григор`єва Л.А., науковий керівник Давидюк Т.В. Економічна суть прибутк та особливості його формування в сучасних умовах господарювання.....</i>	43
<i>Гринчук І.О., Томашук І.В. Особливості бухгалтерського обліку в бюджетних установах.....</i>	48
<i>Губарик О.М. Особливості переоцінки основних засобів при переході на міжнародні стандарти.....</i>	54
<i>Гудима О.В., Протопопова Н.А. Шляхи удосконалення обліку втрат від внутрішнього браку на швейних підприємствах.....</i>	57
<i>Даниліна С.О., Барилець П.С. Проблеми обліку в цифровій економіці.....</i>	63
<i>Дмитренко О.М., Вітер С.А. Відображення соціальних аспектів діяльності у нефінансовій звітності підприємств.....</i>	67

<i>Домбровська Н.Р.</i> Напрями поліпшення облікового забезпечення управління формуванням і використанням фінансових результатів.....	73
<i>Дяченко І.О., Томашук І.В.</i> Основні характеристики бухгалтерського обліку в управлінні бюджетними установами.....	78
<i>Ємельянова Ю.В., Кузьменко Н.В., Циган Р.М.</i> Види звітності підприємств.....	84
<i>Зелікман В.Д., Яценко Л.С.</i> Удосконалення обліку нарахування пені на прострочені платежі за кредитами банків.....	87
<i>Ілляшенко К.В.</i> Теоретичні засади складання статистичної звітності.....	90
<i>Ільницька-Гикавчук Г.Я.</i> Теоретичні засади обліку необоротних активів туристичного підприємства.....	94
<i>Король Г.О., Єршоміна О.Л., Грицак К.О.</i> Напрями зменшення втрат товарних запасів.....	97
<i>Король Г.О., Акімова Т.В., Ганнич О.О., Шаруда Д.О.</i> Підхід до оцінки основних засобів при їх оприбуткуванні на баланс за міжнародними стандартами.....	100
<i>Корчагіна В.Г., Дейнеко Г.І.</i> Важливість облікової політики для підприємств.....	105
<i>Корчагіна В.Г., Сокиряк В.О.</i> Доречність застосування креативного обліку..	108
<i>Корчагіна В.Г.</i> Стратегічний облік як новітня інформаційна система підприємства.....	111
<i>Костенко О.М., Макаренко С.М., Макаренко І.О.</i> Розвиток інтегрованої звітності компаній: етапи становлення та розповсюдження її у світі.....	114
<i>Крочак О.І.</i> Удосконалення обліку витрат на виробництво продукції технічних культур.....	120
<i>Куруленко Т.А.</i> Проблемные вопросы сближения учета основных средств с МСФО.....	124
<i>Летуча О.В., Онофрійчук А.О.</i> Моделювання обліку якості продукції для підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.....	128

<i>Матвієнко М.В., Томашук І.В.</i> Облік доходів і видатків спеціального фонду бюджетних установ.....	132
<i>Мельник М.М., Єршова Н.Ю.</i> Стратегічний управлінський облік: практичні аспекти впровадження на ТОВ «ФАКТОР-ДРУК».....	136
<i>Морозова Є.П., Войтенко А.С.</i> Проблемні аспекти обліку основних засобів в умовах переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності.....	139
<i>Почепцова А.І., науковий керівник Дутченко О.О.</i> Удосконалення ведення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємствах.....	143
<i>Сокольська Р.Б., Іванов А.І.</i> Удосконалення обліку нарахованих доходів за кредитними операціями банків.....	146
<i>Таран М.М., Томашук І.В.</i> Основні характеристики бухгалтерського обліку на підприємстві.....	149
<i>Терлецька В.О.</i> Облікове забезпечення венчурної діяльності.....	154
<i>Усатенко О.В., Панькова А.С.</i> Теоретичні аспекти економічного змісту та класифікації виробничих запасів для цілей бухгалтерського обліку.....	159
<i>Усатенко О.В., Ткаченко Д.О.</i> Закордонний досвід і перспективи України щодо запровадження інновацій у сфері облікового забезпечення реалізації товарів.....	162
<i>Ходзицька В.В.</i> Генезис формування менеджмент-звітності корпорацій.....	165
<i>Чабанюк О.М.</i> Сучасні програмні продукти в системі управління готелем.....	170
<i>Чернецька О.В.</i> ЄСВ 2020: аналіз нововведень.....	173
<i>Шепель І.В.</i> Порядок відновлення втрачених бухгалтерських документів.....	176
<i>Секція 2. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....</i>	
<i>Адаменко М.В.</i> Наукова ідея побудови методологічної платформи оцінювання та аналізу інноваційного потенціалу персоналу підприємства.....	180
<i>Ащеулова О.М., Лапко А.В.</i> Математичні методи та моделі в економіці.....	184
<i>Вайсеро Я.І., Гайдаєнко О.М.</i> Індикатори ефективності діяльності підприємства.....	189

<i>Герасименко В.В., Кільдей А.Д. Мішенін Є.В.</i> Еколого-економічний аналіз як складова механізму управління природо господарюванням.....	195
<i>Губаренко Л.М., Душина Л.М., Хохлова А.М.</i> Аналіз стану, динаміки та ефективності використання основних засобів ПрАТ «Великоанадольський вогнетривкий комбінат».....	199
<i>Довбня С.Б.</i> Діагностика фінансової стійкості підприємства: ієрархічний підхід.....	204
<i>Дорошкевич К.О., Іськів О.В.</i> Формування тактичних підходів на підприємствах в умовах інноваційного розвитку.....	208
<i>Дуброва Н.П., Лисухо І.В.</i> Джерела формування обігових коштів.....	212
<i>Душина Л.М., Ігнашкіна Т.Б.</i> Методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості КХВ ПрАТ «ДМЗ».....	215
<i>Дячук В.В, науковий керівник Рилєєв С.В.</i> Організаційно-інформаційні аспекти аналізу податку на прибуток підприємства.....	219
<i>Жадан Т.А., Савич В.Ф.</i> Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовими результатами підприємства.....	226
<i>Кічурчак М.В.</i> Аналітичний інструментарій оцінювання можливостей надання суспільних благ в контексті реформи децентралізації.....	230
<i>Куткова Є.Д., Єршова Н.Ю.</i> Удосконалення аналітичного забезпечення управління оборотними активами підприємства.....	233
<i>Лозанова К.О., Гайдаєнко О.М.</i> Аналіз динаміки, складу і структури активів підприємства.....	239
<i>Мацьків Г.В.</i> Особливості обліку витрат інноваційної діяльності в аграрній сфері.....	243
<i>Павличенко Д.О., Гайдаєнко О.М.</i> Регулювання рентабельності активів підприємства.....	247
<i>Самойлик Ю.В.</i> Консолідована звітність як ознака агропромислової інтеграції суб'єктів ринку.....	251
<i>Семенова Т.В., Кравченко С.О.</i> Оцінка економічного потенціалу підприємства в сучасних умовах.....	255

<i>Тютюнник С.В., Тютюнник Ю.М.</i> Аналіз географічної структури імпорту товарів в Україні.....	260
<i>Фарат О.В.</i> Вплив законів розвитку економічної організації на можливості використання внутрішніх резервів інноваційних кластерів....	263
<i>Фаринович І.В.</i> Аналітичне забезпечення управління прибутком суб'єктів господарювання.....	267
<i>Федечко К.А., научный руководитель Бучик Т.А.</i> Проблемы методического обеспечения анализа готовой продукции.....	270
<i>Хищенко А.М., Гайдаєнко О.М.</i> Особливості аналізу витрат діяльності хлібопекарських підприємств.....	273
<i>Fedorchuk O., Mohnenko A.</i> Investment provision of formation of competitive infrastructure of enterprises of the Kherson region.....	278
<i>Danylkiv Kh.P.</i> SWOT analysis of enterprise as a method of providing development of effective management strategy.....	282
<i>Posternak I.M., Posternak S.A.</i> Economic analytics of the city building energy reconstruction.....	288
<i>Секція 3. МЕТОДОЛОГІЯ АУДИТУ ТА ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....</i>	293
<i>Багрій К.Л.</i> Деякі особливості аудиторської діяльності в зарубіжних країнах.....	293
<i>Завербний А.С.</i> Проблеми і перспективи застосування енергоаудиту в системі енергоменеджменту підприємств за євроінтеграційних умов.....	298
<i>Казакова Е.Г., Горобец Д.В., научный руководитель Свирейко Н.Е.</i> Проблемы развития рынка аудиторских услуг в Беларуси.....	303
<i>Мардус Н.Ю.</i> Мета і зміст управлінського аудиту в системі контролю.....	307
<i>Пристемський О.С.</i> Особливості організації аудиту активів малих підприємств.....	311
<i>Приятельчук О.А.</i> Особливості аудиту суб'єктів малого бізнесу.....	314
<i>Рилєєв С.В.</i> Стратегічний аудит підприємства як напрямок розвитку аудиторських послуг.....	318

<i>Сахно Л.А.</i> Особливості санаційного аудиту підприємств в Україні.....	322
<i>Сиротюк Г.В., Янковська К.С.</i> Вдосконалення аудиторської діяльності в умовах євроінтеграційних процесів.....	329
<i>Секція 4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ.....</i>	333
<i>Алексєєнко М.Д.</i> Депозитна політика банків: економічна сутність та фактори впливу.....	333
<i>Анищенко А.А., научный руководитель Свирейко Н.Е.</i> Проблема управління запасами готовой продукции.....	336
<i>Безтелесна Я.Р., науковий керівник Балазюк О.Ю.</i> Особливості адміністрування податку на додану вартість.....	339
<i>Біленко А.В., науковий керівник Акімова Т.В.</i> Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні.....	342
<i>Білик І.І., Гамкало В.І.</i> Законодавче регулювання та механізм контролю за суб'єктами ЗЕД.....	347
<i>Білоцерківець В.В., Завгородня О.О., Чернишов Ю.О.</i> Історичні предтечі сучасної фіскальної політики: від античності до середньовіччя.....	351
<i>Бобровська Я.І., науковий керівник Остапенко В.М.</i> Роль акцизного збору у доходах бюджету.....	355
<i>Гембарська Н.С.</i> Віртуальні активи: суть та перспективи використання в Україні.....	359
<i>Глущенко Я.І.</i> Вплив податкового навантаження на обсяги експорту товарів України.....	365
<i>Гуртова Н.В., Жадько К.С.</i> Маркетингово-логістична діяльність підприємства як одна із складових фінансово-економічної політики підприємств держави.....	368
<i>Дончак Л.Г., Бойківська Г.М.</i> Чинники підвищення ефективності використання потенціалу підприємства.....	371
<i>Душдуров Е., науковий керівник Макаренко С.М.</i> Управління логістичною діяльністю сільськогосподарських підприємств Херсонщини.....	374

<i>Душина Л.М., Губаренко Л.М., Мануїлова О.П.</i> Позиціонування філії «Центр охорони здоров'я» ПАТ «Укрзалізниця» на ринку медичних послуг.....	378
<i>Зайцева Л.О., Лисогор А.І.</i> Фінансове забезпечення сталого розвитку підприємств.....	381
<i>Калюжна М.В., науковий керівник Остапенко В.М.</i> Актуальні проблеми оподаткування підприємств.....	385
<i>Корчагіна В.Г., Олексенко Т.О.</i> Визначення механізму оптимізації складу оборотних коштів.....	389
<i>Корчагіна В.Г., Трохименко В.М.</i> Вимірювання бюджетної безпеки як індикатора системи управління фінансами.....	394
<i>Корчагіна В.Г., Трунов В.С.</i> Напрями вдосконалення управління фінансовою діяльністю підприємств торгівлі.....	397
<i>Коцюрубенко Г.М., Іоргачова М.І.</i> Особливості функціонування підприємств сфери житлово-комунального господарства в Україні.....	400
<i>Кравченя А.А., Новокольская Ю.П., научный руководитель Свирейко Н.Е.</i> Зарубежный опыт финансовой поддержки малых предприятий.....	403
<i>Луцків О.М.</i> Основні зміни в податковій системі України в умовах фінансової децентралізації.....	407
<i>Макаренко С.М., Парнюк К.К.</i> Сучасні аспекти функціонування системи управління ризиками господарської діяльності підприємства.....	411
<i>Мельченко Д.А., Салтанова Е.Д., научный руководитель Свирейко Н.Е.</i> Совершенствование финансово-кредитного механизма стимулирования инновационного развития предприятий.....	415
<i>Микосянчик М.В., науковий керівник Артем'єва І.О.</i> Управління фінансами підприємств.....	418
<i>Могульська Т.О., науковий керівник Балазюк О.Ю.</i> Удосконалення процесу справляння податку на доходи фізичних осіб.....	421
<i>Навроцький Н.А., Косовець Л.І.</i> Просування товарів та послуг через рекламний інструмент «AdsManager».....	424

<i>Найденко О.Є., Тихомирова Д.В.</i> Аналіз податкового навантаження в Україні.....	427
<i>Нежидаєва Н.М., науковий керівник: Корнух О.В.</i> Удосконалення визначення терміну «конкурентоспроможність банку».....	432
<i>Неймирок Л.М., науковий керівник: Остапенко В.М.</i> Акцизний податок на підприємстві.....	436
<i>Ніколаєнко І.В., Навроцький Н.А.</i> Інтернет-торгівля як засіб підвищення конкурентоспроможності підприємства роздрібною торгівлі.....	440
<i>Нусінов В.Я., Міщук Є.В.</i> Удосконалення організаційного забезпечення безпеки економіко-інформаційних інтересів підприємства.....	443
<i>Олійник Н.М., Макаренко С.М., Наджафов І.</i> Особливості управління конкурентоспроможністю підприємства.....	448
<i>Олійник О.О., Дорофєєва Ю.В.</i> Проблеми і перспективи розвитку оподаткування в Україні.....	452
<i>Пшенична М.В., Атаманов С.Ю.</i> Напрями мінімізації фінансових ризиків у сфері фінансового забезпечення служб правопорядку України.....	456
<i>Пшенична М.В., Ліпченко В.Ю.</i> Напрями вдосконалення франчайзингових відносин в Україні.....	460
<i>Ремішевський А.Л., науковий керівник Балазюк О.Ю.</i> Проблеми та перспективи наповнення бюджету України.....	464
<i>Рибачок С.А., науковий керівник Макаренко С.М.</i> Особливості розвитку легкої промисловості в Україні.....	467
<i>Свирейко Н.Е.</i> Показатели и проблемы развития торговых организаций Республики Беларусь.....	470
<i>Свідерська О.О., Томашук І.В.</i> Податки – інструмент фінансового регулювання економіки України.....	473
<i>Сенишин О.С.</i> Досвід розвинутих країн в сфері державного програмування охорони довкілля та його адаптація до умов України.....	477
<i>Сидор Г.В., Вербіцька І.І.</i> Глобалізація як феномен сучасності.....	482

<i>Шаргало Н.В., Томашук І.В.</i> Бюджетна класифікація як єдина систематизована система.....	486
<i>Шепеленко М.Е., науковий керівник Тищенко В.Ф.</i> Методологічні засади корпоративного податкового менеджменту.....	491
<i>Юринець З.В., Шмирко Р.П.</i> Особливості хедхантингу в діяльності сучасних організацій.....	495
<i>Якимова Л.П.</i> Динаміка розвитку добровільного пенсійного забезпечення у країнах Східної Європи: колективна поведінка і спостережливе навчання.....	498
<i>Якубова І.П., Хованская М.С.</i> Построение бюджетирования расходов в процессно-ориентированных производствах.....	505
<i>Alekseyenko L., Tulai O.</i> Modernisation of tax system in the conditions of structural changes.....	508
<i>Kostenko V., Vysochyna A.</i> Features of IT sector development in Ukraine.....	511
<i>Smoleniuk R.</i> The development of agro-industrial complex of Ukraine's economy.....	515
Секція 5. ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	
<i>Закревська Л.М.</i> Доцільність застосування інструментів економіко-математичного моделювання для побудови ефективної системи стимулювання праці.....	519
<i>Кемарська Л.Г., Донських Н.О.</i> Використання сучасних інформаційних технологій в проведенні аудиту бюджетних установ.....	522
<i>Кемарська Л.Г., Шаповал А.С.</i> Управлінські інформаційні системи в обліку бюджетних установ.....	526
<i>Кошова Б.Р.</i> Автоматизовані системи обліку діяльності закладів готельно-ресторанної справи.....	530
<i>Макурін А.А.</i> Використання технології блокчейн в обліку.....	533

<i>Матюха М.М.</i> Особливості організації інформаційних систем управління обліку на малих підприємствах.....	537
<i>Пошивалова О.В.</i> Розвиток бухгалтерського обліку в умовах функціонування цифрової економіки.....	540
<i>Секція 6. ОСВІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ І ОПОДАТКУВАННЯ</i>	544
<i>Бельмас Д.О., Король Г.О.</i> Активізація мислення студентів в навчальній діяльності.....	544
<i>Біліченко С.П.</i> Вплив світових тенденцій на формування людського капіталу та системи освіти України.....	547
<i>Галкина М.Н.</i> Учетно-аналитическое обеспечение и внутренний аудит бизнес процессов в инновационном кластере.....	553
<i>Дроздовська Л.О.</i> Показники працевлаштування випускників у рейтинговій оцінці діяльності закладів вищої освіти при визначенні їх фінансування.....	557
<i>Король Г.О., Єршоміна О.Л., Кармазин О.В.</i> Удосконалення навчально-методичного забезпечення дисципліни «Облік на підприємствах малого бізнесу».....	562
<i>Лега О.В., Яловега Л.В., Прийдак Т.Б.</i> Самостійна робота здобувачів вищої освіти як спосіб формування компетентностей майбутніх фахівців.....	567
<i>Пономаренко Н.В.</i> Формування професійної компетентності бухгалтера через інтегрований підхід до навчання.....	574

Секція 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОГО ОБЛІКУ

Бежан М.С.

студентка кафедри обліку і аудиту,

науковий керівник: д.е.н., проф. Усаєнко О.В.,

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

м. Дніпро

E-mail: mariiabezhan@gmail.com

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ З ОГЛЯДУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ

Однією із найважливіших задач кожного підприємства є раціональне використання трудових, матеріальних та фінансових ресурсів задля отримання позитивного фінансового результату, тобто прибутку. Саме через актуальність цієї проблеми, питання економічного змісту доходів, витрат і фінансових результатів знайшло свою відповідь у нормативно-правовій базі та працях багатьох вітчизняних вчених.

Поняття дохід набуло ключового значення як у теорії, так і на практиці здійснення підприємницької діяльності. Воно й не дивно, адже дохід є одним із головних умов розвитку підприємства. З метою дослідження погляду законодавства на економічний зміст доходів та пропозиції власного трактування, була розроблена таблиця 1.

Таким чином, під доходом слід розуміти отримання підприємством грошових коштів або їх еквівалентів та матеріальних цінностей в результаті використання активів, продажу товарів, робіт, послуг або за рахунок інвестування капіталу.

Тлумачення економічної сутності категорії доходу

№ з/п	Джерело	Визначення поняття «доходи»
1	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1]	Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).
2	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2]	Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).
3	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» [3]	Дохід – це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу.
4	Концептуальна основа фінансової звітності [4]	Дохід – це збільшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді надходження чи збільшення корисності активів або у вигляді зменшення зобов'язань, результатом чого є збільшення власного капіталу, за винятком збільшення, пов'язаного з внесками учасників.

Джерело: складено автором на основі [1-4]

Через те, що всі підприємства прагнуть до максимізації прибутку, слід брати до уваги мінімізацію витрат як один із способів досягнення цієї мети. Саме тому важливо розглянути сутність поняття витрати. У таблиці 2 представлені різні трактування категорії витрат з боку законодавства України.

Таблиця 2

Тлумачення економічної сутності категорії витрат

№ з/п	Джерело	Визначення поняття «витрати»
1	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1]	Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).
2	Концептуальна основа фінансової звітності [4]	Витрати - це зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам.

Джерело: складено автором на основі [1, 4]

Таким чином, на основі проведеного дослідження, під такою економічною категорією як витрати слід розуміти зменшення трудових, матеріальних та фінансових ресурсів задля забезпечення діяльності підприємства.

Ретельно дослідивши нормативно-правову базу України, стало зрозуміло, що в законодавстві не розглядається визначення поняття «фінансовий результат». Тому був проведений аналіз наукових публікацій і розроблено таблицю 3, у якій можна побачити розбіжності в тлумаченні економічної сутності категорії фінансового результату науковцями.

Таблиця 3

Тлумачення економічної сутності категорії фінансового результату

№ з/п	Джерело	Визначення поняття «фінансовий результат»
1	Гуренко Т.О., Байцер Д.Л. «Економічна сутність фінансових результатів» [5, с.203]	Фінансовий результат – це така економічна категорія, яка формується поступово протягом фінансово-господарського року від різних видів діяльностей і виражається чистим доходом (прибутком), який залишається у підприємства на власні потреби.
2	Шипіна С.Б. «Сутність поняття “фінансові результати” як об’єкта бухгалтерського обліку» [6, с.232]	Фінансовий результат – це результат господарської діяльності, що є різницею від порівняння доходів і витрат підприємства за вирахуванням сум податків, що визначається за визначений період і в цілому або за видами діяльності та узагальнюється у вигляді прибутку (збитку).
3	Знамеровська Т.М., Халевицька Т.Г. «Фінансові результати діяльності: сутність, порядок формування та відображення в обліку» [7, с.44]	Фінансовий результат – це кінцевий результат діяльності підприємства за звітний період, який виражається прибутком або збитком.
4	Халімон М.В. «Сутність та особливості аудиту фінансових результатів підприємства» [8, с.152]	Фінансовий результат – це приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період.
5	Найда А.В. «Сутність категорії «фінансові результати»: економічний та обліковий підхід» [9, с.187]	Фінансовий результат – це універсальна економічна категорія, що відображає результативність господарської діяльності у вигляді відповідного показника – прибутку або збитку.

Джерело: складено автором на основі [5-9]

Виходячи з аналізу розглянутих трактувань в наукових публікаціях, можна запропонувати власне розуміння категорії фінансовий результат. Фінансовий результат – це індикатор ефективності підприємницької діяльності, який визначається прибутком або ж збитком підприємства в результаті реалізації товарів (робіт, послуг) за звітний період і виражений у грошовій формі.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено Наказом Міністерства фінансів від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: затверджено Наказом Верховної Ради України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід»: Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025.
4. Концептуальна основа фінансової звітності: Міжнародний документ від 01.09.2010 № 929_009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009
5. Гуренко Т.О., Байцер Д.Л. Економічна сутність фінансових результатів. Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. 2013. № 10 (3). С. 199-203.
6. Шипіна С.Б. Сутність поняття «фінансові результати» як об'єкта бухгалтерського обліку. Вісник ЖДТУ. 2012. № 1 (59). Серія: Економічні науки. С. 229-232.
7. Знамеровська Т.М., Халевицька Т.Г. Фінансові результати діяльності: сутність, порядок формування та відображення в обліку. Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки. 2014. № 75. С. 39-46.
8. Халімон М. В. Сутність та особливості аудиту фінансових результатів підприємства. Управління розвитком. 2014. № 10 (173). С. 152-154.

9. Найда А.В., Барасій О.А. Сутність категорії «фінансові результати»: економічний та обліковий підхід. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. 2014. № 1 (8). С. 183-188.

*К.е.н., доцент Безверхня Ю.В.
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного
м. Мелітополь
E-mail: yuliia.bezverkhnia@tsatu.edu.ua*

ХЕДЖУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Перехід економіки на ринкові відносини, глобалізація економічних зв'язків при використанні матеріальних і трудових ресурсів, капіталу і фінансування, посилення факторів невизначеності і ризику диктують необхідність дослідження атрибутів резервної системи, процесів хеджування, їх прогнозування та відображення в обліку. Особливо це стосується управлінського обліку.

Один з основоположних принципів бухгалтерського обліку в ринковій економіці – це принцип продовження діяльності, відповідно до якого підприємство нормально функціонує і буде продовжувати свою діяльність в доступному для огляду майбутньому, тобто не збанкрутує.

Дотримання цього принципу досягається:

- аудиторською перевіркою та складанням експертного висновку, який підтверджує, що підприємство дотримувалося існуючих правил обліку і функціонуватиме щонайменше ще рік;
- організацією облікового прогнозування стану резервної системи підприємства, визначення та регулювання його потенціалу, що, по суті, і є

об'єктом хедж-обліку [1, с.118].

У зв'язку з цим становить інтерес і економічну значимість вирішення таких завдань, як:

- розробка обліково-економічних вимог, що пред'являються до процесів хеджування;
- моделювання хедж-обліку та створення методики його застосування;
- розробка основних принципів створення та функціонування хедж-бухгалтерії.

Хеджування – це певні заходи для страхування ризиків, що виникають на фінансових ринках. Іншими словами хеджування – це договір на купівлю або продаж чого-небудь за певною ціною в майбутньому, який укладається з метою мінімізації ризику від коливання цін на фінансовому ринку. Таким чином, знаючи майбутню ціну суб'єкти можуть застрахувати себе від несподіваної динаміки ціни [2, с.103].

Основні принципи хеджування:

- відкритий хедж – відноситься до випадку, коли інвестор відкриває ф'ючерсну позицію, протилежну позиції на ринку реального товару;
- закритий хедж – відноситься до випадку, коли інвестор закриває ф'ючерсну позицію, коли ризику на ринку реального товару більше немає.

Виробники за своєю природою знаходяться в довгій позиції по реальному товару, тому для хеджування вони повинні продавати ф'ючерси, які захищають рівень прибутку від падіння цін.

Споживачі за своєю природою знаходяться в короткій позиції на ринку реального товару, тому для хеджування вони повинні купувати ф'ючерси, захищаючись від зростання цін [3, с.37].

Як показує досвід минулого століття, ці завдання актуальні для всіх існуючих систем:

- для підприємств, де функціонують величезні грошові кошти, вони мають найбільше значення і вирішуються десятками найрізноманітніших способів, в основному базуються на ретроспективному аналізі (банки, пенсійні

та інші фонди, фінансові корпорації та ін); для більшості підприємств (промислових, будівельних, транспортних, сільськогосподарських та ін) вони стають значущими в певні періоди часу, як правило, пов'язані з економічними труднощами.

На жаль, комплексу питань організації та методики створення та функціонування хедж-бухгалтерії ще не приділено належної уваги як самостійній науковій та практичній проблемі обліку, аналізу та аудиту резервної системи підприємства, пов'язаної з управлінням ризиковими активами. Це гальмує процес масового використання принципів і прийомів хедж-обліку, що дозволяє підвищити оперативність і адекватність прийнятих рішень в умовах ризику і невизначеності.

Для досягнення зазначеної мети підприємствам необхідно вирішити наступні взаємопов'язані завдання:

- сформулювати та апробувати бухгалтерську модель процесів хеджування;
- визначити організаційні форми, принципи та облікові механізми хеджування;
- ідентифікувати та систематизувати основні обліково-аналітичні аспекти процесів хеджування та запропонувати відповідний обліковий механізм їх відображення;
- визначити систему організації та інструментарій фінансового обліку операцій хеджування;
- систематизувати практику використання нульових похідних балансових звітів у хеджуванні;
- розробити алгоритм складання та використання хеджованого похідного балансового звіту.

Обліковий механізм використання хеджованого похідного балансового звіту заснований на використанні бухгалтерського балансу, відомості хеджованих бухгалтерських проводок, гіпотетичної реалізації активів і задоволення зобов'язань в ринкових або справедливих цінах і отримання чистих пасивів. Порівняння чистих пасивів з балансовою вартістю чистих активів

дозволяє отримати рівень хеджованого захисту інституційної одиниці.

Модель хедж-обліку акумулює основні організаційні форми хеджування і забезпечує облік, аналіз і управління процесами хеджування на основі використання відповідних принципів, інформаційної бази, видів хедж-обліку, облікового механізму консолідації (хеджований, імунізаційний, дисконтований і фрактальний похідні балансові звіти), хедж-аналізу та управління капіталом.

Відповідно до моделі передбачено використовувати такі види обліку процесів хеджування:

- фінансовий облік для всіх організаційних форм хеджування відповідно до чинного законодавства;

- управлінський облік для організації обліку окремих процесів хеджування: управління активами і пасивами, управління імунізаційними процесами тощо;

- стратегічний облік, що проводиться періодично, який дозволяє врахувати зовнішні фактори і їх вплив на фінансовий стан і власність підприємства;

- позабалансовий облік, що організовується тільки по об'єктах відповідно до чинного законодавства.

З усього вище зазначеного можна зробити висновок, що хеджування є перспективним елементом управлінського обліку і заслуговує на подальше дослідження.

Список використаних джерел

1. Бурденко І.М. Методологічні аспекти бухгалтерського обліку хеджування. *Регіональна економіка*. 2006. № 1. С. 116-121.
2. Ксендзук В.В. Об'єкти хеджування: проблеми регулювання бухгалтерського обліку та напрями їх вирішення. *Вісник Запорізького національного університету*. 2014. №1(21). С. 100-107.
3. Бартош О.М. Управлінський облік, як основа ефективної системи управління банком. *Фінансовий простір*. 2014. №1(13). С. 36-42.

*К.е.н., доцент Бержанір І.А.
доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки,
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини
м. Умань
E-mail: innaberzhanir@ukr.net*

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ

Одним із пріоритетних завдань бухгалтерського обліку є достовірне та повне відображення в ньому та розкриття у фінансовій звітності прав власників. Обсяг власного капіталу є важливою економічною категорією, оскільки вказує на платоспроможність підприємства. Особливістю цієї категорії є невизначеність власного капіталу з точки зору його місцезнаходження на підприємстві. Питання обліку власного капіталу є дуже актуальними і мають потребу в подальшому дослідженні.

Під час вивчення проблем удосконалення обліку власного капіталу необхідно виходити з чинних нормативно-правових та законодавчих положень обліку власного капіталу, а також обліку всіх показників, які впливають на його зміни, зокрема, регламентованих П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 11 «Зобов'язання», П(С)БО 15 «Доходи», П(С)БО «Витрати», П(С)БО 17 «Податок на прибуток » тощо. Для удосконалення обліку власного капіталу можна запропонувати впровадження в практику підприємствам норм міжнародного обліку та звітності. МСФЗ 8 визначає класифікацію, порядок обліку та вимоги до розкриття певних статей у звіті про фінансовий результат, щоб всі компанії представляли подібну інформацію на узгодженій основі [1].

В якості рекомендацій щодо вдосконалення обліку власного капіталу підприємства можна винести два принципи:

- привести в порядок документацію з обліку дооцінки основних засобів

(скласти розрахунок для визначення сум дооцінки, які переносяться на рахунок нерозподіленого прибутку, і всю суму переоцінки переносити на нерозподілений дохід тільки при вибутті об'єкта основних засобів, незалежно від причини вибуття);

– в разі прийняття нового учасника (співзасновника) рекомендується включити до установчого договору інформацію про порядок розподілу чистого доходу.

У деяких випадках необхідно постійно нарощувати абсолютну суму власного капіталу. Основним джерелом збільшення власного капіталу є прибуток. Необхідно значну частину прибутку включати в обіг підприємства шляхом створення резервів за рахунок валового та чистого прибутку або прямого зарахування нерозподіленого прибутку на дивіденди.

При веденні обліку власного капіталу актуальною залишається проблема щодо формування власних фінансових ресурсів. Наявність такої інформації забезпечує можливість залучення власних фінансових ресурсів з різного роду джерел у відповідності до потреб його розвитку в майбутньому. Це дозволить сформуванню необхідний рівень самофінансування виробничого розвитку підприємства [2].

З метою управління облікова інформація використовується для:

- аналізу формування власних фінансових ресурсів підприємства з метою виявлення їх потенціалу і його відповідність темпам розвитку підприємства;
- визначення загальної потреби у власних фінансових ресурсах;
- оцінки вартості залучення власного капіталу з різних джерел;
- забезпечення необхідного обсягу залучення власних фінансових ресурсів із зовнішніх джерел;
- оптимізації співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів [3, 4].

Отже, основними напрямками удосконалення обліку власного капіталу є:

- забезпечення швидкої оборотності власного капіталу;
- використання автоматизованих систем для обліку капіталу і резервів;

- керівникам підприємства варто обирати компромісний підхід для фінансування активів суб'єкта господарювання;
- для аналізу фінансово-майнового стану варто враховувати інтенсивність використання основного капіталу;
- скоротити терміни дебіторської заборгованості, що прискорить оборотність капіталу;
- використовувати аудиторські послуги для оптимального обліку резервів.

Удосконалення власного капіталу вимагає особливої уваги, так як ця частина обліку є найбільш схильною до змін. Слід зазначити, що особливу складність вносить не до кінця розроблене законодавство і часті зміни особливостей обліку статутного капіталу суб'єктів господарювання різних форм власності.

Список використаних джерел

1. Воськало Н.М. Документування операцій з обліку власного капіталу: науковий вісник. Київ. 2009. 134 с.
2. Котляр І.М., Бержанір І.А. Тенденції розвитку бухгалтерського обліку в Україні. Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених, 17 квітня 2019 р., м. Рівне. [Електронне видання]. Рівне: НУВГП. 2019. С. 49–50.
3. Вівчар О.Й. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (5). С. 146–150.
4. Бержанір І.А., Мамедова А.Р. Напрями удосконалення обліку власного капіталу підприємства. Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми перспективи / зб. наук. праць / наук. ред. В.С. Лукач. Ніжин, 2019. С. 9–11.

*К.е.н., доцент Бечко В.П.
доцент кафедри обліку і оподаткування,
к.філол.н., доцент Бечко Я.В.
доцент кафедри української та іноземних мов,
Уманський національний університет садівництва
м. Умань
E-mail: Beshko@i.ua*

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Кошти є обмеженим ресурсом, і успіх діяльності підприємства багато в чому визначається здатністю їх раціонально розподіляти й використовувати. Прийняття ефективних управлінських рішень можливе лише за умови володіння необхідною інформацією про рух грошових коштів, яку може надати саме бухгалтерська служба. Тому правильна організація ведення бухгалтерського обліку є важливим елементом для функціонування грошових коштів на підприємстві.

Однією з основних проблем обліку грошових коштів суб'єкта господарювання в Україні О. Панщанна [5] вважає повноту та своєчасність їх відображення у системі бухгалтерського обліку. Адже, якщо грошові кошти не будуть повністю та своєчасно оприбутковані, то не буде чіткого відображення наявності коштів, що призведе до нарахування штрафних санкцій контролюючими органами.

Наші попередні дослідження щодо визначення складових монетарних активів дали змогу нам з'ясувати, що до них включають: готівку в касі; кошти на рахунках в банках (на поточному рахунку та частина коштів на інших рахунках, наприклад, рахунки відкриті для розрахунків за чеками); електронні гроші, які емітуються у відкрито циркулюючій системі, депозити до запитання та кошти в дорозі. Тому постає питання щодо відображення на рахунках

бухгалтерського обліку кожної із складових монетарних активів.

Щодо вибору рахунків для облікового відображення готівки, грошових коштів, які знаходяться на поточних рахунках та грошових коштів в дорозі сумнівів не виникає, оскільки ці питання чітко врегульовані на законодавчому рівні, чого не можна сказати про інші складові монетарних активів, а саме: депозити до запитання та електронні гроші у відкрито циркулюючій системі. Крім того, для них є характерним відсутність єдності між дослідниками щодо того до якої категорії включати кошти на депозитному рахунку в банку. Зокрема, М. Стрельніков [7] пропонує відносити грошові кошти на депозитному рахунку в банку до поточних фінансових інвестицій. Харченко Н. [8] депозити, термін погашення яких менше року, відносить до грошових коштів в національній/іноземній валюті на інших рахунках в банку. Височан О.С. [1] зазначає, що депозити до запитання відносяться до грошових коштів, а строкові депозити на термін до 12 місяців - до поточних фінансових інвестицій, а строкові депозити на термін від 12 місяців до довгострокових інвестицій.

Кушина О. [2] вважає, що депозит строком дії якого менше 12 місяців слід відображати як кошти на інших рахунках, а довгострокові депозити є необоротним активом і обліковуються на рахунку 184 «Інші необоротні активи».

Виходячи з вищенаведеного, вважаємо, що не доцільно кошти за строковими депозитами відносити до складу фінансових інвестицій. Крім того, при відображенні депозиту в бухгалтерському обліку вважаємо, що необхідно враховувати дві умови, зокрема строк його погашення та зменшення ліквідності коштів, які знаходяться на депозитному рахунку. У зв'язку з цим, строкові депозити на термін до 12 місяців пропонуємо відносити до складу інших рахунків в банках. Тоді, як строкові депозити на термін більше 12 місяців пропонуємо включати до інших необоротних активів та відображати на субрахунку 184 «Інші необоротні активи» до рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи».

Вищевикладений матеріал дозволяє зробити висновок, що до коштів на

інших рахунках в банках (що відображаються на субрахунках 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» та 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті») включаються кошти, які підприємство може використати для розрахунків за поточними операціями та кошти, якими фактично не можливо скористатися в даний момент часу. Така ситуація призводить до асиметрії інформації в системі бухгалтерського обліку щодо суми грошових коштів, що наявні та доступні для використання. У зв'язку з цим, пропонуємо розмежовувати такі кошти шляхом створення окремого рахунку, так, зокрема, з використанням рахунку 33 «Інші грошові активи» з відповідними субрахунками: 333 «Грошові кошти на інших рахунках з обмеженим доступом в національній валюті», 334 «Грошові кошти на інших рахунках з обмеженим доступом в іноземній валюті».

Таким чином, кошти, що підприємство зможе використати для розрахунків за поточними операціями, але які знаходять на інших рахунках в банках (кошти на рахунках в банках відкриті для розрахунків за чеками та депозити до запитання) слід відображати на субрахунках 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» та 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті». Тоді, як кошти підприємства, які знаходять на рахунках в банку, але які не можливо використати для поточних операцій та розрахунків, зокрема, кошти за відкритими безвідкличними акредитивами, строкові депозити на термін до 12 місяців слід обліковувати на рахунку 32 «Грошові кошти з обмеженим доступом» в аналітичному розрізі за валютою. Такий підхід забезпечить управлінський персонал достовірною інформацією про наявність доступних коштів для проведення поточних операцій та розрахунків.

Електронні гроші є особливим та новим видом грошей, що потребує як правового регулювання так і фінансового контролю з боку держави та обумовлює проблематику ідентифікації як об'єкта бухгалтерського обліку.

Відомим є визначення, наведене у 1998 р. в документі Європейського центрального банку «Звіт про електронні гроші»: електронні гроші – «грошова вартість, яка зберігається в електронному вигляді на технічному пристрої і може

широко використовуватися для здійснення платежів підприємствам іншим, ніж емітент, без необхідності використання при цьому банківських рахунків, але яка діє як наперед оплачений інструмент на пред'явника» [9].

Сьогодні більшість дослідників виділяють два основних види електронних грошей: на основі карток (card-based e-money); на програмній основі (software-based electronic money) [6].

Перший, найбільш поширений сьогодні вид електронних грошей представлений смарт-картками (smart-cards) або картками зі збереженою вартістю (stored-value cards, SVC), в які вбудований чіп, що містить грошовий еквівалент як результат попередньої оплати. Це те саме, що й наперед оплачені картки (prepaid cards) або карткові електронні гаманці (e-purses) [6].

Другий вид електронних грошей представляє собою грошову вартість, яка за допомогою програмного забезпечення зберігається в пам'яті комп'ютерів, наприклад на жорстких дисках. Розрахунки такими електронними грошима відбуваються з використанням телекомунікаційних мереж, здебільшого відкритої мережі Інтернет [6].

Однією з поширених помилок є віднесення до електронних грошей сучасних засобів доступу до банківського рахунку, зокрема, традиційних банківських платіжних карток (як мікропроцесорних, так і з магнітною смугою), он-лайнного банкінгу тощо [92].

Лукашова І.О. [3] та І.С. Несходовський [4] рекомендують для синтетичного обліку електронних коштів використовувати зарезервований рахунок 32 з назвою «Електронні кошти», а аналітичний облік здійснювати за їх видами. У фінансовій звітності сальдо по рахунку 32 «Електронні кошти» пропонується відображати в балансі у складі статті «Грошові кошти та їх еквіваленти». Крім того, визначенням терміну «Електронні кошти» необхідно доповнити П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів». Під грошовими коштами І.О. Лукашова [3] пропонує розуміти різновид депозитних грошей, які є у пам'яті комп'ютерів і здійснюють свій рух автоматично за допомогою

комп'ютерних систем за безпосередніми розпорядженнями власників поточних рахунків.

Підтримуємо думку дослідників щодо необхідності виокремлення окремого рахунку для відображення електронних грошей підприємства, у зв'язку з тим, що такі кошти зберігаються на особовому рахунку, але не в банку, а в певній іншій системі, що обумовлює недоцільність застосування рахунку 31 «Рахунки в банках». Вважаємо, що в бухгалтерському обліку наявність електронних коштів слід відображати на рахунку 32 «Електронні кошти». Типові операції з бухгалтерського обліку зазначеного об'єкту наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Бухгалтерське відображення операцій з електронним грошима підприємства

№ з/п	Зміст господарської операції	Первинний документ	Кореспонденція рахунків	
			дебет	кредит
1	Введено кошти в систему шляхом перерахування з поточного рахунку	Угода про трансфер майнових прав цифровими титульними знаками, договір поступки прав вимоги і їх облік, платіжне доручення, виписка банку	32 «Електронні кошти»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
2	Введено кошти в систему шляхом придбання підзвітною особою	Угода про трансфер майнових прав цифровими титульними знаками, договір поступки прав вимоги і їх облік	32 «Електронні кошти»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
3	Перераховано з особистого рахунку електронні кошти для розрахунку з постачальником	Договір про переведення коштів	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальника по»	32 «Електронні кошти»
4	Виведено кошти із системи та зараховано на поточний рахунок в банку	Виписка банку	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	32 «Електронні кошти»

На основі проведеного дослідження було встановлено основні проблемні питання бухгалтерського обліку грошових коштів. Так, одним із таких питань є те, що кошти, якими підприємство може розпоряджатися в процесі здійснення поточної діяльності та кошти, які підприємство фактично не може використати

(кошти за безвідзивними акредитивами, строковими депозитами) відображаються в системі бухгалтерського обліку разом.

Це призводить до відсутності в управлінського персоналу достовірної інформації про суму грошових коштів наявних та доступних для використання. З метою вирішення зазначеної проблеми, запропоновано розмежовувати такі кошти шляхом створення окремого рахунку, так, зокрема, з використанням рахунку 33 «Інші грошові активи» з відповідними субрахунками: 333 «Грошові кошти на інших рахунках з обмеженим доступом в національній валюті» та 334 «Грошові кошти на інших рахунках з обмеженим доступом в іноземній валюті». Такий підхід забезпечить управлінський персонал достовірною інформацією про наявність доступних коштів для проведення поточних операцій та розрахунків.

Розвиток інформаційних технологій сприяє появі нових об'єктів бухгалтерського обліку коштів, зокрема електронних грошей. У зв'язку з чим, нами запропоновано передбачити в плані рахунків бухгалтерського обліку рахунок 32 «Електронні кошти». Такі зміни в плані рахунків бухгалтерського обліку дозволять підвищити аналітичного обліку та ефективність контролю за рухом грошових коштів. Подальші дослідження доцільно спрямувати на вивчення складових змішаних монетарних активів та їх бухгалтерське відображення.

Список використаних джерел

1. Височан О.С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація: дис. канд. екон. наук: 08.00.09. Львів, 2016. 268 с.
2. Кушина О., Тарасова Н. Облік депозитів і депозитних сертифікатів // Гроші до грошей, або Фінанси як інвестиції: збірник систематизованого законодавства. Київ: Бліц-Інформ, 2015. Вип. 10. 192 с.
3. Лукашова І.О. Усунення протиріч у методології бухгалтерського обліку коштів. База даних законодавство України. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2016_30_1/Lukash.pdf (дата звернення 03.03.2020 р.).
4. Несходовський І.С. Облік грошових коштів та контроль їх виконання в

підприємствах торгівлі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09. Київ., 2009. 20 с. База даних законодавство України. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2009/09nisvpt.zip> (дата звернення 17.09.2018 р).

5. Панщанна О. Проблем обліку грошових коштів на підприємстві // Бібліотека онлайн. База даних законодавство України. URL: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=923> (дата звернення 07.03.2020 р).
6. Світовий досвід і перспективи розвитку електронних грошей в Україні: науково-аналітичні матеріали / П.М. Сенищ, В.М. Кравець, В.І. Міщенко, О.О. Махасва, В.В. Крилова, Н.В. Грищук. К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. 2014. 145 с.
7. Стрельников М. Особенности размещения и учета на предприятии банковских депозитов Вестник бухгалтера и аудитора Украины. 2018. № 1-2. С.44-45.
8. Харченко Н. Вкладаємо гроші в депозит // Баланс. 2017. № 14 (504). С. 62-65.
9. Ely B. Electronic money and monetary policy: separating fact from fiction // The Cato Institute's 14 Annual Monetary Conference on "The Future of Money in the Information Age". Washington D.C. 1996. 23 May. с. 48.

*К.е.н., доцент Бечко В.П.
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Уманський національний університет садівництва
м. Умань
E-mail: Vechko@i.ua*

НЕДОЛІКИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЇХ УСУНЕННЯ

У процесі фінансово-господарської діяльності у підприємства постійно виникає потреба в проведенні розрахунків зі своїми контрагентами.

Відвантажуючи продукцію, підприємство, як правило, не отримує оплату відразу, тобто відбувається кредитування покупця. Тому протягом періоду від моменту відвантаження продукції до моменту надходження платежу засоби підприємства знаходяться у вигляді дебіторської заборгованості. При визначенні дебіторської заборгованості у зарубіжній та вітчизняній практиці не існує особливих відмінностей. Так Методологічні засади формування інформації про дебіторську заборгованість у бухгалтерському обліку відображені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». Згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебіторами можуть бути юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій повинні підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів. У свою чергу, у МСФЗ немає спеціального стандарту, присвяченого дебіторській заборгованості, однак при складанні звітності необхідно дотримуватися принципу консерватизму [6].

Методологічні підходи до обліку дебіторської заборгованості відповідно до міжнародних стандартів не мають конкретного стандарту. Єдиного визначення дебіторської заборгованості МСФО не дає. Проте його можна сформувати з інформації, приведеної в МСФО 1 «Представлення фінансової звітності», МСФО 8 «Чистий прибуток або збиток за період, істотні помилки і зміни в обліковій політиці», МСФО 11 «Будівельні контракти», МСФО 18 «Дохід» і МСФО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка», де дебіторська заборгованість - це фінансовий актив, який є контрактивним правом отримувати грошові кошти або коштові папери від іншого підприємства.

В Україні вирішення сучасних проблем обліку розрахунків із дебіторами пов'язане з необхідністю приведення нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку та фінансової звітності у відповідність з Міжнародними стандартами фінансової звітності. Класифікація дебіторської заборгованості, яка запропонована діючим в Україні Планом рахунків і П(С)БО

10 «Дебіторська заборгованість» є суперечливою та не повністю задовольняє потреби користувачів при складанні фінансової звітності. Тому з метою групування дебіторської заборгованості доцільно створити єдиний класифікатор з визначеними параметрами, які б урахували мету класифікації, якісні характеристики дебіторської заборгованості та користувачів інформації. Застосування даного класифікатора сприятиме формуванню якісної бухгалтерської інформації для контролю, аналізу та управління залежно від конкретних потреб користувачів.

Головною проблемою пов'язаною з дебіторською заборгованістю є те, що неоплачена в строк дебіторська заборгованість по закінченню часу стає безнадійною і підприємству необхідно створювати резерв сумнівних боргів, а це - вилучення грошових коштів з обороту, що призводить до нестачі обігових засобів, які у наш час дуже необхідні підприємствам. Саме цьому важливим завданням є правильний облік і ефективність управління дебіторською заборгованістю спрямоване на оптимізацію загального її розміру та забезпечення своєчасної інкасації боргу [1].

В даний час для того щоб визнати в бухгалтерському обліку дебіторську заборгованість безнадійною, необхідно щоб минув термін позовної давності (3 роки) та існує впевненість у тім, що боржник не погасить свою заборгованість. Що таке «впевненість» у даному випадку П(С)БО 10 не уточнює. Тобто якщо існує хоча б якийсь сумнів підприємство має право списати її за рахунок резерву сумнівних боргів. Збільшення дебіторської заборгованості, наприклад, у результаті відвантаження продукції з наступною її оплатою приводить до відображення в обліку і звітності доходу, що вимірюється сумою очікуваних грошових надходжень. Тому пряме списання непогашеної дебіторської заборгованості на зменшення прибутку звітного року по П(С)БО не передбачено.

На нашу думку, погашення безнадійної заборгованості можливе готовою продукцією підприємства боржника. Також можливий варіант погашення заборгованості взаємозаліком. Погасити заборгованість можливо за рахунок

акцій підприємства-боржника. Одним із напрямків зниження величини сумнівних боргів може бути реструктуризація дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги. Та якщо всі ці заходи не допоможуть залишається звернутися по арбітражного суду.

Таким чином, ми бачимо що повернути сумнівну чи безнадійну заборгованість дуже складно. Тому підприємства повинні постійно слідкувати за рівнем дебіторської заборгованості та термінами її повернення. А щоб не виникало безнадійних боргів слід, дуже ретельно вивчити фінансовий стан підприємства-покупця, стабільність його положення на ринку та його репутацію.

До пріоритетних напрямів управління дебіторською заборгованістю вітчизняних підприємств відносять:

- організація повного та достовірного обліку дебіторської заборгованості підприємства і перенесення облікових даних до його звітності;
- аналіз структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства в попередніх періодах;
- оптимізація структури дебіторської заборгованості підприємства;
- визначення кола потенційних дебіторів та суворе планування дебіторської заборгованості підприємства на майбутні періоди;
- постійний моніторинг дебіторської заборгованості;
- визначення можливості застосування кредитної політики щодо окремих покупців продукції та формування її принципів і умов;
- прискорення процесу погашення дебіторської заборгованості за допомогою сучасних форм її рефінансування;
- здійснення ефективного контролю за формуванням та погашенням дебіторської заборгованості підприємства та розрахунок розміру резерву сумнівних боргів.

Дотримуючись цих пріоритетів підприємство зможе працювати більш ефективно.

Отже, в кожній країні є свої підходи до методології обліку, що викликає

певні особливості в організації обліку. Доречним тут стають слова Ф.Ф.Бутинця: «Зарубіжний облік не найкращий, так само як і не все в нашому обліку погано. Те, що для інших країн є добрим, може виявитись для нас значним кроком назад» [2].

Список використаних джерел

1. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М.Д. Білик // Фінанси підприємств. 2016. № 12. С. 24-36.
2. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку: підручник / Ф.Ф. Бутинець, О.П. Войналович, І.Л. Томашевська. Житомир: ПП «Рута», 2006. 528 с.
3. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарії: практ. посіб. / С.Ф. Голов, В.М. Костюшенко. К.: Лібра, 2014. 670 с.
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. База даних Законодавства України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 21.02.2020 р).
5. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV зі змінами і доповненнями. База даних Законодавства України. URL: <http://search.ligazakon.ua/> (дата звернення 22.02.2020 р).
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість» затв. Наказом Міністерства Фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. База даних Законодавства України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-9> 9. (дата звернення 24.02.2020 р).

Браїла Г.В.
студентка кафедри економічного аналізу,
к.е.н., доцент Гайдаєнко О.М.
доцент кафедри економічного аналізу,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса
E-mail: samsvip1@ukr.net

ПОНЯТТЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

В сучасному світі, в період розквіту конкурентної боротьби, бурхливого розвитку науково-технічного прогресу і всеохоплюючих процесів глобалізації, кожне підприємство ставить перед собою мету в першу чергу вижити на ринку і підтримувати стабільний прибуток, а вже потім розширюватися і отримувати надприбутки. Кожен крок, кожне управлінське рішення може призвести до неминучих втрат виробництва. І задля того, щоб цього не сталося підприємство має час від часу складати фінансову звітність, перш за все досліджуючи як змінилися динаміка, склад і структура активів підприємства. Адже саме активи забезпечують нормальний повноцінний хід виробничого процесу. Їх дослідження є першочерговим аспектом, необхідним для контролю за ресурсами будь-якого підприємства. І отже спостерігаючи за змінами у динаміці, складі і структурі активів підприємства і роблячи певні висновки, підприємство обов'язково прийме обґрунтоване управлінське рішення. Іншими словами. Знання того, що з себе представляють активи, допоможе правильно ними розпоряджатися і забезпечувати собі вигоди в майбутньому.

Існує велика кількість визначень поняття «активи». Наприклад, Бланк І.О. вважає, що активи представляють собою економічні ресурси підприємства в формі сукупних майнових цінностей, використовуваних в господарській діяльності з метою отримання прибутку [5]. А на думку Є.С. Денисенка,

активи – це майно, що є власністю організації або окремої особи, що має грошове вираження, здатне приносити дохід та інші економічні вигоди, що виникли в результаті минулих подій [6, с. 106].

Для того, щоб ідентифікувати активи, слід розглянути їх особливості:

- формуються для конкретних цілей діяльності;
- підприємство повністю їх контролює;
- постійно знаходяться в обороті;
- представляють собою економічний ресурс, який здатен генерувати дохід;
- є майновою цінністю і має вартість [7, с. 5-6].

Структура активів грає дуже значну роль в фінансовій діяльності підприємства і підвищення її ефективності. Результати виробничої і фінансової діяльності багато в чому залежать від характеру інвестування в основні і оборотні засоби, від їх кількості в сфері виробництва і обігу, від того, наскільки оптимальним є їх співвідношення. І як наслідок, від цього залежить такий важливий показник, як фінансова стійкість.

Є випадки, коли через відсутність матеріальних ресурсів, наявні виробничі потужності використовуються недостатньо повно і раціонально. Як результат фінансове становище підприємство перебуває не в найкращому стані. Теж саме відбувається, при наявності занадто великої кількості виробничих запасів, тому ще вони не можуть бути швидко перероблені – для цього недостатньо виробничих потужностей. Дуже важливо знайти золоту серединку, обрати максимально оптимальний шлях управління активами підприємства. Та навіть при гарних фінансових результатах, підприємство може відчувати певні фінансові труднощі через нераціональне використання наявних фінансових ресурсів, а саме якщо воно вкладає їх в понаднормативні виробничі запаси або допускає велику дебіторську заборгованість [3, с. 7].

Слід також приділити увагу складовим елементам активів підприємства:

- необоротні активи;
- оборотні активи;

- необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття.

Розглянемо більш детально кожну з них.

Оборотні активи представляють собою майнові цінності, які повністю споживаються за один виробничий цикл. В фінансовому аналізі, формуючи фінансову звітність, зазвичай досліджують запаси, кошти в розрахунках, грошові кошти та поточні інвестиції, витрати майбутніх періодів та інші оборотні активи. Говорячи про долю складових в складі активів, ми можемо стверджувати, що оборотні активи грають найбільш важливу роль. Існує навіть багато наукових праць, які присвячені саме оптимальному управлінню оборотними активами. Вважається, що раціональне управління оборотними активами є першочерговим напрямком діяльності у системі фінансового менеджменту. Тому що від цього залежать прийняті управлінські рішення щодо належного керування його фінансовими ресурсами [8, с. 574].

Необоротні активи – це матеріальні і нематеріальні ресурси, що належать підприємству і забезпечують його функціонування, строк корисної експлуатації яких складає більш одного року або операційного циклу, якщо він перевищує рік. Управління необоротними активами представляє собою інструмент своєчасного оновлення фінансової стратегії та високої ефективності її використання.

Останнім елементом є необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття. Групи вибуття – це активи, які плануються до продажу або відчуження в інший спосіб однією операцією, та зобов'язання, які прямо пов'язані з такими активами, що будуть передані в результаті такої операції.

Визначимося з головним. Будь-яка праця вчених-економістів, як правило, націлена на те, щоб визначити шляхи вдосконалення певних чинників, що впливають на діяльність підприємств. Стабільний успіх будь-якого суб'єкту господарювання досягається лише при наявності збалансованого розвитку усіх компонентів управління. І одним з найважливіших факторів вважаються саме активи підприємства. Адже вони є економічними ресурсами, і від того, наскільки ефективно буде відбуватися управління ними, залежить загальний

результат, і чи буде підприємство одержувати прибуток.

В умовах розвитку ринкової економіки і переважання жорсткої конкурентної боротьби, необхідно постійно удосконалювати системи та форми управління активами, швидко оволодівати нагромадження в теорії та практиці знаннями, знаходити нові неординарні рішення в динамічній ситуації [4, с. 295].

Керування активами має підлягати наступним принципам [4, с. 297-298]:

1. Державний підхід. Мається на увазі, що керування активами має відповідати законодавству та державній економічній, екологічній, соціальній, міжнародній політиці.

2. Об'єктивність, точність, конкретність. Управління активами має базуватися на достовірній інформації, яка дійсно показує об'єктивні дійсність.

3. Забезпечення системного підходу. Активи підприємства мають певну структуру взаємопов'язаних елементів, і тому, досліджуючи кожен окрему їх складову, необхідно враховувати її взаємозалежність з іншими складовими.

4. Комплексність. Аналізуючи активи, треба охоплювати усі ланки і сторони діяльності, вивчати причинні залежності елементів один від одного.

5. Основою для керування активами мають бути економічні закони розвитку, досягнення науки і техніки, новітні способи економічних досліджень.

6. Управління активами має бути дійовим, ефективним та оперативним. Тобто своєчасно виявляти недоліки та упущення в роботі, швидко оцінювати ситуацію та реагувати на зміни, обґрунтовано приймати управлінські рішення.

Таким чином, аналіз динаміки, складу та структури активів підприємства грає провідну роль у формуванні фінансової звітності. Тому розробка ефективних та оптимальних методів управління фінансовими ресурсами має бути пріоритетним завданням для будь-якого підприємства, якщо воно прагне досягти успіхів та отримувати високі прибутки. Основними принципами управління активів є державний підхід, об'єктивність та точність, забезпечення системного підходу, комплексність, оперативність та базування

на економічних законах розвитку, досягненнях НТП, новітніх способах дослідження.

Список використаних джерел

1. Економічний аналіз. Навч. Посібник. / За ред. Волкової Н.А. Одеса: ОНЕУ, 2015. 314 с. URL :<http://dspace.oneu.edu.ua/jsui/handle/123456789/5717> (дата звернення: 23.11.2019).
2. Жук О. Оцінка стану та структури активів підприємства. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. 2016. № 3(31). С. 16-20.
3. Ковальов О.В. Активи: поняття, сутність, класифікація : курсова робота. Краснодар, КДУ, 2016. 45 с.
4. Гаврилюк Я. Підвищення ефективності управління активами підприємств залізничного транспорту. Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». 2012. Вип. 21-22, Ч. 1. С. 295-299
5. Бланк И.А. Управление финансовыми ресурсами: Учебник. Москва: Омега-Л, ООО «Эльга», 2011. 768 с. URL: <https://all-sci.net/finansami-upravlenie/upravlenie-finansovyimi-resursami-blank.html> (дата звернення: 23.11.2019).
6. Денисенко Е.С. Экономическая сущность понятия «Активы» и их классификация. Актуальные вопросы экономических наук. 2015. № 44. С. 105-111.
7. Кирильчук Н.А., Блажевич О.Г. Определение сущности активов предприятия. Финансы и учетная политика. 2017. № 2. С. 5-10.
8. Дехтяр Н.А., Дейнека О.В., Черноус Т.М. Управління оборотними активами підприємства. Економіка і суспільство. 2017. № 8. С. 572-578.

*К.е.н., доцент Брік С.В.
доцент кафедри економічного аналізу та обліку,
Національний технічний університет «Харківський
політехнічний інститут»
м. Харків
E-mail: svetsvb@gmail.com*

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК БУХГАЛТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ, В ЯКОСТІ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Відповідно до п. 8 МСБО 38, нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований, як:

- а) контрольований суб'єктом господарювання в результаті минулих подій;
- б) від якого очікують надходження майбутніх економічних вигід до суб'єкта господарювання.

Згідно п. 12 МСБО 38, актив є ідентифікованим, якщо він:

а) може бути відокремлений (його можна відокремити або відділити від суб'єкта господарювання і продати, передати, ліцензувати, здати в оренду або обміняти індивідуально або разом з пов'язаним з ним контрактом, ідентифікованим активом чи зобов'язанням, незалежно від того, чи має суб'єкт господарювання намір зробити це);

б) виникає внаслідок договірних або інших юридичних прав, незалежно від того, чи можуть вони бути передані або відокремлені від суб'єкта господарювання або ж від інших прав і зобов'язань.

У п. 13 МСБО 38 зазначено, що суб'єкт господарювання контролює актив, якщо він має повноваження отримувати майбутні економічні вигоди, що надходять від основного ресурсу, та обмежувати доступ інших до цих вигід.

П. п. 9 – 10 МСБО 38 пояснюється, що поширеним прикладом об'єкту нематеріальних ресурсів є комп'ютерне програмне забезпечення [1].

Ліцензії та супровідні первинні документи на користування комп'ютерними програмами надають можливість визначити відповідність витрат наведеним вище ознакам нематеріальних активів [2].

Фінансовий облік наявності авторського права і суміжних з ним прав, а саме прав на комп'ютерні програми ведеться на субрахунок 125 «Авторське право та суміжні з ним права».

Найбільш поширеною сьогодні в Україні є система програм «1С: Підприємство», яка призначена для автоматизації управління та обліку на підприємствах різних галузей, видів діяльності і типів фінансування.

За всіма параметрами програма має конкурентоспроможну функціональність і переваги за рахунок наявності в системі модулів бухгалтерського та податкового обліку.

Програма «1С: Підприємство» може працювати як у файловому режимі бази даних, так і Клієнт-серверному варіанті. Для компаній, які використовують 10 і більше користувачів, краще використання Клієнт-серверного варіанту програми. Для організації роботи програми в Клієнт-серверному варіанті крім ліцензій на Основну програму і додаткові робочі місця необхідно придбати ліцензію на Сервер «1С: Підприємство» і вибрати один з декількох варіантів платних або безкоштовних SQL серверів, платні: Microsoft SQL Server, Oracle Database, безкоштовні PostgreSQL, IBM DB2. Робота в Клієнт-серверному варіанті забезпечує більш швидкий доступ до даних і кращий захист інформації в порівнянні з файловим варіантом. Система «1С: Підприємство» підтримує роботу з широким спектром торгового обладнання: фіскальні реєстратори, ваги, ПОСТ термінали, сканери штрих-кодів, датчики обліку відвідувачів.

Але все більшої актуальності для бухгалтерів в Україні набувають інтернет-ресурси, які не потребують спеціальної установки на персональному комп'ютері і можуть працювати онлайн. До них потрібно віднести SMARTFIN, IBUN.ONLINE, BOOKKEEPER, ХЕПИ-БУХ, ДІЛОВОД, АБ ОФІС та інші.

Всі вони мають певні переваги перед програмою «1С: Підприємство»:

- не потрібно наймати фахівця для оновлення програм – в сервісі завжди

остання версія;

- працювати можна з будь-якого місця. Співробітники можуть перебувати далеко один від одного і працювати одночасно з одними і тими ж даними;

- здавати звітність в державні органи можливо прямо з програми без перемикання на інші програми, такі як МЄДок. Використовується ключ електронного підпису від інших програм здачі звітності;

- працювати в сервісі надійно і безпечно. Дані зберігаються в сучасному дата-центрі, а для передачі інформації через Інтернет використовується захищений протокол HTTPS, який передбачає надійне шифрування даних;

- інформація доступна тільки тим користувачам, яким надано права.

Звісно ж, такі програми не відповідають визначенню нематеріального активу, та видатки на їхнє придбання або внутрішнє генерування визнаються як витрати в період їх понесення. Це пояснюється тим, що ліцензія на користування програмою є невиключною, підприємство не зможе її продати, надати в користування ще комусь. Крім того, однією з властивостей програм, які передають у користування на підставі невиключних ліцензій, є регулярне одержання оновлень протягом ліцензійного строку, який здебільшого автоматично продовжується в разі здійснення чергового ліцензійного платежу [2].

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку «Нематеріальні активи» від 01.01.2012. №38 / Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050 (дата звернення 02.03.2020).
2. Довбиш Г. Відображення нематеріальних активів у бухгалтерському та податковому обліку. URL: <http://www.profiaudit.com.ua/index.php/uk/my-cyd-dryg-2/4771-konsultatsiya-10-09-19> (дата звернення 02.03.2020).

*Григор`єва Л.А.
студентка кафедри економічного аналізу та обліку,
науковий керівник: д.е.н, професор Давидюк Т.В.
професор кафедри економічного аналізу та обліку,
Національний технічний університет «Харківський
політехнічний інститут»
м. Харків
E-mail: daviduktw@ukr.net*

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПРИБУТКУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФОРМУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Формування фінансових результатів може змінюватись залежно від цілей розвитку підприємства. Якщо підприємство прагне досягнути високі темпи розвитку, збільшення обсягу продажів, збільшити частку ринку та прибутку, то метою формування фінансових результатів є високі темпи їх зростання. Якщо підприємство просто стабілізує свою діяльність, задовольняючись лише мінімальним рівнем рентабельності або навіть збитковою діяльністю, то управління фінансовими результатами повинне бути сконцентроване на отримання такої суми, що забезпечує поточну платоспроможність. А якщо в основу діяльності підприємства покладено інтереси власників, то цільовою настановою формування кінцевих фінансових результатів є такі показники, як рентабельність інвестиційного або власного капіталу.

Зазначимо, що не існує універсальної схеми формування фінансових результатів для підприємств різних форм власності, схема залежить від прийнятої в країні нормативної бази. Але нестабільний стан економіки України, якій спостерігається в останні роки, негативно позначився на діяльності багатьох українських підприємств. Спостерігається стабільна тенденція до збільшення кількості порушених справ про банкрутство.

Протягом 2013-2017 рр. істотно не змінювалась частка прибуткових та збиткових вітчизняних компаній, понад 70% - це були підприємства, що за даними фінансової звітності мали прибутки в кінці звітного періоду. Проте негативна тенденція спостерігається протягом 2013-2017 рр., оскільки зростає кількість збиткових підприємств. Найнижчим щодо кількості збиткових підприємств є показник 2015 року, проте згодом темпи збитковості почали невпинно зростати.

Незважаючи на позитивний фінансовий результат, все ж таки у 2017 р. значна частка підприємств залишалася збитковими. Світова фінансова криза спричинила появу істотних проблем реального і фінансового сектору економіки України та привела до зростання кількості фінансово неспроможних підприємств у різних галузях. Вітчизняними підприємствами треба швидко і ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища та активно вдосконалювати бухгалтерський облік та економічний аналіз своєї діяльності, це і викликає більш раціонально використовувати власні доходи, мінімізувати витрати та більш ефективно використовувати отримані прибутки.

Результати проведеного аналізу свідчать, що спостерігається стрімке зростання частки збиткових вітчизняних підприємств. Найбільша кількість підприємств, що отримали збиток спостерігалась у 2014 році, також негативна динаміка збереглася і в 2017 році.

Виходячи з отриманих результатів варто зауважити, що на вітчизняних підприємствах існує потреба у використанні надійної обліково-аналітичної системи, яка б дозволила скоротити збитки, підвищити прибутковість, нейтралізувати дію загроз економічного середовища, вийти з кризового стану та своєчасно вирішувати існуючі проблеми.

В літературних джерелах існують різні підходи щодо трактування поняття «прибуток» (табл. 1).

Отже, поняття прибутку є дуже складним та багатограним, тому його необхідно розглядати з різних сторін задля повного його розуміння.

Розкриття терміну «фінансовий результат» в літературних джерелах

Джерело	Визначення
Алексеевко Л.М. [1, с. 69]	Прибуток – виражений у грошовій формі чистий дохід підприємства на вкладений капітал, який характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності і представляє собою різницю між сукупним доходом і сукупними затратами у процесі виконання цієї діяльності
Біла О.Г. [2, с. 41]	Прибуток – позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і зрештою свідчить про рівень і якість виробленої продукції, рівень собівартості
Довгань Л.П., Радкевич М.В. [3, с. 123]	Термін «прибуток» розуміють як виробничу категорію, яка характеризує відносини, що складаються в процесі суспільного виробництва; як частину додаткової вартості, створену і реалізовану, готову до розподілу
Линник О.І. [4, с. 148]	Прибуток як економічна категорія являє собою грошовий вираз вартості реалізованого чистого доходу, основну форму грошових накопичень господарюючих суб'єктів
Пігуль Н.Г. [5, с. 37]	Прибуток – найпростіша і одночасно найбільш складна категорія ринкової економіки. Він є основною і головною рушійною силою економіки ринкового типу, основним мотивом діяльності підприємств в цій економіці
Сшмашко М.В. [6, с. 77]	Прибуток – це фінансовий результат підприємства, абсолютний показник, який здійснює виробничу, комерційну, науково-дослідну та іншу діяльність та характеризує ступінь успіху проведення цієї діяльності
Тульчинська С.О. [7]	Прибуток як вартісний показник вимірюється в грошовій формі, оскільки практика узагальненого вартісного обліку основних показників господарської діяльності підприємства – вкладеного капіталу, отриманого доходу, понесених затрат тощо регулюється діючим порядком податкових актів

Згідно різних авторів визначення поняття «прибуток» трактується різносторонньо, але на думку більшості авторів прибуток виражається, у вигляді грошової форми економічного підсумку господарської діяльності. Аналіз отриманих даних щодо розкриття сутності терміну «прибуток» відображено у табл. 2.

Як видно з наведених визначень, автори по різному підходять до визначення цього поняття, але в більшості не окреслено чіткого визначення прибутку, вони близькі за формою, проте відмінні одне від одного за змістом.

Аналіз дефініцій поняття «прибуток»

Критерії групування	Джерело						
	Алексеевко Л.М. [1, с. 69]	Біла О.Г. [2, с. 41]	Довгань Л.П., Радкевич М.В. [3, с. 123]	Линник О.І. [4, с. 148]	Пігуль Н.Г. [5, с. 37]	Спмашко М.В. [6, с. 77]	Тульчинська С.О. [7]
Виражений у грошовій формі чистий дохід підприємства	+	+	+	-	-	-	-
Позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства	-	+	-	-	+	-	-
Характеризує відносини, що складаються в процесі суспільного виробництва	-	-	+	-	-	+	-
Основна форма грошових накопичень господарюючих суб'єктів	-	-	-	+	-	-	-
Основна і головна рушійна сила економіки ринкового типу	-	-	-	-	+	-	+
Характеризує ступінь успіху проведення діяльності підприємства	-	-	-	-	-	+	-
Узагальнений вартісний облік основних показників господарської діяльності підприємства	-	-	-	-	-	+	+

Аналіз та систематизація існуючих визначень поняття показали, що більшість із них базуються на характеристиці таких понять, як «фінансовий результат підприємства, абсолютний показник, який здійснює виробничу, комерційну, науково-дослідну та іншу діяльність та характеризує ступінь успіху проведення цієї діяльності».

У практичній площині під прибутком розуміють абсолютний показник, який розраховують як різницю між сукупним доходом і сукупними витратами підприємця. Для більш глибокого розуміння сутності прибутку, необхідно розглядати його через призму тих чи інших факторів, які впливають на формування прибутку, та на діяльність підприємства загалом.

На основі аналізу визначень усіх вищезазначених вчених можна дійти висновку, що вони мають як позитивні, так і негативні моменти, деякі мають певні неточності, а інші вказують лише на окремі характеристики прибутку.

Список використаних джерел

1. Алексеєнко Л.М. Економічний тлумачний словник: власність, приватизація, ринок цінних паперів / Л.М. Алексеєнко, В.М. Олексієнко. – Тернопіль: Астон, 2003. – 672 с.
2. Біла О.Г. Фінанси підприємств: Монографія. – Львів: Магнолія, 2009. – 383 с.
3. Довгань Л.П., Радкевич М.В. Моделювання впливу факторів на формування прибутку державного підприємства. Приазовський економічний вісник. 2017. № 5 (05). С. 122-128.
4. Линник О.І., Задорожна О.С. Облік прибутку та визначення резервів забезпечення прибутковості підприємства. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». 2015. № 26 (1135). С. 147-153.
5. Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства. – К.: КНЕУ, 2012. – 198 с.
6. Сшмашко М.В. Фактори формування прибутку торговельного підприємства URL: <http://e-economics.hpi.kh.ua/index.php/economics/article/view/78/62> (дата звернення 27.02.2020).
7. Тульчинська С.О., Нікітіна М.В. Визначення доцільності фінансового оздоровлення підприємства на підставі оцінки фінансового потенціалу URL: <http://www.economy.nauka.com.ua> (дата звернення 27.02.2020).

Гринчук І.О.
студентка кафедри обліку і оподаткування в галузях економіки,
Томашук І.В.
асистент кафедри обліку і оподаткування в галузях економіки,
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця
E-mail: 248irinagrinchyk8889@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Бюджетні установи – це органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими.

Сьогодні кількість бюджетних підприємств, установ та організацій в Україні перевищує 100 тисяч. Суб'єкти сфер освіти, науки, спорту, медицини, культури, комунального господарства, органів законодавчої чи виконавчої влади та інші утримуються за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів [1; 4]. Бухгалтерський облік у державному секторі, з урахуванням специфічних умов функціонування його суб'єктів, виконує облікову та контрольну функції, використовує специфічну методологію та методики, має власну нормативно-правову базу.

Значну частину вітчизняного законодавства щодо бухгалтерського обліку бюджетних установ (табл. 1) становлять національні, а не міжнародні стандарти.

Національне законодавство у цій сфері регулювання нестабільне, нормативно-правова база зазнає постійних змін, оскільки в процесі її формування одні нормативно-правові акти приймаються, інші відміняються [1; 3], або їх положення знаходять своє відображення в інших нормативно-правових актах шляхом дублювання.

Основні засади нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку
у бюджетних установах

№ з/п	Нормативний акт	Зміст
1	Бюджетний кодекс України [2]	Визначає засади бюджетної системи України, її структуру, принципи, правові засади функціонування, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин; відповідальність за порушення бюджетного законодавства.
2	Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [9]	Визначає принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. Він поширюється на всіх юридичних осіб, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності.
3	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи» [10]	Визначає завдання та функціональні обов'язки бухгалтерської служби бюджетної установи.
4	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі [8]	Визначають методологічні засади формування у бухгалтерському обліку та розкриття у фінансовій звітності інформації про об'єкт обліку у державному секторі.

Джерело: складено автором

Україна знаходиться на шляху до євроінтеграції. Про це свідчить уніфікація національних норм бухгалтерського обліку, їх гармонізація з міжнародними стандартами. Разом з тим в останні роки все ж відбуваються певні позитивні зрушення у зазначеній сфері. З метою удосконалення законодавчого врегулювання за останній період було ухвалено цілу низку нормативно-правових актів. Крім того, розроблено Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, нематеріальних активів, запасів та облікової політики суб'єктів державного сектору, а також Порядок бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ [7].

Але попри досить значну регламентацію бухгалтерського обліку бюджетних установ національним законодавством, у порівнянні з обліком у інших країнах, він містить певні упущення та протиріччя, що є перепонами на шляху євроінтеграції. Отже, говорити про цілісну систему бухгалтерського

обліку державних та муніципальних підприємств, установ та організацій наразі передчасно.

Законодавче забезпечення цієї сфери, незважаючи на розгалужену систему нормативно-правових актів, потребує подальшого вдосконалення шляхом не кількісного, а якісного розвитку та гармонізації із міжнародними стандартами. Одним з недоліків вітчизняного бухгалтерського обліку бюджетних установ, який потребує негайної ліквідації, є протиріччя у трактуванні термінів [4; 5]. У деяких випадках нормативно-законодавча база не містить трактування певної категорії, або розглядає її фрагментарно.

Використання меморіально-ордерної форми бухгалтерського обліку, яка поширена у більшості бюджетних установ є трудомісткою. Крім того, вона не враховує специфічні показники функціонування суб'єктів цієї сфери, що вимушує складати величезну кількість вибірок, розрахунків та форм звітності на вимогу органів управління й для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на рівні суб'єктів господарювання. Крім того, складна ситуація щодо дефіциту бюджетного фінансування вимагає надання бюджетним установам більшої самостійності в розробці облікової політики. Наприклад, у питаннях методів обліку й калькулювання специфічних послуг (юридичних, медичних, освітніх, культурних, комунальних та ін.) [3; 6]. З іншого боку відображення в бухгалтерському обліку бюджетних установ, що є неприбутковими організаціями, операцій від надання платних послуг й здійснення комерційної діяльності, які можуть формувати прибуток та підлягають оподаткуванню (наприклад, у сферах культури та освіти) не регламентовано.

Бюджетні установи паралельно використовують різні методи обліку доходів і видатків: касовий та фактичний (нарахування). Доцільним та актуальним, на нашу думку, є впровадження у систему бухгалтерського обліку суб'єктів державної та комунальної форм власності методу нарахування, який відображає витрати під час їх фактичного виникнення, а не сплати грошових коштів. Такий підхід надасть змогу реально та об'єктивно оцінити динаміку витрат окремих суб'єктів господарювання та бюджетів різних рівнів. Іншою

проблемою цієї сфери є розподіл повноважень щодо ведення бухгалтерського обліку активів, зобов'язань, доходів та витрат між суб'єктами [1; 4]. Адже бюджетні установи знаходяться у безпосередньому підпорядкуванні вищих органів, що вимагає врахування їх вимог та ускладнює процес організації обліку. Особливої уваги вимагає методичне забезпечення бухгалтерського обліку коштів державних та недержавних цільових фондів, наприклад, ендавмент-фондів на рівні державних освітніх установ [9]. Система звітності бюджетних установ, яка включає фінансову, податкову, статистичну, управлінську та звітність суб'єктів перед головними розпорядниками бюджетних коштів й органами Державної казначейської служби, має суперечності та дублювання інформації.

Суттєвою проблемою, особливо у сільській місцевості, є запровадження у бюджетних установах автоматизації ведення бухгалтерського обліку та введення електронного документообігу, зокрема, подання електронної звітності. Адже, часткова автоматизація не дозволяє систематизувати дані обліку та відображати їх синхронно в одній базі даних, а, отже, і приймати оперативні рішення [7; 8], використовуючи всю сукупність інформації, вивчивши всі фактори, що вплинули на певну ситуацію [6].

Більшість бюджетних установ відносяться до сфери нематеріального виробництва (зазвичай, послуг), отже витрати на оплату праці є основною статтею їх витрат. Організація бухгалтерського обліку витрат на оплату праці та супутніх нарахувань (утримань) у цій сфері вимагає підвищення вимог щодо контролю за дотриманням штатної дисципліни й використанням фонду заробітної плати, обліку робочого часу працівників та його раціонального використання, тощо.

Вдосконалення шляхом уніфікації вимагає організація фінансово-бухгалтерських служб бюджетних установ й програмне забезпечення ведення обліку та складання звітності. Уніфіковані підходи, єдині бази даних та інформаційні системи нададуть можливість обміну інформацією між суб'єктами державного сектору, Міністерством фінансів та профільними

міністерствами України, Державним казначейством [6; 10]. Особливої уваги при цьому вимагає спеціалізована профільна підготовка та перепідготовка кадрів фінансово-бухгалтерських служб саме у державному секторі.

Останніми роками ведеться активна робота щодо врегулювання системи бухгалтерського обліку бюджетних установ, а відповідне законодавство наближається до стабілізації. Основною особливістю одного з найважливіших галузевих бухгалтерських обліків в Україні – обліку бюджетних установ є його достатньо жорстка регламентація великою кількістю нормативно-правових актів [9; 10]. Законодавчо-методологічне та методичне забезпечення бухгалтерського обліку у бюджетній сфері потребує подальшого вдосконалення шляхом не кількісного, а якісного розвитку та гармонізації із міжнародними стандартами. Крім того, вагомі результати у реформуванні національних підходів бухгалтерського обліку державних та комунальних підприємств, установ та організацій може мати безпосередня співпраця з Міжнародною Федерацією бухгалтерів та Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О.С., Салівон Т.В. Вдосконалення організації обліку заробітної плати в бюджетних установах. Ефективна економіка. 2016. №1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2359> (дата звернення 10.03.2020).
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 07.03.2020).
3. Гончарук І.В., Томашук І.В. Державне регулювання розвитку ресурсного потенціалу сільських територій: загальні аспекти. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 4 (32). С.19-30.
4. Гізатуліна Л.В., Сушко Н. І. Реформування системи бухгалтерського обліку

в державному секторі. Незалежний аудитор. № 6. 2018. С. 56–57.

5. Дорошенко О.О. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України і стан її реалізації на сучасному етапі. Вісник ЖДТУ / Серія: Економічні науки. 2018. № 3(61). С. 43–46.
6. Кладницька Т.А. Основні напрямки реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності у бюджетній сфері. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2017. № 6. Т1. С. 156–159.
7. Марценяк Н. О. Реформування бухгалтерського обліку бюджетних установ: проблеми та перспективи. Науковий вісник БДФА. 2016. № 4. С. 346–351.
8. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі. / Сайт Бухгалтер.com.ua. Для працівників бюджетної сфери. URL: <https://buhgalter.com.ua/zakonodavstvo/natsstandarti-buhobliku-v-derzhavnomu-sektori/> (дата звернення 09.03.2020).
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996–XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>. (дата звернення 09.03.2020).
10. Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.2011 р. № 59. / Офіційний сайт Кабінету міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua. (дата звернення 11.03.2020).

*К.е.н., доцент Губарик О.М.
доцент кафедри обліку, оподаткування та
управлінні фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпро
E-mail: o.gu@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРИ ПЕРЕХОДІ НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ

Головним із актуальних питань трансформації при переході на міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ), за якою виникає багато незрозумілих ситуацій, є основні засоби. Тому головне питання, яке постане під час переходу на застосування міжнародних стандартів, – це проведення переоцінки необоротних активів.

Загальновідоме звільнення від вимог МСФЗ – використання справедливої вартості як доцільної собівартості. Так, за п. 5 IFRS 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності»: суб'єкт господарювання може вибрати оцінити об'єкт основних засобів на дату переходу на МСФЗ за його справедливою вартістю та використати цю справедливу вартість як доцільну собівартість на цю дату [2].

У зв'язку з цим перед підприємством постають такі запитують: чи переоцінювати всі об'єкти однієї групи або ж рішення про переоцінку можна приймати щодо кожного об'єкта необоротних активів окремо; чи оцінка «доцільної собівартості» проводиться одноразово чи має переглядатись регулярно; чи суму дооцінки визнавати як додатковий капітал; чи можна скористатися оцінкою, яка проводилася для банку.

Часто застосовуваний термін «використання справедливої вартості як доцільної собівартості» інколи плутають із застосуванням моделі переоцінки відповідно до IAS 16 «Основні засоби» [2], тому:

- рішення щодо переоцінки необоротних активів можна приймати окремо за кожним необоротним об'єктом. Наприклад, якщо основні засоби куплені зовсім недавно, то для такого конкретного основного засобу вартість його придбання буде справедливою, і проводити переоцінку такого об'єкта немає підстав;

- визначення справедливої вартості з метою першого застосування МСФЗ є одноразовою «акцією», а подальший облік основного засобу залежатиме від обраної моделі: моделі собівартості або моделі переоцінки;

- коригування, які виникнуть унаслідок переоцінки на дату застосування МСФЗ, визнаються безпосередньо в нерозподіленому прибутку;

- можна скористатися оцінкою, проведеною на інші дати, ніж дата переходу на МСФЗ. Так, якщо здійснювалася переоцінка необоротних активів для отримання позики, то не обов'язково проводити заново переоцінку і є можливість використовувати актуальну вартість об'єктів.

У будь-якому разі підприємству слід враховувати фінансові та податкові наслідки проведення переоцінки.

Проведення дооцінки збільшує суму, що амортизується. Оскільки в основному переоцінюється виробниче обладнання, то, як наслідок, збільшується виробнича собівартість продукції. Збільшення собівартості погіршує фінансовий результат за рік переходу на МСФЗ та впливає у подальшому. Як правило, в результаті дооцінки переглядаються строки корисного використання необоротного активу.

Тож, з огляду на це, слід враховувати такі норми Податкового кодексу України:

- згідно пп. 138.3.1 ст. 138 ПКУ – для розрахунку амортизації відповідно до положень цього пункту визначається вартість основних засобів та нематеріальних активів без урахування їх переоцінки (уцінки, дооцінки), проведеної відповідно до положень бухгалтерського обліку;

- згідно пп. 138.3.3 ст. 138 ПКУ – у разі коли строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів у бухгалтерському обліку

дорівнюють або є більшими, ніж ті, що встановлені цим підпунктом, то для розрахунку амортизації використовуються строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів, встановлені в бухгалтерському обліку [3].

Отже, для розрахунку амортизації в податкових цілях сума дооцінки не збільшуватиме вартість основних засобів, що амортизується. При цьому якщо після перегляду термін корисного використання за даними бухгалтерського обліку стане більшим, ніж мінімальний термін, установлений ПКУ, то в податковому обліку необхідно буде розраховувати амортизацію за збільшеними термінами (зазначені питання висвітлені, наприклад, в ПК ДФС від 18.05.2018р. № 2212/6/99-99-15-02-02-15/ПК) [1].

Список використаних джерел

1. ПК ДФС від 18.05.2018р. № 2212/6/99-99-15-02-02-15/ПК) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/pisma/gfsu/schodo-okremih-pitany-1037508.html>.
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності [Електронний ресурс] // Національний банк України : [сайт] / Глосарій банківської термінології. – 2013. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123447 (13.03.2014). – Назва з екрана.
3. Податковий Кодекс України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення 12.04.2018 р.).

К.е.н, доцент Гудима О.В.
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Класичний приватний університет
м. Запоріжжя,
Протопова Н.А.
старший викладач кафедри фінансів, обліку та маркетингу,
ДВНЗ «ПДАБА»
м. Дніпро
E-mail: protopopova.nataliia@pgasa.dp.ua

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВТРАТ ВІД ВНУТРІШНЬОГО БРАКУ НА ШВЕЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Вироби або напівфабрикати, які за своєю якістю не відповідають стандартам або технічним умовам і не можуть використовуватися за прямим призначенням або можуть використовуватися після виправлення дефектів відносять до браку у швейному виробництві.

Не можна вважати браком вироби, напівфабрикати, виготовлені за особливими підвищеними технічними вимогами, в тих випадках, коли вони не відповідають цим вимогам, але відповідають звичайним стандартам або технічним умовам на аналогічні вироби для загального виробництва. Не належать до браку втрати від переведення виробів в нижчий сорт за якістю [3].

Залежно від місця виявлення брак поділяють на внутрішній – виявлений безпосередньо на виробництві до відправки продукції споживачеві та зовнішній - брак, виявлений споживачем при експлуатації швейного виробу і пред'явлений для відшкодування збитків.

Особливої уваги потребує саме внутрішній брак, тому ми зупинимося на ньому детально, він може бути: остаточним – вироби, деталі, напівфабрикати, які не можуть використовуватися за прямим призначенням і виправлення яких економічно недоцільно і технічно неможливо та виправним – вироби, деталі,

напівфабрикати, які можуть використовуватися за прямим призначенням і виправлення яких економічно доцільно і технічно можливо [1].

Брак також ділять з причин виникнення на технічно неминучий – брак в межах норм, встановлених технічною та технологічною документацією. Цей брак, як правило, запланований та – інший брак, який виникає з вини певних осіб (працівників підприємства, постачальників матеріалів, устаткування), який не можна віднести до технічно неминучого.

Тому, в швейному виробництві за економічною суттю брак відносять до непродуктивних витрат і зазвичай не планують.

Якщо ж брак неминучий за технологією виробництва, то цю величину враховують при плануванні собівартості продукції. Отже, неминучий брак на швейному виробництві – рідкість, і частіше за все мова йде саме про інший виправний або остаточний брак.

Про всі випадки виявлення браку на виробництві, незалежно від того, виправний він або остаточний, слід складати відповідний документ. Традиційно це акт про брак. Затвердженої форми такого документа в Україні немає. Тому, кожному підприємству необхідно самостійно розробити і затвердити в наказі про облікову політику таку форму. Також треба встановити причини браку та його винуватців і відповідно класифікувати перелік операцій, за якими передбачаються технологічні втрати.

В акті на брак вказують:

- найменування бракованого виробу;
- номенклатурний, технічний номер виробу;
- кількість бракованих виробів;
- в чому полягає брак і його причини;
- брак поправний або остаточний;
- ким допущений брак;
- вартість браку за статтями прямих витрат.

Ще можна вести відомість з обліку браку (див. рис. 1).

ЗАТВЕРДЖУЮ

_____ (назва підприємства)

Головний інженер _____

Цех _____

« _ » _____ 20 _ р.

Відомість з обліку браку

№ з/п	Дата	ПІБ працівника або найменування постачальника сировини	Артикул виробу	№ моделі	№ виробу, (деталі)	Операція виникнення браку		У чому брак та чи можна його усунути	Підпис майстра	Підпис працівника
						Найменування	шифр			

Начальник цеху _____

Рис. 1 Відомість з обліку браку

Звичайно, така відомість не дозволяє обчислити собівартість браку, так що це доведеться робити в окремому документі - калькуляції бракованих виробів, де вказують загальну суму, що підлягає стягненню з винних, а при відсутності таких - віднесенню на витрати виробництва.

При обробці деталей в окремих випадках виникають виробничі дефекти, які можна виправити. Саме тоді варто використовувати відомість з обліку браку.

Але буває так, що дефект виправити неможливо, тоді деталь з дефектом підкрояють і замінюють.

Для підкрою бракованих виробів також складають відповідну відомість у двох примірниках (один – передають в бухгалтерію, на підставі другого отримують тканину для підкрою.

Для обліку втрат від браку призначений рахунок 24 «Брак у виробництві». За його дебетом відображають втрати від браку (формує собівартість остаточного і виправного браку – Д-т 24 К-т 23,20,66,65 і т.п.), а по

кредиту – суми, які зменшують витрати від остаточного браку та витрати на виправлення браку, а також безпосереднє списання втрат від браку на витрати звітного періоду.

Розглянемо витрати які формують собівартість остаточного і виправного браку.

Втрати від остаточного браку в швейному виробництві зменшують на:

– вартість оприбуткованої фурнітури та інших матеріалів за ціною їх реалізації (Д-т 209 К-т 24);

– суми стягнень з винних в браку осіб (Д-т 375 К-т 24);

– суми, які будуть відшкодовані постачальниками бракованого сировини і матеріалів, через використання яких утворився остаточний брак (Д-т 374 К-т 24), цю кореспонденцію складають після визнання претензії постачальником або після задоволення позову господарським судом.

Витрати на виправлення браку в швейному виробництві зменшують на:

– суми, стягнені з винних в браку осіб (Д-т 375 К-т 24);

– суми, які будуть відшкодовані постачальниками бракованого сировини і матеріалів, через використання координує утворився виправний брак (Д-т 374 К-т 24).

Якщо згадані суми не будуть покривати собівартість остаточного браку та витрат на виправлення браку (Д-т 24), на рахунку 24 залишиться сума так званих втрат від шлюбу. І тут треба мати на увазі, що рахунок 24 потрібно закривати щомісячно, адже втрати від шлюбу мають відображатися у витратах того ж місяця, в якому виявлено брак [3].

Ми вже згадували, що на швейних підприємствах майже не буває технічно неминучого браку, і частіше за все мова йде про інший внутрішній брак. Саме тому в кінці місяця такі втрати списуються на інші витрати операційної діяльності (Д-т 947 «Недостачі і втрати від псування цінностей» К-т 24).

Собівартість внутрішнього остаточного браку складається з:

– прямих витрат на виготовлення забракованої продукції (вартість

сировини і матеріалів, сума витрат на оплату праці та соціальне страхування) [2];

- частини витрат на утримання та експлуатацію устаткування;
- частини загальновиробничих витрат.

При цьому витрати в собівартість остаточно забракованої продукції відносять в нормативних розмірах.

У собівартість внутрішнього виправного браку включають:

- вартість сировини, матеріалів, напівфабрикатів, витрачених на усунення дефектів виробів або деталей;
- зарплату працівників, нараховану за усунення браку;
- відрахування ЄСВ;
- частина витрат на утримання та експлуатацію устаткування (амортизація виробничого обладнання);
- частина загальновиробничих витрат. Сюди відносяться витрати на управління виробництвом, амортизацію основних засобів загальновиробничого призначення, витрати на опалення, освітлення, водопостачання тощо [5].

Фактично маємо на увазі витрати на виправлення браку. Причому собівартість виробів, віднесених до виправних браку, до витрат на брак не потрапить.

Витрати на виправлення іншого внутрішнього браку, на думку податківців, в податкові відносити не можна. Допущення такого браку ні в якому разі не можна назвати однією з цілей діяльності підприємства. Крім того, витрати на його виправлення по суті – наднормативні витрати, понесені підприємством з чиєї то вини, недбалості, необережності. І тому, коли ми говоримо не про технічно неминучий брак, а про інше виправний брак, бракоробів потрібно виявити і вжити заходів щодо компенсації збитків. А раз витрати на виправлення браку не належать до податкових витрат, компенсацію збитків, отриману від винуватців, можна буде не включати до податкового доходу [4].

Отже, брак продукції спричиняє значні непродуктивні витрати і втрати для будь-якого підприємства. На підприємствах галузі розроблені та затверджені спеціальні інструкції про брак, в яких визначено перелік дефектів браку, винуватців їх допущення, подається порядок оформлення документів на брак, що виник у процесі виробництва, та інші необхідні дані для оперативного управління виробництвом і прийняття необхідних заходів для попередження браку. Покращенню контролю якості швейної продукції сприяє правильний облік браку та відображення його у відповідних документах.

Список використаних джерел

1. Внутрішній брак. *Все про бухгалтерський облік*. № 1922 від 16 листопада 2016 року. С. 6-8.
2. Кодекс законів про працю України № 322-08, поточна редакція від 13.02.2020, підстава – 440-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення 12.03.2020).
3. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості, затверджені наказом Міністерства промислової політики України від 01.07.2007. № 373. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=72838 (дата звернення 12.03.2020).
4. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 12.03.2020).
5. Положення стандарт бухгалтерського обліку 16 «Витрати» № 318 від 31.12.99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>. (дата звернення 10.03.2020).

*К.е.н., доцент Даниліна С.О.
доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики,
Барилець П.С.
магістрант кафедри загальної економічної теорії та економічної політики,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса
E-mail: Danilynasa@gmail.com*

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Для вимірювання розвитку цифрової економіки країнами ОЕСР розроблено систему індикаторів, що характеризує наступні напрямки: розвиток високотехнологічного сектора економіки, його питома вага в продукції обробної промисловості і послугах; інвестиції в наукові розробки; створення робочих місць у сфері науки і високих технологій; міжнародні потоки знань, міжнародне співробітництво в галузі науки і інновацій; динаміка поширення Інтернету; частка високотехнологічної продукції в міжнародній торгівлі.

Універсальність впливу зростаючих потоків даних на розвиток суспільства і економіки дозволила говорити про них як про головний ресурс економічного зростання сучасного суспільства. Експерти характеризують дану ситуацію змінами в економічних відносинах і формуванні цифрової економіки, вказуючи на необхідність пошуку нових підходів до вирішення проблем її розвитку.

Можна виділити чотири критерії аналізу цифрової економіки: критерій, пов'язаний зі сферою зайнятості; просторовий критерій; технологічний; і, власне, економічний. Однак, основою більшості визначень є переконання в тому, що кількісні зміни в сфері обробки даних призвели до виникнення якісно нових соціально-економічних відносин.

Критерій, пов'язаний зі сферою зайнятості. Даний підхід тісно пов'язується з роботами Д. Белла, Ч. Лідбітера, П. Друкера, в яких

розглядається структура зайнятості населення та моделі спостережуваних змін. Трансформація соціально-економічних відносин відбувається через те, що більшість зайнятих працює в цифровій сфері економіки. Зниження частки зайнятих у сфері виробництва і збільшення в сфері послуг розглядається як заміщення фізичної праці інформаційною. Оскільки основним ресурсом в цьому випадку виступають дані, істотне збільшення частки праці в сфері їх обробки може розглядатися як перехід до цифрової економіки.

Статистичні спостереження говорять про збільшилася частки людей, зайнятих у сфері послуг (в Західній Європі, США, Японії ця частка досягає 70% і більше), велика частина яких тим чи іншим чином пов'язана з діяльністю по обробці певних даних. Все це є цілком переконливим доказом існування цифрової економіки. Основна проблема полягає в тому, що в даний час не існує методики підрахунку працівників цифрової економіки.

Просторовий критерій. Ряд концепцій цифрової економіки ґрунтується на географічному принципі [3, с. 27]. Головна увага приділяється мережам передачі даних, які пов'язують різні місця, і які можуть вплинути на формування глобального економічного простору. Мережі передачі даних є важливою відмітною рисою сучасного суспільства. В даний час викликають дискусію і більш загальні питання, наприклад, що дійсно є мережею, яким чином проводити відмінності між різними рівнями мереж, які обсяги даних і швидкості їх передачі визначають перехід до цифрової економіки.

Економічний критерій. Такий підхід передбачає врахування збільшення економічної цінності в області діяльності по створенню, передачі, обробці, зберіганню даних [5, с. 318]. Якщо в економічній сфері такого роду активність превалює над діяльністю в галузі сільського господарства і промисловості, то можна говорити про перехід до цифрової економіки. Крім того, самі дані в таких умовах стають об'єктом економічних відносин.

Основна проблема такого підходу полягає в тому, що за великим статистичним матеріалом, що свідчить про підвищення ролі даних в економічній діяльності, їх справжній вплив на діяльність компаній вивчено

досить поверхово, а методики оцінки ефективності діяльності співробітників, пов'язані з обробкою даних і їх інтерпретацією, мало розробленими. Наприклад, інформаційно-аналітичний відділ виробничого підприємства займається інформаційною діяльністю, але питання про виділення для статистичних цілей його частки у виробництві всієї компанії залишається відкритим.

Технологічний критерій. Основою технологічної концепції стали безліч технологічних інновацій в сфері інформаційно-комунікаційних технологій, що стали доступними широкому колу користувачів [4, с. 293]. Нові технології є найпомітнішою ознакою зміни економічних систем, тому їх часто називають драйвером розвитку економіки. Основна ідея таких міркувань полягає в тому, що обсяг технологічних інновацій в сфері обробки і передачі даних, що збільшився, призводить до перебудови соціально-економічних відносин, тому що їх вплив досить значний. Поширення цифрових технологій дає привід до міркування про формування нових соціально-економічних відносин, цифрової економіки [2, с. 130].

Коли справа стосується проведення емпіричних досліджень, досить складно відстежити як сильно розвинені ті чи інші цифрові технології (по-перше, тому що їх досить багато, по-друге, кожна з них має свій власний вплив, по-третє, вони постійно розвиваються) і наскільки це дозволяє вважати економіку цифровою. У прагненні виявити розумну одиницю виміру, більшість дослідників, які роблять упор на технології, не можуть надати простих даних, що піддаються перевірці. Вимірювання і пов'язана з ним складність знаходження тієї точки на технологічній шкалі, при досягненні якої економіку можна вважати цифровою, є однією з проблем формулювання прийняттого визначення цифрової економіки.

Після розгляду різних підходів до визначення соціально-економічних відносин, що формуються на базі цифрових технологій, стає зрозумілим, що в даний час не сформульовано досить точних, розгорнутих положень з цього приводу [1, с. 50].

Висновки. Кількісні показники, що свідчать про збільшення потоків

даних, самі по собі не можуть означати розриву з попередніми системами. Питання виникають тоді, коли цифрова економіка визначається виходячи з припущення. Поряд з аналізом технологічного розвитку необхідно говорити про якісний аналіз даних, що збільшуються. Необхідне розуміння того, що зростаючі потоки даних не є суто кількісним фактором і предметом статистичних вимірювань.

Характерною особливістю потоків даних, що збільшуються, є складність в їх структуруванні, підготовці до використання, управлінні. В умовах ринкових відносин зайва комерціалізація призводить до інформаційної асиметрії економічних агентів.

Можливість накопичувати та створювати величезні запаси даних, розвиток все більш швидкісних і містких пристроїв, мереж зв'язку, хмарних сховищ призвело до того, що єдиним обмеженням стала можливість обробки величезних масивів даних. Зі зростаючими потоками даних з'являється можливість переходу на новий рівень управління економічними процесами.

Збільшення використання цифрових пристроїв призвело до появи концепції «великих даних» (bigdata). Потоки даних постійно зростають, передаються в реальному часі, обробляються і використовуються для ухвалення рішень. Можливості, що створюються великими даними, характеризуються як безпрецедентні для розвитку науки і менеджменту. Робота з великими даними є основою розвитку цифрової економіки. Великі дані забезпечують нову якість аналізу соціально-економічних даних.

Список використаних джерел

1. Попов Е.В., Семячков К.А., Симонова В.Л. Оценка влияния информационно-коммуникационных технологий на инновационную активность регионов. *Финансы и кредит*. 2016. № 46 (718). С. 46-60.
2. Семенов Ю.А. IT-экономика в 2016 году и через 10 лет. *Экономические стратегии*. 2017. № 1 (143). С. 126-135.
3. Е.В. Камнева, М.В. Полевая, М.М. Симонова. Цифровая экономика:

- социально-психологические и управленческие аспекты. Москва, 2019. С. 27.
4. Fuchs C. The implications of new information and communication technologies for sustainability. *Environ Dev Sustain*. 2008. № 10. P. 291-309.
 5. Lane N. Advancing the Digital Economy into the 21 st Century. *Information Systems Frontiers*.1999. № 1, Vol. 3. P. 317-320.

К.е.н. Дмитренко О.М.
старший викладач кафедри бухгалтерського
обліку, оподаткування та аудиту,
к.пед.н. Вітер С.А.
старший викладач кафедри бухгалтерського
обліку, оподаткування та аудиту,
Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир
E-mail: olga.n.dmitrenko@gmail.com

ВІДОБРАЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ АСПЕКТІВ ДІЯЛЬНОСТІ У НЕФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Однією з важливих вимог сучасності щодо діяльності підприємства є його готовність звітувати перед суспільством. За вимогами усіх зацікавлених сторін для оцінки бізнесу в сучасних умовах розкриття лише фінансових показників є недостатнім. Як наслідок, нефінансова звітність, яка надає значно більше інформації про вплив компанії на соціум, економіку, навколишнє середовище, описуючи діяльність компанії у відповідному суспільному контексті, стає досить актуальною. Відповідно до Директиви 2014/95/ЄС від 22 жовтня 2014 р. великі підприємства повинні готувати нефінансовий звіт, який міститиме інформацію щодо як мінімум таких аспектів: охорона навколишнього середовища, питання зайнятості та соціальні питання, повага

прав людини, боротьба з корупцією і хабарництвом. Такий звіт повинен включати опис політики, результатів і ризиків, пов'язаних із цими питаннями, і бути включений у звіт про управління підприємством. Нефінансовий звіт повинен також включати інформацію про впровадження процесу дью-ділідженс (англ. Due diligence – належна добросовісність), що реалізується на підприємстві, та інформацію, що стосується, у відповідних випадках і відповідному обсязі, ланцюгів поставки і договорів субпідряду, з метою виявлення, запобігання і пом'якшення існуючих і потенційних несприятливих наслідків [1]. Нефінансова звітність акумулює нефінансові показники, а саме показники за трьома складовими: економічною, соціальною та екологічною. Саме тому нефінансові звіти найчастіше називаються звітами зі сталого розвитку або з корпоративної соціальної відповідальності.

У схваленій в січні 2020 року Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року визначено поняття «соціально відповідальний бізнес» як відповідальну поведінку суб'єктів господарської діяльності за вплив їх рішень і дій на суспільство, навколишнє природне середовище, яка сприяє сталому розвитку суспільства, зокрема забезпеченню добробуту населення; враховує очікування суб'єктів господарської діяльності та суспільства; відповідає законодавству і міжнародним нормам поведінки; інтегрована у діяльність суб'єкта господарської діяльності [2]. Як видно з визначення, поняття «соціальної відповідальності» тісно пов'язане з поняттям «сталий розвиток». І хоча семантично цей термін мав би стосуватись лише соціальної складової, насправді ж науковці вкладають в нього значно ширший зміст. Саме тому, сьогодні можна зустріти досить різноманітні назви нефінансових звітів: «Звіт з корпоративної соціальної відповідальності», «Соціальний звіт», «Звіт зі сталого розвитку», «Звіт з прогресу», «Екологічний звіт», власне «Нефінансовий звіт» тощо. Нефінансова звітність може складатись підприємством окремо, або в межах своїх щорічних звітів, тим самим забезпечуючи формування основи для інтегрованої звітності.

Одним з аспектів нефінансової звітності, на якому концентрується дане дослідження є соціальна діяльність підприємств, яка виражає його вплив у межах свого функціонування на соціальні системи. Як показує практика, соціальні аспекти є найбільш широко висвітлюваними та «акцентними» у нефінансовій звітності більшості підприємств. Досить часто великі компанії окремо складають так званий соціальний звіт, висвітлюючи в ньому інформацію про благодійність, роботу зі споживачами, персоналом, програми та акції компанії тощо.

До переваг оприлюднення соціальних наслідків діяльності підприємства можна віднести формування його позитивного соціального іміджу; одержання додаткових конкурентних переваг; зміцнення відносин з партнерами та підвищення лояльності персоналу і довіри до підприємства з боку органів державної влади, громадських організацій, місцевих громад та суспільства в цілому; і як наслідок – створення сприятливого середовища для бізнесу та покращення показників прибутковості у довгостроковій перспективі.

Сьогодні у світовій практиці найбільшого поширення набули чотири ключових стандарти щодо ведення соціальної звітності:

- «Директиви глобальної звітності» (GRI – Global Reporting Initiative) включає три основні складники: економіку підприємства, його соціальну й екологічну політику. Стандарти GRI спрямовані на гармонізацію звітності про соціально активну діяльність, що дає змогу порівнювати соціальні звіти різних компаній;

- «Відповідальність 1000» (Accountability 1000, AA1000) спрямований на впорядкування соціальних ініціатив компанії й підвищення їхньої ефективності. Він має на меті реорганізувати діяльність підприємства згідно з принципами корпоративної соціальної відповідальності.

- ISO 26000 «Керівництво з соціальної відповідальності» корисний для підприємств будь-якого розміру та організаційно-правової форми. ISO 26000 призначений для добровільного застосування, тому не підходить для цілей сертифікації.

– Стандарт «Соціальна відповідальність» SA 8000 акцентує увагу на трудових відносинах, установлює норми відповідальності роботодавця у сфері умов праці. SA 8000 не охоплює питання допомоги місцевим громадам, етичних норм ділової практики [3].

Слід зазначити, що на сьогодні українські компанії здійснюють підготовку нефінансової звітності, зазвичай, за вимогами системи стандартів Глобальної ініціативи зі звітності (GRI), або за показниками, які визначаються компанією самостійно, виходячи з особливостей діяльності та очікувань основних груп стейкхолдерів. З метою висвітлення основних соціальних показників, які знаходять відображення у нефінансовій звітності, проаналізуємо звіти чотирьох відомих в Україні компаній, які вперше у 2018 році оприлюднили свої нефінансові звіти (табл. 1).

Як видно з аналізу, у категорії соціальних показників (аспектів) обрані суб'єкти дослідження відображають у сфері:

1) трудових відносин: організацію праці, розвиток і поліпшення умов праці і персоналу (інформація щодо зайнятості, здоров'я персоналу та безпеки на робочому місці, програм навчання та розвитку, прав людини, забезпечення гендерної рівності тощо);

2) захисту і підтримки споживачів та відповідальності за продукцію: умови співпраці, якість та безпека продукції і послуг;

3) взаємодії з суспільством (дані щодо соціальних, державних проектів, волонтерської роботи, допомога дитячим садкам, благодійна допомога, проекти для людей з особливими потребами тощо).

Проведені дослідження нефінансових звітів компаній дозволили зробити висновок про складність та неможливість абсолютного виокремлення показників соціальної складової у нефінансовій звітності в силу існування тісних взаємозв'язків та взаємозалежності між економічною, екологічною та соціальною складовими. Пріоритетними напрямками соціальної діяльності проаналізованих компаній є сфера розвитку людського капіталу та підтримка соціальних проектів.

Соціальні показники в нефінансовій звітності

Компанія	Показники соціальної складової за напрямками		
	співробітники	клієнти/ споживачі	суспільство
Ашан Рітейл Україна [4]	<ul style="list-style-type: none"> - робочі умови та соціальний пакет; - підтримане працевлаштування молоді з синдромом Дауна; - доступна комунікація для людей з порушенням слуху; - професійний розвиток співробітників; - проект «Жити краще» (увага до здорового харчування та здорового способу життя) 	<ul style="list-style-type: none"> - контроль якості продукції; - дієтичні та органічні товари; - підтримка малих та середніх локальних виробників; - комфортне здійснення покупок людьми з інвалідністю. 	<ul style="list-style-type: none"> - підтримка дитбудинків; - участь у благодійних спортивних заходах; - співпраця з університетами; - благодійні соціальні проекти та акції із залученням клієнтів; - відмова від продажу зрубаних ялинок.
Система компанії Кока-Кола Україна [5]	<ul style="list-style-type: none"> - нефінансова мотивація (соціальний пакет); - система винагород та заохочень; - програми розвитку і навчання персоналу; - дотримання прав людини, попередження дискримінації; - захист здоров'я та безпечні умови праці. 	<ul style="list-style-type: none"> - клієнто-орієнтованість; - безпечність та якість продукції. 	<ul style="list-style-type: none"> - підтримка дитбудинків; - програма розвитку молоді; - проведення літнього табору; - розширення прав і можливостей жінок; - підтримка спортивних змагань та турнірів; - спеціальна олімпіада для людей з вадами розумового розвитку.
Компанія «Делойт» [6]	<ul style="list-style-type: none"> - залучення та розвиток майбутніх лідерів; - забезпечення добробуту співробітників; - культивування різноманіття та інклюзивності. 	<ul style="list-style-type: none"> - сильні команди задля успіху клієнта. 	<ul style="list-style-type: none"> - інвестиції у соціальні проекти, освітні програми; - благодійні ярмарки; - участь у благодійних спортивних заходах.
Група Метінвест [7]	<ul style="list-style-type: none"> - мотивація співробітників; - здоров'я та безпека; - соціальні пільги; - розвиток і навчання персоналу; - співпраця з навчальними закладами; - права людини; - корпоративна етика. 	<ul style="list-style-type: none"> - клієнто-орієнтованість 	<ul style="list-style-type: none"> - інвестиції в розвиток регіону; - освіта (шкільні стипендії, новий дитячий садок, та ін.), - охорона здоров'я, спорт і культура; - благодійність.

Більшість компаній описує програми розвитку та навчання співробітників, мотивацію персоналу, розкриває інформацію про забезпечення добробуту працівників, висвітлює програми співпраці з благодійними та

громадськими організаціями. Однак, значним недоліком більшості інформації, що наведена у нефінансовій звітності є її подання у описовій формі без кількісних показників, які дали б змогу оцінити ефективність вкладень у соціальні проекти, результативність заходів компанії щодо програм зайнятості, навчання та розвитку персоналу тощо. Без кількісної оцінки неможливо пов'язати соціальний результат з фінансовим, забезпечити повноту та достовірність нефінансової звітності компанії, а отже розраховувати на вигоди від такого звітування.

Окремо варто сказати, що різний формат звітів ускладнює здійснення порівняльного аналізу соціальних аспектів, цим самим актуалізуючи питання пошуку шляхів стандартизації нефінансової звітності, загальної узгодженості, сумісності показників звітності, їх оцінки та оптимізації складу.

Список використаних джерел

1. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj>.
2. Концепція реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року від 24 січня 2020 р. № 66-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-p>.
3. Харченко І.М., Овчарова І.В. Соціальна звітність у системі обліково-аналітичного забезпечення менеджменту. Інфраструктура ринку. Вип.44. 2018. С.443 – 450.
4. Звіт з корпоративної соціальної відповідальності 2018. Офіційний сайт компанії «Ашан Рітейл Україна». URL: <https://eba.com.ua/zvit-ashanu-z-korporativnoyi-sotsialnoyi-vidpovidalnosti-2018/>.
5. Звіт зі сталого розвитку системи компаній Кока-Кола в Україні 2018. Офіційний сайт Системи Компаній Кока-Кола в Україні. URL: <https://ua.coca-colahellenic.com/media/2859/coca-cola-corporate-report-gri->

2018.pdf.

6. Звіт зі сталого розвитку «Делойт» в Україні 2018. Офіційний сайт компанії Делойт. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/press-release/2018/deloitte-ukraine-first-sustainable-development-report.html>.
7. Звіт зі сталого розвитку 2017-2018. Офіційний сайт Групи Метінвест. URL: https://metinvestholding.com/Content/Entities/Report/24/ua/Metinvest_social_2019.pdf.

К.е.н., доцент Домбровська Н.Р.

*доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету
м. Чортків
E-mail: natali_d.71@ukr.net*

НАПРЯМИ ПОЛІПШЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ І ВИКОРИСТАННЯМ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Фінансові результати є надзвичайно важливим показником для суб'єкта господарювання, адже в них відображаються всі сторони діяльності підприємства [1, с.158]. Так, фінансово-майновий стан та ефективність роботи суб'єкта господарювання залежить від правильно організованого обліку, контролю та аудиту фінансових результатів. У сучасних умовах існує ряд проблем у системі обліку фінансових результатів, які призводять до викривлення облікових даних та їх низької якості.

Облікова практика фінансових результатів свідчить про наявність спірних питань, які стосуються першочергово доходів та витрат, що формують фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання. Моніторинг

визначення та порядку визнання доходів у нормативно-правових актах свідчить про певні відмінності щодо порядку визнання та класифікації доходів, що відбиваються на організації обліку й контролю господарюючих суб'єктів (табл. 1).

Таблиця 1

Порядок визнання доходів у нормативно-правовій документації

Джерело	Порядок визнання	Примітка
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2], ПСБО 15 «Дохід» [3]	Доходи визнаються, як збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визнана	Національні стандарти обліку дають аналогічні визначення доходів, які слід визнавати лише у разі, якщо їх оцінка може бути достовірно визначена
Податковий кодекс України [4]	Доходи – загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, й континентальному шельфі у виключній (морській) економічній зоні, так і за їх межами	Податковий Кодекс України розширює порядок визнання доходів порівняно із бухгалтерськими стандартами, але не конкретизує порядок визнання доходів для цілей обліку та контролю
Господарський кодекс України [5]	Прибуток (дохід) суб'єкта господарювання є показником фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб'єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та на суму амортизаційних відрахувань	Визнання доходів в Господарському Кодексі України ототожнюється із визначенням прибутку, що унеможливує використання даного визначення в обліково-контрольній практиці підприємств

Зауважимо, що Господарський та Податковий кодекси України не конкретизують механізм визнання доходів для цілей облікової практики суб'єкта ведення господарської діяльності.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати суб'єкта господарювання та її ілюстрування у фінансовій звітності. Проведений моніторинг сукупності методичних засад щодо класифікації витрат дав право стверджувати, що впродовж останніх років спостерігається класичний підхід до їх застосування. Однак методика і організація обліку

вимагає процесу вдосконалення за окремими керунками, зокрема: потребу уточнення підходів щодо віднесення витрат до конкретної їх складової, уточнення і конкретизація методичних засад класифікації та обліку витрат звітного періоду, забезпечення витрат наступних періодів, витрат майбутніх періодів і зменшення доходу та власного капіталу.

У формуванні показників фінансової звітності суб'єкта господарювання у відповідності до галузевих вимог важливим поступом є НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2], яке в свою чергу спростовує формування показників у формі 2 «Звіт про фінансові результати».

Одним із ключових керунків удосконалення облікового процесу держлігоспів у Тернопільській області є розробка і впровадження в облікову практику механізму взаємодії системи бухгалтерського і статистичного обліку та оподаткування. Це означає, що фінансова, статистична, податкова та інші види звітності мають ґрунтуватися на інформаційних даних бухгалтерського обліку, як це передбачено Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

На сьогоднішній день власник не має достатніх мотивацій для організації на своєму підприємстві регламентованого державою бухгалтерського обліку. Навпаки головні державні запити (податкова та статистична звітність) згубно діють щодо бухгалтерського обліку, стимулюють його тінізацію [6, с.7].

Що стосується безпосередньо підприємств, які належать до складу держлігоспів у Тернопільській області, то після проведених розрахунків і аналізу їх діяльності, на нашу думку, було б доцільно здійснити ряд змін та нововведень. Насамперед, постала необхідність вдосконалити шляхи розподілу прибутку, що в свою чергу призведе до підвищення ефективності роботи суб'єктів господарювання. Використовування прибутку слідує його розподіл. Це важливий економічний важіль, що забезпечує гармонізацію економічних інтересів держави, суб'єкта господарювання, його трудового колективу. Прибуток, що отриманий суб'єктом господарювання, скеровується на виплату податків та обов'язкових платежів, які сплачуються з прибутку, і на утворення

чистого прибутку. Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, використовується для матеріального заохочення і соціального розвитку, формування резервного фонду, фондів комерційного ризику, виробничого розвитку, виплати дивідендів, поповнення інших фондів, що формуються за рішенням підприємства [7**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Наприклад, створення фонду матеріального стимулювання працівників дасть змогу поліпшити продуктивність праці на підприємстві за рахунок матеріальної зацікавленості кожного працівника в результатах своєї роботи.

Також було б доцільно створити фонд оновлення матеріально-технічної бази. Це дасть змогу забезпечити підприємства новітньою технікою та обладнання, що в кінцевому результаті позначиться на якості продукції, її конкурентоздатності та призведе до збільшення отримуваного прибутку.

В той же час, вважаємо за доцільне розробити в програмному продукті з бухгалтерського обліку відповідний документ для розподілу прибутку. Даний електронний документ може бути варіацією паперової форми бухгалтерської довідки-розрахунку. У відповідних вкладках було б доцільно виділяти прибутки поточного року, минулих років та збитки минулих років. При автоматичному заповненні даного документу дані із форм звітності будуть переноситись у колонку «Загальна сума прибутку (збитку)». Тоді б в колонці «Вид відрахувань» була можливість для бухгалтера вибору виду фонду та відсотка відрахування до визначеного фонду. Таким чином сума в грошовому вимірнику буде розраховуватися автоматично. Така форма документу потребує також вдосконалення довідників із створенням відповідних фондів та їх прив'язки до рахунків обліку.

Отже, можна підсумувати, що облік формування і використання фінансових результатів є досить проблемним питанням, яке вимагає якомога нагального вирішення всіх невідповідностей і суперечностей. Певні зрушення у вирішенні проблем в даному питанні уже відбулись, однак, враховуючи, існуючі складнощі, необхідний постійний контроль і пошук нових найбільш ефективних шляхів їх вирішення.

Список використаних джерел

1. Овсійчук О.В. Особливості проведення аудиту фінансових результатів діяльності підприємства // Управління розвитком. 2013. № 8. С.157-159.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 із змінами і доповненнями // URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 6.03.2020).
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. №290 із змінами і доповненнями // URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення 6.03.2020).
4. Податковий кодекс України : за станом на 01.01.2017 р. / Верховна Рада України // URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 6.03.2020).
5. Господарський кодекс України : за станом на 08.12. 2016 р. / Верховна Рада України // URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 6.03.2020).
6. Жук В.М. Реформування бухгалтерського обліку та звітності: стан та перспективи // Облік і фінанси АПК. 2005. № 3. С.4-13.
7. Марцин В.С. Економіка торгівлі : підручник. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2008. 603 с.

Дяченко І.О.

студентка кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,

Томашук І.В.

асистент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

E-mail: ira.prylutska@ukr.net

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ БЮДЖЕТНИМИ УСТАНОВАМИ

Бухгалтерський облік виконання кошторису доходів і видатків бюджетних установ суттєво відрізняється від обліку господарської діяльності підприємств виробничої сфери, що зумовлено самою специфікою їх діяльності: вони працюють не заради отримання прибутку, а для задоволення соціальних, культурних та інших потреб суспільства. Діяльність цих установ фінансується за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, які надаються їм безповоротно [2; 4]. У бюджетній сфері практично відсутні госпрозрахункові відносини, не обчислюється собівартість послуг, які надаються у більшості випадків безкоштовно. Бюджетні установи не мають статутного капіталу, а всі їхні активи є державною власністю [2; 3]. До бюджетної сфери належать установи різних галузей і видів діяльності, що зумовлює необхідність враховувати специфіку їхньої діяльності (освіта, охорона здоров'я, культура, наука, управління тощо).

Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах повинна здійснюватися з моменту їх створення, оскільки вона в подальшому безпосередньо впливає на ефективність бухгалтерського обліку. Раціональна організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах, аналогічно як і в установах приватного сектора економіки [6], передбачає застосування й

дотримання загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку.

Особливості бухгалтерського обліку в установах невиробничої сфери визначаються законодавством про бюджетний устрій і бюджетний процес в Україні, інструкціями з бухгалтерського обліку в установах і організаціях, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів, іншими нормативними документами Міністерства фінансів України (МФУ) та Державного казначейства України (ДКУ) [3; 4].

Збереження і розвиток установ бюджетної сфери вимагають підвищення віддачі фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, що використовуються в цих установах, більш тісного зв'язку виділених з бюджету коштів з результатами їх використання. У той же час, враховуючи напруженість бюджету, для зменшення дефіциту коштів для утримання бюджетних установ необхідно активніше запроваджувати комерційні відносини в системі бюджетних установ (в розумних межах) [3; 5]. Поєднання бюджетного фінансування і комерційної діяльності сприятиме більш раціональному використанню не лише бюджетних асигнувань, але й коштів інших джерел фінансування, що надходять на потреби установ невиробничої сфери.

За допомогою коштів, отриманих від комерційної діяльності, з'являється можливість покращити якісні показники роботи цих установ, оптимізувати норми витрат, удосконалити систему оплати праці працівників невиробничої сфери, зміцнити матеріальну базу бюджетних установ, розширити сферу їхньої діяльності. З цією метою бюджетні установи поряд з основною діяльністю можуть займатися і підприємницькою (комерційною, бізнесовою) діяльністю у дозволених законодавством межах [3; 4]. З метою залучення додаткових фінансових коштів для розвитку галузей невиробничої сфери держава передбачила цілу систему податкових пільг юридичним і фізичним особам (у т. ч. іноземним), що вкладають кошти у розвиток названих установ. Це ще одне з додаткових джерел фінансування діяльності невиробничої сфери.

Основними нормативними документами, відповідно до яких організовується облік у бюджетних установах України, є новий план рахунків

бухгалтерського обліку та порядок його застосування, нова бюджетна класифікація видатків, інструкція про кореспонденцію рахунків бухгалтерського обліку для відображення основних господарських операцій бюджетних установ, інструкція про форми меморіальних ордерів бюджетних установ та порядок їх складання, інструкція з обліку запасів бюджетних установ та багато інших [2; 7]. У них викладено методику обліку операцій з виконання кошторису видатків за загальним і спеціальним фондами та з обліку іншої діяльності.

Ведення бухгалтерського обліку, здійснення контролю за виконанням кошторисів, складання звітності в бюджетних установах покладається на бухгалтерію, яка є, як правило, самостійною службою і має свою структуру.

Існують дві організаційні форми обліку в бюджетних установах:

- 1) бухгалтерії окремих установ;
- 2) централізовані бухгалтери.

Основним законодавчим актом, що регулює процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів та розгляду звітів про їх виконання, є Бюджетний кодекс України, основні положення якого набули чинності з 25 липня 2001 р. Згідно з цим Кодексом до складу бюджетної системи України як самостійні складові частини входять: республіканський (державний) бюджет України, зведений бюджет АР Крим, зведені бюджети областей, зведені бюджети міст централізованого підпорядкування (Києва і Севастополя) [3; 4]. У свою чергу зведені бюджети областей складаються з обласних бюджетів, зведених бюджетів міст обласного підпорядкування, зведених бюджетів районів і т. ін.

Така будова бюджетної системи, при якій усім місцевим адміністраціям надано право мати власний бюджет, забезпечує найбільш повний облік джерел формування бюджету та їх раціональне використання. Єдність бюджетної системи забезпечується єдиною правовою базою, використанням єдиної бюджетної класифікації, єдністю форм бюджетної документації, поданням необхідної статистичної та бюджетної інформації з одного рівня бюджетної

системи на інший для складання консолідованого бюджету території (району, міста, області) і держави в цілому [4; 5], погодженням принципів бюджетного процесу, єдиною грошовою системою, створенням і функціонуванням єдиного казначейського рахунка і системи Державного казначейства.

Для забезпечення повного і своєчасного надходження доходів та використання бюджетних коштів за цільовим призначенням необхідна правильна організація бухгалтерського обліку виконання бюджету.

Бухгалтерський облік виконання бюджету і кошторисів бюджетних установ називається бюджетним обліком.

Об'єктами бюджетного обліку є:

- доходи і видатки бюджету;
- грошова готівка у банках;
- кошти у розрахунках між бюджетами;
- фонди і резерви, що створюються у процесі виконання бюджету;
- матеріальні цінності бюджетних установ і т. ін.

Бюджетний облік сприяє раціональному розподілу національного доходу на цілі розширеного відтворення і досягненню та підтриманню необхідних пропорцій у розвитку окремих галузей народного господарства, точному виконанню затвердженого бюджету [4; 5].

Завданнями бюджетного обліку є:

- точне виконання затвердженого бюджету;
- дотримання фінансової бюджетної дисципліни і найсуворішого режиму економії у витрачаннях бюджетних коштів;
- охорона майна, державної власності;
- мобілізація коштів у бюджет і виявлення додаткових доходів.

Бюджетний облік ведеться відповідно до чинного в Україні бюджетного устрою. Безпосередньо облік виконання бюджету покладено на ДКУ, створене у складі МФУ. Єдина система ДКУ складається з ГУ (Головного управління) ДКУ та підпорядкованих йому територіальних органів (ДК АР Крим, ДК міст централізованого підпорядкування. ДК областей). До складу обласних органів

ДКУ входять районні та міжрайонні відділення ДКУ.

На органи ДКУ покладено виконання таких завдань:

- організація, здійснення і контроль за виконанням державного бюджету України, управління доходами і видатками цього бюджету на рахунках ДКУ в банках, виходячи з принципу єдиного казначейського рахунка;

- регулювання фінансових відносин між державним бюджетом і державними позабюджетними фондами, фінансове виконання цих фондів, контроль за надходженням і використанням позабюджетних коштів;

- здійснення короткострокового прогнозування обсягів державних фінансових ресурсів, а також оперативне управління цими ресурсами в межах встановлених на відповідний період державних видатків;

- збирання, обробка і аналіз інформації про стан державних фінансів та бюджетної системи країни;

- розробка методологічних та інструктивних матеріалів, порядку ведення обліку в бюджетних установах, розробка бюджетної класифікації і т. ін. [5; 7].

Бухгалтерський облік виконання кошторисів доходів і видатків у бюджетних установах ведеться за подвійною системою, за меморіальне-ордерною, журнально-ордерною, журнал-головною або комп'ютерною формою обліку.

Бухгалтерський облік виконання кошторисів витрат з бюджету і спеціальних коштів, а також інших позабюджетних коштів у бюджетних установах ведеться на єдиному балансі за єдиним планом рахунків. Але якщо при бюджетних установах є великі підсобні виробничі (учбові) майстерні або підсобні сільські і навчально-дослідні господарства, переведені на господарський розрахунок (мають самостійний баланс і рахунок у банку) [1; 2], то останні організують і ведуть бухгалтерський облік відповідно до плану рахунків виробничих підприємств (промислових, сільськогосподарських тощо).

Стан справ у бюджетній установі відображається в бухгалтерському обліку, який є частиною процесу управління державними фінансами. Для того

щоб управляти, потрібно контролювати [6], а для того щоб контролювати, треба виміряти. Від правильного ведення обліку господарських операцій залежить розвиток не лише окремо взятої установи, а й держави.

Список використаних джерел

1. Болюх М.А., Заросило А.П. Аналіз господарської діяльності бюджетних установ: Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2008. 344 с.
2. Бюджетний кодекс України : Затверджено Верховною Радою України № 2456 – IV від 08.07.2010 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/> (дата звернення 12.02.2020)
3. Верига Ю.А., Гдадких Т.В., Артюх О.В., Кулявець Н.О., Мілька А.І. Облік у бюджетних установах : навч. посібник - К.: Центр учбової літератури, 2012. 592 с.
4. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку: Наукове видання. Житомир, 2009. 416 с.
5. Максимова В.Ф. Бухгалтерський облік (частина I): Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит» / За ред. д. економічних наук, професора В.Ф. Максимової. – Одеса: ОНЕУ, 2013. 462 с.
6. Організація бухобліку в бюджетних установах: URL: <https://uteka.ua/ua/publication/budget-13-byudzhnet-buxgalterskij-uchet-otchetnost-i-kaznachejskoe-obsluzhivanie-52-organizaciya-buxucheta-v-byudzhnetnix-uchrezhdeniyax> (дата звернення 09.03.2020).
7. Томашук І.В. Реформування місцевого самоврядування як основа розвитку сільських територій. Проблеми системного підходу в економіці. НАУ. м. Київ. Вип. 1(69)/2019. Част. 2. С. 53-60.

Ємельянова Ю.В.
студентка кафедри обліку та фінансів,
Кузьменко Н.В.
студентка кафедри обліку та фінансів,
Циган Р.М.
старший викладач кафедри обліку та фінансів,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
м. Кременчук
E-mail: j.u.l.i.18@ukr.net

ВИДИ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах учасники ринку повинні своєчасно та обґрунтовано приймати управлінські рішення, що залежить в першу чергу від інформації, яка детально відображає виробничі потужності, матеріальні та трудові ресурси, економічні характеристики та організаційно-технологічні можливості, тобто стан діяльності підприємства. За допомогою таких даних керівництво приймає виважені рішення стосовно подальшого розвитку й саме тому більшої уваги набуває відповідно звітність підприємства.

Зважаючи на важливість даної проблематики, дослідженням і класифікацією різних видів звітності займалися багато науковців, таких як: О.В. Будько [1], М.М. Шигун, В.О. Іваненко [2], В.П. Пантелеев [3], О.І. Гриценко [4] та інші. Так, М.М. Шигун з В.О. Іваненко визначили, що недосконалість законодавчого визначення питання сутності та видів звітності призводить до розбіжностей у трактуванні цих понять у навчальній, науковій літературі та неадекватно сприймається різними групами користувачів звітності. Аналіз підходів науковців щодо класифікації звітності та джерел її формування показав, що вся звітність підприємств є бухгалтерською, оскільки незалежно базовою інформацією для її формування є дані бухгалтерського обліку.

На сьогодні існує чимало способів класифікувати всю звітність

підприємства. Все частіше науковці висувають нові способи згрупувати звітність за певними критеріями, які на їх думку допоможуть більш якісно висвітлити дані про наявний стан підприємства чи характеристику виключно нового аспекту роботи, що в свою чергу буде слугувати необхідною інформаційною базою для прийняття коректних, своєчасних та вигідних рішень.

Зі зростанням кількості нових видів і способів класифікувати звітність розширюється коло її користувачів. Тому представлено узагальнену схему класифікації звітності підприємства (рис. 1).

*Рис.1. Класифікація звітності підприємства
(узагальнено авторами за джерелами [2], [3])*

Отже, з метою систематичного впорядкування видів звітності було використано найбільш поширені та актуальні класифікаційні ознаки. В епоху розвитку інформаційних технологій та НТП звітність підприємства можна трактувати як важливий елемент інформаційного забезпечення та аналізу минулих подій, актуального фінансово-господарського стану та перспектив для її користувачів. Правильно підібрана схема класифікації дає можливість своєчасно та раціонально згрупувати всю звітність та швидко орієнтуватися при пошуку потрібного документу. Що в умовах постійно змінного ритму роботи на підприємстві дозволить мобільно вирішувати поставлені задачі при мінімальних витратах часу та трудових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Будько О.В. Фінансова звітність як джерело інформації для прийняття управлінських рішень / О.В. Будько. // Ефективна економіка. – 2013. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_1_20.
<http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/68741/64055.pdf>
2. Шигун М.М. Види звітності підприємств: підходи до їх класифікації / М.М. Шигун, В.О. Іваненко // Міжнародний збірник наукових праць. – 2012. – № 3. – Режим доступу: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/68741/64055.pdf>
3. Пантелєєв В.П. Консолідація фінансової звітності групи підприємств: теоретичні й практичні аспекти / В.П. Пантелєєв, К.В. Безверхий // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. – 2014. – № 3. – С. 28–46. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvhastat_2014_3_6.
4. Гриценко І.О. Тенденції та проблеми формування інтегрованої звітності суб'єктами господарювання / Гриценко І.О. // Молодий вчений. – 2014. – № 2 (05). – С.31-34.

*К.т.н., доцент Зелікман В.Д.
завідувач кафедри обліку і аудиту,
Яценко Л.С.
студент кафедри обліку і аудиту,
Національна металургійна академія України
м. Дніпро
E-mail: zelikman.kaf-oa@email.ua*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ НАРАХУВАННЯ ПЕНІ НА ПРОСТРОЧЕНІ ПЛАТЕЖІ ЗА КРЕДИТАМИ БАНКІВ

Ефективне функціонування банківської системи, яка забезпечує розвиток усіх сфер економіки певної країни, у теперішній час в Україні набуває особливого значення. Саме банки є основним джерелом фінансової підтримки і забезпечують як потреби у фінансових ресурсах суб'єктів господарювання, так і споживчий попит населення за рахунок надання відповідних кредитів. Кредитування є одним з основних джерел розвитку національного виробництва та економіки будь-якої країни, оскільки шляхом надання кредитів комерційні банки встановлюють опосередковані зв'язки між державою, товаровиробниками і населенням. У зв'язку з наявною потребою у відновленні та розвитку виробничих фондів вітчизняних підприємств зростає важливість кредитів так званого виробничого призначення. Тому завдання забезпечення надійності фінансово-кредитної системи стає одним із першочергових, а, отже, набувають актуальності й особливого значення дослідження питань обліку та удосконалення роботи з кредитування установами банків України, що зумовлює доцільність проведення досліджень з удосконалення різних аспектів обліку кредитних операцій.

Проблеми банківського кредитування, у тому числі питання, пов'язані з організацією та методикою обліку кредитних операцій банків, приведенню їх у відповідність до міжнародних норм, правил та принципів досліджували такі

вчені-економісти, як: Васюренко О.В., Мороз А.М., Панов Г.С., Чайковский Я.І., Дзюблюк О.В., Зіміна О.В., Соломин С.К., Бутинець Ф.Ф., Савлук М.І., Лазепко І.М., Герасимович А.М., Колесников В.І., Кроливецька Л.П., Вітлінський Т.М., Пернарівський О.В., Кіндрацька Л.М., Ковальчук Т.Т., Коваль М.М., Кочетков В.М., Примостка Л.О., Житна І.П., Нескреба А.М., Івахненко В.М., Ільясов С.М., Батракова Л.Д. та ін. Також дані проблеми розглядалися і в роботах зарубіжних учених, таких як: Б. Бухвальд, Ханс-Ульріх Деріг, Ю. Зайтц, Ф. Котлер, З. де Куссерг, Же.-Ж. Ламбен, Б. Маруа, Д. Норкотт, М. Портер, П. Роуз, Дж. Еванс та ін. Однак, незважаючи на значну кількість проведених досліджень, ряд питань і досі залишається невирішеним. Зокрема, в умовах економічної нестабільності надзвичайно суттєвого впливу на діяльність комерційних банків набула проблема неповернення кредитів, що зумовлено різким зниженням платоспроможності клієнтів, тобто неможливістю своєчасного та в повному обсязі повернення одержаних позичок. Ця проблема, в свою чергу, пов'язана з різким спадом виробництва в реальному секторі економіки. Хоча частково ситуація й змінюється на краще, але все ще залишається велика кількість клієнтів, які постійно порушують строки сплати кредитів та відсотків.

У банках розрахована пеня не обліковується на балансових рахунках. Клієнти банку, при погашенні прострочки, отримують у кредитному управлінні платіжне доручення на погашення суми пені на рахунок 6024 (пені та штрафи).

Така схема розрахунку пені є застарілою і має наступні недоліки:

- вимагає постійного контролю;
- на заповнення таблиць уходить багато часу;
- великий ризик допущення помилок, і як наслідок, погашення клієнтом не коректної суми, що може мати погані наслідки для банку при аудиті.

Для удосконалення обліку нарахування пені, пропонується відкрити рахунки 8069 для кожного контрагента. Всі рахунки восьмого класу банку – це рахунки управлінського обліку, які не потрапляють у фінансову звітність та

мають вузьке застосування. Відкривши балансові рахунки 8069, на них можна буде автоматично нараховувати пеню, так само як відбувається нарахування відсотків за кредитами. Програмне забезпечення банку цілком дозволяє ввести таке удосконалення у короткий термін.

Після погашення клієнтом пені, з рахунку 8069 буде списуватися нарахована сума у повному обсязі. Отже, при погашенні клієнтом прострочених сум, він має спочатку у повному обсязі сплатити банку штрафи та пені.

Таке удосконалення обліку пені призведе до наступного:

- нарахування пені буде відбуватися автоматично кожного дня, що дасть можливість кредитному управлінню припинити ведення розрахунків пені у базі даних Excel, та майже повністю звільнить співробітників кредитного управління від контролю над нарахуванням пені;
- унеможливить допущення помилок при розрахунку пені;
- з'явиться можливість робити виписки по балансовому рахунку 8069 для клієнтів, не згодних з сумою нарахованої пені.

Схему обліку та погашення пені за простроченими платежами та кореспонденцію рахунків нарахування та погашення пені за простроченими платежами наведено на рисунку 1.

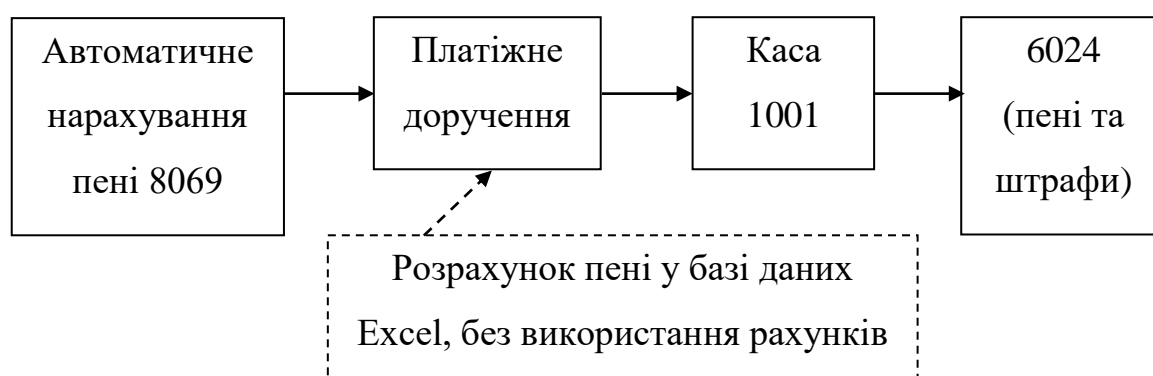

Рис. 1. Схеми обліку та погашення пені за простроченими платежами

Таким чином, в роботі запропоновано відкриття нового балансового рахунку для обліку та нарахування пені за простроченими платежами по

кредитних операціях, що надасть змогу значно скороти час виконання операцій по розрахунку та погашенню сум пені.

*К.е.н., доцент Ілляшенко К.В.
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
м. Мелітополь
E-mail: katerina.illyashenko@tsatu.edu.ua*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СКЛАДАННЯ СТАТИСТИЧНОЇ ЗВІТНОСТІ

Статистична звітність – це централізована форма контролю державою за діяльністю організацій, підприємств, установ через періодично поставляються до відповідних органів встановлених в законному порядку статистичних звітів, що містять дані про діяльність організації за певний період. Достовірність відомостей у статистичних звітах засвідчується підписами відповідальних осіб.

Розглянемо, більш детально, що означає статистична звітність.

Відомості про діяльність підприємств, організацій надходять до статистичних органів у встановлені терміни у вигляді певних документів (звітів). Бланки таких звітів називають формами статистичної звітності. Кожна з них має свій шифр і назву.

Статистична звітність – це особлива форма організації збору даних, притаманна тільки державній статистиці. Державна статистика включає всі види статистичних спостережень (регулярні і періодичні звіти, одноразові обліки, різного роду переписи, вибіркові, анкетні, соціологічні, монографічні обстеження тощо), форми і програма яких затверджені державним комітетом статистики.

Статистична звітність підрозділяється на поточну і періодичну.

Звітність за періодичністю поділяється на:

- термінову – містить дані за місяць і менше;
- квартальну – містить дані за квартал;
- піврічну – містить дані за півріччя;
- річну – містить дані за рік.

Але зараз існує декілька форм, які подаються навіть раз у два роки.

Статистичне спостереження у формі звітності використовує тільки одне джерело даних – документи. Перш за все це документи бухгалтерського обліку підприємств, організацій. Таким чином, дані бухгалтерського обліку є базою статистичної звітності.

У звітність входить заповнення зазначених законодавством або галузевими нормами спеціалізованих форм, проставлені цифри за періодами, наприклад, за тижнем, місяцем, роком. Звітність повинна бути вибудована у систему, що формується показниками, які тісно пов'язані між собою.

У первинний облік входить реєстрація різних фактів (подій, процесів і угод), вироблених у міру їх звершення і відповідно, на первинному обліковому документі. Якщо це торгівля то до первинних облікових документів можна віднести наряди на відпуск товарів, рахунки-фактури, накладні. У функції первинного обліку входять операції спостереження, мається на увазі підрахунок підсумків і реєстрація даних [1, с.835].

Всі підприємства або установи представляють встановлені форми статистичної звітності, як розкривають різні сторони їх діяльності. Тільки органи державної статистики мають право затверджувати існуючі форми статистичної звітності.

Особливістю статистичної звітності є те, що вона являється сукупністю показників, що мають як кількісну, так і якісну природу, якими охарактеризована активність підприємства в конкретний проміжок часу. Як правило вона застосовується з метою моніторингу показників за обсягом продукції, що випускається (або послуг, що надаються), пересування грошових коштів, аспектів, що відображають кадрову складову.

За видами статистичну звітність можна поділити на дві форми. По-перше це типова статистична звітність (або загальна), а по-друге спеціалізована. Обидві вони, як правило, надаються в відомства в рамках єдиної інформаційної системи [2, с.76].

Загальна звітність – це вид звітності, яка містить одні і ті ж дані для певної сфери народного господарства і для підприємств (установ) народного господарства в цілому.

У зміст спеціалізованої звітності входять специфічні показники окремих галузей промисловості, сільського господарства тощо.

Подання статистичної звітності є обов'язковою процедурою. Якщо підприємство не буде надавати в держкомстат інформацію, то законне стягнення адміністративного характеру йому гарантовано. Дане стягнення може бути штрафом або ж попередженням.

Важливим критерієм для згаданої процедури, тобто подання статистичної звітності, є терміни. А якщо підприємство передало інформацію в держкомстат, припустимо, запізнившись щодо розрахункової дати більш, ніж на добу, це може бути розцінено як ненадання відповідних форм. Результатом може бути так само штраф або попередження.

Важливо пам'ятати, що статистична звітність підприємства повинна відображати достовірні відомості. Спотворення інформації неприпустимо за законом. Систему статистичної звітності на підприємстві важливо побудувати так, щоб дані, що надаються в офіційні відомства, проходили ретельну перевірку на предмет достовірності.

Серйозною умовою перевірки відомостей, що направляються в держкомстат, є зобов'язання передавати державним структурам разом з типовими формами і установчі документи. Відомості звідти використовуються для присвоєння особливого роду кодів і включення інформації про компанію в єдиний реєстр підприємств, який контролюється відомством.

Однак виникає абсолютно закономірна проблема в стандартизації даних. Вона вирішуються уніфікацією форм статистичної звітності [3, с.69].

У століття глобалізації статистична звітність може подаватися в будь-якому вигляді, використовуючи будь-який носій. Це може бути пакет документів або файли в електронному вигляді, вислані державному органу статистики через Інтернет. Порядок подання таких даних визначаються відповідним законодавством, яке важливо не порушувати.

Зауважимо, що останнім часом на офіційному сайті державного комітету статистики є електронний кабінет респондента та інші корисні сервіси, які допомагають бухгалтерам у поданні звітності.

В силу вище сказаного, статистична звітність надає державним органам управління вкрай необхідну інформацію. Такі звітності дають змогу стежити за динамікою обсягу промислового виробництва і продукції різних галузей народного господарства, робити оцінку комплексного розвитку країни і регіонів, вивчати співвідношення різних форм власності по галузях і регіонах, порівнювати ефективність діяльності державних і недержавних організацій і підприємств тощо.

Цілком зрозуміло, чому статистична звітність підприємства завжди матиме інтерес у державних органів влади як на місцевому, так і на державному рівні. При наявності таких звітів, що надають достовірну і перевірену інформацію, своєчасно переданих в уповноважені організації, статистичні органи будуть формувати зведені звіти про розвиток регіону або держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Ілляшенко К.В. Облікові аспекти формування показників статистичної звітності / К.В. Ілляшенко // *Економіка та суспільство*. 2018. №15. С.833-836.
2. Жук А. Статистическая отчетность. / А. Жук, А. Озеран // *Бухгалтерский учет и аудит* 2005. № 8. С. 74-88.
3. Проблеми складання статистичної звітності на вітчизняних підприємствах / К.В. Ілляшенко // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. №29. С. 67-71.

*К.е.н., доцент Ільницька-Гикавчук Г.Я.
доцент кафедри туризму,
Національний університет «Львівська політехніка»*

м. Львів

E-mail: ilnytska81@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Згідно Положення основні засоби –це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних, соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року [1]. Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та його вартість може бути достовірно визначена.

Податковий кодекс визначає вартісний критерій для віднесення до складу основних засобів. Так, основні засоби - матеріальні активи (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [2].

Якщо необоротні матеріальні активи не використовуються в господарській діяльності платника податку, то вони називаються не виробничими основними засобами. Витрати на їх придбання (створення) у податковому обліку не амортизують.

Основні засоби включають такі об'єкти [1]: земельні ділянки, будівлі, споруди та передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар (меблі), тварини, багаторічні насадження.

Розрізняють такі види вартостей основних засобів [1]: первісна вартість, переоцінена вартість, залишкова вартість, справедлива вартість, вартість, яка амортизується, ліквідаційна вартість.

Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс за первісною вартістю, яка включає:

- суми, що сплачують постачальникам активів (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням основних засобів;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємством);
- витрати із страхування ризиків доставки основних засобів;
- витрати на установку, монтаж, налагодження основних засобів;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Визначення первісної вартості об'єкта основних засобів залежить від способу їх надходження на підприємство, зокрема, первісною вартістю для:

- придбаних та створених засобів є вартість їх придбання з урахуванням додаткових витрат;
- безоплатно отриманих основних засобів — справедлива вартість на дату отримання з урахуванням додаткових витрат;
- основних засобів, унесених до статутного капіталу, — погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з

урахуванням додаткових витрат;

- об'єктів, переведених до основних засобів із оборотних активів (запасів), — їх собівартість, визначена згідно з П(С)БО 9 «Запаси» та П(С)БО 16 «Витрати»;

- основних засобів, отриманих в обмін на подібний об'єкт – залишкової вартості переданого об'єкта основних засобів.

Облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби». За дебетом відображають надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів; суму витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта, що приводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта; суму дооцінки вартості об'єкта. За кредитом рахунка 10 відображають вибуття відповідних об'єктів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта та суму їх уцінки.

Для відображення надходження основних засобів використовується рахунок 15 «Капітальні інвестиції». При реалізації основних засобів вони переводяться до складу необоротних активів, утримуваних для продажу. Дохід від реалізації основних засобів, що утримуються для продажу, відображається за кредитом субрахунку 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів». Балансова вартість реалізованих активів списується у дебет субрахунку 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів».

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
2. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

*К.е.н., професор Король Г.О.
професор кафедри обліку і аудиту,
Єрьоміна О.Л.
старший викладач кафедри обліку і аудиту,
Грицак К.О.
магістрант кафедри обліку і аудиту,
Національна металургійна академія України
м. Дніпро
E-mail: oleremina@gmail.com*

НАПРЯМИ ЗМЕНШЕННЯ ВТРАТ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ

За сучасних умов розвитку ринкових відносин в Україні характерним є значне розширення торговельної діяльності. Функціонування торговельних підприємств супроводжується значним кругообігом товарних запасів, формування яких є визначальним фактором в системі управління ними.

Проблеми обліку товарних запасів в умовах реформування економіки набувають особливої актуальності у зв'язку з потребою отримання точної та достовірної інформації. Як показує досвід, на практиці не сповна реалізуються можливості обліку товарів. У більшості підприємств не створені відповідні умови, які б сприяли підвищенню ефективності облікових та аналітичних робіт.

Вивченням питання обліку товарних запасів займалися такі вітчизняні науковці як М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, В.Г. Лінник, Н.М. Ткаченко, Є.В. Мних, Л.В. Нападовська, Б.Ф. Усач, П.Я. Попович, С.Ф. Голов та інші. Проте дане питання не є достатньо вивченим у науковій літературі і потребує подальшого розгляду.

Під час обліку товарних запасів виникає багато проблем. На більшості торговельних підприємств облік здійснюється паралельно у різних місцях з різною метою [1]:

– на складі в натуральному виразі враховується все, що там фізично

знаходиться, так як основною метою складського обліку є збереження запасів;

– у торговельному відділі формується й аналізується інформація про рух та залишки товарів з метою ефективної організації продажів;

– у бухгалтерії облік запасів здійснюється з використанням встановлених П(С)БО 9 методів для формування фінансової та податкової звітності [2].

При цьому досить часто трапляються ситуації, коли за даними одного підрозділу залишок товару існує (наприклад, у торговельному відділі), а в обліку іншого (наприклад, у бухгалтерії) – ні.

Причини таких розбіжностей в обліку наступні [3]:

а) пересортування, яке може бути зумовлене як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами;

б) некоректний облік переходу права власності;

в) використання різних програмних забезпечень різними підрозділами в межах одного підприємства.

Фундаментом ефективної організації обліку товарів є правильна класифікація і кодування товарного асортименту, тому для удосконалення обліку товарних запасів рекомендовано використовувати товарну класифікацію за наступними групами:

- товарна номенклатура (сукупність усіх товарних груп);

- товарний асортимент (набір товарів, об'єднаних за будь-якою ознакою);

- клас товарів (сукупність товарів аналогічного функціонального призначення);

- група товарів (сукупність товарів певного класу, що мають схожий склад споживчих якостей і показників);

- вид товарів (сукупність товарів певної групи, об'єднаних загальною назвою та призначенням);

- різновид товарів (сукупність товарів певного виду, виділених за особливими ознаками).

Наступним кроком пропонується введення кодування товарів на підставі наведеної класифікації. Облік буде вестись на підставі кодів, а не по найменуванням, що дасть змогу звести до мінімуму помилки в ідентифікації

товарів, а саме код товару обов'язково має фігурувати в прибуткових і видаткових документах, картках складського обліку й аналітичних облікових документах. Це дасть змогу звести до мінімуму помилки в ідентифікації товарів (переважно на складі й у бухгалтерії), оскільки співробітники цих підрозділів будуть керуватися кодуванням.

У процесі транспортування, зберігання і реалізації товарів мають місце товарні втрати, що приносять торговельним підприємствам матеріальні збитки.

Мінімізація товарних втрат – проблема для будь-якого торговельного підприємства. Тому для удосконалення обліку формування та використання резервів за господарськими фактами із невизначеними наслідками, до яких належать компенсаційні резерви товарних втрат, пропонується товарні втрати розділити за такими ознаками:

- втрати унаслідок розкрадань і в результаті об'єктивних причин;
- втрати, виявлені, в процесі інвентаризацій залишків і втрати під час постачання товарів;
- втрати на складі і втрати в торговельному залі;
- втрати понад норми і в межах норм природних втрат, які суб'єкт підприємницької діяльності, керуючись критерієм суттєвості, може встановлювати самостійно.

Облік товарних втрат всіх видів схожий, але відрізняється наслідками відшкодування. Удосконалена класифікація видів втрат товарних запасів впливає на організацію обліку та контролю з метою забезпечення керівництва своєчасною якісною інформацією для запровадження заходів щодо їх мінімізації.

Для формування своєчасної та точної інформації про обсяг реалізації товарів в обліковій системі підприємства пропонується введення аналітичної відомості, яка буде відображати повну інформацію про реалізацію товарів за кодами, видами реалізації, найменуваннями покупців, видами втрат, кількістю та сумою, що надасть можливість здійснювати аналіз і своєчасний контроль за станом реалізації товарів.

Наведені пропозиції дозволять раціонально організувати облік товарних запасів, розширять можливість повного і достовірного відображення операцій на торговельних підприємствах та забезпечать формування відповідної інформації для прийняття своєчасних і ефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Височин І.В. Товарообіг підприємств роздрібної торгівлі як економічна категорія / І.В. Височин // Вісник Львівської комерційної академії. - Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2015. - Вип. 33. — С. 233–239.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене Міністерством фінансів України від 20.10.1999 № 246 зі змін. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
3. Крысенко Т.В. Торговля: организация, налоговый и бухгалтерский учет: Практик. пособие / Т.В. Крысенко, И.М. Шингур. - К.: Бухгалтерия. Налоги. Бизнес, 2002. - 239 с.

*К.е.н., професор Король Г.О.
професор кафедри обліку і аудиту,
к.е.н., доцент Акімова Т.В.
доцент кафедри обліку і аудиту,
Ганнич О.О., Шаруда Д.О.
студентки кафедри обліку і аудиту,
Національна металургійна академія України
м. Дніпро
E-mail: 68takim@gmail.com*

ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРИ ЇХ ОПРИБУТКУВАННІ НА БАЛАНС ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

При обліку основних засобів, втім, як й інших об'єктів обліку, особливої уваги потребує їх первісна оцінка, тобто визначення первісної вартості.

Первісна вартість – це вартість за якою об’єкт основних засобів первісно визнається активом суб’єкта господарювання при його придбанні або створенні [1]. Оцінка первісної вартості основних засобів за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та підготовки фінансової звітності має певні особливості.

Модель визначення первісної вартості основних засобів, згідно з МСБО (IAS) 16 [2], залежить від шляху їх надходження на підприємство (рис. 1).

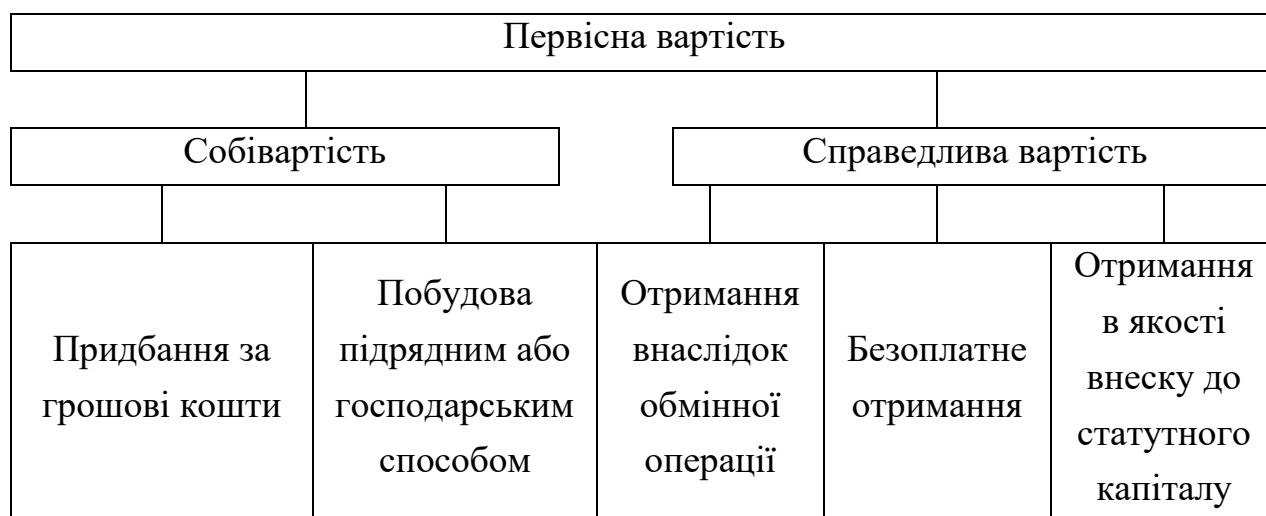

Рис.1. Модель пріоритетного визначення первісної вартості основних засобів в залежності від основних шляхів надходження за МСБО (IAS) 16

Об’єкти основних засобів, що придбані за грошові кошти або побудовані підрядним чи господарським способом мають бути оцінені за собівартістю.

Собівартість об’єкта при його надходженні на підприємство включає певні витрати, понесені у зв’язку з придбанням. В таблиці 1 наведено елементи витрат, що включаються до собівартості об’єктів основних засобів, згідно з МСБО (IAS) 16. При цьому до кваліфікованого активу відносять актив, який обов’язково потребує суттєвого періоду для підготовки його до використання за призначенням чи для реалізації [3]. Серед основних засобів до кваліфікованих активів можуть бути віднесені споруди та обладнання виробничих суб’єктів господарювання, електростанцій.

Підхід до формування собівартості об'єктів основних засобів
при їх придбанні (створенні) за МСБО (IAS) 16

Елемент витрат	Група основних засобів за МСБО (IAS) 16 [36]				
	земля	будівля		обладнання	
		кваліфікований актив	некваліфікований актив	кваліфікований актив	некваліфікований актив
Вартість придбання, мито, податки, що не відшкодовуються, за вирахуванням торговельних знижок	+	+	-	+	-
Вартість матеріалів, робочої сили, накладних витрат, що понесені під час побудови (створення)	-	+	-	+	-
Вартість послуг підрядника при побудові (створенні)	-	+	+	+	+
Фінансові витрати за кредитними ресурсами, що використані для придбання, побудови та виробництва	+	+	-	+	-
Витрати на транспортування (у тому числі страхування ризиків), монтаж	-	-	-	+	+
Вартість винагороди за професійні послуги (архітектор, дизайнер, юрист та ін.)	+	+	+	+	+
Прийняття залогових прав, боргових зобов'язань	+	+	-	-	-
Прямі витрати, пов'язані з придбанням	+	+	+	+	+
Витрати, понесені на доведення об'єкта до стану придатного до передбачуваного використання	+	+	+	+	+
Вартість отримання дозволів у зв'язку з введенням в експлуатацію	-	+	-	+	-

Формування первісної вартості об'єктів основних засобів при здійсненні обмінної операції, також, має певні особливості, це наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Підхід до формування первісної вартості об'єктів основних засобів при здійсненні обмінної операції згідно з МСБО (IAS) 16

Умови оцінки за пріоритетністю	Первісна вартість об'єкта, що надходить при здійсненні обмінної операції
1 Є можливість достовірно визначити справедливую вартість об'єкта, що надходить	Справедлива вартість об'єкта, що надходить
2 Відсутня можливість достовірно визначити справедливую вартість об'єкта, що надходить	Справедлива вартість об'єкта, що вибуває
3 Відсутня можливість достовірно визначити справедливі вартості об'єкта, що надходить, та об'єкта, що вибуває	Балансова вартість об'єкта, що вибуває

Первісна оцінка безоплатно отриманих об'єктів основних засобів та об'єктів, отриманих в якості внеску до статутного капіталу зазвичай заснована на справедливій вартості. Однак, згідно з МСБО (IAS) 16 [2], облік безоплатно отриманих об'єктів основних засобів можливий за номінальною вартістю. Треба відзначити, що такий підхід використовується дуже рідко і вважається альтернативним. На рисунку 2 наведений підхід до формування первісної вартості безоплатно отриманого об'єкта основних засобів за МСБО (IAS) 16 [2].

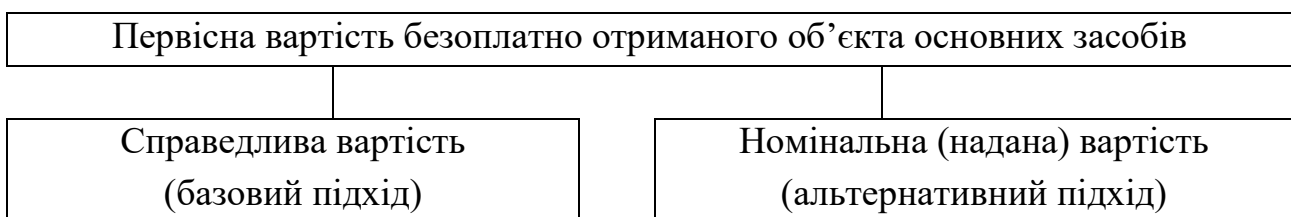

Рис. 2. Підхід до формування первісної вартості безоплатно отриманого об'єкта основних засобів за МСБО (IAS) 16 [2]

Таким чином, у статті розглянуто особливості первісної оцінки основних засобів при їх надходженні на підприємство за міжнародними стандартами

бухгалтерського обліку та підготовки фінансової звітності. Можна зробити висновок, що система первісної оцінки основних засобів за міжнародними стандартами дозволяє найбільш точно, достовірно та повно формувати інформацію про об'єкти основних засобів при їх оприбуткуванні на баланс суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Король Г.О. Особливості оцінки основних засобів за міжнародними стандартами *[Електронний ресурс]* / Г.О. Король, Т.В. Акімова, Д.О. Шаруда : *матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. [«Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти»]*, (Дніпро, 28-29 берез. 2019 р.). Дніпро: НМетАУ, 2019. – Режим доступу до збірки: https://nmetau.edu.ua/file/conf-nmetau_accounting_2019_part1.pdf.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 16 «Основні засоби» *[Електронний ресурс]: за станом на 1 січн. 2012 р.* / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 23 «Витрати на позики» *[Електронний ресурс]: за станом на 1 січн. 2012 р.* / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_042.

К.е.н. Корчагіна В.Г.
доцент кафедри управління та адміністрування,
Дейнеко Г.І.
магістрант кафедри управління та адміністрування,
Новокаховський гуманітарний інститут
ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
м. Нова Каховка
E-mail: vitakorshahina@gmail.com

ВАЖЛИВІСТЬ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ

Процес ринкового поєднання державного регулювання та самостійності підприємств по організації обліку реалізується за допомогою такого специфічного елементу нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку на рівні підприємства як облікова політика.

Застосування облікової політики визначено концепцією сучасної системи обліку, згідно якої централізовано встановлюються загальні правила побудови бухгалтерського обліку, які конкретизуються на окремому підприємстві залежно від сфери та умов діяльності, обраної системи управління, кваліфікації персоналу, технічного забезпечення облікового процесу тощо. Необхідність застосування облікової політики визначається двома моментами, коли законодавством передбачено декілька альтернативних варіантів та у випадку, коли законодавча регламентація не розроблена і підприємство самостійно розробляє способи ведення обліку.

Законодавче визначення облікової політики трактує її як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [1]. Але фінансова звітність є заключним етапом облікового процесу, відображеним в системі звітних показників. Тобто, така політика ведення обліку забезпечує первинне спостереження, вартісне вимірювання, поточне групування та узагальнення

фактів господарського життя на підприємстві. Формування облікової політики – процес в достатній мірі відповідальний та трудомісткий, суттєво залежить від досвіду та кваліфікації персоналу, що цим займається. Процесу формування облікової політики на підприємстві передують значна робота з досконалого вивчення законодавчо-нормативних документів, аналітичні та перспективні розрахунки.

Формування облікової політики звичайно проходить кілька етапів. На першому етапі встановлюють предмет облікової політики для конкретного підприємства відповідно до сукупності об'єктів бухгалтерського обліку (фактів господарської діяльності). На другому етапі, залежно від складу об'єктів обліку, визначаються конкретні умови, явища і процеси, які впливають на розробку облікової політики. Третій етап передбачає аналіз загальноновизнаних припущень у побудові облікової політики з погляду виявленої на минулому етапі сукупності факторів; при їхній адекватності ці припущення закладаються в основу облікової політики. Четвертий етап полягає у відборі потенційно придатних для використання підприємством методів і способів ведення бухгалтерського обліку. Відбір ведеться зі всього розмаїття теоретично можливих методів і способів, відповідно до прийнятих на минулому етапі припущень і запропонованих нових, на другому етапі, факторів вибору.

Проблеми облікової політики мають теоретичні та практичні аспекти.

На сьогоднішній день в Україні відсутній єдиний нормативний документ, яким би було врегульовано зміст облікової політики, порядок її оформлення, затвердження та внесення змін. Окремі аспекти висвітлені в різних законодавчих документах (Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 та П(С)БО 6). Так з цього питання Міністерством фінансів України було надано роз'яснення у «Методичних рекомендація щодо облікової політики підприємства» [2], але він містить інформацію у вигляді загальних положень та переліку елементів облікової політики для стандартів, чинних на момент видання цього наказу. Враховуючи політику держави щодо вдосконалення методології та організації обліку,

назрілим постає питання формування профільного стандарту про облікову політику на законодавчому рівні. Прийняття такого нормативного документа дозволить систематизувати питання щодо розробки облікової політики та значно знизити витрати часу на її формування.

Як свідчить практика, на сьогодні облікова політика на багатьох підприємствах є лише документом, який засвідчує вибір основних правил і процедур, відповідно до яких формуються показники їх звітності. Часто спостерігається формальний підхід до процесу формування відповідного наказу; з огляду на відсутність в нормативній базі вимоги документальної фіксації облікової політики іноді такий документ на підприємствах взагалі не існує. Окремі підприємницькі структури визначили у наказах свою облікову політику ще на початку реформування бухгалтерського обліку одночасно з набранням чинності Закону України про бухгалтерський облік. Після цього в переважній більшості до наказів не вносились ніякі зміни, незважаючи на впровадження нових НП(С)БО та внесення змін та доповнень до діючих. Елементи ж облікової політики визначаються з позиції максимального спрощення облікового процесу, тобто її відношення до стратегії розвитку підприємства зводиться до мінімуму.

Отже, облікова політика є відносно новим аспектом господарського життя підприємства. Її наукове дослідження, розробка та впровадження в практику господарських суб'єктів продовжується. Саме облікова політика є гарантом забезпечення системної організації бухгалтерського обліку та основою для забезпечення ефективного стратегічного управління.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 14.03.2020).
2. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 63. URL:

http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id

(дата звернення: 14.03.2020).

К.е.н. Корчагіна В.Г.

доцент кафедри управління та адміністрування,

Сокиряк В.О.

магістрант кафедри управління та адміністрування,

Новокаховський гуманітарний інститут

ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

м. Нова Каховка

E-mail: vitakorhahina@gmail.com

ДОРЕЧНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ КРЕАТИВНОГО ОБЛІКУ

Наявність різних форм власності, конкуренція на зовнішньому і внутрішньому ринках потребують інформаційного забезпечення, що задовольняло б потреби всіх рівнів управління підприємством. Висока динамічність чинників зовнішнього середовища, швидкі й часто несподівані зміни у соціально-економічних процесах неможливі без використання нових технологій організації управлінських процесів, діагностики умов функціонування і прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності. Саме ці чинники зумовили появу таких нових об'єктів обліку, як маркетингові дослідження; сегменти ринку; витрати на логістику, природоохоронну діяльність; трансакційні витрати тощо. На рівні підприємства така робота потребує самостійного вибору методів і процедур ведення бухгалтерського обліку. Це зумовлює можливість використання альтернативних варіантів ведення бухгалтерського обліку і одержання відмінних результатів, навіть за наявності однакових фактів господарської діяльності. Ці задачі, як правило, покладаються на облікову політику.

Поряд з обліковою політикою, значна кількість зарубіжних авторів, а в останні роки і вітчизняні науковці, ототожнюють таку роботу з використанням креативного обліку. Креативний (творчий) облік – сукупність законних методів, за допомогою яких бухгалтер, використовуючи свої професійні знання, підвищує привабливість фінансової звітності для зацікавлених осіб і знижує податковий тягар для підприємства, на якому він працює. Поняття «креативний облік», введене представниками англо-американської бухгалтерської школи, означає використання менеджерами методів обліку, що дозволяють поліпшити фінансове положення підприємства [1, с.28].

В нашій країні креативний облік нерідко розглядається в якості самостійного елемента в інформаційній структурі бухгалтерського обліку.

Доцільно визначають наступні причини появи креативності в обліку:

- розділення функцій по управлінню фірмою, що виникають відповідно з права власності (носії - власники фірми) і права оперативного управління активами фірми (носії - топ-менеджери фірми);
- принципова неможливість абсолютно жорсткого регулювання обліку.

Серед основних негативних наслідків креативного обліку виділяють заниження прибутків (заниження звітних прибутків в успішні періоди діяльності і перенесення їх на збиткові роки), використання в цих цілях зміни методів обліку (методів нарахування амортизації, оцінки запасів і інше).

До основних проявів креативного обліку відносяться маніпулювання прибутком та оцінками активів, створення прихованих резервів, створення забалансових джерел фінансування.

В той же час креативний облік, з одного боку, можна вважати прогресивним явищем в бухгалтерській справі, якщо за відсутності інших методів для віддзеркалення в обліку нової господарської операції він дає можливість достовірно оцінити ситуацію в бізнесі. З іншого боку, креативний облік може бути націлений на представлення результатів діяльності організації у вигідному для неї ракурсі.

Згідно з національних стандартів обліку підприємство має право вибору конкретних способів та процедур обліку з окремих елементах обліку. Керівники

підприємства на етапі формування облікової політики мають право використовувати креативний підхід до вибору елементів окремих об'єктів обліку. Але креативність при цьому має бути обмежена якісними характеристиками інформації, що визнані в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до формування фінансової звітності».

Процес проектування креативної системи обліку передбачає необхідні певні умови:

- усвідомлення системою управління ролі інформації як ресурсу, без якого неможливо вирішити актуальні для бізнесу завдання;

- постановка проблеми та окреслення її межі для того, щоб можна було визначити коло об'єктів обліку, методика збору даних та обсяг вихідної інформації;

- визначення кола показників, які цікавлять замовника мікросистеми;

- способи подачі інформації, формат, інтерпретація даних [2, с.337].

Таким чином, дискусійність питання щодо використання креативного обліку на практиці варто враховувати як з точки зору можливих негативних наслідків для користувачів інформації щодо діяльності підприємств, так і з точки зору переваг у вигляді вибору більш доцільного варіанту обліку того чи іншого об'єкту чи процесу господарської діяльності. Справедливим є твердження існування креативного підходу при встановленні облікової політики та формуванні облікової інформації, який обмежений принципами обліку та якісними характеристиками облікової інформації.

Список використаних джерел

1. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): Монографія. Тернопіль: Карт-Бланш, 2006. 334 с.
2. Тринька Л.Я. Креативні методи обліку: їх суть і значення в обліковій практиці вітчизняних підприємств: матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Облік, аналіз і аудит у сучасному бізнесі». Львів: Компакт-ЛВ, 2018. С. 335-337.

К.е.н. Корчагіна В.Г.
доцент кафедри управління та адміністрування,
Новокаховський гуманітарний інститут
ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
м. Нова Каховка
E-mail: vitakorshahina@gmail.com

СТРАТЕГІЧНИЙ ОБЛІК ЯК НОВІТНЯ ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ПІДПРИЄМСТВА

Стрімкий розвиток економічних процесів ставить нові підвищені вимоги до інформації, що призводить до відповідних змін у системах, зайнятих її формуванням. Це стосується і системи обліку, враховуючи зростання запитів користувачів облікової інформації. Актуальним напрямом сучасних досліджень є пошук концепцій обліку, що надають можливість забезпечити інформаційний супровід розробки управлінських рішень щодо стратегій розвитку бізнес-структур. В цьому напрямі заслуговує увагу дослідження системи стратегічного обліку.

Роль облікової системи у стратегічному розвитку підприємства визначає формування обліково-аналітичної інформації підприємства для оцінки альтернатив і визначення напрямку в межах стратегії розвитку, подальшого коригування дій із витрачанням мінімальних зусиль на забезпечення гнучкості процесу управління різними аспектами діяльності. Тому визначальною особливістю такої облікової системи є формування інформаційної бази стратегічного обліку.

З урахуванням цього доцільно розглядати стратегічний (прогнозний) облік як напрям розвитку системи бухгалтерського обліку в аспекті поглиблення аналітичного обліку об'єктів обліку та трансформації бухгалтерської звітності, що надається користувачам для фінансового аналізу проблем, пов'язаних із зобов'язаннями, контролем, готівкою та потенціалом, і прийняття прогнозних (стратегічних) управлінських рішень [1, с. 75].

В рамках стратегічного спрямування облікові дані повинні забезпечувати не лише надання інформації для прийняття довгострокових управлінських рішень, а й надавати оперативну облікову інформацію про об'єкти зовнішнього і внутрішнього середовища, які мають значний вплив на успішність реалізації стратегії.

До об'єктів обліку, що забезпечують процес прийняття виважених стратегічних рішень, варто включити не тільки складові фінансового та управлінського обліку, облікову політику, але й елементи, що відображають інформацію щодо комплексного відображення діяльності підприємства: стратегію розвитку, організаційну структуру, показники ефективності в розрізі видів діяльності, центрів відповідальності тощо.

Основне інформаційне навантаження стратегічного обліку визначається його завданнями, серед яких:

- формування інформаційного забезпечення для аналізу потенційних ринків для підприємства;
- забезпечення стратегічного планування потенціалу та визначення ключових факторів успіху для підприємства;
- калькулювання за видами діяльності;
- розробка системи показників для оцінки ключових факторів успіху підприємства;
- надання адекватної інформації для забезпечення реалізації обраної стратегії та складання звітності про ключові фактори успіху;
- забезпечення зворотного зв'язку щодо досягнутих результатів та їх узгодження зі стратегічними цілями (моніторинг реалізації стратегії);
- надання інформації стосовно довгострокових результатів різних напрямів дії [2].

Система стратегічного обліку розробляється для забезпечення процесу прийняття рішень, тому важливо, щоб в ній акумулювалась інформація, належним чином узагальнена відповідно до запитів користувачів. При цьому доречно, щоб система обліку формувала інформацію, яка не потребує додаткової обробки. Така обробка може невиправдано затримувати прийняття рішень.

Не менш важливо, щоб система стратегічного обліку надавала інформацію в такій формі, яка буде зрозумілою і зручною для тих, хто приймає рішення. Тож формування внутрішньої звітності з урахуванням критерію ефективності фінансових даних вимагає серйозної роботи щодо визначення складових показників, а також форми подання облікових даних.

Крім того, такі показники повинні відповідати вимогам конкретних стратегій бізнесу. Це потребує періодичного перегляду та при необхідності зміни показників, і важливою рисою системи стратегічного обліку є визначення моменту, коли така зміна має відбутися. Здатність до швидких та адекватних коригувань гарантують мінімізацію витрат не тільки на коригувальні дії, але й на забезпечення самої системи стратегічного обліку.

Отже, стратегічний облік доцільно вважати складовою облікової системи та важливою ланкою системи стратегічного менеджменту підприємства, яка формує інформаційні запити стратегічного характеру в систему показників звітності для прийняття відповідних рішень. До складу предмету стратегічного обліку необхідно відносити як внутрішнє, так і зовнішнє середовище підприємства.

Стратегічний облік передбачає використання власного методологічного інструментарію для формування і представлення інформації, необхідної для прийняття стратегічних управлінських рішень. Сюди доречно віднести моніторинг конкурентної позиції підприємства на основі аналізу трендів, оцінку вартості підприємства (бізнесу), методи калькулювання, бюджетування, стратегічний аналіз та інші. Проте залишається відкритим питання щодо розробки моделі стратегічного обліку, зокрема, в частині таких важливих її складових, як об'єкти обліку (і, відповідно, системи оціночних показників), методика обліку, інформативна наповненість звітності, організаційне забезпечення. При цьому важливо при проектуванні стратегічного обліку дотримуватись принципу системності та інтегрованості з іншими видами обліку, зокрема фінансовим та управлінським. Головне, щоб одержана в результаті стратегічна облікова інформація була певним орієнтиром для моніторингу та коригування обраної стратегії діяльності.

Таким чином, сучасні вимоги до процесу прийняття стратегічних рішень підприємства вимагають відповідної модернізації системи облікового забезпечення для надання достовірності, доцільності, швидкості, і в підсумку, гарантування ефективності прийняття рішень стратегічного характеру.

Список використаних джерел

1. Кузнєцова С.А. Перспектива бухгалтерського обліку: стратегічність, електронна комерція та соціальна спрямованість. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2014. №1 (16). С.73-83.
2. Бруханський Р.Ф. Концепція стратегічного менеджменту та бухгалтерський облік: можливі варіанти взаємозв'язку. *Інноваційна економіка*. 2014. №3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_3_36 (дата звернення: 12.03.2020).

Костенко О.М.

аспірант кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування,

Макаренко С.М.

аспірант кафедри економічної кібернетики,

д.е.н., доцент Макаренко І.О.

доцент кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування,

Сумський державний університет

м. Суми

E-mail:ostapenko1792@gmail.com

РОЗВИТОК ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ КОМПАНІЙ: ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЇЇ У СВІТІ

У сучасному динамічному світі відбулися кардинальні зміни в умовах діяльності та ведення бізнесу. Такі зміни зумовлені глобалізацією, зростанням запитів щодо прозорості звітності компаній, соціо-екологічними проблемами. Звідси випливають зростаючі вимоги до звітності компаній. Вона має не лише

показувати операційну, фінансову та інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання, а й узагальнювати інформацію щодо актуальних питань соціального, економічного, екологічного та управлінського значення.

Одним із способів розширення механізмів інформування є впровадження компаніями моделі інтегрованої звітності (ІЗ), яка охоплює інформацію не тільки про фінансові показники підприємства, а й містить додаткові пояснення та обґрунтування, що узагальнюються у вигляді нефінансових показників стосовно соціальної, екологічної та стратегічної діяльності [1].

Для того щоб більш глибоко зрозуміти поняття та сутність ІЗ, треба ознайомитися з етапами її встановлення, розглянути ключові події, які сприяли розповсюдженню її впровадження у світі.

Так, у 1999 році виникає структура Value Reporting Framework (на сьогоднішній час відома, як основа корпоративної звітності), яка визначає інформацію для сукупного використання галузями, організаціями, з метою розгляду ринків та надання практичних рекомендацій.

Перший корпоративний інтегрований звіт склала датська глобальна компанія з біотехнологій Novozymes, який був оприлюднений в 2002 році, далі вона запроваджує використання таких звітів на постійній основі.

У 2003 році бізнес-спільнота Business Impact Group на основі зібраної інформації з 20 організацій розробила аналіз впливу на бізнес «Показників, які обліковуються»(вони охоплюють навколишнє середовище, суспільство, ринок, робоче місце, ризики) та видала звіт, в якому звернула увагу на важливу роль нефінансових факторів при визначенні цінності компанії.

У цьому ж році Дон Тапскотт і Девід Тіколл в своїй книзі «Гола корпорація: як епоха прозорості призведе до революції в бізнесі» розглянули особливу цінність підприємства через її прозорість та якісне корпоративне управління, що допоможе чітко відображати поточний стан діяльності організації та перспективи розвитку на майбутнє.

Згодом у 2004 році Принц Уельський започатковує проект «Облік стійкості» (Accounting for Sustainability, A4S)[2], з цією метою залучаються до

співпраці потужні бухгалтерські організації з усього світу, щоб розробити різноманітні практики звітності, які дадуть можливість відтворити проблеми екологічного, соціального та державного управління (Environmental, social and governance (ESG)). Розроблено керівництво та інструментарій щодо визначення критерій підбору екологічних, соціальних, фінансових, нефінансових та показників ефективності. Основною метою даного проекту було стимулювати фінансових лідерів до переходу на стійкі бізнес-моделі та економіку сталого розвитку.

У 2010 році було створено Міжнародну раду з інтегрованої звітності (IIRC), завданням якої, є досягнення узгодженості між урядами різних країн, компаніями, фінансовими майданчиками, аудиторськими фірмами, інвесторами і розробниками стандартів щодо методичних підходів до інтегрованої звітності та вирішення питання про те, чи ІЗ має бути добровільною чи обов'язковою.

Була опублікована перша книга відносно інтегрованої звітності Робертом Дж. Еклсом з Гарвардської школи бізнесу і Майклом П. Крзусом з Grant Thornton, в якій розглядалися питання про прозорості надання інформації підприємствам про свою діяльність, в ній також викладені роздуми стосовно тенденцій розвитку інтегрованої звітності і на скільки дана звітність може бути ефективною у використанні.

1 березня 2010 р. Йоганнесбурзька фондова біржа (JSE) запровадила принципи Кодексу управління (King of South Africa 2009), що вимагають від зареєстрованих на біржі компаній подавати інтегровану звітність або надавати пояснення чому вони її не подали. JSE перша фондова біржа в світі, що застосувала індекс стійкості, якій вимірює компанії за нефінансовими показниками, пов'язаними з навколишнім середовищем, соціальними питаннями управління, практикою «ESG».

Наступний крок розвитку інтегрованої звітності – запуск у 2011 році Пілотної програми IIRC з метою вивчення та поширення досвіду групи провідних компаній з різних галузей промисловості за результатами впровадження пропозицій IIRC щодо інтегрованої структури звітності.

31 грудня 2012 року Гонконгська фондова біржа впровадила 27 рекомендованих правил лістингу для компаній емітентів щоб вони розкривали інформацію через призму економічних, соціальних, екологічних та управлінських показників. В 2015 році рекомендації перетворилися в обов'язкові вимоги для компаній, які подають звітність, вони необхідну інформацію можуть відображати в одному річному інтегрованому звіті або у декількох.

16 квітня 2013 року був запущений Консультаційний проект у 14 країнах з величезною рекламною підтримкою, з оприлюдненням у п'ятдесяти світових засобах масової інформації, в тому числі The Wall Street Journal, Nikkei і The Guardian про переваги ІЗ її ефективність та методи впровадження.

У травні 2014 року Міжнародна рада з інтегрованої звітності (IIRC) оприлюднила інформацію про створення піонерської мережі державного сектора по сприянню впровадження інтегрованої звітності в державному секторі. За словами Іен Каррутерс, директора з політичних і технічних питань CIPFA, «державні органи витрачають так багато світового ВВП, тому застосування принципів інтегрованої звітності дасть набагато прозоріше уявлення про те, як і де використовуються ресурси»[3].

В 2015 році ще одна країна, Японія, впроваджує Кодекс корпоративного управління, який спонукає компанії створювати власну історію вартості, спираючись на стратегію, ризики та управління.

Інтегрована звітність була включена до вимог Кодексу корпоративного управління Філіппін, оприлюднення якого припало на 1 січня 2017 року.

Група «Да-Стратегія» в 2017 р. запускає Національний реєстр інтегрованих звітів за допомогою Російської регіональної мережі інтегрованої звітності.

В 2017 році Європейська комісія приймає ключові, добровільні принципи по розкриттю нефінансової інформації. Починаючи з 2018 року підприємства Європейського Союзу повинні дотримуватися вимог стосовно надання нефінансової інформації, яка стосується попереднього фінансового року. Ці

ключові принципи відображають новітню практику і останні розробки по розкриттю інформації з питань сталого розвитку.

Міністерство фінансів Великобританії (2019 рік) випустило методичні рекомендації з приводу складання інтегрованої звітності для державного сектора в Англії, в яких викладено мінімальні вимоги та рекомендації, що охоплюють безліч аспектів нефінансової звітності від відходів до викидів парникових газів, із зазначенням зобов'язань відносно екологізації уряду (GGC) та забезпечення сприятливих умов сталої діяльності до 2020 року.[4]

З метою якісної подачі інформації про діяльність підприємства, його здатність створювати цінність з 2018 року стали широко впроваджувати інтегровані онлайн-звіти в багатьох компаніях, а саме BASF, Bayer, Clariant, Philips, Tieto, Solvay, SAP, HTML. Найбільш якісні та інтерактивні онлайн-звіти належать компанії HTML в яких інформація подається в динаміці за останні три, п'ять років у розрізі стадій формування шести видів капіталу.

В Україні поява зовсім нового, обов'язкового, самостійного «звіту про управління» за підсумками діяльності організацій 2018 року, є підтвердженням того, що фінансові показники не в повній мірі здатні відобразити інформацію щодо ефективності використання фінансового, виробничого і соціального капіталу, та постає передумовою для формування ІЗ.

Важливо зазначити, що подання звітності підприємства без «Звіту про управління» не буде вичерпною, а звіт має містити як фінансову так і нефінансову інформацію, яка покаже в якому стані перебуває підприємство, достовірно передати інформацію про поточну ситуацію і плани на майбутнє, визначити ризики діяльності та заходи, які треба провести для усунення цих ризиків.

Сьогодні (2019 р.) практично всі великі світові компанії складають інтегровані звіти, всеосяжний довідник корпоративної звітності Corporate Register.com [5] налічує 17744 організацій в 150 країнах світу, щорічно публікується близько 9500 звітів про корпоративну відповідальність, найбільшу кількість звітів випускають організації США, Великобританії, Японії

Німеччини, Іспанії, Франції, Італія, Нідерланди, Швеція та Бразилія, які значно випереджають всі інші країни [4].

Аналізуючи еволюційний розвиток ІЗ, можливо відобразити найбільш важливі події розвитку у міжнародній практиці та виділити основні етапи її становлення і поширення:

1) зародження інтегрованої звітності (поява структури Value Reporting Framework, оприлюднення першого інтегрованого звіту, започаткування проекту «Облік стійкості» (Accounting for Sustainability, A4S), поява всесвітньої ініціативи з інтелектуального капіталу, всесвітньої мережі бізнес-звітності WICI, (World Intellectual Capital Initiative);

2) становлення інтегрованої звітності (створення Міжнародної Ради з інтегрованої звітності (IIRC), запровадження Йоганнесбурзькою фондовою біржею (JSE) принципи Кодексу управління (King of South Africa 2009) як частину своїх вимог до лістингу, по якому компанії зобов'язані подавати інтегровану звітність, запуск Пілотної програми IIRCЮ, Державний акт Grenelle II Франції, зобов'язує компанії включати в річні звіти інформацію соціального, екологічного характеру по результатам своєї діяльності, публікація першого офіційного стандарту з інтегрованої звітності);

3) поширення інтегрованої звітності (поширення ІЗ в Японії, Філіппінах, Росії, прийняття Європейською комісією добровільних принципів по розкриттю нефінансової інформації);

4) сучасний розвиток інтегрованої звітності (відбулося широке використання інтегрованої звітності, вдосконалення її структурних елементів).

ІЗ набуває широкого використання у світовій практиці. Практично всі великі компанії застосовують дану звітність у своїй роботі. Адже вони вже переконалися, що для того щоб мати успіх, потрібно постійно розвиватися і вдосконалюватися, надаючи достовірну, вичерпну та повну інформацію всім учасниками ведення бізнесу від підлеглих до інвесторів та контролюючих структур.

Список використаних джерел

1. Шевчук Н.С. Інтегрована звітність: поняття та економічна сутність / Н.С. Шевчук // Економіка АПК, 2018, № 1, С.95.
2. Accounting for Sustainability Project (A4S).2004. URL: <https://www.accountingforsustainability.org/en/about-us/overview.html>.
3. International Integrated Reporting Council Corporate Governance: A driver of a sustainable economy – attend the Accountancy Europe event in Brussels. 4 June, 2019. URL: <https://integratedreporting.org/news/corporategovernance-a-driver-of-a-sustainable-economy-attendthe-accountancy-europe-event-in-brussels/>.
4. Шевчук Н.С. Етапи становлення інтегрованої звітності/ Н.С. Шевчук // Облік і фінанси, № 3 (85)', 2019, С.65.
5. Corporate Register.2019. URL: <https://www.corporateregister.com/privacy/>.

К.е.н., доцент Крочак О.І.

доцент кафедри обліку і оподаткування,

Уманський національний університет садівництва

м. Умань

E-mail: kr.ok.iv@ukr.net

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ ТЕХНІЧНИХ КУЛЬТУР

Нестабільність економічних умов, динамічність зовнішнього середовища, вступ України у Світову організацію торгівлі та пошуки ринків збуту продукції спонукають підприємства всіх галузей економіки вдосконалювати механізм управління ними.

Слід відмітити те, що господарська діяльність будь – якого підприємства супроводжується здійсненням значної кількості операцій. Всі вони обов'язково, підлягають фіксації у спеціально призначених для цього документах.

Проведений аналіз організації обліку витрат на виробництво продукції технічних культур у сільськогосподарських підприємствах показав, що вона має недоліки, які впливають на зниження обсягу інформації для здійснення контролю за витратами та оперативного управління ними. Для їх усунення слід розробити шляхи удосконалення обліку витрат на виробництві продукції даної галузі.

Основними напрямками удосконалення обліку на цій ділянці, на нашу думку, є удосконалення, як первинного так і аналітичного та синтетичного обліку.

Удосконалення організації первинного обліку пов'язане зі створенням уніфікованих форм первинних документів та забезпеченням взаємозв'язку між всіма їх реквізитами.

Списання на витрати вирощування технічних культур мінеральних та інших добрив здійснюється за Актом про використання мінеральних, органічних та бактеріальних добрив, отрутохімікатів і гербіцидів (форма № ВЗСГ - 3). Крім обов'язкових реквізитів у ньому вказується назва добрив, вміст у них діючої речовини, кількість внесених добрив, ціну тощо. Пропонуємо додатково в Акті виділити такі реквізити: культура, вологість ґрунту та внесено на площу за нормою. Також слід видалити з Акта такі графи - операція, шифр, одержувач і відправник, тому що у підприємствах їх ніколи не заповнюють. Такі зміни допоможуть детальніше вести облік витрачених органічних і мінеральних добрив, гербіцидів та отрутохімікатів окремо по кожній культурі. Крім того, вони забезпечать проведення контролю за відхиленням фактичного витрачання кожного виду добрив, засобів боротьби з бур'янами і шкідниками технічних культур від нормативних. При виявленні відхилень керівники структурних підрозділів матимуть змогу оперативного прийняття управлінських рішень з метою впливу на хід виконання даних видів сільськогосподарських робіт.

Вивчення стану ведення обліку витрат на виробництво продукції технічних культур у більшості сільськогосподарських підприємств показало,

що для ведення обліку витрат вони використовують метод, який не може забезпечити потреби здійснення оперативного контролю за виконанням всіх робіт, передбачених технологією виробництва продукції. Інформація, що міститься в облікових регістрах, не дає повної картини про виникнення окремих видів витрат на вирощуванні продукції, а про перевитрати виробничих запасів її взагалі немає. Це призводить до завищення собівартості продукції, зменшення прибутку та нераціонального використання різноманітних виробничих запасів, які можна було б використати для отримання додаткового виходу продукції. виправити ці недоліки можна шляхом використання нормативного методу обліку витрат. На відміну від традиційного обліку він передбачає ведення обліку витрат окремо за встановленими нормами та відхиленнями від них. При виявленні таких відхилень можна відразу встановити їх причину, місце виникнення, а також винних осіб. Також визначається вплив цих відхилень на собівартість продукції.

Позитивні відхилення вказують на економію виробничих ресурсів, а негативні – на їх перевитрату. Своєчасне виявлення відхилень дозволяє вчасно вжити необхідних заходів для запобігання перевитратам виробничих ресурсів.

Первинний облік за нормативним методом подібний до традиційного обліку, але має певні відмінності. Зокрема, ліміт витрат виробничих запасів при нормативному методі обліку встановлюється у розрахунку на 1 ц продукції. При виникненні витрат понад ліміт їх відпуск зі складу пропонується оформляти Накладною внутрігосподарського призначення, але з відміткою «Понадлімітна» [1].

Всі первинні документи, що обліковують витрату виробничих запасів групуються за об'єктах калькуляції окремо по кожному структурному підрозділу. Реєстрація документи з витрати виробничих запасів у межах лімітів здійснюється окремо від сигнальних документів з понадлімітного витрачання вказаних виробничих запасів. Відповідним чином оформлені, перевірені та затверджені первинні документи групуються у зведеній відомості, але окремо в межах ліміту та понадлімітні. Наприкінці місяця інформація із зведених

відомостей використовується для записів у Книгу обліку витрат і виходу продукції по технічним культурам наростаючим підсумком з початку року.

При нормативному обліку витрат у Книзі обліку витрати по кожному окремому об'єкту аналітичного обліку виділяється дві додаткові колонки. В них відмічаються витрат, які виникли за кожний місяць, але окремо записуються «Нормативні витрати» та «Відхилення за місяць». Сума витрати і відхилень від них показує розмір фактичних витрат за місяць та з початку року. Якщо виникла економія витрат – то сума показується зі знаком мінус, а якщо отримано перевитрати виробничих ресурсів - зі знаком плюс. Сума за рік показує фактичний рівень виробничих витрат на виробництво продукції технічних культур. При потребі, крім фактичної собівартості продукції, можна розрахувати її собівартість за мінусом понадлімітних витрат, що дозволить визначити додатковий дохід, втрачений підприємством при нераціональному використанні виробничих ресурсів.

При нормативному методі обліку, на нашу думку, доцільно розраховувати очікувану собівартість сільськогосподарської продукції, що дозволить врахувати можливі наслідки застосування відповідної бази оцінки. На дебеті рахунку 23 «Виробництво» при оцінці поточних біологічних активів чи сільськогосподарської продукції в галузі рослинництва на відповідну звітну дату не завжди відображені витрати у повному обсязі. Особливо це стосується непрямих витрат. Така ситуація призводить до викривлення фінансових результатів діяльності як за окремим структурним підрозділом і за підприємству в цілому [2].

Для усунення такого недоліку пропонуємо: облік виробництва продукції технічних культур здійснювати за розширеними статтями витрат; на звітні дати здійснювати розрахунок очікуваної собівартості.

Список використаних джерел

1. Костякова А.А. Удосконалення обліку та контролю витрат рослинництва зб. наук. праць. Таврійський державний агротехнологічний університет, 2017.

Випуск 10. С. 120-125.

2. Сава А.П. Роль обліку в управлінні витратами на виробництво структурних підрозділів науково - дослідних установ // Вісник ХНАУ : Зб. наук. праць Харківського національного аграрного університету. Серія : Економіка АПК і природокористування. Харків, 2006. № 2. С. 277 – 281.

Куруленко Т.А.

*старший преподаватель кафедры бухгалтерского учета,
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»*

г. Горки, Республика Беларусь

E-mail: tatsyana_alex@mail.ru

ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ СБЛИЖЕНИЯ УЧЕТА ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ С МСФО

В последние годы в Республике Беларусь проведена и проводится большая работа по сближению национальных стандартов бухгалтерского учета с международными стандартами финансовой отчетности (МСФО). Порядок учета основных средств значительно изменился в связи с вступлением в силу с 01.01.2013 г. Инструкции по бухгалтерскому учету основных средств, утвержденной постановлением Министерства финансов Республики Беларусь от 30.04.2012 № 26, которая максимально приблизила учет основных средств к нормам МСФО [2]. После вступления в силу этой инструкции в бухгалтерском учете появились такие понятия, как резерв по выводу основных средств из эксплуатации; обесценение основных средств; инвестиционная недвижимость; основные средства, предназначенные для реализации; ликвидационная стоимость. Но, несмотря на то, что эти понятия, сближающие национальный учет с МСФО, уже стали привычными для бухгалтеров и понятными с

теоретической точки зрения, их применение на практике вызывает немало вопросов.

Одним из проблемных вопросов является применение процедуры обесценения основных средств. В соответствии с нормами МСФО отражение в учете обесценения основных средств является обязательным [4]. По национальному законодательству эта процедура является правом, а не обязанностью, организации. Сложность применения процедуры обесценения основных средств на практике связана с расчетом суммы обесценения. Сумма обесценения основного средства будет равна сумме превышения остаточной стоимости основного средства над его возмещаемой стоимостью. А возмещаемая стоимость на конец отчетного периода определяется как наибольшая из текущей рыночной стоимости основного средства за вычетом предполагаемых расходов, непосредственно связанных с его реализацией, и ценности использования основного средства. То есть для определения суммы обесценения нужно рассчитать текущую рыночную стоимость основного средства, ценность его использования, выбрать наибольшую из этих двух величин (возмещаемую величину) и сравнить с балансовой стоимостью [1]. Однако порядок определения возмещаемой величины, приведенный в Инструкции по бухгалтерскому учету основных средств №26, является довольно кратким, сложным для применения и предполагает использование профессионального суждения бухгалтера.

По той же причине, связанной со сложностью надежного определения суммы, на практике достаточно трудно создать резерв по выводу основных средств из эксплуатации и определять амортизационную ликвидационную стоимость основных средств. Сумма резерва по выводу основных средств из эксплуатации определяется исходя из расчетной оценки затрат, необходимых на конец отчетного периода для погашения обязательства. При определении суммы создаваемого резерва не учитываются доходы от ожидаемого выбытия основных средств. Если погашение обязательства предполагается более чем через 12 месяцев после отчетной даты, то сумма создаваемого резерва на

отчетную дату определяется путем умножения ставки дисконтирования на расчетную оценку затрат, необходимых для погашения обязательства. Ставка дисконтирования определяется исходя из текущих рыночных оценок временной стоимости денежных средств и рисков, характерных для обязательства. То есть в данной ситуации при определении суммы указанного резерва также потребуется профессиональное суждение бухгалтера.

Что касается амортизационной ликвидационной стоимости, то она определяется в момент ввода в эксплуатацию объекта основных средств, и представляет собой оценочную величину в текущих ценах, которую организация планирует получить от реализации объекта основных средств, за вычетом предполагаемых затрат, связанных с его реализацией, в конце устанавливаемого срока полезного использования указанного объекта. Амортизационная ликвидационная стоимость рассчитывается исходя из предположения, что данный объект уже достиг того состояния, в котором, как можно ожидать, он будет находиться в конце срока полезного использования. Определение величины амортизационной ликвидационной стоимости на дату принятия объекта основных средств к бухгалтерскому учету производится самостоятельно организацией на основании сведений об уровне цен на аналогичные основные средства, полученных от торговых организаций, опубликованных в средствах массовой информации и специальной литературе или с привлечением оценщиков [3]. По нашему мнению, наиболее оптимальным вариантом определения амортизационной ликвидационной стоимости, будет вариант с привлечением оценщика. В случае расчета амортизационной ликвидационной стоимости самостоятельно организацией опять же потребуется грамотное профессиональное суждение бухгалтера.

Таким образом, бухгалтерский учет основных средств в Республике Беларусь претерпел существенные изменения, методика учета этих активов максимально соответствует нормам МСФО. Однако, как показывают исследования, большинство белорусских организаций не применяет в своей практике нововведения учета этих активов, перешедшие из МСФО (например,

не рассчитывают сумму обесценения основных средств, не создают резерв по выводу основных средств из эксплуатации). Во многом это связано со сложностью необходимых расчетов, их обоснования, требующих, в том числе, и профессионального суждения бухгалтера. По нашему мнению, решение этой проблемы во многом связано с наличием навыков грамотного применения профессионального суждения бухгалтера. Также мы считаем, что конкретный вариант определения расчетной величины (суммы обесценения, резерва по выводу основных средств из эксплуатации, амортизационной ликвидационной стоимости) следует закрепить в учетной политике и раскрыть в примечаниях к финансовой отчетности.

Список использованных источников

1. Дружиловская Э.С. Обесценение активов в учете государственного и негосударственного секторов / Э.С. Дружиловская // Бухгалтерский учет в бюджетных и некоммерческих организациях. – 2017. – № 12. – С. 2-15.
2. Инструкция по бухгалтерскому учету основных средств: Постановление М-ва финансов Респ. Беларусь от 30 апреля 2012 г. № 26 [Электронный ресурс]. URL: <http://pravo.by> (дата обращения 05.03.2020 г.).
3. Инструкция о порядке начисления амортизации основных средств и нематериальных активов, утв. постановлением М-ва экономики Респ. Беларусь, М-ва финансов Респ. Беларусь, М-ва архитектуры и строительства Респ. Беларусь от 27 февраля 2009 г. № 37/18/6: в ред. от 19 декабря 2019 г. № 25/79/70 [Электронный ресурс]. URL: <http://pravo.by> (дата обращения 6.03.2020 г.).
4. Международный стандарт финансовой отчетности 16 (МСБУ (IAS) 16) «Основные средства». URL: <https://finacademy.net/materials/standartu-msfo/msfo-ias-16-osnovnye-sredstva> (дата доступа 05.03.2020 г.).

К.е.н., доцент Летуца О.В.
доцент кафедри міжнародної економіки, політичної
економії та управління,
Онофрійчук А.О.
магістрант кафедри економічної інформатики,
Національна металургійна академія України
м. Дніпро
E-mail: angelina.letuchaya@gmail.com

МОДЕЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Якість продукції є важливим показником діяльності промислових підприємств. Підвищення якості продукції забезпечує ефективне позиціонування на ринку в умовах конкурентного середовища, завоювання і утримання конкурентних позицій. Чим вище рівень якості продукції, тим вище попит на продукцію, а це впливає на збільшення суми прибутку за рахунок обсягу продажів і більш високих цін. Під якістю продукції слід розуміти сукупність споживчих властивостей і функцій продукції, що задовольняють потреби споживачів [1].

Моделювання системи обліку показників якості продукції дозволяє оцінити динаміку, встановити ступінь виконання плану по їх рівню, оцінити рівень якості продукції. Поширеним методом аналізу якості продукції є бальний метод оцінки, сутність якого полягає у визначенні середньозваженого балу якості продукції. Порівняння фактичного і планового рівня визначає відсоток виконання плану за якістю. Виконання плану за якістю продукції характеризується її сортом (вищий, перший, другий) і часткою продукції різного гатунку в загальному випуску.

У системі обліку показників якості продукції розраховують: частку продукції кожного сорту в загальному обсязі виробництва, середній коефіцієнт

сортності, середньозважену ціну виробу у співставних умовах.

Узагальнюючі показники характеризують якість всієї виробленої продукції незалежно від її виду та призначення.

Індивідуальні (одиничні) показники якості продукції характеризують одну з її властивостей: корисність, надійність, технологічність, естетичність виробів.

Непрямі показники – це штрафи за неякісну продукцію, обсяг і питома вага забракованої продукції, питома вага рекламованих продукції, втрати від браку та ін.

У моделях обліку аналіз втрат від браку проводиться шляхом порівняння фактичних даних з показниками минулого року. Брак є непрямим показником якості продукції. Брак може бути виправним і невиправним, внутрішнім (виявленим на підприємстві) і зовнішнім (виявлений споживачем). Наявність у випуску забракованої продукції призводить до підвищення собівартості виробу і, отже, до зменшення обсягу товарної і реалізованої продукції, зниження прибутку і рентабельності.

В ході аналізу необхідно вивчити динаміку обсягу забракованої продукції у вартісному вираженні, питома вага вартості браку в загальному обсязі випуску товарної продукції і визначити втрати від браку.

Аналізуючи виконання плану по випуску продукції важливо вивчити причини зниження якості і браку продукції по місцях його виникнення, центрам відповідальності, а також розробити комплекс заходів, спрямованих на усунення виявлених причин. До основних причин зниження якості продукції слід віднести низьку якість сировини, рівня технології, організації виробництва і кваліфікації робітників, збої в ритмічності виробництва та ін.

Аналіз ритмічності виробництва – необхідна умова своєчасного обліку, контролю випуску і реалізації продукції. Під ритмічністю розуміють рівномірне виробництво продукції відповідно до затвердженого плану-графіка випуску в обсязі та асортименті. Виробничі підприємства розробляють графіки рівномірного випуску продукції і для оцінки ритмічності застосовують

коефіцієнт ритмічності (рівномірності) [1].

Неритмічний випуск продукції знижує економічні показники. Знижується якість продукції; зростає обсяг незавершеного виробництва та понадпланові залишки готової продукції на складах; сповільнюється оборотність капіталу; зриваються поставки за договорами; підприємство платить штрафи за несвоєчасну відвантаження; виручка надходить несвоєчасно; відзначається перевитрата фонду заробітної плати у зв'язку з виплатами робітникам за простій і понаднормові роботи. Таким чином неритмічна робота призводить до підвищення собівартості продукції, зниження суми прибутку і погіршення фінансового стану підприємства. Доцільно проводити аналіз виконання плану по ритмічності використовуючи прямі і непрямі показники.

Практичною основою всіх методів обліку показників якості продукції є диференційний, комплексний і змішаний методи. У системі обліку вони застосовуються на кожній стадії життєвого циклу продукції для оцінки технічного, техніко-економічного та інших рівнів якості продукції.

1. Диференціальний метод оцінки рівня якості здійснюється, як відомо, на основі безпосереднього порівняння одиничних показників якості оцінюваного виду продукції з відповідними базовими показниками, тобто оцінюваний показник якості зіставляється з таким же показником якості базового зразка баз. При цьому математично таке зіставлення, з урахуванням класифікації показників на позитивні і негативні.

2. Комплексний метод оцінки рівня якості передбачає використання визначає показника якості, тобто коли доцільно характеризувати рівень якості в кінцевому підсумку одним показником. У загальному випадку рівень якості комплексним методом визначається відношенням узагальненого показника якості оцінюваної продукції до узагальненим показником базового зразка.

3. Диференціальний і комплексний методи оцінки рівня якості продукції не завжди дозволяють успішно вирішити поставлені завдання. Особливо часто це відбувається при обліку складної продукції, що має велику номенклатуру показників якості, коли з допомогою диференціального методу практично

неможливо зробити конкретний висновок, а використання тільки одного комплексного методу не дає можливості об'єктивно повністю врахувати всі значимі властивості оцінюваної продукції. У цих випадках для оцінки рівня якості продукції застосовують одночасно і поодинокі, і комплексні показники якості, тобто оцінку здійснюють змішаним методом, коли обрані показники зводять в один комплексний визначальний показник, на підставі якого здійснюють остаточну оцінку рівня якості.

Моделювання системи обліку показників якості продукції надає умови аналізу розглянутих показників, причин їх змінення та оцінки рівня якості продукції підприємства, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність, з метою підвищення його конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Лист Мінфіну України від 29.12.17 р. № 35210-06-5/37175 «Про застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» від 29.12.17 р. № 35210-06-5/3717. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vobu.ua/ukr/documents/item/lyst-minfinu-ukrainy-vid-291217-r-35210-06-5-37175>.
2. Мазурок П.П. Глобальна економіка: Навч. посіб. / П.П. Мазурок, Б.М. Одягайло, В.В. Кулішов, О.М. Сазонец. – Львів: «Магнолія 2006», 2009. – 208 с.
3. Міжнародна економіка: підручник для ВНЗ / за ред. Ю.Г. Козака, Д.Г. Лук'яненка, Ю.В. Макогона. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 559 с.
4. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та інформатизації суспільства : монографія / О.В. Пальчук, В.М. Савченко, І.В. Рузмайкіна та ін.; за ред. Г.М. Давидова. – Кропивницький : ПП «Ексклюзив-Систем» , 2017. -248 с.

Матвієнко М.В.

студентка кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,

Томашук І.В.

асистент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

E-mail: marinamtv2306@gmail.com

ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ФОНДУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Основним нормативним документом, який регулює діяльність бюджетних установ, є Бюджетний Кодекс України. Він визначає основи бюджетної системи України, її структуру, принципи, правові засади функціонування, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

Спеціальний фонд містить обсяг надходжень із спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за повною економічною класифікацією видатків бюджету на здійснення відповідних видатків згідно із законодавством, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних з виконанням установою основних функцій [1].

Доходи, видатки та витрати бюджетних установ є самостійними об'єктами обліку, проте в системі бухгалтерського обліку бюджетних установ розглядаються у взаємозв'язку. Існуюча система бухгалтерського обліку не повною мірою відповідає сучасній господарській практиці державних виконавчих органів.

Система господарювання в ринкових умовах, становлення якої відбувається в Україні, об'єктивно передбачає необхідність пошуку і формування варіантів ведення обліку в бюджетних установах, що відповідали б новим соціально-економічним відносинам і процесу реформування

бухгалтерського обліку.

Отже, дослідження обліково-аналітичних аспектів даних облікових об'єктів на сьогодні є вкрай актуальним [2].

Основним плановим документом, який підтверджує повноваження щодо отримання доходів та здійснення видатків бюджетною установою, є кошторис, який складається зі спеціального та загального фондів. Важливою складовою є кошти спеціального фонду, які розглянуті в даному дослідженні в розрізі доходів та видатків.

Доходи установи, які вона отримує за рахунок загального і спеціального фонду бюджету, обліковують на рахунках класу 7 «Доходи».

Розрахункові показники щодо доходів планового періоду мають формуватися на підставі аналізу фактичного виконання дохідної частини кошторису стосовно доходів спеціального фонду за останній звітний період, з урахуванням очікуваного виконання за період, що передує плановому.

За основу цих розрахунків беруться такі показники, як обсяг надання тих чи інших платних послуг, а також інші розрахункові показники (площа приміщень і вартість обладнання та іншого майна, що здаються в оренду, кількість місць у гуртожитках, кількість відвідувань музеїв, виставок тощо) та розмір плати в розрахунку на одиницю показника, який повинен встановлюватися відповідно до законодавства.

На підставі зазначених показників визначається сума доходів на наступний рік за кожним джерелом їх надходження з урахуванням конкретних умов роботи установи. Під час планування враховують те, що доходи бюджетних установ не є однорідними, зокрема, доходи спеціального фонду [3].

Спеціальний фонд бюджетної установи складається з власних надходжень (спеціальні кошти, кошти на виконання окремих доручень, інші власні надходження), субвенцій, одержаних з бюджетів іншого рівня, та інших доходів спеціального фонду.

Фактичними витратами є справжні витрати бюджетних установ, оформлені відповідними документами, а також витрати з несплачених рахунків кредиторів, з нарахованої заробітної плати та стипендій. Облік видатків ведеться в розрізі кодів бюджетної класифікації видатків.

Для обліку фактичних видатків і витрат бюджетних установ застосовують рахунки класу 8 «Витрати».

Крім коштів спеціального фонду, окремим бюджетним установам можуть надходити кошти, що їм не належать і які необхідно перерахувати за призначенням при настанні відповідних умов. Це так звані депозитні суми. Вони не залежать до коштів спеціального фонду і в кошторисі не плануються.

Розпорядниками коштів спеціального фонду є керівники бюджетних установ, яким надано право розпоряджатися бюджетними асигнуваннями. Планування доходів і видатків спеціального фонду здійснюється в тому ж кошторисі, що і бюджетних коштів загального фонду, а їх облік ведеться за єдиним планом рахунків і на єдиному балансі [4].

Операції з коштами спеціального фонду оформляються тими ж первинними документами; щодо них діє та ж сама класифікація видатків, що й для коштів загального фонду бюджету. Але облік операцій з коштами спеціального фонду ведуть у бюджетних установах на окремих, спеціально призначених для нього рахунках.

Для зберігання коштів спеціального фонду і проведення операцій з ними бюджетним установам відкривають спеціальні реєстраційні рахунки у відповідних органах ДКУ.

При цьому в органах ДКУ для установи може бути відкрито не більше чотирьох спеціальних реєстраційних рахунків за всіма видами позабюджетних коштів.

У сучасних умовах питома вага спеціальних коштів у кошторисі доходів і видатків окремих установ досить значна, тому важливого значення набуває правильно організований облік цих коштів, завдання якого такі:

— контроль за повним і своєчасним надходженням та оприбуткуванням коштів спеціального фонду;

— облік і контроль витрачання коштів спеціального фонду суворо за призначенням відповідно до з кошторисних передбачень;

— своєчасне складання і подання звітності про надходження і використання коштів спеціального фонду для забезпечення вірогідною інформацією всіх рівнів управління [5].

Список використаних джерел

1. Спеціальний фонд. URL: <https://ibuhgalter.net/material/324/7310> (дата звернення 11.03.2020).
2. Облік доходів спеціального фонду бюджетних установ. URL: https://pidruchniki.com/11260622/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/oblik_dohodiv_s_petsialnogo_fondu_byudzhetnih_ustanov (дата звернення 11.03.2020).
3. Облік видатків спеціального фонду. URL: <https://sites.google.com/site/lekciieoblikizv/home/tema-4-oblik-vidatkiv/4-5-oblik-vidatkiv-specialnogo-fondu> (дата звернення 11.03.2020).
4. Облік доходів і видатків спеціального фонду бюджетних установ. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/3341/1/8.1.pdf> (дата звернення 11.03.2020).
5. Завдання обліку коштів спеціального фонду. URL: https://pidruchniki.com/10981205/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/oblik_dohodiv_v_idatkiv_spetsialnogo_fondu (дата звернення 11.03.2020).

Мельник М.М.
магістрант кафедри економічного аналізу та обліку,
д.е.н., доцент Єршова Н.Ю.
професор кафедри економічного аналізу та обліку,
Національний технічний університет «Харківський
політехнічний інститут»
м. Харків
E-mail: iershova.ny@gmail.com

СТРАТЕГІЧНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ НА ТОВ «ФАКТОР-ДРУК»

В умовах ринкової економіки постає актуальним формування системи стратегічного управлінського обліку та аналізу на підприємстві, яка полягає в інформаційній підтримці стратегічних рішень на основі інформаційної інфраструктури, що забезпечує керівництво показниками, які відображають результативності та ефективності діяльності підприємства.

У науковій літературі приділяється велика увага теоретичним та методичним аспектам стратегічного управлінського обліку [1-3]. За результатами опрацювання підходів до визначення сутності поняття можна зробити такі висновки (рис. 1).

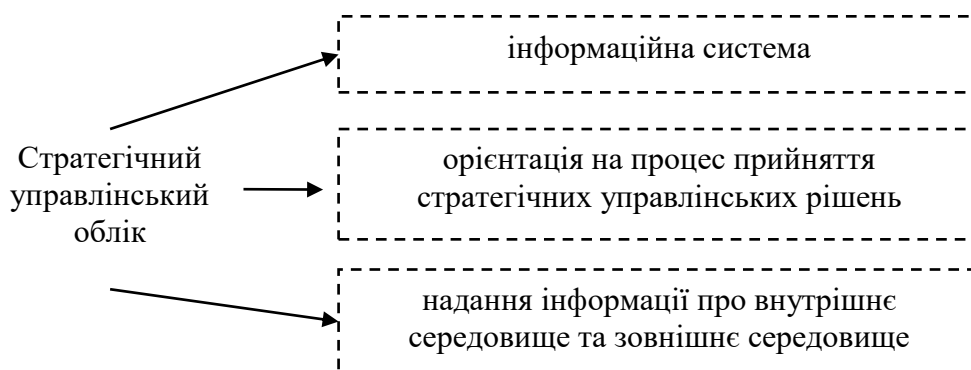

Рис. 1. Характеристики стратегічного управлінського обліку
Джерело: складено за даними [1-3].

Для практичного впровадження стратегічного управлінського обліку та аналізу на ТОВ «ФАКТОР-ДРУК» необхідні такі кроки: визначення об'єктів стратегічного управлінського обліку та аналізу, встановлення відповідального за ведення даного виду обліку, розробка положення щодо ведення стратегічного управлінського обліку. Після визначення об'єктів стратегічного управлінського обліку та аналізу необхідно організувати: 1) постановку системи моніторингу зовнішньої макросередовища; 2) розробку системи моніторингу внутрішньої мікросередовища; 3) постановку системи планування, програмування та бюджетування; 4) встановлення основних недоліків, характерних для формованої фінансової (бухгалтерської) звітності на базі даних фінансового обліку. 5) вибір методик, застосовуваних у рамках стратегічного обліку, що дозволяють підвищити релевантність бухгалтерської звітності, і їх закріплення в стандартах стратегічного фінансового та стратегічного управлінського обліку.

Загалом, при постановці системи стратегічного управлінського обліку нами рекомендовано виділяти рівні внутрішньофірмового регулювання системи стратегічного управлінського обліку: 1) концептуальні засади; 2) рівень, що містить загальні документи, що регламентують його функціонування; 3) рівень, що включає робочі документи, в яких закріплені застосовуються методик; 4) рівень, що включає документи по звітності, 5) рівень, що включає спеціалізовані стандарти.

Концептуальні засади становлять принципи, а саме: адаптивність (гнучкість), принцип обмеженої раціональності, принцип прогресивності, принцип відносності. Рівні, які стосуються регламентації стратегічного управлінського обліку передбачають формування облікової політики, що містить наступні аспекти: 1) організаційний аспект (організація служби, рівень її централізації, її структура, організація внутрішньовиробничого контролю, організація системи бюджетування і системи моніторингу зовнішнього макросередовища і внутрішньої мікросередовища, а також взаємодія між видами обліку); 2) технічний аспект (порядок відображення інформації,

робочий план рахунків, пріоритетні об'єкти обліку, методики обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції, об'єкти контролю, стратегічна звітність; 3) методичний аспект (варіанти обліку факторів зовнішнього середовища, методи обліку чинників зовнішнього середовища, використання системи похідних балансових звітів, перелік стратегічних показників, методи стратегічного аналізу).

Складання стратегічного похідного балансового звіту уможливорює формування даних для аналізу впливу параметрів зовнішнього середовища, аналізу результатів через коригування обраних стратегій і їх адаптації до умов зовнішнього середовища, оцінка результатів реалізації стратегії. Методика включає в себе чотири укрупнених етапу формування стратегічного похідного балансового звіту: 1) коригувальний; 2) трансформаційний; 3) стратегічний; 4) етап гіпотетичної реалізації майна і задоволення зобов'язань.

Список використаних джерел

1. Єршова Н.Ю. Концептуальні основи стратегічного управлінського обліку». *Проблеми економіки*. 2017. №1. С. 195-202.
2. Simmonds K. Strategic Management Accounting. / K. Simmonds. Paper presented to CIMA, Technical Symposium, January, 1981.
3. Хорнгрен, Ч. Фостер, Дж. Датар, Ш. Управленческий учет. СПб.: Питер, 2007. 1008 с.
4. Новохацкая Е.Н. Взаимосвязь стратегического управленческого учета и маркетингового анализа. *Научно-методический электронный журнал «Концепт»*. 2016. Т. 11. С. 1761–1765.
5. Єршова Н.Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект. *Економіка та суспільство*. 2018. №14. Режим доступу: <http://rev.kpu.zp.ua/vypusk>.

*К.е.н., доцент Морозова Є.П.
доцент кафедри фінансів, обліку і маркетингу,
Войтенко А.С.
студентка кафедри фінансів, обліку і маркетингу,
Придніпровська академія будівництва та архітектури
м. Дніпро
E-mail: nastya.tardis@gmail.com*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

В умовах стрімких глобалізаційно-економічних процесів у світі виникла потреб в уніфікації та імплементації міжнародних стандартів фінансової звітності(МСФЗ) для більшості держав, в тому числі й для України.

Практика застосування МСФЗ довела, що вони дозволяють забезпечити максимальну користь фінансової звітності для широкого кола користувачів, оскільки споконвічно розробляються як стандарти, здатні розкривати достатній для всіх учасників ринку обсяг інформації про компанію, її фінансовому становищі й фінансових результатах. Внаслідок цього МСФЗ – звітність більшою мірою, ніж звітність, складена за національними стандартами, може використовуватися для оцінки й прогнозування розвитку компаній, прийняття інвестиційних рішень, оцінки діяльності менеджменту, тобто всіх тих факторів, в інформації про які зацікавлені інвестори [2, с. 73].

Гармонізація фінансової звітності та МСФЗ дозволяє внутрішнім та зовнішнім користувачам надавати інформацію, яка є порівнянною, корисною для прийняття ефективних економічних рішень. Що особливо сприяє підвищенню капітальних інвестицій в основні засоби підприємства як основного інструменту в матеріально-технічному забезпеченні, зменшує ризик для кредиторів та загалом підвищує ділову активність бізнесу.

Перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності значно підвищує

міжнародне співробітництво та кооперацію в галузі бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Проблематику обліку основних засобів за міжнародними стандартами досліджували як вітчизняні науковці, наприклад: Р.С. Коршикова, О.В. Небильцова, В.М. Пархоменко, Н.М. Малюга, Л.Г. Ловінська, С.М. Кафка, К.В. Безверхий та інші. Проте невирішеними залишаються деякі практичні аспекти обліку основних засобів в умовах переходу на МСФЗ.

Основною проблемою, що виникає при переході на МСФЗ є трансформація фінансової звітності підприємств відповідно до положень МСФЗ при першому їх застосуванні.

Розбіжності, що виникають при переході на МСФЗ умовно поділено на три групи:

1) несуттєві, які не впливають на корисність інформації у фінансовій звітності, і тому не потребують усунення або узгодження;

2) суттєві, які можна виключити шляхом внесення відповідних змін і доповнень;

3) суттєві, які можна виключити шляхом трансформації інформації при складанні фінансової звітності [5, с. 57].

На сьогодні вчені та науковці виділяють такі проблеми трансформації фінансової звітності, що пов'язані з обліком основних засобів [1, с. 40; 3, п.38; 4, п. 10; 5, с. 58]:

- розробка додаткових внутрішніх стандартів та положень з обліку основних засобів щодо методики класифікації, порядку надходження та визнавання, амортизації та вибуття основних засобів, критеріїв визначення капіталізації витрат з ремонту та модернізації основних засобів;

- регулярна переоцінка всього класу об'єктів основних засобів;

- зарахування до складу інших необоротних активів об'єктів соціально-культурної сфери із подальшим тестуванням знеціненої відповідно до МСФЗ 36 «зменшення корисності активів»;

- вибір моделі обліку основних засобів, яку підприємство буде

застосовувати для кожного класу основних засобів, або модель переоцінки. Або модель собівартості;

- перехід від пооб'єктного до комплексного обліку основних засобів;
- коригування різниць, що виникають від впливу переходу МСФЗ в частині основних засобів.

На мою думку також доцільно виділити такі важливі проблеми трансформації фінансової звітності, що пов'язані з обліком основних засобів, для їх ефективного вирішення:

- застосування професійного бухгалтерського судження для обліку основних засобів за МСФЗ та залучення представників з інших відділів: планового, фінансово-економічного, відділу програмного забезпечення та інженерно-технологічного;

- розробка процедури з оцінки знецінення основних засобів;
- аналіз наявних основних засобів, щодо яких існують відмінності в обліку;

- облік додаткових витрат, що підлягають капіталізації, які формують балансову вартість об'єкта основних засобів;

- визначення теперішньої вартості грошових потоків від вибуття основних засобів;

- розробка власної амортизаційної політики за МСФЗ застосовуючи професійне судження бухгалтера та інших експертів, що визначить порядок припинення нарахування амортизації через ремонт, модернізації, добудову та дообладнання або ліквідацію, продаж.

- ідентифікація об'єктів основних засобів призначених для продажу відповідним знакам із застосуванням професійного судження бухгалтера.

Визначивши проблеми трансформації фінансової звітності та МСФЗ, щодо обліку основних засобів можна зробити висновок, що це досить складний, довготривалий та трудомісткий процес, який потребує залучення професійного судження бухгалтерів та кваліфікованих експертів, розроблення ефективної облікової та амортизаційної політики та організації ефективної системи збору

облікової інформації для достовірного та своєчасного формування прозорості та доступної фінансової звітності.

В Україні розпочався процес переходу та трансформації фінансової звітності на МСФЗ. Тому у більшості підприємств виникла необхідність правильного відображення в обліку основних засобів.

Застосування міжнародних стандартів фінансової звітності дозволяє підвищити якість та прозорість інформації для прийняття управлінських рішень, зайняти підприємстві конкурентну позицію на світовому ринку та інтегрувати економіку України в систему світових господарських зав'язків, дозволяє краще розуміти ризики та рівень прибутковості для інвесторів, підвищує стандарти розкриття фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Книшек О.О., Пасічник К.С. Трансформація облікової інформації про основні засоби при впровадженні МСФЗ на підприємстві (на прикладі підприємств гірничо-металургійного комплексу України). - С. 36-44.
2. Лайко О.І., Прокоф'єва А.О. Уніфікація облікового процесу за МСБО як засіб активізації інвестиційних процесів. - С. 72-78.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби. 2012 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 (МСБО 36). Зменшення корисності активів. 2012 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_047
5. Озеан А.В., Коршикова Р.С. Гармонізація вимог П(с)БО України із МСФЗ щодо обліку основних засобів. *Незалежний аудитор*. 2016. №15. С. 54-61.

Почепцова А.І.
студентка кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування,
науковий керівник: к.е.н. Дутченко О.О.
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування,
Сумський державний університет
м. Суми
E-mail: anna17pocheptsova@gmail.com

УДОСКОНАЛЕННЯ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Рівень кредиторської заборгованості на підприємстві один з негативних факторів, який може негативно впливати не тільки на фінансовий стан підприємства, але й на можливість його існування. Розрахунки з постачальниками та підрядниками є однією з найважливіших ділянок обліку. Тому для покращення фінансового стану підприємств необхідно вміти ефективно організовувати облік з постачальниками та підрядниками [1].

Забезпечення раціонального контролю за такими розрахунками та добре організований облік зменшує ризики щодо непостачання, виникнення штрафних санкцій через неправильне складання договорів та податкових накладних, виникнення кредиторської та дебіторської заборгованостей тощо.

Також, слід зазначити, що неправильне ведення розрахунків з постачальниками та підрядниками може призвести до порушення ліквідності підприємства. Тобто, якщо рівень кредиторської заборгованості зростає, відповідно рівень ліквідності знижується.

Тому система розрахунків з постачальниками та підрядниками потребує вивчення критеріїв, які допомагають прискорити грошовий обіг і зміцнити фінансовий стан підприємства.

Для покращення розрахункової системи необхідно пильно стежити за співвідношенням кредиторської та дебіторської заборгованостей: перевищення

кредиторської заборгованості може призвести до неплатоспроможності підприємства, а при перевищенні дебіторської заборгованості виникає загроза для фінансової стійкості підприємства, і у майбутньому стає необхідним залучення додаткових коштів.

Встановлення пильного контролю над оборотністю кредиторської та дебіторської заборгованостей і стану розрахунків щодо простроченої заборгованості, розширення системи авансових платежів – це також значні моменти, за допомогою яких можна покращити систему розрахунків з постачальниками та підрядниками [2].

Для покращення обліку та з метою оперативного контролю за розрахунками з постачальниками облікова політика підприємства повинна передбачати обов'язкове застосування по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» на лише субрахунків, а й таких аналітичних рахунків:

- 631.1 «Заборгованість перед вітчизняними постачальниками, термін якої ще не настав»;
- 631.2 «Відстрочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками»;
- 631.3 «Прострочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками»;
- 632.1 «Заборгованість перед іноземними постачальниками, термін якої ще не настав»;
- 632.2 «Відстрочена заборгованість перед іноземними постачальниками»;
- 632.3 «Прострочена заборгованість перед іноземними і постачальниками» (рис. 1).

На підставі обліку за аналітичними рахунками доцільно створювати та використовувати форми, таблиці, у яких будуть зазначатися стан розрахунків в розрізі контрагентів: заборгованості кожного постачальника за договорами, термінами погашення заборгованостей дозволить визначати дотримання

Рис. 1. Аналітичні рахунки для обліку розрахунків підприємства з постачальниками

термінів постачання товарно-матеріальних цінностей і своєчасності розрахунків за кожною операцією.

Посилення контролю за кожною операцією та застосування субрахунків у розрізі обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками допоможе підвищити рівень управління та контролю за здійсненням обліку зобов'язань підприємства.

Список використаних джерел

1. Організація бухгалтерського обліку: [навч. посібник для студентів вузів «Облік і аудит»] / Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шигун,

С.М. Шулепова; 2-е вид., доп. і перероблене. - Житомир : ЖІТІ, 2013. – 567 с.

2. Бондаренко Н.М. Внутрішньогосподарський контроль зобов'язань перед постачальниками та підрядниками / Н.М. Бондаренко. // Економіка і суспільство. – 2017. – №13. – С. 1307–1315.

*К.е.н., доцент Сокольська Р.Б.
доцент кафедри обліку і аудиту,*

Іванов А.І.

студент кафедри обліку і аудиту,

Національна металургійна академія України

м. Дніпро

E-mail: rena@email.ua

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ НАРАХОВАНИХ ДОХОДІВ ЗА КРЕДИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКІВ

За останні півтора роки значно збільшилась кількість клієнтів, які не можуть виконувати свої кредитні обов'язки перед банком повною мірою. Це пов'язано зі зниженням рівня доходів як фізичних осіб, так і юридичних. Більшість клієнтів не в змозі здійснювати щомісячні платежі банку зі сплати нарахованих відсотків та комісій. Такі нараховані та не сплачені доходи, першого числа кожного місяця повинні бути перенесені на відповідні рахунки простроченої заборгованості:

- прострочені відсотки за користування кредитом фізичних осіб повинні бути перенесені на рахунки 2209 (для споживчих кредитів та кредитів на купівлю автомобіля) та на 2239 (для іпотечних кредитів);

- по юридичним особам прострочені відсотки за користування кредитом повинні бути перенесені на рахунки 2069;

- прострочені комісії за користування кредитом також мають бути перенесені з рахунку 3578 (нараховані комісії) на рахунки прострочених комісій 3579.

По кожному з клієнтів відкрито по три рахунки прострочених відсотків та комісій:

- прострочені до 31 дня;
- прострочені від 32 до 60 днів;
- прострочені понад 60 днів.

Проблема полягає у тому, що перенесення сум з кожного рахунку виконується вручну працівниками кредитного управління і має виконуватись першого числа кожного місяця разом з великим обсягом робіт по перевірці сформованих резервів, формуванню статистичної звітності до НБУ та звітності до Головного банку. Зважаючи на велику кількість клієнтів банку, що припинили виконання своїх кредитних обов'язків, на операцію по переносу сум на рахунки простроченої заборгованості витрачається дуже багато часу. Крім цього, великий обсяг часу займає друкування документації для бухгалтерії та операційного залу.

По кожному з клієнтів працівники кредитного управління мають зробити наступні проводки (для юридичних осіб):

- дебет 2069 (до 31 дня), кредит 2068 (поточні відсотки);
- дебет 2069 (від 32 до 60 днів), кредит 2069 (до 31 дня);
- дебет 2069 (понад 60 днів), кредит 2069 (від 32 до 60 днів).

Проводки по винесенню на прострочення нарахованих комісій за кредитом виконуються аналогічно до проводок по винесенню на прострочення відсотків за кредитом.

Спростити виконання процедури переносу нарахованих доходів на прострочення може об'єднання трьох рахунків прострочених відсотків у один рахунок. Це дієве як для рахунків прострочених відсотків, так і для рахунків, на яких обліковуються прострочені комісії. Таким чином, замість трьох рахунків прострочених відсотків та трьох рахунків простроченої комісії, на кожному

клієнті залишитися по одному рахунку кожного типу. В результаті зміни обліку рахунків прострочених доходів, замість трьох проводок по винесенню на прострочення відсотків, буде дебет 2069, кредит 2068.

Зменшення кількості рахунків 2069 та 3579 спростить процес погашення простроченої заборгованості для юридичних осіб. Для погашення прострочених відсотків, головний бухгалтер підприємства має зв'язатися з працівником кредитного управління банку та з'ясувати номери рахунків простроченої заборгованості, суми, які на них знаходяться, та призначення платежу. Після цього, підприємство має надати до операційного управління банку документи на проведення погашення по трьом рахункам. При зменшенні кількості рахунків 2069, погашення заборгованості буде відбуватися однією проводкою дебет 2069, кредит 2600 (розрахунковий рахунок юридичної особи). Програмне забезпечення банку дозволяє повною мірою виконати таку маніпуляцію з рахунками та розрізняти суми на рахунках прострочених доходів за строком їх виникнення для формування статистичної звітності та поточних операцій над цими рахунками.

Запропоноване удосконалення обліку нарахованих доходів банку приведе до наступного:

- значно скоротить кількість рахунків, яке повинно обслуговувати кредитне управління;
- спроститься процедура перенесення сум нарахованих відсотків та комісій на прострочення;
- зменшиться можливість допущення помилок при виконанні проводок по винесенню на прострочення;
- значно спроститься процедура погашення заборгованості юридичними особами, адже замість трьох проводок на три різні суми і на різні рахунки повинно буде зробити лише одну;
- спрощення вибору сум для розрахунку пені на прострочені відсотки та комісії;
- у випадку стягнення заборгованості через суд, розрахунки пені по

прострочених відсотках та комісіях будуть більш зрозумілі для суду;

- значно спростить процедуру друку та класифікації документів до архіву бухгалтерії та операційного залу.

Таран М.М.

студентка кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,

Томашук І.В.

асистент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

E-mail: taran.slawa@gmail.com

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Дослідження проблем облікового забезпечення податкових розрахунків та формування звітності є актуальним питанням. Бухгалтерський облік розрахунків з бюджетом являється важливим інструментом у процесі управління економікою країни. Система податкового обліку в Україні створена для забезпечення розрахунків з бюджетом [1; 3]. Правильне і достовірне їх відображення в обліку, своєчасний контроль та аналіз є запорукою фінансової стабільності підприємства. Але податкові розрахунки суб'єктів господарювання несуть окремі податкові зобов'язання.

Розрахунки за податками повинні забезпечувати:

- обґрунтованість методики розрахунку бази оподаткування за даними бухгалтерського обліку;
- точність і достовірність визначення податкового зобов'язання;
- формування податкової звітності.

Взаємовідносини підприємства з бюджетом визначаються діючою в

Україні системою податків та інших обов'язкових платежів. Податки — це обов'язкові платежі, які належить сплатити юридичній чи фізичній особі до державного чи місцевого бюджету [3; 4]. Визначення та погашення зобов'язань перед бюджетом по загальнодержавних податках регулюється законами України, а перед місцевими бюджетами — рішеннями органів місцевого самоврядування.

Основними податковими платежами підприємств є:

- 1) Податок на додану вартість;
- 2) Податок з прибутку;
- 3) Акцизний збір;
- 3) Прибутковий податок з доходів громадян;
- 4) Податок на землю;
- 5) Податок з власників транспортних засобів;
- 6) Комунальний податок і т. д.

Основне місце в податковій системі належить податку на додану вартість (ПДВ), по якому виникає необхідність вести облік податкового кредиту (зобов'язання бюджету перед підприємством) і податкового зобов'язання (зобов'язання підприємства перед бюджетом). Податковий кредит оплачується постачальникам матеріалів, послуг та іншим кредиторам і зменшує величину зобов'язання перед бюджетом. Податкове зобов'язання - це загальна сума податку, що нараховується до бюджету і сплачується підприємству покупцями за відвантажену готову продукцію і замовниками за виконані роботи [4; 5]. Таким чином до бюджету сплачується різниця в сумі податкового зобов'язання та податкового кредиту.

Оподаткування підприємств регулюється законодавством, але майже всі нормативно-правові акти потребують змін та уточнень. Від рівня організації і досконалості методики внутрішньогосподарського контролю розрахунків з бюджетом залежить ефективність організації та здійснення податкових розрахунків на підприємстві, який спрямований на усунення порушень чинного законодавства [3].

Процес реформування бухгалтерського обліку є необхідним, оскільки наявні певні розбіжності між бухгалтерським обліком і формуванням даних для податкової звітності. У даних процесах використовуються неоднакові методи оцінки доходів і витрат, активів і зобов'язань.

Проблемами на підприємствах є численні податки, високі ставки, податковий тиск на підприємства, необхідність різного відображення однієї й тієї ж операції в бухгалтерському та податковому обліках, непорівнянність правил оподаткування з методикою бухгалтерського обліку та постійні зміни у законодавстві збільшують ризик та затрати підприємств.

Згідно із вимогами ЗУ «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», основою організації та методології обліку є облікова політика підприємства, має включати методи та процедури ведення фінансового, управлінського обліку і обліку податкових платежів [2].

Підприємцю самостійно вести облік та подавати звітність за результатами своєї діяльності без професійної допомоги неможливо, незважаючи на суттєві зміни, внесені до Податкового кодексу України. Особливо гострою ця проблема стає, коли у підприємця є наймана робоча сила, і необхідність проводити розрахунок податків та заповнювати і подавати звітність збільшується в рази [4; 5]. Для раціональної організації податкового обліку розподіл обов'язків між працівниками відділу бухгалтерського обліку планується здійснити частково між усіма працівниками відділу, що дасть змогу забезпечити складання повної і правдивої інформації про діяльність підприємства без додаткових витрат на утримання персоналу.

Проведені дослідження складу та змісту податкової звітності показують, що окремі показники дублюються у додатках, розрахунках і деклараціях, не містять суттєвого інформаційного навантаження і є громіздкими, вимагають значної кількості часу для їх складання [4; 6]. Також показники податкової звітності характеризують дійсний фінансовий стан підприємства не в повній мірі і вимагають не тільки значних трудових затрат для заповнення і перевірки, та й нерационального витрачання великої кількості паперу.

На думку Т.А. Бурової, однією з головних проблем є недосконалість облікової політики з питань організації розрахунків із бюджетом. Доцільно буде розробити Наказ про облікову політику та включити окремий розділ «Організація обліку податкових платежів» і сформулювати внутрішнє положення про податковий облік на підприємстві. Це дасть змогу нівелювати значні відмінності між фінансовим і податковим обліком активів, зобов'язань, складання різних форм звітності, які не врегульовано законодавчо-нормативними документами України [1].

Н.М. Ткаченко пропонує вдосконалення інформаційного забезпечення щодо податкових платежів, зокрема: доповнити примітки до річної фінансової звітності розділом XIV «Податки, збори, внески», що містить інформацію про стан розрахунків за податковими платежами. Однак надання такої інформації зовнішнім користувачам не відповідає призначенню фінансової звітності як підсистеми інформації для внутрішніх користувачів з метою прийняття управлінських рішень [5].

Питання обліку розрахунків із бюджетом є одними з найбільш складних, трудомістких, і відповідальних у бухгалтерському обліку. Облік розрахунків із бюджетом у сучасних умовах вимагає постійного вдосконалення як в організаційному, так і в методичному плані. Поліпшення системи обліку взаєморозрахунків із бюджетом, які повинні базуватися на єдиній системі показників бухгалтерського обліку [1; 3], скорочувати додаткові бухгалтерські операції, зумовлені чинним податковим законодавством.

Пріоритетного значення набуває внутрішньогосподарський контроль розрахунків із бюджетом. Складність економічних зв'язків господарських структур, зміна функцій держави в управлінні економікою сприяли перетворенню внутрішньогосподарського контролю як універсального інструменту оцінки управлінських рішень на підприємстві [3; 4]. Якість та ефективність управління все більшою мірою залежить від урахування швидких і непередбачуваних змін зовнішнього середовища і споживачів, з одного боку, та раціонального використання ресурсів підприємства – з іншого.

Для ведення якісного обліку розрахунків з бюджетом, необхідно:

- спростити форми податкової звітності шляхом виключення даних, які дублюються в інших формах звітності;
- скоротити до мінімуму окремі додатки до податкових декларацій, оскільки вони не несуть суттєвої інформації під час прийняття економічних рішень у процесі контролю діяльності підприємства;
- включити окремий розділ «Організація обліку податкових платежів» у Наказ про облікову політику;
- доповнити примітки до річної фінансової звітності розділом XIV «Податки, збори, внески»; розподілити обов'язки між працівниками відділу бухгалтерського обліку, що дасть змогу забезпечити складання повної і правдивої інформації про діяльність підприємства без додаткових витрат на утримання персоналу [6].

На сучасному етапі зроблено вже багато кроків щодо поліпшення та приближення бухгалтерського обліку до міжнародних норм. Завдяки цьому вивчення питань щодо вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків із бюджетом слід орієнтуватись на міжнародні стандарти та досвід, на певну специфіку та умови діяльності суб'єктів господарювання відповідної галузі економіки.

Список використаних джерел

1. Бурова Т.А., Волковицька О.М. Удосконалення організації обліку податкових платежів на підприємстві. Науковий вісник МДУ ім. В.О. Сухомлинського. 2014. № 52(101). С. 28–33.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 19.02.2020 р.).
3. Кужельний М.В., Калюга Є.В., Калюга О.В. Контроль фінансової звітності та правильності її складання : [навч.-методич. посіб.] – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2001. 240 с.

4. Mazur K.V., Tomashuk I. V. Governance and regulation as an indispensable condition for developing the potential of rural areas. *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 5 (2019), No. 5 December, pp. 67-78.
5. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: [підручник] / Н.М. Ткаченко; 5-е вид., доп. і перероб. – К.: Алерта, 2011. 976 с.
6. Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б. Бухгалтерський облік: концептуальні основи теорії. Курс лекцій, практичних завдань та методичних вказівок з виконання контрольних робіт з використанням ПЕОМ: [навч.-практ. посіб.] – К.: Кондор, 2011. 172 с.

К.е.н. Терлецька В.О.

*асистент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»*

м. Львів

E-mail: Viktoriia.O.Terletska@lpnu.ua

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕНЧУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах глобалізації економіки та посилення конкурентної боротьби на міжнародному ринку, дефіциту інвестиційних ресурсів, підвищення ефективності діяльності, нарощення ринкової вартості вітчизняних суб'єктів господарювання, здатність запроваджувати ризикові та інноваційні ідеї, відкрита підтримка новітніх проектів є головним джерелом економічного зростання та запорукою успіху, а основою такого фінансового механізму є венчурна діяльність, що передбачає фінансування нових, ризикових проектів чи збиткових компаній з метою зростання їхньої капіталізації. Венчурні підприємства є генераторами нових ідей, за допомогою яких відбувається науково-технічний прогрес. Бухгалтерський облік, своєю чергою, характеризує

результати діяльності підприємств та надає їх у необхідній та доступній формі для адекватного реагування на динамічні зміни економічної кон'юнктури. В умовах інтеграції України у світовий ринок виникає усвідомлення необхідності розвитку венчурного бізнесу, зумовлюється потреба в удосконаленні облікового забезпечення венчурної діяльності. Тому вивчення питань облікового забезпечення венчурної діяльності на сьогодні є особливо актуальним.

На сьогодні вітчизняні венчурні фонди мають відмінності від венчурних фондів розвинених країн світу стосовно вимог до формування, обліковому забезпеченні та вкладенням коштів.

У світовій практиці загалом виділяють дві моделі венчурного фінансування: американську та європейську. Специфікою американської моделі венчурного інвестування є вкладення коштів у інноваційні технології, тому венчурний бізнес передбачає комерціалізацію високотехнологічних наукових розробок. За даними [1, с.8], завдяки венчурному фінансуванню, починаючи з 1982 р. в США щорічно виникає понад 600-800 тис. фірм, що в цілому перевищує 23 млн. од. Це призвело до зростання кількості робочих місць на 87 млн. ос., що суттєво перевищило обсяг скорочення за той час – 40 млн. робочих місць. У цей же час біля 80 % великих корпорацій, що входили до 100 провідних у США, значно втратили позиції, а окремі компанії взагалі припинили існування.

Специфікою європейської моделі є генерування інвестицій у всі галузі промисловості – у стабільні підприємства з надійною репутацією та мінімальними фінансовими ризиками.

В Україні венчурне інвестування здійснюється лише через вкладення коштів у цінні папери інших емітентів, нерухомість, корпоративні права тощо. За даними [2], венчурні фонди в Україні здебільшого використовуються для оптимізації управління холдингів і зняття з них податкового навантаження.

Варто зазначити, що існують розбіжності і у вимогах до формування венчурних фондів як у Європі, так і в США та в Україні.

Основними факторами, які впливають на процес мобілізації венчурного капіталу в ЄС, є відповідна законодавча база, податкові фактори, макроекономічна стабільність, а також досить великий та перспективний ринок. Регуляторні постанови суттєво впливають на процес мобілізації капіталу, даючи змогу пенсійним фондам і страховим компаніям розміщувати свої кошти у венчурних інвестиціях [3].

Оскільки розвиток венчурного бізнесу в Україні знаходиться на ранній стадії розвитку, то основними перешкодами стабільного розвитку можна назвати: не сформовану відповідну законодавчу базу; існуючу макроекономічну нестабільність, що проявляється у високій інфляції, нестабільному курсу обміну гривні й іноземної валюти; нерозвинений фондовий ринок, який приносить невисоку прибутковість цінних паперів; нестабільний фінансовий ринок до якого входить ринок банківських фінансових послуг, що виявився не підготовленим до роботи з довгостроковими інвестиціями, а також ринок небанківських фінансових послуг, зокрема ринок страхування, що має досить малий досвід роботи (поч. 90-х р.) на ринку, а пенсійним фондам дозволено інвестувати кошти в досить обмежені фінансові інструменти, такі як: державні цінні папери, банківські депозити, нерухомість, акції кватованих компаній – все це є стримуючими факторами і перешкоджає процесу мобілізації венчурного капіталу в Україну. Усунення більшості наявних перешкод на шляху розвитку венчурного ринку створить сприятливі умови у майбутньому.

Розроблених національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), присвячених методології ведення обліку суб'єктами венчурного бізнесу на сьогодні немає. Що ж стосується методології ведення обліку й відображення інформації у фінансовій звітності (ФЗ) діяльності венчурних фондів, то варто зазначити, що на сьогодні в Україні не передбачено конкретного міжнародного стандарту (МС), який би регламентував правила ведення обліку венчурної діяльності. Загальні вимоги щодо регламентації категорій суб'єктів венчурного інвестування, облікової політики й оцінювання

інвестицій визначаються одразу декількома МСФЗ, а саме: МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність» [4], МСБО 27 «Консолідована і виокремлена (індивідуальна) фінансова звітність» [5], МСБО 28 «Інвестиції в асоційовані підприємства» [6] та МСФЗ 31 «Частки у спільних підприємствах» [7].

За даними [8], задля створення ефективної системи облікового забезпечення управління венчурними фондами в Україні, потрібне отримання якісної бухгалтерської інформації, яка повинна забезпечувати вимоги користувачів, які визначають її вид, склад, оцінюють корисність та висувають до неї наступні вимоги: суттєвість, економічність, конфіденційність, достовірність, об'єктивність, своєчасність та істотність.

Як влучно зазначає Довбенко В.І. [9, с.50], основними завданнями облікового забезпечення венчурних фондів має бути пошук раціональних співвідношень між категоріями часу, ризику та показниками ефективності діяльності, рівнем ресурсного забезпечення і можливостями та ефективного використання потенціалу розвитку. При цьому має забезпечуватися фінансова стійкість і висока інвестиційна привабливість.

Отже, так як обліково-аналітична система займається збором, опрацюванням та оцінюванням всіх видів інформації, що використовуються для прийняття виважених управлінських рішень як на макро-, так і на мікрорівнях, а система обліково - аналітичного забезпечення є складовою загальної системи управління, то доцільно на держаному рівні Методологічній раді з бухгалтерського обліку розробити національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, присвячених методології ведення обліку суб'єктів венчурного бізнесу, що має сприяти упорядкуванню ведення обліку суб'єктів венчурного бізнесу в Україні.

Список використаних джерел

1. Кириленко В.О. Венчурні інвестиційні фонди України: сутність та перспективи розвитку. *Вісник Тернопільського національного економічного*

університету. 2009. № 21.- С. 7-19. (дата звернення: 29.02.2020).

2. Носова Є.А., Могге Д.Б. Сучасний стан та особливості функціонування венчурних інвестиційних фондів в Україні. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2017. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5491> (дата звернення: 29.02.2020).
3. Дідик Н.В. Світовий досвід венчурного фінансування як сучасної форми фінансування *Вісник Мукачівського державного університету «Економіка і суспільство: Світове господарство і міжнародні економічні відносини»*. 2017. № 10 URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/9.pdf (дата звернення: 28.02.2020).
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 10 «Консолідована фінансова звітність». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_065 (дата звернення: 28.02.2020).
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 27 «Консолідована і виокремлена (індивідуальна) фінансова звітність». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/929_045 (дата звернення: 28.02.2020).
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 28 «Інвестиції в асоційовані підприємства». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/929_046 (дата звернення: 28.02.2020).
7. Міжнародний стандарт фінансової звітності 31 «Частки у спільних підприємствах». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/929_040 (дата звернення: 24.02.2020).
8. Усатенко О.В. Загальні аспекти облікового забезпечення переоцінки активів венчурних фондів. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5973> (дата звернення: 28.02.2020).
9. Довбенко В.І. Обліково-аналітичне забезпечення розвитку підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*:

Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2009. № 647. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=qv4RMb8AAAAAJ&hl=uk> (дата звернення: 28.02.2020).

*Д.е.н., професор Усатенко О.В.
професор кафедри обліку і аудиту,
Панькова А.С.
студентка кафедри обліку і аудиту,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
м. Дніпро
E-mail: Usatenko.ol.v@ntu.one*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗМІСТУ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Господарства діяльність підприємств, а саме її здійснення, незалежно від форм власності, неможлива без використання запасів як значної складової активів, що знаходяться на балансі підприємства. Оскільки саме запаси займають основну позицію у структурі витрат, вони є частиною матеріальних ресурсів підприємства, що використовуються для виготовлення продукції, реалізації товарів чи надання послуг, в залежності від виду економічної діяльності, що здійснює підприємство. Проте, саме на сьогоднішній день, коли з'являються нові галузі діяльності, особливо ті, які використовують лише новітні електронні зв'язки інформаційних технологій, що не можна з усією впевненістю віднести до класичних напрямків економічної діяльності, питання обліку виробничих запасів є одним з найскладніших та найбільш суперечливим.

Аналіз досліджень вчених щодо визначення економічного змісту

виробничих запасів та аналіз терміну у нормативних документах показав, що при визначенні саме «виробничих запасів», можна виділити три основні підходи, на які спираються вчені та економісти, а саме:

- при розгляданні питань з обліку запасів використовується визначення, наведене в П(С)БО 9;
- ототожнення понять «виробничі запаси» і «матеріальні ресурси»;
- ототожнення понять «запаси» й «виробничі запаси».

Під час виробничого процесу використовуються різного роду матеріальні цінності. Для раціоналізації ведення обліку на підприємстві, а також для нормування, планування, обліку, аналізу, управління запасами та інших потреб підприємства необхідно використовувати класифікацію.

Оскільки виробничі запаси є частиною усіх запасів підприємства, то важливим має бути наочне бачення, де саме у загальній класифікації знаходяться виробничі запаси (рис. 1).

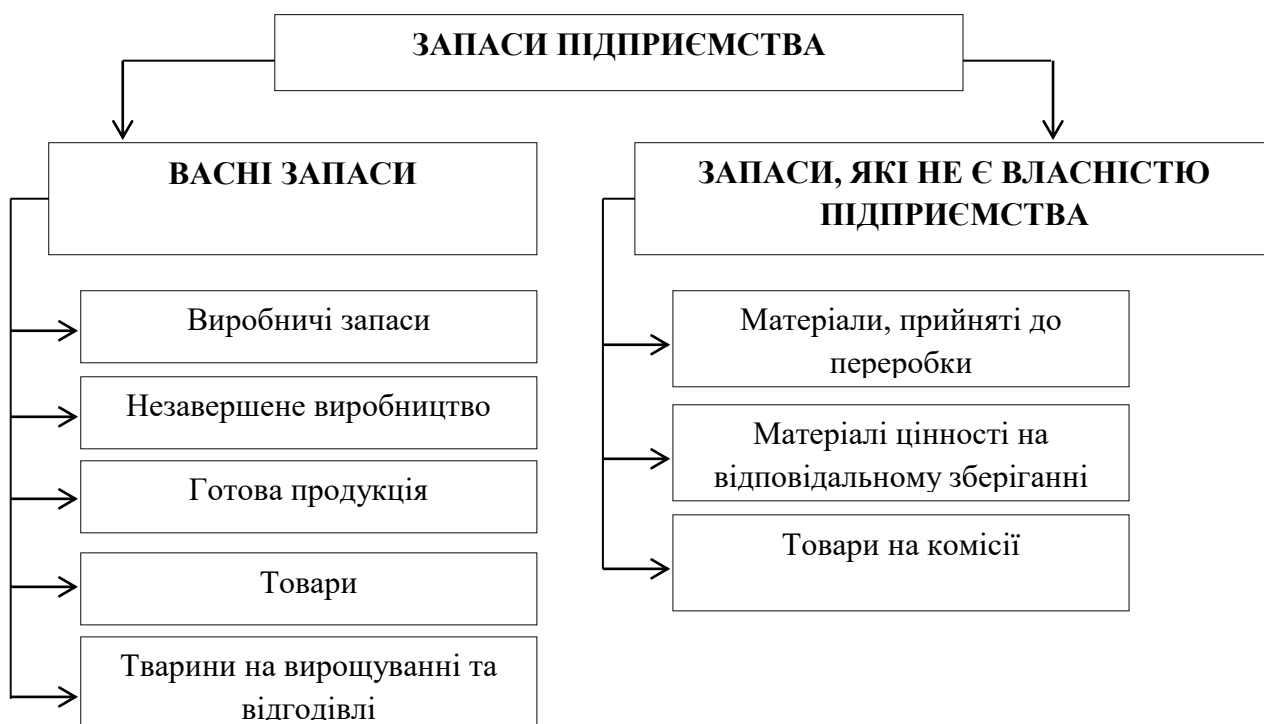

Рис 1. Загальна класифікація запасів підприємства

Певні вчені-економісти вважають, що виробничі запаси складаються не тільки із сировини, основних і допоміжних, купованих напівфабрикатів і комплектуючих виробів, будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари і тарних матеріалів, а й відходів основного виробництва, призначених для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб [1, с. 142].

Тож необхідно привести класифікацію виробничих запасів згідно Плану рахунків (рис. 2).

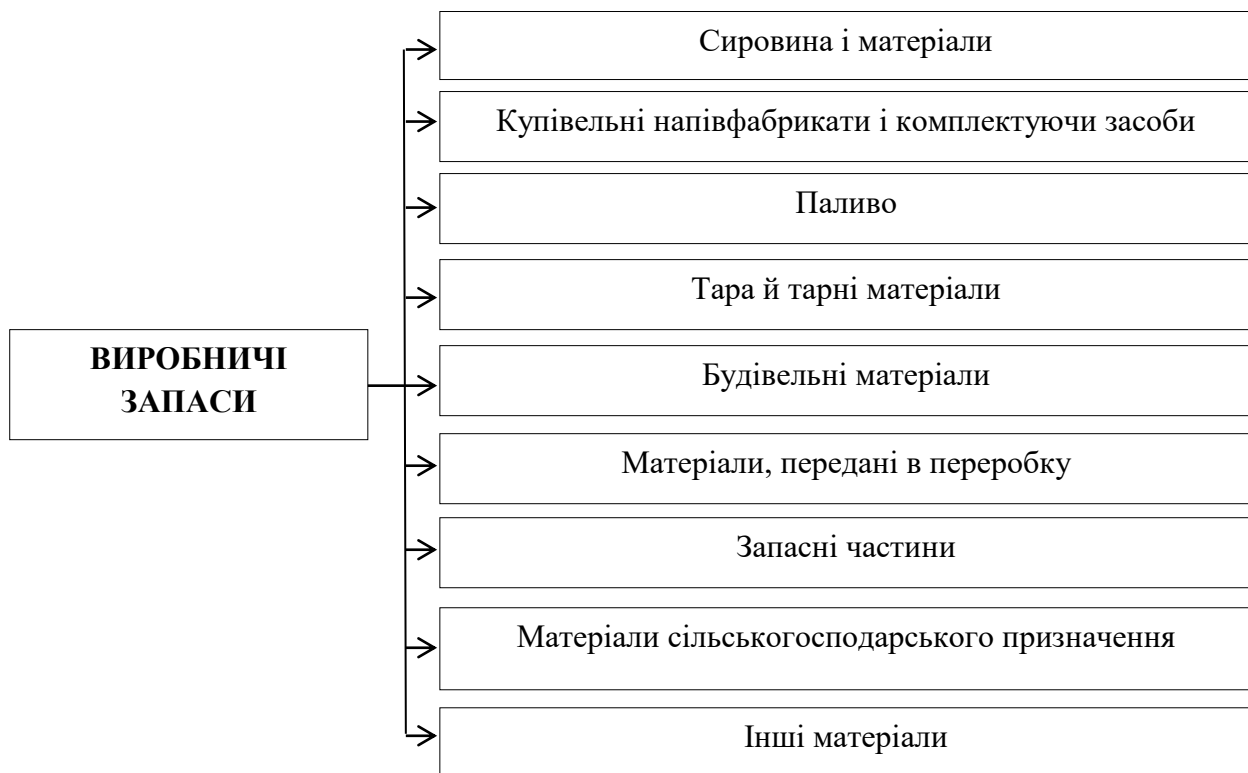

Рис. 2. Класифікація виробничих запасів згідно Плану рахунків

Отже, аналіз досліджень праць вчених надав можливість визначити саме поняття «виробничі ресурси» та окреслити його в повній мірі, з різних точок зору та спираючись на зовсім несхожий принцип ведення обліку та існуюче економічне середовище. Виробничі запаси – активи, якими володіє підприємство на момент ведення своєї діяльності, що являють собою усі

ресурси, які задіяні у виробничому процесі, та без яких цей процес неможливий. До складу запасів включаються лише цінності, які вже є фактично отриманими, та ті, що були відвантажені – одразу ж підлягають списанню. Проте «в окремих випадках за умовами договорів поставки у складі запасів можуть ураховуватись і такі, що вже відвантажені з підприємства (право власності на які в нього залишилось), і такі, що повинні надійти, якщо підприємству-покупцю перейшло право власності на них, тобто товари в дорозі».

Список використаних джерел

1. Скотнікова, Л.П. Бухгалтерський облік і фінансова звітність на підприємстві: Навчально-методичний посібник. Харків: «ІНЖЕК», 2003. С. 328.

*Д.е.н., професор Усатенко О.В.
професор кафедри обліку і аудиту,
Ткаченко Д.О.
студентка кафедри обліку і аудиту,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
м. Дніпро
E-mail: Usatenko.ol.v@ntu.one*

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У СФЕРІ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТОВАРІВ

Швидкість, з якою розвиваються технології в останнє десятиліття, призвела до початку епохи «інтелектуальної економіки». В цих умовах підприємства вимушені швидко реагувати на вимоги ринку, мати добре

організоване виробництво конкурентоспроможної продукції, здійснювати ефективне управління персоналом та запроваджувати інновації у свою діяльність [1]. Бухгалтерський облік повинен пристосовуватися до вимог сьогодення.

Закон України «Про інноваційну діяльність» визначає інновації як новостворені або вдосконалені технології, товари або послуги, а також організаційно-технічні рішення, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва або соціальної сфери [2].

Провідні закордонні підприємства вже давно використовують інновації, аби обійти своїх конкурентів у погоні за споживачем. Так, наприклад, Amazon, завдяки використанню дронів, має можливість доставляти невеликі товари у будь-яку місцевість за півгодини. Це дає компанії значну перевагу, адже, згідно із дослідженнями PwC, 88% покупців готові заплатити за доставку більше, якщо вони отримають товар в день замовлення.

Аби зменшити витрати від повернення товарів, придбаних онлайн, Amazon вдалися до використання технології доповненої реальності, яка допомагає покупцям отримати більше інформації про товар. Компанія Toyota також використовує технологію доповненої реальності, комбінуючи її із 3D-моделюванням, що дозволяє оцінити інтер'єр автомобіля, його габарити, об'єм багажника тощо. [3].

Окрім того, великі ритейли активно розвивають персоналізацію для своїх споживачів, пов'язуючи їх профілі у соцмережах зі своїми базами даних. Так, з метою надання індивідуальних пропозицій, The North Face залучив штучний інтелект, який, на рівні із історією покупок, аналізує сімейний стан, коло друзів, рід діяльності та ін. [4].

Щодо України, то світові інновації приходять до нас із запізненням, адже далеко не всі торгові компанії готові до впровадження радикальних змін у свою діяльність. До інших причин, що стримують розвиток інновацій, відносяться також брак інвестування і державної підтримки.

Тим не менше, в Україні активно розвивається автоматизація бізнесу. В

різних галузях економіки широко застосовуються технології RFID для відстеження руху товарів і можливості їх автоматичного замовлення. Технологія NFC дозволяє здійснювати безконтактні платежі за допомогою смартфона або іншого пристрою, оснащеного NFC-чіпом. У ритейлі поширюються електронні цінники, надолонні каси та каси самообслуговування, які пришвидшують процес купівлі товарів і зменшують витрати підприємства. [1].

У 2019 році був представлений Індекс інноваційності українських компаній, яких охопив 50 підприємств у 10-ти галузях української економіки [5]. До найінноваційніших, згідно Індексу підприємств, увійшли ПриватБанк, ДТЕК, Сільпо-Фуд та Нова Пошта. Натомість, антирейтинг інноваційності очолили Укрексімбанк, Укргазбанк, Укрзалізниця та Київміськбуд. Тобто, можна зробити висновки, що приватні підприємства є більш інноваційними, ніж державні.

Отже, інновації можна вважати двигуном, що змушує підприємства рухатись вперед. Облікове забезпечення реалізації товарів повинно вирішувати наступні задачі:

- надавати інформацію, що сприяє оптимізації витрат;
- надавати інформацію, яка допоможе посилити конкурентоспроможність;
- надавати інформацію, яка допоможе у підвищенні рівня доходів, прибутку;
- надавати інформацію в деталізованому вигляді для оперативного аналізу фінансово-економічних показників діяльності підприємства

У перспективі на майбутнє українські підприємства, що займаються реалізацією товарів безпосередньо кінцевому споживачу, повинні приділити увагу взаємодії із покупцем. Створення індивідуалізованої пропозиції і керування досвідом покупця буде найбільш актуальними інноваційними рішеннями у найближчі роки.

Список використаних джерел

1. Єрмак С.О. Торгово-технологічні інновації в торгівлі на сучасному етапі розвитку України. *Ефективна економіка*.2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4035>.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність», затверджено Наказом Верховної Ради України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
3. Рітейл-2020: топ-5 трендів digital-трансформації в торгівлі. URL: <https://rau.ua/novyni/5-trendov-digital-transformatsyy/>.
4. All for sale: які інновації чекають роздрібну торгівлю. URL: <https://rau.ua/novyni/innovatsii-roznichnuyu-torgovlyu/>.
5. Mind Innovation Index 2019: штучний інтелект, але піратський софт. URL: <https://mind.ua/publications/20203121-mind-innovation-index-2019-shtuchnij-intelekt-ale-piratskij-soft>.

*К.е.н., доцент Ходзицька В.В.
доцент кафедри обліку і оподаткування,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
м. Київ*

E-mail: valentinakneu@yahoo.com

ГЕНЕЗИС ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТ-ЗВІТНОСТІ КОРПОРАЦІЙ

Ефективне управління в умовах євро інтеграції в Україні неможливе без принципово ефективного та систематичного механізму управління діяльності компанії на всіх рівнях. Ефективність ведення будь-якого бізнесу багато в чому

залежить від досконалості економічних механізмів, які достатньою мірою відповідають поточним економічним умовам, основою яких є якісний аналітичний і бухгалтерський супровід – джерело для прийняття ефективних стратегічних управлінських рішень.

В сучасних умовах виникає необхідність побудови механізму оперативного, тактичного та стратегічного управління на підприємстві. Становлення бухгалтерської звітності пов'язують з формування економічних теорій та розвитком торгівлі. Венеціанські купці які разом з синами вели торгівлю, мали підприємства по всій Італії для ефективного ведення бізнесу і контролю потребували узагальнення інформації, що стало поштовхом для запровадження основ фінансової звітності. Різні автори в своїх літературних дослідженнях вказують що перша опублікована фінансова звітність була представлена компанією General Electric в 1893 році, та розкривала інформацію щодо материнської компанії. Звіт про прибутки та збитки містив інформацію про всі компанії групи та починався з розкриття даних про виручку. У 1899 році в штаті Нью Джерсі було переглянуте законодавство, яке регулює відносини між підприємствами та дає можливість створення холдингових компаній. Це призводить до подальшого розвитку фінансової звітності та формування основ консолідованої фінансової звітності.

Зародження до бухгалтерської звітності з'являється із формуванням акціонерних товариств. Відомо, що у 1837 році була визначена та описана система річної звітності для губерній. Офіційно затверджений зразок річного звіту з додатками (склалися з 27 таблиць), було розіслано всім начальникам губерній. З 1852 року був виданий реєстр (збірник) даних за 1849 рік по країні в цілому, що засновувався на матеріалах поданої звітності губерній та мав назву «Статистичні таблиці по відомостях губерній за 1849 р.».

Саме тому багато дослідників в різних країнах пов'язують розвиток та етапи становлення фінансової звітності з розвитком бухгалтерського обліку.

Науковець А.М. Кочетков, в процесі досліджень, формулює доповнення

даної класифікації етапом «зародження звітності», визначаючи її у період з 1654 по 1898 роки [3, с. 53-54]. Аналіз розвитку бухгалтерського обліку дозволив Т.Я. Прокудіну виділити чотири етапи розвитку звітності у залежності від історичного періоду [6, с. 40].

Найбільш влучним етапи становлення фінансової звітності поділяє О.М. Мінаєва у своєму дослідженні історії формування та становлення фінансової звітності він виділяє три етапи [6, с. 40]:

Перший – початок 19 ст. – поява балансу та подвійного запису. Крім того, зароджується юридичний напрям у веденні бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. В його основу було покладено розуміння, що облік – це процес реєстрації прав та обов’язків власника, визнаючи центром зазначеної системи — рахунок капіталу. У цей час фінансова звітність пов’язується юридично з реалізацією функції контролю за рухом коштів [6, с. 40].

– Другий — 2-га половина 19 – початок 20 ст. — звіт про прибутки і збитки постає у формі складової частини бухгалтерського законодавства. При цьому, визначаються вимоги відповідного ведення рахунків, їх складання та перевірки. Втім питання уніфікації фінансової звітності все ще залишається не вирішеним.

– Третій — 20 ст. — перегляд змісту та методології складання фінансової звітності у відповідності до загальносвітових тенденцій у формуванні глобальної економіки та конкуренції. Створюються передумови для формування основних принципів міжнародних стандартів, глобальної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності [6, с. 40].

– В той же час збільшення кількості великих підприємств обумовлює необхідність розвитку нових методів обліку та управління. Це стає основою для виникнення та розвитку управлінського обліку. Управлінський облік — це досить складна система, вона не може виникнути за умов загального розвитку. З огляду на історичний досвід, в основі його загальнотеоретичної концепції полягає неокласична економічна теорія, здебільшого в поєднанні з філософією

позитивізму, а надто неокласичні та класичні школи наукового управління, що займають чільне місце в громадській економічній свідомості. Зазначені умови є ключовими для виникнення управлінського обліку в будь-якій країні [7, с. 112-113]. Саме макроекономічний розвиток обумовлює історичні аспекти становлення управлінського обліку та початок формування управлінської звітності

Кінець 19 початок 20 сторіччя почали визначатися такі показники, як вартість часу обробки сировини, собівартість одиниці продукції, витрати на одного працівника. Облік починає розглядатися як функція управління. А формування та становлення капіталістичної системи обумовлює виділення управлінського обліку та управлінської звітності в окрему систему та формування двох складових обліку: управлінського та фінансового.

Таким чином, подальше загострення конкурентної боротьби, промислова революція, розвиток нових та ускладнення існуючих технологій, зміни в організації виробництва сприяли розвитку системи калькулювання та появі методу стандартних витрат, оперативного аналізу відхилень. В цей період основна увага приділяється визначенню вартості виробництва та здійсненню фінансового контролю через інструмент бюджетування та удосконалення обліку витрат. Управлінський облік стає самостійною системою облікової політики підприємства та механізмом для управління діяльністю підприємств, що забезпечується складними розрахунками та системою управлінської звітності направленої на оперативне прийняття управлінських рішень. Застосування персоналізованих форм управлінської звітності сприятиме підвищенню достовірності інформації та здійсненню контролю, як за рахунок фінансових, трудових так і інших видів ресурсів для прийняття управлінських рішень. Очікується, що у результаті застосування наведених концепцій менеджмент-звітності, як основи для прийняття ефективних управлінських рішень, значно оптимізуються можливості конкурентоспроможності та прогнозування подальшого розвитку корпорацій.

Список використаних джерел

1. Теория Activity Based Costing [Електронний ресурс] / Ю.М. Глинский. – Режим доступу: http://www.iteam.ru/publications/finances/section_50/article_988.
2. Теорія обмежень доктора Голдратта [Електронний ресурс] / С. Альошина [та ін.]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/add-education/articles/tehnol/9302/>.
3. Шанк Дж. Стратегическое управление затратами: Пер. с англ. / Дж. Шанк, В. Говиндараджан. – СПб.: ЗАО «Бизнес Микро», 1999. – 288 с.
4. *Bojar W. Systemy zintegrowane zarządzania jako narzędzia wspomagające procesy logistyczne w biznesie / W. Bojar, K. Woźnicka // Logistyka – nauka. – 2012. – № 6. – pp. 688-695.*
5. How To Achieve a Six Sigma Quality Standard [Електронний ресурс] / К. Jennifer. – Режим доступу: http://www.ehow.com/how_7552085_achieve-six-sigma-quality.
6. Strategy Maps: How to Link Strategic Objectives to Operational Initiatives [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.intrafocus.co.uk/strategymaps/Ralph Smith/](http://www.intrafocus.co.uk/strategymaps/Ralph%20Smith/).
7. Swarm intelligence [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.academic.ru/dic.nsf/enwiki-/397693/>.
8. Theory of constraints Reference for Business Encyclopedia of Business, 2nd ed Read more: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.referenceforbusiness.com/management/Str-Ti/Theory-of-Constraints.html#ixzz2SuIqykfh>.

*К.е.н., доцент Чабанюк О.М.
доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Львівський торговельно-економічний університет
м. Львів
E-mail: odarka2010@meta.ua*

СУЧАСНІ ПРОГРАМНІ ПРОДУКТИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЕМ

Управління фінансово-господарською діяльністю суб'єкта господарювання вимагає від фахівців вмінь швидкого реагування на кризові явища, оперативного прийняття рішень. Це забезпечується, зокрема, не лише людськими якостями спеціаліста, але й наявністю сучасних технічних засобів та відповідного програмного продукту. Переваги автоматизованої обробки облікової інформації наведено у таблиці 1.

Основні переваги технології первинного документування в комп'ютерних облікових системах такі: обробка первинної інформації здійснюється за принципом об'єднання процесів складання первинного документа та введення його до бази даних; часто можна налагодити автоматичну реєстрацію первинної інформації за допомогою технологічних датчиків, сканерів штрихових кодів, касових апаратів, смарт-карток, електронних зважувальних пристроїв, годинників, лічильників, вимірювальної тари тощо без ручного введення. Можливості аналітичного обліку також значно розширюються порівняно з паперовою бухгалтерією. В сучасних комп'ютерних програмах бухгалтерського обліку можливе використання від 3 до 5 розрізів аналітичного обліку по кожному синтетичному рахунку [2].

Точність і оперативність надання економічної інформації є вирішальними факторами успішного розвитку підприємства та економіки країни в цілому. Вирішальне значення при вирішенні цього завдання належить автоматизації обліку, яка значно розширює його можливості.

Переваги автоматизованої обробки облікової інформації

Елемент бухгалтерської технології	Спосіб обробки облікової інформації	
	паперовий	автоматизований
1. Первинне документування: а) тип носіїв первинної інформації	Паперові носії первинної інформації	Електронні (магнітні, оптичні) носії первинної інформації: електронні первинні документи, смарт-картки, штрихові коди
б) проектування та створення форм первинних документів	Конструювання паперових форм первинних документів з урахуванням відповідних стандартів; використання готових бланків документів	За допомогою програмних засобів можливе створення двох форм кожного первинного документа: форми, пристосованої для введення необхідних реквізитів до комп'ютерної бази даних, і форми для роздрукування документів папері
в) встановлення порядку здійснення записів у первинних документах	Розробка інструкцій із заповнення первинних документів	Заповнення документів відбувається відповідно до алгоритму з автоматичним розрахунком ряду реквізитів та контролем за правильністю їх введення
г) виписування первинних документів	Ручне виписування документів, після цього – передача їх до бухгалтерії та обробка	Створення електронних документів під час здійснення господарських операцій та одночасна їх обробка і накопичення
2. Інвентаризація	Ручний перерахунок	Застосування технічних засобів (сканерів штрихових кодів)
3. Оцінка (методи списання, амортизації) активів	Використання найменш трудомісткого із методів (ФІФО, середньої, фактичної собівартості тощо; для необоротних активів – вибір податкового методу амортизації)	Програмна реалізація найоптимальнішого способу оцінки, використання різних способів оцінки для різних груп матеріальних цінностей, необоротних активів та інших об'єктів обліку
4. Калькулювання	Обмежена номенклатура статей виробничих, адміністративних і цехових витрат, способу калькулювання виробів тощо	Побудова багаторівневих розрізів статей витрат, необхідних для потреб управління. Можливість використання кількох розрізів обліку (в розрізі виробничих підрозділів, видів продукції, статей та елементів витрат, переділів)
5. План рахунків та аналітичний облік	Ієрархічна структура субрахунків та обмежена номенклатура аналітичних рахунків	Використання кількох планів рахунків, розробка багаторівневої ієрархічної та багатовимірної паралельної структур субрахунків та аналітичних рахунків

При всій різноманітності бухгалтерських програм, наявних сьогодні на ринку, користувачу комп'ютерних систем потрібно зробити правильний вибір, виходячи із конкретних потреб, запитів та можливостей програмного

забезпечення. При цьому необхідно враховувати існуючі відмінності щодо побудови вітчизняного бухгалтерського обліку та країн з розвинутою економікою. Якщо в Україні донедавна бухгалтерська справа обмежувалася обліково-реєстраційними завданнями, то в розвинутих країнах ці питання не є основною частиною бухгалтерського обліку. Головна увага там приділяється фінансовому аналізу та швидкій обробці інформації. Тому дуже важливо правильно оцінити завдання та мету автоматизації бухгалтерського обліку. Завдання автоматизації – це підвищення якості роботи бухгалтерів і бухгалтерії в цілому.

Сфера обслуговування, до якої відносять і готельні господарства, має високу конкуренцію. За таких обставин, управління готельним господарством покликане забезпечувати як постійне функціонування готелю, так і якісне обслуговування гостей. Тому на готельному ринку широко застосовуються програмні продукти, серед яких Fidelio. Виробником програми є німецька фірма з однойменною назвою.

Перевагою Програмного комплексу Fidelio є те, що він може застосовуватися як для управління малими чи середніми готелями, а також для управління великими готелями [1]. Програмний комплекс Fidelio підтримує наступні етапи роботи:

- резервування номерів,
- реєстрація гостей в готелі,
- розміщення і виписка гостей,
- управління номерним фондом,
- ведення бухгалтерського обліку готелі,
- прогнозування фінансових результатів.

З точки зору бухгалтерського обліку, в програмі є можливість поєднати вимоги як фінансового, так і управлінського обліку. Формування інформації в бухгалтерському обліку відбувається відповідно до вимог ПСБО. Формування інформації для складання управлінських звітів та прийняття управлінських рішень здійснюється відповідно до потреб менеджменту середнього та вищого рівня.

Список використаних джерел

1. Інформаційні технології в управлінні сучасним готельним комплексом: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://it.makeup.te.ua>.
2. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/13340203/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/elektronni_pervi_nni_dokumenty.

*К.е.н., доцент Чернецька О.В.
доцент кафедри обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпро
E-mail: O.V.Chernetska@gmail.com*

ЄСВ 2020: АНАЛІЗ НОВОВВЕДЕНЬ

Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464 – VI визначає правові та організаційні засади щодо забезпечення збору та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, умови та порядок його нарахування і сплати та повноваження органу, що здійснює його збір та ведення обліку. Єдиний соціальний внесок або єдиний страховий внесок – це консолідований страховий внесок в Україні, збір якого здійснюється в системі загальнообов'язкового державного страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі. Платниками єдиного соціального внеску є роботодавці; фізичні особи-підприємці; особи, які забезпечують себе роботою самостійно — займаються незалежною професійною діяльністю; особи, які працюють на виборних посадах; військовослужбовці та інші категорії платників податків [1].

З початку 2020 року було підписано 2 законопроекти, якими було внесено певні зміни до Закону Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

По перше – закон №465, який набирає чинності 27.02.2020 р. Цим законом вводяться в дію несуттєві зміни, зокрема, одним з нововведень є внесення змін до статті 24 Закону про ЄСВ: відтепер банки під час відкриття рахунків зобов'язані отримувати відомості про платників єдиного внеску з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань для підтвердження їх взяття на облік у податковому органі як платників єдиного внеску. Зазначимо, що суб'єктам підприємництва не потрібно подавати до банку додаткових документів, оскільки такі відомості в банк будуть потрапляти в електронному вигляді від ДФС.

Наступна зміна стосується ст.25 і вступає в дію з 01.06.2020 року, зокрема відповідним доповненням встановлюються особливості подання вимоги щодо сплати ЄСВ, а саме встановлено регулювання порядку направлення такої вимоги статтею 42 ПКУ. Доцільно звернути увагу на такі аспекти:

- якщо вимога надсилається в паперовому вигляді за адресою платника податків, то це здійснюється рекомендованим листом з повідомленням про вручення. У випадках, коли платнику податків особисто не було вручено вимогу (за відсутності за місцезнаходженням, незнаходження фактичного місця розташування, відмови прийняти вимогу або інших причин), то датою вручення є день, зазначений поштовою службою в повідомленні про вручення із зазначенням причини невручення.

- відзначається можливість одержання вимоги в електронному вигляді для платників податків, які подають звітність в електронній формі та/або пройшли електронну ідентифікацію он-лайн в електронному кабінеті; в даному випадку листування контролюючих органів з платниками податків, зазначеними в абзаці першому цього пункту, здійснюється засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про

електронні довірчі послуги» шляхом надіслання документа в електронний кабінет з одночасним надісланням платнику податків на його електронну адресу (адреси) інформації про вид документа, дату та час його надіслання в електронний кабінет. Датою вручення платнику податків документа є дата, зазначена у квитанції про доставку у текстовому форматі, що відправляється з електронного кабінету автоматично та свідчить про дату та час доставки документа платнику податків. Дублікат квитанції надсилається на електронну адресу платника податку. Вважаємо доцільним акцентувати увагу на перевірці платником податків правильності зазначеної електронної адреси в електронному кабінеті, а також періодична перевірка наявності вимог ДФС щодо сплати ЄСВ (відповідної суми недоїмки, штрафних санкцій, пені тощо).

По – друге, 14.01.2020 р. було прийнято закон №440, який вступив в дію 14.02.2020 р. Цим законом було внесено більш суттєві зміни, порівняно із вищезазначеним, зокрема:

- платник єдиного внеску зобов'язаний протягом десяти календарних днів з дня надходження вимоги про сплату недоїмки сплатити суми недоїмки та штрафів разом з нарахованою пенею. У разі якщо платник єдиного внеску протягом десяти календарних днів з дня отримання вимоги не сплатив зазначені у вимозі суми недоїмки та штрафів разом з нарахованою пенею, не узгодив вимогу з податковим органом шляхом оскарження в адміністративному чи судовому порядку або не сплатив узгоджену суму недоїмки протягом десяти календарних днів з дня отримання узгодженої вимоги, податковий орган надсилає в порядку, встановленому законом, до підрозділу державної виконавчої служби узгоджену вимогу про сплату недоїмки в електронній формі.

- не підлягають оскарженню зобов'язання зі сплати єдиного внеску, самостійно визначені платником, тобто якщо суб'єктом підприємництва (ФОП) суму задекларованого ЄСВ визначено помилково, то сплатити необхідно всю визначену суму, тому доцільним є уважність при складанні та поданні декларації щодо ЄСВ.

Отже, для суб'єктів підприємництва зазначені зміни означають

підвищення відповідальності щодо нарахування, сплати і звітності щодо ЄСВ, що вимагає відповідної кваліфікації працівників облікового забезпечення діяльності господарюючих одиниць будь-якої форми власності.

Список використаних джерел

1. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (дата звернення 16.03.2020).
2. Зміни в Законі про ЄСВ: головні новації / URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100016371-zmini-v-zakoni-pro-yesv-golovni-novatsiyi> (дата звернення 16.03.2020).
3. Внесли зміни до Закону про ЄСВ / URL: https://buh.ligazakon.net/ua/news/193014_vnesli-zmni-do-zakonu-pro-sv (дата звернення 16.03.2020).
4. Єдиний соціальний внесок / URL: <https://www.golovbukh.ua/rubric/8-diniy-sotsalniy-vnesok> (дата звернення 16.03.2020).

*К.е.н., доцент Шепель І.В.
доцент кафедри обліку і оподаткування,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
м. Херсон
E-mail: andrey.inessa_shepel@ukr.net*

ПОРЯДОК ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ДОКУМЕНТІВ

Під час здійснення господарської діяльності у підприємства можуть траплятися ситуації, коли втрачаються окремі первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку або звіти. Причини можуть бути різними: як форс-

мажорні обставини, так і халатне ставлення посадових осіб до документів. Тому важливим є з'ясування причин та чітко зрозуміти строки та порядок їх відновлення. Це дасть змогу усунути можливість звинувачення підприємства або посадових осіб в їх зникненні чи псуванні.

Порядок дій у разі виявлення втрати або знищення бухгалтерських документів визначено Положенням № 88 [1] і п.44.5 ПКУ [2]. У першу чергу керівник підприємства письмово повідомляє про правоохоронні органи та своїм наказом призначає комісію, яка встановлює перелік відсутніх документів і з'ясовує причини їх пропажі або знищення. Результати роботи комісії оформлюються актом (п.6.10 [1]. Крім того, згідно п.44.5 ПКУ протягом 5 днів із моменту виявлення факту втрати документів необхідно повідомити про це орган ДФС. Для більш детального розгляду порядку відновлення втрачених бухгалтерських документів та їх детального покрокового здійснення нами згрупована табл. 1. Відповідно до ст. 60 КПК [3] підприємство має право, зокрема, отримати від органу, до якого була подана заява, документ, що підтверджує прийняття заяви та її реєстрації. В наказі необхідно вказати склад та посади, П.І.Б. членів комісії декількох осіб (від 4-6 осіб).

Доцільно включити керівника підприємства, представників служби безпеки, облікової служби, відділу кадрів, керівника підрозділу. Також для участі в роботі запрошуються представники слідчих органів. Комісія встановлює: перелік відсутніх документів, обставини, за якими відбулася втрата документів (час, місце, спосіб), причини та умови, які призвели до втрати документів та винних у вчиненні діяння осіб.

В заяві до ДФС слід вказати: дата встановлення фактів втрати або знищення бухгалтерських документів; по можливості перелік втрачених документів, конкретні реквізити втрачених документів. До заяви обов'язково додається довідка правоохоронного органу та копія акту комісії про проведення службового розслідування. Заяву з доданими документами можна віднести особисто до територіальних відділень ДФС або направити рекомендованим листком з описом вкладення та повідомленням про вручення.

Характеристика послідовності відновлення бухгалтерських документів

Етап відновлення	Детальна характеристика
Звернення до правоохоронних органів	1. Викликає поліцію для огляду місця події та складання протоколу (ст. 103,104 КПК) 2. Керівник підприємства самостійно звертається та подає заяву письмово у двох примірниках із зазначенням всіх обставин справи (крадіжка документів, навмисне псування і т. п).
Створення комісії та її завдання	Видання наказу «Про створення комісії для проведення службового розслідування».
Повідомлення органу ДФС про пропажу документів	Подається Заява про втрату документів у довільній формі за підписом головного бухгалтера та керівника. Заява подається протягом 5 днів із моменту виявлення факту втрати (втрати, пошкодження, дострокового знищення документів (п.44.5 ПКУ))
Оформлення результатів роботи комісії	Оформлюється актом, складеним у довільній формі, з описом усіх дій, учинених для розслідування причин втрати документів. Акт затверджується керівником підприємства
Направлення копії акта податковому органу	Копія акта направляється до органу ДФС у 10-денний строк із моменту його складення.
Відновлення документів	Відновити документи необхідно протягом 90 календарних днів після повідомлення органу ДФС про їх втрату (п. 44.5 ПКУ)

Відновлення документів на практиці можливо наступним чином: звернутися до обслуговуючих банків із проханням видати дублікати виписок за поточними, депозитними або бюджетними рахунками; звернутися до контрагентів та оформити нові примірники договорів купівлі-продажу, договорів на виконання робіт або послуг (або засвідчити копії); оформити дублікати прибуткових та видаткових накладних, актів виконаних робіт, звернувшись із письмовими запитами до контрагентів; якщо втрачені документи, видані державними органами влади, звернутися із заявами про відновлення документів та видати дублікат.

Невиконання вимог щодо зберігання документів для підприємства та його посадових осіб може обернутися адміністративною та/або кримінальною відповідальністю. Фінансова відповідальність передбачає сплату штрафу 510 грн. За повторне порушення протягом року – 1020 грн. Адміністративна відповідальність на посадових осіб від 5 до 10НМДГ (при повторному від 10-15 НМДГ). За навмисне знищення документів до посадової особи

застосовується кримінальна відповідальність штраф від 50 НМДГ або обмеження волі на строк до 3 років. Якщо така дія призвела до порушення роботи підприємства, винуватцю загрожує штраф у розмірі до 70 НМДГ, або обмеження волі на строк до 3 років, або позбавлення волі на строк до 3 років. За невідновлення документів підприємство може не тільки піддатися фінансовим санкція, але й позбутися права на податковий кредит і податкові витрати за операціями, не підтвердженими первинними документами.

Список використаних джерел

1. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства України від 24.05.95 р № 88. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95> (дата звернення 13.03.2020).
2. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України.: документ 2755-17, редакція від 04.02.2020 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 13.03.2020).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 13.03.2020).

Секція 2.

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

К. е. н., доцент Адаменко М. В.

доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання

та інноваційного розвитку,

Криворізький національний університет

м. Кривий Ріг

E-mail: adamenko@ua.fm

НАУКОВА ІДЕЯ ПОБУДОВИ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ПЛАТФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ ТА АНАЛІЗУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні реалії та пріоритетність інноваційного розвитку економіки України висуває на передній план необхідність ефективного формування інноваційного потенціалу персоналу на промислових підприємствах, який при грамотному управлінні є основою інтенсифікації інноваційної діяльності. Здійснення процесів управління неможливе без проведення попереднього оцінювання та аналізу. В системі управління інноваційним потенціалом персоналу підприємства функція оцінювання та аналізу є однією з найбільш важливих, вона є підґрунтям для прийняття управлінських рішень щодо подальшого нарощування інноваційної активності працівників. Все це актуалізує розвиток теорії управління інноваційним потенціалом персоналу підприємства в аспекті формування концептуальних засад та науково-методичного базису проведення його оцінювання та аналізу.

З огляду на актуальність, існуючі наукові здобутки у сфері управління інноваційним потенціалом та у контексті авторського дослідження поставлено

наукове завдання – сформулювати наукову ідею побудови методологічної платформи для оцінювання та аналізу інноваційного потенціалу персоналу підприємства.

Вважаємо, що доцільно виокремлювати два блоки: 1) методологічний підхід до оцінювання інноваційного потенціалу персоналу підприємства; 2) методологічний підхід до аналізу інноваційного потенціалу персоналу підприємства. Цей поділ пояснюється існуванням різниці між сутністю оцінювання та аналізу. Відповідно до цього повинен бути різний контент в межах їхніх методологічних підходів.

На основі визначення дефініцій «оцінювання» та «аналіз» та враховуючи загальноприйняті розуміння їх сутності з'ясовано, що:

- у ході оцінювання інноваційного потенціалу персоналу підприємства потрібно встановити його рівень та оцінити рівні його складових, визначити роль і значимість інноваційного потенціалу персоналу у забезпеченні якості інноваційної діяльності підприємства;

- у ході аналізу інноваційного потенціалу персоналу необхідно визначити тенденції забезпечення необхідного його рівня відповідно до планів інноваційної діяльності підприємства, виявити закономірності формування та використання інноваційного потенціалу персоналу підприємства, враховуючи складові цього потенціалу, дослідити його властивості, з'ясувати причини зміни під впливом різного роду факторів тощо.

Таким чином, в авторському дослідженні розмежовуються методологічних підходів до оцінювання та аналізу інноваційного потенціалу персоналу підприємства. Таке розмежування дозволяє побудувати систему показників, параметрів, критеріїв, методів та методик, які доцільно застосовувати виключно для оцінювання або аналізу, що підвищує їх якість та точність.

Методологічні підходи до оцінювання та аналізу інноваційного потенціалу персоналу підприємства є взаємопов'язаними та взаємоузгодженими, що дозволяє об'єднати їх в єдине комплексне наукове дослідження.

Наукова ідея побудови методологічної платформи для оцінювання та

аналіз інноваційного потенціалу персоналу підприємства наведена на рисинку 1. Її можна розуміти як теоретико-методологічну модель або узагальнений зразок концептуалізації дослідження.

Загалом побудова методологічних підходів до оцінювання та аналізу інноваційного потенціалу персоналу підприємства базується на судженнях стосовно суті інноваційного потенціалу персоналу підприємства та на умовиводах щодо взаємозв'язку інноваційного потенціалу персоналу з його активністю при здійсненні інноваційної діяльності. Ці судження та умовиводи набувають форми робочої гіпотези:

1) гіпотетично можна говорити про те, що оцінювання інноваційного потенціалу персоналу підприємства повинно відбуватися за кількісними і якісними показниками, які інтегровано визначають його рівень. Цей рівень у свою чергу залежить від рівнів інноваційних здібностей та інноваційних можливостей працівників і підприємства;

2) рівень інноваційного потенціалу персоналу підприємства при оцінюванні потрібно визначати залежно від складових – природного, організаційно-трудоного, інтелектуального, творчо-креативного, адаптивного, мотиваційного, комунікативного, підприємницького інноваційних потенціалів персоналу підприємства;

3) існує взаємозв'язок між інноваційним потенціалом персоналу, бажанням працівників здійснювати інноваційну діяльність та інноваційною активністю працівників, який потрібно аналізувати для розробки заходів з метою подальшого управління інноваційним розвитком підприємства.

Таким чином, автором викладено наукову ідею побудови методологічної платформи для оцінювання та аналізу інноваційного потенціалу персоналу підприємства, згідно з якою процеси оцінювання та аналізу розмежовується у два методологічні підходи. Їх реалізація ґрунтується на постулатах робочої гіпотези, згідно з якими потрібно формулювати концепцію, визначати принципи і будувати методики оцінювання та аналізу інноваційного потенціалу персоналу підприємства.

Рис. 1. Наукова ідея побудови методологічної платформи для оцінювання та аналізу інноваційного потенціалу персоналу підприємства (авторська розробка)

К.е.н. Ащеулова О.М.

*доцент кафедри прикладної економіки, підприємництва
та публічного управління,*

Лапко А.В.

*студентка кафедри прикладної економіки, підприємництва
та публічного управління,*

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

м. Дніпро

E-mail: vvlapko@gmail.com

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ ТА МОДЕЛІ В ЕКОНОМІЦІ

Постановка проблеми. Підвищення рівня концентрації гірничих робіт може бути наслідком впливу як інтенсивних, так і екстенсивних факторів. Саме ця обставина служить межею, який відділяє інтенсифікацію від концентрації. Тому, дослідження складових підприємств гірничозбагачувального комплексу а актуальною науковою задачею.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з підтриманням потужності шахт, ефективним використанням технологічних ресурсів гірничого виробництва привертала уваги цілого ряду відомих дослідників. Серед них, такі як Астахов О.С., Бондаренко В.І., Бурчаков А.С., Воробйов Б.М., Грядущий Ю.Б, Гріньов В.Г., Ільяшенко В.Г., Колоколов О.В., Кузьменко О.М., Курносів А.Т., Кухарев В.Н., Саллі В.І., Сапицький К.Ф., Хорольський А.О. та інші. У даній роботі зроблена спроба розглянути цю проблему крізь призму необхідності забезпечення бездотаційного видобутку вугілля в Донбасі за рахунок ефективного узгодження та взаємодії схем вуглевидобування з інноваційними процесами. На основі ретроспективного аналізу стану галузі [1] авторами зроблено припущення, що наразі без оцінки потенціалу підприємств та пошуку внутрішніх резервів галузь неможливо вивести із кризового стану.

Метою статті є дослідження закономірностей та розробка системи оцінки управління основними виробничими ресурсами для підвищення потенціалу технологічних схем вуглевидобутку, зниження рівня збитковості державних вугільних шахт.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні, коли обсяги видобутку вугілля багатьох шахт значно нижче закладених в ході проектування підприємства (чи то в силу дії економічних факторів, чи то зміни гірничо-геологічних умов або ін.), виникає питання про нераціональне використання значних виробничих ресурсів, капіталізованих на шахтах. Організація перерозподілу цих ресурсів приховує в собі значний потенціал підвищення економічної ефективності вуглевидобутку. Оскільки гірниче виробництво тісно пов'язане з природними умовами, шахта відносяться до складних стохастичних систем. Тому сформовані нею технологічні схеми вуглевидобутку не стільки унікальні, скільки наділені глибокими внутрішніми резервами (потенціалом), породженими, в тому числі, і топологією мережі, притаманною саме даній ділянці родовища [2, 3].

Найбільш повною і самою загальною характеристикою функціонування виробничої системи є потенціал. Під потенціалом слід розуміти здатність шахти до досягнення такого результату, при якому прийнято вважати за доцільне продовження функціонування системи. Результат, який визначає ефективність системи, може мати різну кількісну та якісну характеристику. Троїстий характер шахти як природної, індустріальної і економічної системи та об'єкта впровадження інновацій дає підставу для висновку про те, що і показник, який оцінює технологічну схему вуглевидобутку в ряду інших повинен узагальнювати її триєдину сутність. У якості такого показника на нашу думку може бути запропонований потенціал технологічної схеми шахти [4].

Потенціал шахти – це кількісний показник, що визначає місце шахти в ряду вугільних підприємств по пріоритетності інвестування простого або розширеного відтворення на ринкових принципах. Пропоноване визначення об'єднує в собі фактори технологічні (обсяг виробництва або пропускна

здатність ланок), економічний потенціал і ступінь забезпеченості запасами. З огляду на те, що шахта являє динамічну систему, у неї не може бути «вічних» оцінок, кожна з них дійсна лише в деякому часовому інтервалі [5].

У відповідності з цим у роботі створено науково обґрунтовану систему оцінки управління основними виробничими ресурсами для підвищення потенціалу технологічних схем вуглевидобутку, зниження рівня збитковості державних вугільних шахт.

Для досягнення цього було вирішено наступні задачі:

- кількісно оцінити стан шахти з позицій мінімізації ентропійного впливу на інноваційний потенціал підприємства;

- розробити аналітичні підходи до багатокритеріальної оцінки рівня внутрішніх складових технологічних схем шахт для управління процесами збереження потужності;

- створити залежності по оцінці доцільності відпрацювання складних ділянок шахтного поля на принципах корпоративності і розробити систему оціночних параметрів за характеристикою виживаності шахти;

- запропонувати основи паспортизації технологічних схем вугільних шахт в контексті оцінки продуктивних потоків, які формують інноваційний рівень шахти і мають найбільший вплив на навколишнє середовище;

- виконати розрахунки потенціалу технологічних схем групи антрацитових шахт.

Згідно з наведеною концепцією, політика оптимального управління підтримання потужності діючих шахт повинна будуватися на оцінці запасів, що залишилися, обґрунтованому плануванні відтворення очисної лінії та відповідності виїмкової техніки умовам експлуатації. Підвищення концентрації виробництва досягається за рахунок перерозподілу запасів, що залишилися, і об'єднання шахт гірничими роботами, що дає можливість концентрувати ресурси на тих частинах шахтного поля, де ефект буде найбільшим. Основу моделювання таких задач повинна становити система обмежень, позбавлена обов'язкових у минулому вимог забезпечення планових навантажень на шахту [6,7].

Всі ці питання мають першорядне значення при плануванні розвитку шахт регіону та збереження в числі діючих частини тих підприємств, які працюють вкрай неефективно. При цьому термін розвиток передбачає модернізацію технологічних ланок перспективної групи шахт, підвищення ефективності видобутку до рівня беззбитковості, збереження конкурентоспроможності донецького антрациту на енергетичному ринку [8].

В нинішніх умовах неефективність роботи шахт посилюється і внаслідок відсутності корінних перетворень у системі управління інноваційної діяльності. Не менш важливими є граничні параметри розробки, які встановлюють не залишковий термін служби вуглевидобувного підприємства, а межу, досягнення якої зумовлює необхідність переходу до більш ефективних методів розвитку технологічних схем у часі і просторі. Отримані прогностні оцінки трансформації структури шахтного фонду та ближню перспективу становлять вихідні дані для визначення граничних значень собівартості для групи збиткових антрацитових шахт, рекомендованих для передачі до концесії [9,10].

Висновки з проведеного дослідження. Категорія «потенціал технологічної схеми» найбільшою мірою обумовлюється головною властивістю вугільної шахти – розвиток в просторі. Ця властивість має об'єктивний характер, оскільки вона обумовлена фундаментальною властивістю вугілля – його не відтворюваністю. Темп розвитку визначається індустріальними факторами (діяльністю людини) і залежить від багатьох причин, зокрема рівня науково-технічного прогресу, але необхідність розвитку задана природою і не може бути виключена або чимось замінена, навіть якщо буде змінена технологія виробничого процесу.

Найбільш дієвим способом рішення задачі з оцінки стану шахти є багатокритеріальний метод Парето, тобто для них не можна побудувати поняття екстремуму, але можна ввести поняття ситуації, яка не поліпшується. Досягнення оптимальних значень параметрів технологічної схеми означає повну реалізацію економічного потенціалу шахти, тобто гранично досяжного (еталонного) рівня, оскільки досягнення саме цього рівня робить технологічну

схему шахти сприйнятливою до інновацій.

Слід констатувати, що стосовно до вугільних шахт практично відсутня система кількісної оцінки стану технологічних схем, а існуючим розрізненим характеристикам схем притаманні принципові помилки. Тому у роботі запропоновано механізм співвідношення оцінки якості технологічної схеми шахти відносно до інновацій з урахуванням інтенсивності продуктивних потоків, що формуються під час видобування вугілля. При цьому, ці потоки часто мають змінну інтенсивність, будь то зміна попиту на вугілля, або екстенсивне відтворення на шкоду інноваційним перевагам.

Встановлено, що втрати запасів можуть приводити до скорочення терміну дії підприємства чи до зменшення його виробничої потужності (видобутку). Наслідки кожного з цих варіантів розрізняються не тільки впливом на техніко-економічні показники роботи шахти, але також і за часом впливу, причому наслідки в другому випадку віддалені на майбутнє і виявлять себе за межами даного підприємства, як правило, у зовсім інших умовах.

Список використаних джерел

1. Hrinov V., Khorolskyi A. Improving the process of coal extraction based on the parameter optimization of mining equipment. *E3S Web of Conferences*. 2018. № 60. С. 00017.
2. Mamaykin O.R., Salli S.V., Pochepov V. M., Ashcheulova O.M. Complex assessment of the recovery ratio of unprofitable mines. *Mining of Mineral Deposits*. 2015. № 9(1). С. 135-139.
3. Beaulieu M., Gamache M. An enumeration algorithm for solving the fleet management problem in underground mines. *Computers & operations research*. 2006. №33(6). С. 1606-1624.
4. Khorolskyi A., Hrinov V., Mamaikin O., Demchenko Yu. Models and methods to make decisions while mining production scheduling. *Mining of Mineral Deposits*. 2019. № 13(4). С. 53-62.
5. Khorolskyi A., Hrinov V., Kaliushenko O. Network models for searching for

- optimal economic and environmental strategies for field development. *Procedia Environmental Science, Engineering and Management*. 2019. № 6(3). С. 463–471.
6. Khorolskyi A., Hrinov V., Mamaikin O. (2019). New approach to the design of mining operations. In *Physical & Chemical Geotechnologies*. 2019. Dnipro University of Technologies. С. 29-31.
 7. Khomenko O., Kononenko M., Myronova I. Ecologic-and-technical aspects of iron-ore underground mining. *Mining of mineral deposits*. 2017. № 11(2). С. 59-67.
 8. Khomenko O., Kononenko M., Myronova I., Sudakov A. Increasing ecological safety during underground mining of iron-ore deposits. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2018. № 2. С. 29-38.
 9. Mamaikin O., Sotskov V., Demchenko Y., Prykhorchuk O. Productive flows control in coal mines under the condition of diversification of production. In *E3S Web of Conferences*. 2018. №60. С.0008.
 10. Salli S., Pochevov V., Mamaykin O. Theoretical aspects of the potential technological schemes evaluation and their susceptibility to innovations. *Progressive Technologies of Coal, Coalbed Methane, and Ores Mining*. 2014. С. 491-496.

Вайсєро Я.І.

студентка факультету міжнародної економіки,

к.е.н., доцент Гайдаєнко О.М.

доцент кафедри економічного аналізу,

Одеський національний економічний університет

м. Одеса

E-mail: samsvip1@ukr.net

ІНДИКАТОРИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах євроінтеграційних процесів та посилення міжнародних економічних зв'язків перед вітчизняними підприємствами постає ціла низка

питань, що потребують узгодження зі світовою практикою управління господарською діяльністю. Однак на тлі глибокого опрацювання проблем управління діловою активністю промислових підприємств залишаються недостатньо дослідженими питання відновлення та забезпечення стану ділової активності в посткризових умовах економічного розвитку; вимагають узагальнення та подальшого розвитку теоретико-методичні та практичні підходи до вдосконалення управління діловою активністю підприємства.

Ш. Шовхалов зазначає, що поняття «ділова активність» дуже багатогранне, яке не має єдиного тлумачення серед вітчизняних економістів, що дає широкий простір для дослідження її сутності [1, с.35-43]. Ділова активність підприємства - це результативність роботи підприємства порівняно величини авансованих ресурсів або величини їх споживання в процесі виробництва, яка в фінансовому аспекті проявляється, в першу чергу, в швидкості обороту його засобів [2, с.119-124]. Схожий підхід пропонує В.Ю. Дуб, який визначає ділову активність як результат і ефективність поточної основної виробничої діяльності підприємства, а також результат ефективного використання коштів господарюючого суб'єкта, який залежить від швидкості обороту оборотних коштів господарюючого суб'єкта [3, с.14-19]. І.М. Марченко розглядає дане поняття з позиції менеджменту - це динамічність розвитку підприємства, досягнення ним поставлених цілей за допомогою інтенсивного і ефективного використання економічного потенціалу, розширення ринків збуту своєї продукції і встановлення стабільності фінансового становища підприємства в умовах ринкової економіки [4, с.133-139].

Аналіз ділової активності важливий з трьох причин: по-перше, від швидкості обороту коштів залежить розмір річного обороту; по-друге, з розмірами обороту, а, отже, й з оборотністю пов'язана відносна величина умовно-постійних витрат: чим швидше оборот, тим менше на кожний оборот доводиться цих витрат. По-третє, прискорення обороту на тій чи іншій стадії кругообігу коштів спричиняє прискорення обороту й на інших стадіях, а також до вивільнення коштів, які можуть бути використані на інших ділянках роботи

підприємства. Отже, для того, щоб утриматися на ринку підприємству необхідно підвищувати швидкість обороту та залишатися конкурентоспроможним. З цією метою необхідно впроваджувати не лише нові технології безпосередньо у виробництві, а й займатися довгостроковим прогнозуванням показників, які характеризують економічну ефективність підприємств [9].

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється, в першу чергу, в швидкості обороту його засобів. Аналіз ділової активності організації займається вивченням різних рівнів і динаміки коефіцієнтів оборотності оборотних коштів.

Ділова активність організації дуже чутлива до постійних змін різних умов і факторів. Макроекономічні фактори роблять базисне вплив на ділову активність господарюючих суб'єктів, і під впливом цих факторів також може вироблятися або сприятливий «підприємницький клімат», що активізує умови для активного поведінки господарюючого суб'єкта, або навпаки – передумови до скорочення і припинення ділової активності підприємства [5, с.61]. Досить високу цінність мають також внутрішні чинники, в принципі ті, що підконтрольні керівництву організації. Разом з тим, від характеру і ступеня ділової активності залежать, по суті, структура капіталу, його платоспроможність, ліквідність, потенціал організації та ін.

Аналіз ділової активності підприємств проводять з метою виявлення вразливих місць і визначення шляхів їх усунення. Напрямами підвищення ділової активності підприємства є:

- підвищення ефективності діяльності підприємства здійснюється за рахунок прискорення обертання ресурсів і скорочення періоду їх обороту;
- збільшення числа обертів можливе шляхом скорочення періоду виробництва або скорочення періоду обігу;
- скорочення періоду виробництва потребує вдосконалення технології, модернізації і автоматизації виробництва;
- скорочення періоду обігу потребує більш ефективного і раціонального

використання ресурсів, прискорення документообороту і розрахунків. Чим швидше обертаються ресурси підприємства, тим менший обсяг їх потрібен для здійснення операційної діяльності і тим ефективніша діяльність підприємства;

- підвищення продуктивності праці за рахунок преміювання працівників та кращого мотивування їх, а також за рахунок створення гідних умов роботи (працівники повинні бути забезпечені потрібним спецодягом, мати по 5 хвилин перерви кожну годину, тощо);

- покращення структури матеріаломісткості виробництва (перегляд затрат сировини та матеріалів, максимальне використання залишків сировини, закупівля матеріалу тільки за потребою, щоб останній не залишався на складі, тощо);

- підвищення фондоозброєності, за рахунок збільшення основних фондів. Останнє можна зробити за допомогою реінвестування вільних коштів у виробництво [8, с.560].

Оцінка ділової активності проводиться як на якісному, так і кількісному рівнях. Аналіз оцінки ділової активності підприємства на кількісному рівні, здійснюється на основі результатів розрахунку ряду показників, які характеризують ефективність діяльності організації в цілому. Отримання прибутку від ділової активності в умовах ринку є обов'язковою умовою функціонування підприємства. Його життєздатність багато в чому залежить від того, якою мірою забезпечена фінансова віддача авансованих засобів, наскільки досягнутий рівень прибутковості створює економічні стимули подальшого зростання виробництва [10].

Аналіз підприємства на якісному рівні передбачає діяльність фірми по неформальним ознакам: широту ринків збутової політики (внутрішніх і зовнішніх), імідж і ділова репутація підприємства, кількість постійних покупців, споживачів, послуг, рівень популярності підприємств, конкурентоспроможність даного підприємства, постійні постачальники, довгострокові договори купівлі -продажу, рівень попиту продукції саме цього підприємства на ринку, ринок збуту (обсяг продукції, призначеної для експорту), щорічні темпи розширено та ін. [6, с.98].

Перераховані критерії раціонально зіставляти з подібними нормами інших господарюючих суб'єктів, які діють в цій галузі бізнесу. Кількісні ознаки ділової активності підприємства визначаються системою як абсолютних, так і відносних показників. Абсолютні показники характеризують співвідношення «витрати - прибуток», що є основою оцінки ефективності діяльності. З абсолютних показників доцільно виділяти обсяг вкладеного капіталу, обсяг реалізованої продукції підприємства, її товарів, робіт, послуг, прибуток, величину авансуемого капіталу, оборотних коштів, грошових потоків та ін.

Аналіз ділової активності підприємства складається з двох груп показників:

- а) загальні показники оборотності;
- б) показники управління активами.

Загальні відносні показники поділяються на дві групи:

1) Коефіцієнт, що характеризує швидкість обороту активів. Під швидкістю слід мати на увазі кількість оборотів активів за аналізований період – квартал або рік.

2) Коефіцієнт, що характеризує тривалість одного обороту. В даному випадку, тут розуміються терміни, протягом яких повертаються всі грошові кошти, які вкладаються у виробничі активи фірми.

Показники оборотності демонструють, скільки разів за період аналізу обертаються різні активи підприємства. На тривалість одного обороту цих активів вказує зворотна величина, помножена на кількість днів в аналізованому періоді. Коефіцієнти оборотності оборотних коштів важливі для оцінки фінансового потенціалу підприємства, так як швидкість обороту коштів має прямий вплив на рівень платоспроможності підприємства, а підвищення швидкості обороту коштів відображає при різних рівнозначних умовах збільшення виробничо-технічного потенціалу організації [7, с.357-359].

Отже, аналіз ділової активності підприємства – це системна оцінка ефективності використання суб'єктом господарювання своїх ресурсів задля досягнення позитивних результатів та створення сприятливого інвестиційного

клімату, а також підтримання стабільного фінансового стану та забезпечення постійного розширення й росту обсягів виробництва та реалізації продукції і послуг.

Рівень ділової активності підприємства залежить від оптимального розміру та структури оборотних активів підприємства, ступеня забезпечення їх власними джерелами формування та ефективності використання, що є особливо актуальним саме зараз, коли в Україні на більшості підприємств досі остаточно не вирішена проблема оптимізації розміру оборотних активів.

Список використаних джерел

1. Шовхалов Ш.А. Аналіз ділової активності комерційної організації: Шариатський погляд . *Економічний аналіз: теорія і практика*. 2014. № 27 (378). С. 35-43.
2. Евменова Т.А. Оцінка ділової активності на прикладі ТОВ «Торговий дім» САВВА ». *Економіка і управління в XXI столітті: тенденції розвитку*. 2016. № 26. С. 119-124.
3. Дуб В.Ю. Поняття ділової активності підприємства . *Сучасні тенденції в економіці та управлінні*. 2015. №33. С. 14-19.
4. Марченко І.М. Удосконалення аналізу ділової активності підприємства // *Науковий альманах*. 2015. № 7 (9). С. 133-139.
5. Дьоміна І. Д., Лейп А. Р. Моделювання залежності утворення дебіторської заборгованості від джерел фінансування . *Економічний аналіз: теорія і практика*. 2010. № 41. С. 61.
6. Асаул А. Н. Виробничо-економічний потенціал і ділова активність суб'єктів підприємницької діяльності // АНО «ІПЕВ». 2011. С. 98.
7. Дзахоева С. Л. Особливості ділової активності підприємства. *Молодий вчений*. 2015. №4. - С. 357-359. URL: <https://moluch.ru/archive/84/15644/> (дата звернення: 07.12.2019).
8. Ковальов В.В. Фінансовий аналіз: методи і процедури. М.: Фінанси і статистика, 2006. С. 560.

9. Гайдаєнко О.М. Аналіз ділової активності підприємства. Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу у контексті євроінтеграції: матер. II Міжн. наук.-прак. конф.: Одеса, 19-20 травня 2011 р. Одеса, 2011. С. 65-68.
10. Економічний аналіз. Навч. Посібник. / За ред. Волкової Н.А. Одеса: ОНЕУ, 2015. 314с.
11. Річні звіти акціонерних товариств. URL: <http://www.smida.gov.ua/> (дата звернення: 07.12.2019).

*Герасименко В.В., Кільдей А.Д.
студенти кафедри економічної кібернетики,
д.е.н, професор Мішенін Є.В.
професор кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування,
Сумський державний університет
м. Суми
E-mail: valeriyagera16@gmail.com*

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОГОСПОДАРЮВАННЯМ

Функціонування механізму економічно орієнтованого управління природокористуванням здійснюється через процеси соціально-економічної діяльності у сфері природогосподарювання, яка формується під впливом еколого-економічних інструментів і технологій функціональної, результативно-цільової, адаптаційної забезпечуючих підсистем [1]. Для оцінки результативності (ефективності) функціонування екологічно орієнтованого механізму управління природогосподарюванням необхідна підсистема верифікації.

Еколого-економічний аналіз є необхідною складовою забезпечуючої та адаптаційної підсистем для еколого-економічної оцінки планових результатів

використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища, а також покрокового процесу впровадження системи екологічного менеджменту. Зміна соціально-економічних й екосистемних функцій природних ресурсів, а також динамічний розвиток зовнішнього середовища природогосподарювання обумовлює необхідність наявності у складі комплексного механізму екологічно орієнтованого управління адаптаційної підсистеми. Еколого-економічний аналіз є необхідним інструментарієм для визначення відхилень від встановлених норм, визначених нормативів сталого природогосподарювання з подальшим обґрунтуванням необхідних заходів.

В межах підсистеми верифікації здійснюється оцінка соціально-еколого-економічного рівня природогосподарювання, а також обґрунтованості, адекватності, своєчасності та прозорості прийняття управлінських рішень у сфері раціонального природокористування, охорони навколишнього середовища. Підсистема верифікації повинна передбачати те, щоб результати еколого-економічної оцінки були представлені для всіх стейкхолдерів. І це буде певною гарантією об'єктивності, достовірності доведеної інформації.

Формування механізму природно-ресурсних відносин, зокрема, шляхом капіталізації природних ресурсів та екосистем, розвитку системи екологічного оподаткування та платежів за природокористування безумовно обумовлює особливості еколого-економічного аналізу на різних ієрархічних рівнях управління природогосподарюванням у контексті принципів сталого розвитку. Ці особливості зводяться, зокрема, до таких:

1. Підвищення ролі еколого-економічного аналізу для забезпечення реалізації принципів сталого розвитку та соціально-екологічної відповідальності.

2. Забезпечення комплексності еколого-економічного аналізу шляхом залучення різних груп стейкхолдерів до вирішення проблемних природо-ресурсних та екологічних ситуацій.

3. Перенесення центру уваги від аналізу екологічно орієнтованої звітності до аналізу соціально-еколого-економічних ситуацій, цільового аналізу резервів

підвищення ефективності природогосподарювання.

4. Широке використання додаткової еколого-економічної інформації поруч з використанням зовнішньої і внутрішньої звітності.

5. Підвищення оперативності еколого-економічного аналізу, що виражається в мінімізації періоду, за який проводиться поточний аналіз, з метою зменшення екологічно обумовлених економічних втрат.

Еколого-економічний аналіз здійснюється за двома основними напрямками: перший напрямок включає виявлення масштабів, елементів і результатів природогосподарської діяльності в цілому, що має вплив на довкілля; другий напрямок передбачає визначення впливу такої діяльності на формування й оцінку кінцевих показників роботи бізнес-підприємницьких структур.

Зробимо акцент на тому, що у сучасній економічній літературі виділяють п'ять основних складових еколого-економічного аналізу, а саме: екологічну експертизу, екологічну діагностику, екологічний ситуаційний аналіз, екологічний маркетинговий аналіз та екологічний аудит [2]. В роботі розкрито сутнісно-змістовну основу цих складових.

Екологічний маркетинговий аналіз направлений на виявлення незадоволеного попиту в екологічно чистих умовах довкілля, екологічно чистих товарах, техніці та технологіях з ціллю орієнтування виробництва на задоволення екологічних потреб, тобто забезпечення розроблення, випускання і реалізації екологічних товарів, на які на ринку існує попит [3].

Екологічна діагностика є однією з важливих складових еколого-економічного аналізу, що дає змогу простежувати динаміку досліджуваних процесів у взаємозв'язку, визначаючи при цьому причинно-наслідкові зв'язки і залежності.

Мета екологічної діагностики – формування і аналізування своєчасної й достатньо об'єктивної інформації про можливості й інтенсивність розвитку негативних наслідків впливу господарської діяльності, виробництва на навколишнє природне середовище, вміння апріорі правильно виявити і оцінити

еколого-економічні проблемні ситуації для подальшого, більш поглибленого, їх аналізу [4].

Екологічна діагностика безпосередньо орієнтована й на визначення характеру різних порушень у разі відхилення від ходу виробничого процесу від екологічних нормативів і вимог щодо потенційного виникнення значних проблемних ситуацій, оцінку диспропорцій між виробництвом продукції і економічно значущими проблемами охорони навколишнього середовища для підприємства.

Екологічний (еколого-економічний) ситуаційний аналіз орієнтований на аналітичне дослідження існуючої екологічної діяльності підприємства на базі конкретних (виявлених) ситуацій. Він спрямований на виявлення можливості регулювання, корегування слабких її ознак, які обумовлюють наявність еколого-економічних проблем (що виявлені на етапі еколого-економічної діагностики). Тому ситуаційний аналіз включає й розгляд конкретної інформації про те, де виникли порушення в сфері екологічної діяльності, на якому виробничому рівні вони перебувають.

На закінчення, необхідно зробити акцент на тому, що структурно-функціональні форми еколого-економічного аналізу постійно розвиваються у контексті практичної реалізації принципів сталого розвитку та глобалізації екологічних проблем.

Список використаних джерел

1. Мішенін Е. Концептуальні основи формування екологічно орієнтованого механізму управління природо господарювання. Економіст. 2012. №3. С. 59-64.
2. Теорія еколого-економічного аналізу : навч. посіб. / Мішенін Є.В., Сотник І.М., Мішеніна Н.В., Галиця І.О.; за ред. Мішеніна Є.В. Суми : СумДУ, 2014. – 246 с.
3. Екологічний маркетинг : навч. посіб. / А.М. Вічевич, Т.В. Вайданич, І.І. Дідович, А.П. Дідович. – Львів : УкрДЛТУ, 2002. 248 с.

4. Лебедевич С.І. Концептуальні засади формування системи екологічного менеджменту підприємства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2010. № 682. С. 76–79.

Губаренко Л.М.

старший викладач кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,

к.т.н., доцент Душина Л.М.

доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,

Хохлова А.М.

студентка кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,

Національна металургійна академія України

м. Дніпро

E-mail: jiarica@i.ua

АНАЛІЗ СТАНУ, ДИНАМІКИ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРАТ «ВЕЛИКОАНАДОЛЬСЬКИЙ ВОГНЕТРИВКИЙ КОМБІНАТ»

У сучасних умовах господарювання та конкурентної боротьби необхідно приділяти особливу увагу підвищенню ефективності використання основних засобів, оскільки від їх раціонального використання залежать такі економічні показники, як собівартість, продуктивність праці, прибуток, рентабельність та фінансовий стан у цілому. Основні засоби служать матеріально-технічною базою виробництва, фундаментом його вдосконалення і розвитку. Цей процес відбувається як шляхом нарощування потенціалу основних засобів (екстенсивно), так і через підвищення ефективності їх використання (інтенсивно).

Завданнями аналізу стану та ефективності використання основних засобів є: встановлення забезпеченості підприємства та його структурних підрозділів

основними засобами; відповідність величини, складу і технічного рівня основних засобів потребі в них, визначення обсягів їх росту, оновлення та вибуття; вивчення технічного стану основних засобів і особливо їх активної частини – машин та устаткування; визначення ступеня використання основних засобів; визначення впливу використання основних засобів на обсяг товарообороту та інші економічні та фінансові показники діяльності підприємства; виявлення резервів зростання фондівіддачі та рентабельності основних засобів.

Проблемні питання оцінювання стану основних засобів і шляхи їх ефективного використання досліджували зарубіжні й вітчизняні науковці, зокрема, О. Амоша, С. Аптекарь, М. Баканов, Т. Бень, І. Бланк, Ф. Бутинець, О. Гетьман, В. Гринчуцький, Т. Ігнашкіна, А. Поддєрьогін, С. Покропивний, Г. Савицька, Н. Самбурська, А. Череп, М. Чумаченко, А. Шеремет, Н. Шура та ін.

Більшість науковців узагальнюють показники стану й ефективності використання основних засобів, об'єднуючи їх у три групи та виокремлюють у них часткові й узагальнюючі показники, а саме:

- показники забезпечення підприємства основними засобами (питома вага основних засобів у складі необоротних активів, у валюті балансу підприємства);

- показники стану та руху основних засобів (коефіцієнти зносу, придатності, оновлення, вибуття та приросту);

- показники ефективності використання основних засобів (узагальнюючі: фондівіддача, фондоемність, рентабельність; часткові: коефіцієнти екстенсивного, інтенсивного та інтегрального завантаження устаткування, коефіцієнт використання виробничої потужності) [1; 2; 3].

Одним з основних узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів є фондівіддача. Фондовіддача показує, яку віддачу у формі виготовленої продукції дає 1 грн, вкладена у основні виробничі засоби, тобто

ефективність інвестування у такі активи. З урахуванням вибору одиниць вимірювання обсягів виготовленої продукції фондвіддача може бути виражена у грн/грн, т/грн, шт./грн, м²/грн тощо. Обсяг виготовленої продукції, виражений у грошових одиницях, робить показник фондвіддачі універсальним, оскільки він може розраховуватись по підприємствам, що випускають різнорідну продукцію, обсяги якої підсумовувати у натуральному вимірі некоректно [3].

Первісна вартість основних засобів на промислових підприємствах країни зростає, незважаючи на економічні, геополітичні та інші проблеми, але ступінь зносу досяг критичного рівня. На сьогодні основні засоби промислових підприємств України зношені майже на 60% [4]. Через значний знос основних засобів посилюється технічна та технологічна відсталість промислових підприємств.

Сферою діяльності ПрАТ «Великоанадольський вогнетривкий комбінат» (далі ПрАТ «ВАВК») є виробництво вогнетривкої продукції, алюмосилікатних шамотних виробів, призначених для футеровки внутрішніх поверхонь доменних, мартенівських і коксових печей, вагранок, виготовлення набивних мас, шамоту, каоліну, порошоків, мертелів, надання послуг юридичним особам, населенню (оренда транспорту та інші), зовнішньоекономічна діяльність.

В даний час ПрАТ «ВАВК» займає перше місце на ринку шамотних вогнетривів України. Частка поставок вогнетривкої шамотної продукції ПрАТ «ВАВК» становить 38% на ринку України. Основними конкурентами комбінату є ПрАТ «Запоріжвогнетрив» та ПАТ «Часівоярський вогнетривкий комбінат», частка поставок вогнетривкої шамотної продукції яких на ринку України складає відповідно 28,4% та 25,9% [5].

З 2014 року спостерігається позитивна динаміка первісної вартості основних засобів ПрАТ «ВАВК» (табл. 1). Приріст основних засобів за первісною вартістю склав за 5 років 21628 тис. грн, середньорічний абсолютний приріст склав 5407 тис. грн, а середньорічний темп зростання – 103,9%.

Таблиця 1

Динаміка первісної вартості основних засобів ПрАТ «ВАВК»
станом на кінець року, тис. грн

Найменування	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Первісна вартість основних засобів (ОЗ _п)	130872	134644	140422	145372	152500
Ланцюговий абсолютний приріст ($\Delta^л$)	-	3772	5778	4950	7128
Базисний абсолютний приріст ($\Delta^б$)	-	3772	9550	14500	21628
Ланцюговий темп зростання (Т ^л)	-	1,029	1,043	1,035	1,049
Базисний темп зростання (Т ^б)	-	1,029	1,073	1,111	1,165

Незважаючи на позитивну динаміку первісної вартості основних засобів спостерігається зростання їх зносу і, як наслідок, зменшення коефіцієнта придатності (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз стану основних засобів ПрАТ «ВАВК» на кінець року

Найменування	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Первісна вартість основних засобів (ОЗ _п), тис. грн	130872	134644	140422	145372	152500
Сума зносу (З _Σ), тис. грн	83698	89754	96031	102815	109209
Залишкова вартість основних засобів (ОЗ _з), тис. грн	47174	44890	44391	42557	43291
Коефіцієнт зносу (К _{зн})	0,64	0,67	0,68	0,71	0,72
Коефіцієнт придатності (К _{пр})	0,36	0,33	0,32	0,29	0,28

Узагальнюючи результати аналізу ефективності діяльності підприємства слід звернути увагу на показники використання основних засобів, а саме рівень їх фондоддачі та рентабельності (табл. 3).

За даними таблиці 3 можна зробити висновок, що з 2016 року спостерігається покращення результатів діяльності підприємства. У 2018 році порівняно з 2014 роком чистий дохід від реалізації продукції збільшився майже втричі, підприємство вийшло на прибутковий рівень, про що свідчать показники рентабельності.

Динаміка основних показників ефективності діяльності ПрАТ «ВАВК»

Найменування	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	138109	158463	237888	307527	399069
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	162444	174507	236181	254365	360629
Валовий прибуток, тис. грн	-24335	-16044	1707	53162	38440
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	-42386	-28188	-10317	30444	13256
Витрати на 1 грн реалізованої продукції, коп.	1,18	1,10	0,99	0,83	0,90
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	130204	132758	137533	142897	148936
Фондовіддача, грн/грн	1,06	1,19	1,73	2,15	2,68
Фондомісткість, грн/грн	0,94	0,84	0,58	0,46	0,37
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	-28918	-30159	10444	37002	-395
Рентабельність продукції, %	-14,98	-9,19	0,72	20,90	10,66
Рентабельність продажу, %	-17,62	-10,12	0,72	17,29	9,63
Рентабельність основних засобів (за прибутком від операційної діяльності), %	-32,55	-21,23	-7,50	21,30	8,90

Перевищення темпів зростання чистого доходу (ТЧД = 2,9) над темпами зростання середньорічної вартості основних засобів (ТОЗ = 1,14) привело до зростання фондовіддачі в 2,5 рази. Але в процесі дослідження встановлено, що коефіцієнт фондовіддачі (похідним від якого є показник фондомісткості) створює хибне уявлення про ефективність використання основних засобів (при збитковості операційної діяльності в період 2014–2016 рр. спостерігається позитивна динаміка фондовіддачі). У той же час показник рентабельності основних засобів повністю відповідає зміні прибутку підприємства та більш об'єктивно характеризує ефективність їх використання.

Проте, існуючі підходи до оцінки ефективності використання основних засобів не повною мірою відображають реальний стан відтворювальних процесів, що відбуваються на вітчизняних підприємствах. Вони не враховують інфляційних процесів, переоцінки основних засобів та використання основних засобів, вартість яких повністю амортизована. Тому завданням подальших

досліджень є вивчення стану питання та розробка методичних підходів до оцінки впливу інфляційних процесів на ефективність використання основних засобів підприємств металургійної галузі.

Список використаних джерел

1. Економіка підприємства : підручник / керівник авт. кол. і наук. ред. проф. С.Ф. Покропивний. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ : КНЕУ, 2001. 528 с.
2. Самбурська Н.І. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами : теорія і практика : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2015. 289 с.
3. Підприємницька діяльність та економіка підприємства: навч. посіб. / С.Б. Довбня, Т.Б. Ігнашкіна, А.Б. Педько та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.Б. Довбні. Дніпропетровськ : ЛПА, 2016. 438 с.
4. Статистичний щорічник України за 2018 рік. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 10.03.2020).
5. ПрАТ «ВАВК». URL : <http://www.vaok.pat.ua/> (дата звернення 06.03.2020).

Д.е.н., професор Довбня С.Б
завідувачка кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г.Беня,
Національна Металургійна академія України
м. Дніпро
E-mail: sdov@ua.fm

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ІЄРАРХІЧНИЙ ПІДХІД

Сучасні умови функціонування вітчизняних підприємств характеризуються нестабільністю фінансово-економічного простору та наявністю багатьох факторів негативного впливу. Тому коректна оцінка фінансової стійкості підприємства та підтримка її на належному рівні має

велике значення для функціонування та розвитку суб'єктів господарювання.

Аналіз літературних джерел свідчить про наявність розбіжностей як в тлумаченні, так і в підходах до діагностики фінансової стійкості. Крім того окремі методи діагностики фінансової стійкості не дозволяють зробити однозначні висновки щодо причин, які обумовили недостатній її стан. У зв'язку з цим виникає необхідність використання сукупності методів діагностики або різних методів з урахуванням стану підприємства.

Для проведення комплексної діагностики розроблена ієрархічна система діагностики, яка передбачає наявність чотирьох рівнів. Перший ієрархічний рівень – експрес-діагностика, яка може бути виконана за допомогою найбільш прийнятної для конкретних умов економіко-математичної моделі прогнозування банкрутства (кризового стану) підприємства (Ковальова В.В., Савицької Г.В., Терещенко О.О. та ін.) [1].

Другий ієрархічний рівень – комплексна діагностика фінансової стійкості, яку пропонується виконувати по показниках фінансового стану підприємства, що згруповані в три наступні напрямки: платоспроможність, фінансова незалежність та ефективність діяльності підприємства. Платоспроможність підприємства характеризує його здатність в повному обсязі та своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. Її оцінку, на наш погляд, доцільно проводити з використанням таких показників: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт Бівера, коефіцієнт втрати (відновлення) платоспроможності. Особливої уваги заслуговують останні два індикатори, які дозволяють оцінювати не тільки поточну, а й довгострокову платоспроможність (коефіцієнт Бівера), а також її динаміку (коефіцієнт втрати (відновлення) платоспроможності).

Найбільш важливою характеристикою фінансової стійкості підприємства є рівень його незалежності від зовнішніх джерел фінансування, тобто – фінансова незалежність. Для її оцінки запропоновано використовувати наступні показники: коефіцієнт автономії, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт забезпеченості власними обіговими коштами, коефіцієнт

довгострокового залучення позикових коштів, коефіцієнт просоченості кредиторської заборгованості, співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю.

В межах третього напрямку використовуються показники рентабельності, що всебічно характеризують ефективність виробничої (операційної), інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, зокрема: рентабельність активів (ROA), рентабельність власного капіталу (ROE), рентабельність продажів, рентабельність операційної діяльності і т. ін.

Таким чином, на другому рівні здійснюється всебічна оцінка фінансової стійкості підприємства за допомогою показників, які дозволяють оцінити здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання, рівень залежності від зовнішніх джерел фінансування, що характеризує фінансові ризики його діяльності, а також ефективність діяльності, що є підґрунтям достатньої платоспроможності і фінансової незалежності. Саме тому, ми визначаємо таку оцінку, як комплексну діагностику фінансової стійкості. Вона є дуже важливою для всіх підприємств. Але для тих суб'єктів господарювання, які мають незадовільний стан по результатах експрес-діагностики, вона є обов'язковою.

В той же час фінансові показники не здатні охарактеризувати причини, що обумовили такий рівень фінансової стійкості, і, відповідно, виявити проблеми та розробити заходи щодо їх подолання. У зв'язку з цим на третьому ієрархічному рівні запропоновано використовувати систему збалансованих показників (СЗП).

Традиційна структура системи збалансованих показників, що розроблена Д. Нортоном та Р. Капланом [2] передбачає наявність чотирьох складових: фінансової, клієнтської, внутрішніх бізнес-процесів та кадрової (ми називаємо її «навчання та розвиток»). Відповідно до цієї структури авторами розроблена система показників, що спрямована на досягнення загальної мети – підвищення фінансової стійкості підприємства.

На четвертому рівні визначається інтегральна оцінка фінансової стійкості

підприємства. Графічне зображення ієрархічної системи діагностики фінансової стійкості має вигляд, який представлено на рисунку 1.

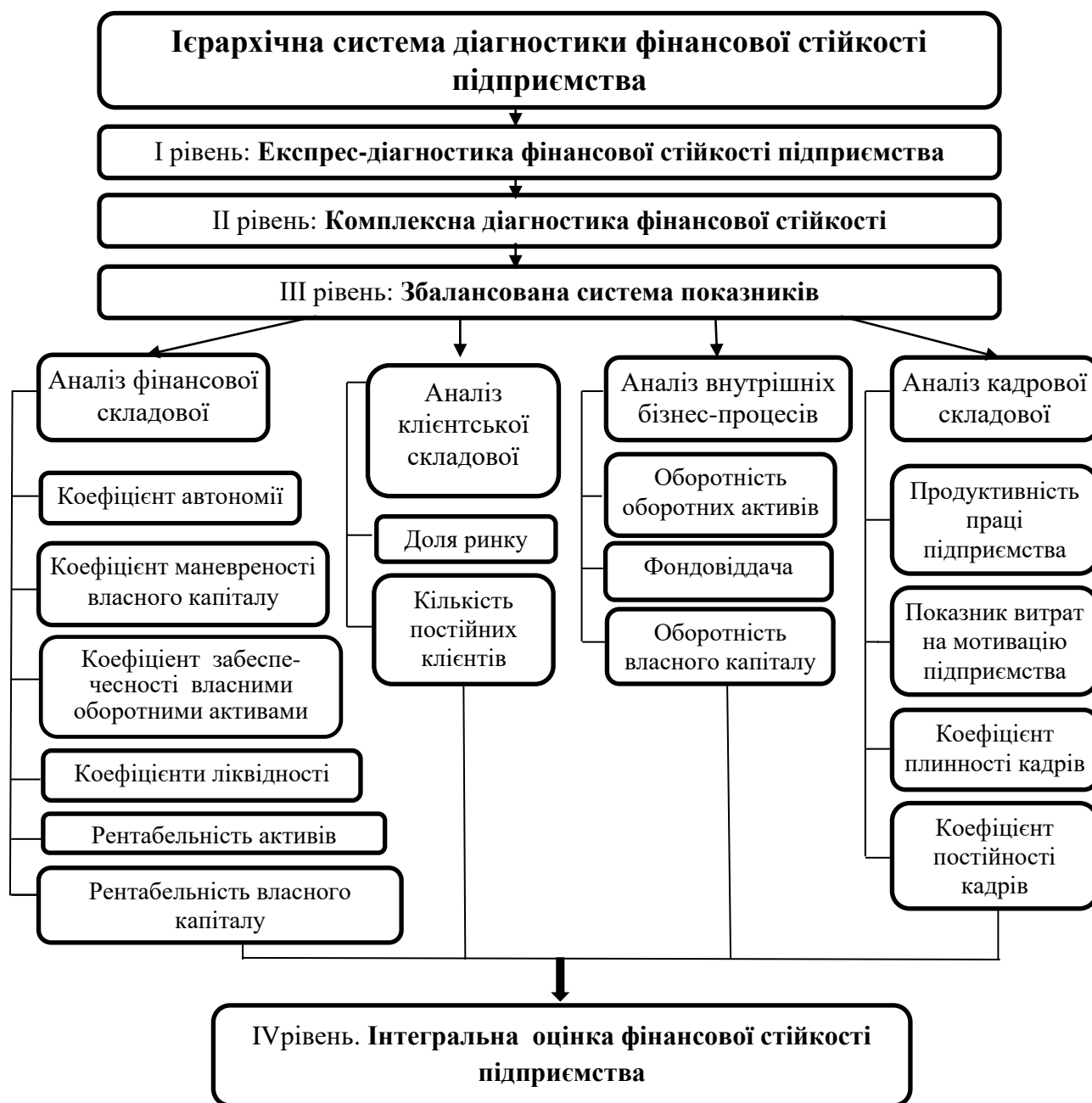

Рис. 1. Ієрархічна система діагностики фінансової стійкості підприємства

Розроблена ієрархічна система оцінки фінансової стійкості, яка передбачає експрес-аналіз, поглиблену оцінку та використання системи збалансованих показників з визначенням інтегральних показників дає можливість виконати діагностику не тільки фінансового стану підприємства, а

й факторів, що його обумовили. Тим самим забезпечується об'єктивна, комплексна оцінка, можливість виявлення «вузьких» місць та обґрунтування доцільних заходів щодо підвищення ефективності роботи підприємства.

Список використаних джерел

1. Довбня С.Б. Теоретичні основи діагностики кризового стану підприємства. Сучасні тенденції функціонування та розвитку підприємств: загрози і виклики: колект. монографія / С.Б. Довбня, О.Є. Єременко. Дніпропетровськ: Ліра, 2016. С. 72 - 85.
2. Каплан Р. Сбалансованная система показателей. От стратегии к действию / Р.Каплан, Д.Нортон.- пер. с англ.- 2-е узд., испр. и доп. – М.: Олимп-Бизнес, 2004. 320 с.

К.е.н., доцент Дорошкевич К.О.

доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,

Іськів О.В.

магістрант кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів

E-mail: kateryna.o.doroshkevych@lpnu.ua

ФОРМУВАННЯ ТАКТИЧНИХ ПІДХОДІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Як відомо, тактика підприємства є логічним продовженням його стратегії, що розробляється на короткострокові періоди часу до року. У межах обраної стратегії інноваційного розвитку підприємства можна сформувати та реалізувати низку тактичних підходів, вибір яких покладається на менеджерів усіх рівнів управління. Як засіб реалізації стратегії у тактичних підходах

передбачається застосування методів менеджменту, різноманітних способів управлінського впливу, використання ресурсів підприємства, знань, умінь, інформації тощо. Важливо зазначити, що при здійсненні тактичних підходів відбувається уточнення стратегії каналами зворотного зв'язку.

Для вибору тактики інноваційного розвитку підприємства на підставі уже сформованої стратегії рекомендуємо використати елементи методу суфіксного дерева. Суфісне дерево – це метод збереження масиву даних у формі дерева, що дозволяє здійснити пошук необхідних повідомлень (інформації), які входять у масив [1]. У літературних джерелах суфісне дерево запропоновано використовувати для прогнозування автомобільної завантаженості комерційних шляхопроводів, моделювання надійності програмного забезпечення (використовується для побудови шаблону графа потоку керування) тощо [2, 3].

Використовуючи елементи методу суфіксного дерева з метою вибору тактичних підходів підприємства в умовах інноваційного розвитку, слід виявити істотні складові стратегії підприємства в умовах інноваційного розвитку (наприклад, атрибути T_1, \dots, T_6). Їх умовно уважатимемо суфіксами, що будуть основою суфіксного дерева стратегії підприємства в умовах інноваційного розвитку. Сумарну кількість атрибутів приймемо за масив даних довжиною n ($n=6$), сутність якого визначає стратегію (T). Далі здійснимо поділ отриманого масиву на суфікси, сумарна кількість яких рівна 6. Таким чином, стратегія підприємства в умовах інноваційного розвитку ($T =$ стратегія підприємства) матиме такі суфікси:

$$T[1..] = T_1, T_2, T_3, T_4, T_5, T_6;$$

$$T[2..] = T_2, T_3, T_4, T_5, T_6;$$

$$T[3..] = T_3, T_4, T_5, T_6;$$

$$T[4..] = T_4, T_5, T_6;$$

$$T[5..] = T_5, T_6;$$

$$T[6..] = T_6.$$

На підставі визначених суфіксів стратегії підприємства в умовах інноваційного розвитку сформуємо суфіксне дерево, яке містить n ($n=6$) листків, кожна із внутрішніх вершин якого містить щонайменше другий степінь (рис. 1). Кожне ребро сформованого суфіксного дерева стратегії підприємства в умовах інноваційного розвитку містить суфікси – складові стратегії, які можна уважати тактичними підходами у його діяльності. Залежно від обраного листка суфіксного дерева ($n=1,2\dots6$), на підприємстві можна здійснити один або низку тактичних підходів задля реалізації стратегії. Знак «\$» поряд із суфіксами на кожному із листків дерева вказує на скінченний перелік тактичних підходів із реалізації стратегії підприємства в умовах інноваційного розвитку.

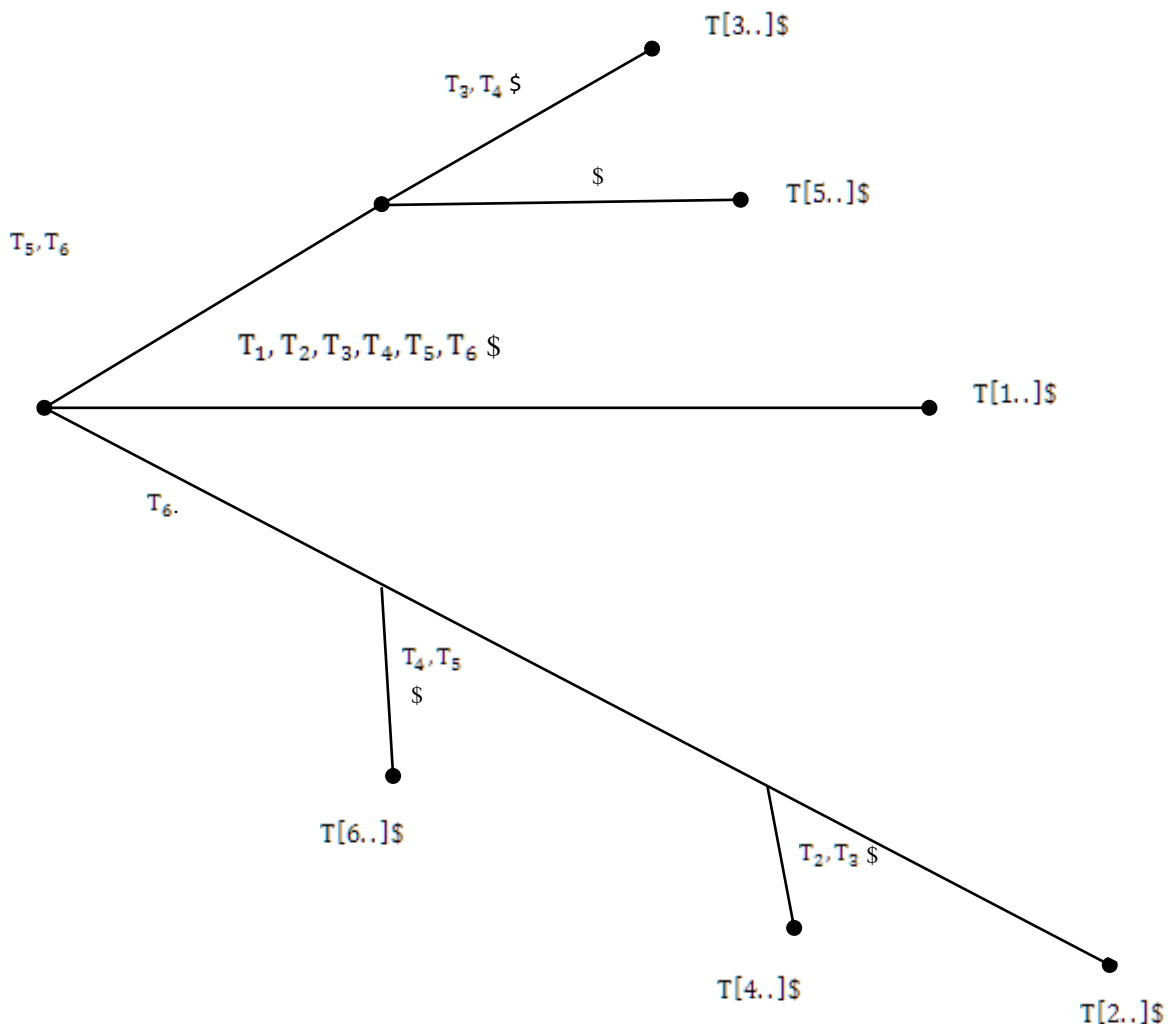

Рис. 1. Суфіксне дерево стратегії підприємства в умовах інноваційного розвитку

Узагальнюючи наведений матеріал, можемо виділити порядок розробки тактичних підходів підприємств в умовах інноваційного розвитку на підставі використання елементів методу суфіксного дерева: визначення атрибутів (характерних рис) обраної стратегії підприємства в умовах інноваційного розвитку та формування на їх основі масиву T ; виявлення суфіксів ($T[i.., n]$) масиву даних довжиною n , сутність якого визначає стратегію підприємства в умовах інноваційного розвитку, тобто масив T ; побудова суфіксного дерева (рис. 1); вибір тактичних підходів підприємства в умовах інноваційного розвитку, рухаючись від кореня суфіксного дерева до будь-якого із його листів, які завершуються знаком $\$$.

Список використаних джерел

1. Weiner P. Linear pattern matching algorithm. 14th Annual IEEE Symposium on Switching and Automata Theory. 1973. pp. 1–11. doi:10.1109/SWAT.1973.13.
2. Трегубенко І. Б., Беляков Д. О. Модифікований метод суфіксного дерева для прогнозування автомобільної завантаженості комерційних шляхопроводів. *Управління розвитком складних систем*. 2015. № 22. 122-127 с.
3. Яковина В., Сердюк П., Нитребич О., Федасюк Д. Використання марковських ланцюгів вищого порядку в задачах моделювання надійності програмного забезпечення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка» Комп'ютерні науки та інформаційні технології*. 2013. № 771. С. 209–213.

*К.е.н., доцент Дуброва Н.П.
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Лисухо І.В.
магістрант кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпро
E-mail: innalysukho15@gmail.com*

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ОБІГОВИХ КОШТІВ

Для безперервного процесу виробництва підприємство повинно мати у розпорядженні необхідну суму обігових коштів. Однак, потрібно оцінити реально необхідні обсяги, адже надлишок або нестача цих коштів можуть призвести до знецінення внаслідок процесів інфляції або до скорочення виробництва та зменшення рівня прибутку.

Для забезпечення платоспроможності підприємства та збільшення прибутку фінансисти повинні на регулярній основі аналізувати фактичні обсяги обігових коштів та порівнювати їх з нормативними, що дасть можливість вчасно виявити нестачу або надлишок власних обігових коштів.

Основними причинами нестачі власних обігових коштів може бути підвищення цін внаслідок інфляційних процесів, використання обігових коштів не за цільовим призначенням; несвоєчасне фінансування приросту нормативу обігових коштів; наявність дебіторської заборгованості тощо. Надлишок власних джерел фінансування може виникнути через перевиконання планового рівня прибутку, розрахунки з бюджетом не в повному обсязі, безоплатне надходження товарно-матеріальних цінностей від інших організацій, розподіл прибутку не на всі напрями, що були передбачені фінансовим планом, тощо [1]. Отже, визначення джерел формування обігових коштів є важливою фінансовою задачею на підприємстві.

У своїх працях вчені-економісти виділяють власні та залучені джерела

фінансування обігових коштів підприємств. Одним із основних завдань ефективного процесу управління на підприємстві є визначення оптимального співвідношення між власними і залученими джерелами, зумовленого особливостями виробничого процесу та підприємницької діяльності суб'єкта господарювання.

До власних ресурсів фінансування підприємства відносять такі:

- статутний капітал (пайові внески засновників, внески іноземних учасників, надходження від емісії цінних паперів);
- відрахування від прибутку;
- цільове фінансування та цільові надходження (з бюджету, галузевих і міжгалузевих позабюджетних фондів);
- приріст постійних пасивів (мінімальна заборгованість із заробітної плати працівникам, відрахування на обов'язкове пенсійне страхування, на соціальне страхування, резерв майбутніх платежів, авансування покупців).

Однак, для ведення прибуткової діяльності та своєчасного здійснення всіх розрахунків на підприємстві не достатньо мати лише власні обігові кошти. Тому, підприємство залучає кошти шляхом отримання короткострокових банківських кредитів, комерційних кредитів та за рахунок кредиторської заборгованості.

Найпоширеніша причина недостатнього обсягу обігових коштів – це наявність на підприємстві значного обсягу дебіторської заборгованості, що з'являється через несвоєчасне оплату контрагентами за відвантажену продукцію або за надані послуги, здійснені роботи. Невиправдана дебіторська заборгованість є іммобілізацією власного капіталу, а перевищення її допустимого рівня може призвести до втрати ліквідності та навіть до призупинення процесу виробництва.

Дієвим способом зниження рівня дебіторської заборгованості є надання знижок за своєчасну оплату продукції. Однак, застосування даного методу є доцільним тільки для постійних покупців при наявності тенденції дотримання ними платіжної дисципліни згідно з визначеними термінами [2].

Нетрадиційним для вітчизняних підприємств є такий спосіб повернення дебіторської заборгованості, як факторинг – продаж дебіторської заборгованості. У своїй монографії «Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики)» професор О.М. Ковалюк розглядає факторинг з точки зору придбання права на стягнення боргів, перепродаж товару і послуг з подальшим одержанням платежів за ними. Можна сказати, що факторинг є видом посередницької діяльності, за якої фірма-посередник (факторингова компанія) за певну плату одержує від підприємства право стягувати і зараховувати належні йому суми грошей від покупців на його рахунок. Водночас посередник кредитує оборотний капітал клієнта, відповідаючи за кредитним і валютним ризиками клієнта [3].

Дебіторська заборгованість враховується до балансу підприємства і підприємство вимушене шукати додаткові джерела залучення коштів. При застосуванні методу факторингу підприємство має змогу отримати фінансування у розмірі 70–90 % від суми заборгованості, закупити новий товар, відвантажити його, або надати нову послугу.

В багатьох зарубіжних країнах поширеним є застосування факторингу. Перевагами факторингу в сучасних умовах є прискорення товарообігу й створення стабільної системи фінансового забезпечення виробничої сфери господарювання. Застосування факторингу надає можливість підприємству перетворити дебіторську заборгованість у реальні кошти, які можуть бути одразу ж направлені на виробничі цілі, що позитивно вплине на розвиток економіки загалом та підприємства.

Отже, від джерел формування обігових коштів залежить ефективність їх використання. Встановлення раціонального співвідношення власних і залучених джерел є одним із ключовим завданням системи управління. Питому вагу у структурі джерел формування складають власні обігові кошти, тому що з їх використанням створюються умови для майнової й оперативної самостійності підприємства. Наявність власних обігових коштів свідчить про ступінь фінансової стійкості підприємства, його місце на фінансовому ринку.

Список використаних джерел

1. Городня Т.А. Діагностика управління обіговим капіталом підприємства // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – С. 109–113. – Вип. 20.2.
2. Бондаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – №4. – С. 40–44.
3. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики): монографія / О.М. Ковалюк. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2002. – 396 с.

*К.т.н., доцент Душина Л.М.
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
к.е.н., доцент Ігнашкіна Т.Б.
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Національна металургійна академія України
м. Дніпро
E-mail: Ljusta@i.ua*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ КХВ ПРАТ «ДМЗ»

Пріоритетним напрямком розвитку підприємства є активізація інвестиційних процесів. При цьому ключову роль відіграє інвестиційна привабливість, зокрема її динамічність – здатність підприємства відповідати вимогам потенційних інвесторів.

Узагальнивши результати огляду наукової літератури, можна стверджувати, що в світовій і вітчизняній практиці використовується велика кількість методик оцінки інвестиційної привабливості підприємств (ПП), які базуються на використанні різних концептуальних підходів, способах аналізу

та інтерпретації результатів та можуть бути згруповані за наступними напрямками [1,2]:

- методики, засновані на оцінці фінансово-господарської діяльності та конкурентоспроможності підприємства;

- методики другої групи використовують поняття інвестиційного потенціалу, інвестиційного ризику і методи оцінки інвестиційних проектів.

- методики, які ґрунтуються на оцінці вартості підприємства.

Однак всі вони мають певні недоліки, а саме: багато методів, що запозичені в іноземних авторів, спрямовані, в основному, на фінансові, а не на реальні інвестиції; запозичені методи, що стосуються саме реальних інвестицій, розроблені для умов стабільної економіки, де чітко проявляється дія всіх економічних законів, і не адаптовані до реальної економічної ситуації України; більшість методів заснована на аналізі безсистемних наборів показників фінансового стану підприємства, тобто носить ретроспективний характер, тоді як інвестора цікавлять результати майбутньої діяльності; багато методів засновано на експертній оцінці і мають характер невизначеності, бо відображають суб'єктивну думку експертів.

На нашу думку, важливим етапом у визначенні інвестиційної привабливості підприємства є вибір показників, які б в достатньому ступені задовольнили і інвесторів, і власників підприємства.

Конкретний набір показників, які формують комплексну оцінку інвестиційної привабливості різниться залежно від мотивів інвестування. Наприклад:

- 1) при диверсифікації бізнесу необхідно провести галузевий аналіз, встановити тенденції розвитку галузі; проаналізувати стратегічну ефективність підприємства; динаміку темпів зростання; динаміку показників фінансової стійкості; ефективність використання ресурсів; фінансові та підприємницькі ризики; конкурентоспроможність компанії;

- 2) за фінансової синергії необхідний аналіз ефективності управління фінансовими ресурсами; фінансової активності; динаміки фінансових резервів;

структури позикового капіталу;

3) при горизонтальній і вертикальній інтеграції існуючого бізнесу необхідний аналіз комплексу показників, що характеризують внутрішнє і зовнішнє середовище.

З огляду на безліч поглядів щодо проблеми оцінки інвестиційної привабливості, об'єднати всі підходи воедино досить складно, але використовуючи компоненти різних методик, визначившись з мотивами і цілями оцінки, розробивши принципи оцінки, можливо сформувати підсумковий інтегральний показник рівня інвестиційної привабливості.

Система показників, яку необхідно використовувати в процесі інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання, повинна характеризувати всі види економічних ресурсів підприємства, таких як:

- фінансові - за напрямками аналізу ліквідності (коефіцієнти абсолютної, термінової, загальної ліквідності), рентабельності (сукупного, власного капіталу, операційної та чистої рентабельності продажів), ділової активності (питома вага власних оборотних коштів в активах, коефіцієнти оборотності власного, основного, оборотного капіталу, виробничих запасів, готової продукції, дебіторської і кредиторської заборгованості), фінансової стійкості підприємства (коефіцієнти фінансової стійкості, автономії, маневреності капіталу, робочого капіталу, забезпечення запасів і витрат власними джерелами формування, показники фінансового левериджу, фінансового ризику);

- матеріальні, які повинні включати показники ефективності використання основних виробничих фондів (коефіцієнти придатності, оновлення основних засобів, фондоддача, фондоозброєність, витрати оборотних коштів на одиницю реалізованої продукції, матеріаломісткість, питома вага матеріальних витрат в їх загальному обсязі та у вартості продукції);

- трудові - питома вага працівників, які закінчили заклади вищої освіти, отримали нову професію, підвищили кваліфікацію в звітному періоді в загальній чисельності працюючих; продуктивність праці одного працівника, питома вага витрат на працю в загальних витратах на виробництво;

- нематеріальні – ділова репутація, імідж підприємства, рівень менеджменту на підприємстві, напрацьовані зв'язки з контрагентами.

Наведені нижче в таблиці 1 показники зможуть об'єктивно та всебічно охарактеризувати фінансовий стан підприємства, використання та стан основних засобів, інвестиційну активність підприємства тощо.

Таблиця 1

Вибірка показників для оцінки ІПП

Показник	Економічний зміст
Коефіцієнт Тобіна	Показує співвідношення вартості капіталу, оціненої фондовим ринком, і ринкової ціни придбання капіталу.
Коефіцієнт реалізації капітальних вкладень	Характеризує ступінь завершеності капітальних вкладень і введення їх в експлуатацію
Ефект інвестиційного важеля	Показує приріст рентабельності інвестицій, що отримується завдяки використанню позикових коштів.
Показник збалансованого зростання К. Уолша	Характеризує забезпеченість інвестицій в оборотний капітал за рахунок чистого прибутку підприємства
Показники фінансової стійкості	Характеризують незалежність підприємства
Показники платоспроможності	Характеризують здатність підприємства погашати боргові зобов'язання
Показники ділової активності	Оцінюють ефективність використання капіталу
Коефіцієнт фізичного зносу	Характеризує стан основних засобів
Коефіцієнт приросту основних засобів	Характеризує рух основних засобів
Коефіцієнт використання виробничої потужності	Характеризує ступінь використання виробничої потужності
Фондовіддача по обсягу виробництва коксу	Є узагальнюючим показником використання основних засобів
Темп зростання фізичного обсягу виробництва коксу	Характеризує результативність виробничої діяльності

Список використаних джерел

1. Донцов С.С. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства за допомогою аналізу надійності його цінних паперів. / С.С. Донцов // Фінансовий менеджмент. – 2003. – №3. – С. 78-84.
2. Кривов'язюк І.В. Теоретичні підходи у визначенні змісту інвестиційної привабливості підприємства / І.В. Кривов'язюк, В. Бучко // Економічні науки. Серія: Економічна теорія та економічна історія. – 2007. – № 7. – С. 220-232.

Дячук В.В.
студентка кафедри обліку і оподаткування,
науковий керівник: к.е.н., доцент Рилєєв С.В.
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
м. Чернівці
E-mail: valeriadiachuk@icloud.com

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

В умовах інтеграції у світовий економічний простір на перше місце в регулюванні господарської діяльності підприємств висувається завдання ефективного управління фінансами, а також оптимізації податкових зобов'язань, заснованих на результатах фінансового та податкового аналізів. Насамперед це стосується податку на прибуток підприємства.

Аналітичні процедури, які становлять базу розробки напрямів оптимізації оподаткування фінансових результатів підприємств, сприяють побудові такої корпоративної політики, яка спрямована на формування управлінських рішень як у поточному періоду, так і на перспективу.

Податок на прибуток суб'єктів господарювання виступає об'єктом як податкового так і фінансового аналізу.

Особливу роль в системі проведення як фінансового, так і податкового аналізу податку на прибуток підприємства, відіграє побудова організаційно-інформаційної моделі, яка включає наступні складові елементи (рис. 1).

Метою аналізу податку на прибуток на рівні підприємства є формування інформаційного забезпечення для обґрунтування управлінських рішень, у межах чинного законодавства, спрямованих на зниження податкового навантаження як в цілому, так і у розрізі зазначеного загальнодержавного податку.

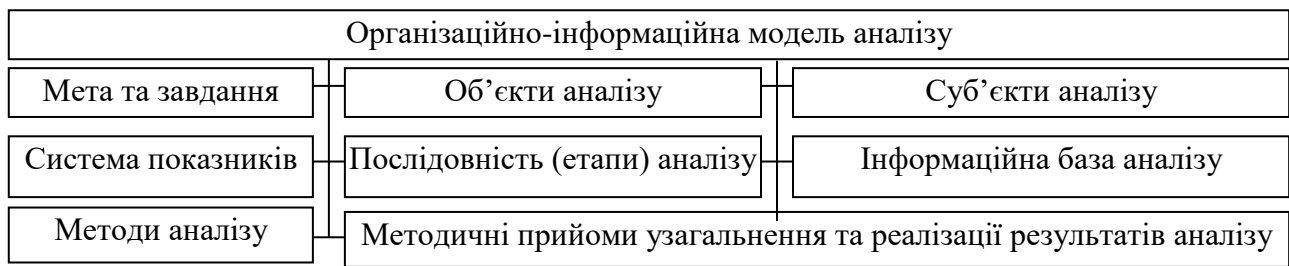

Рис. 1. Основні елементи організаційно-інформаційної моделі аналізу податку на прибуток підприємства [4, с. 68-69]

Особливого значення у реалізації окресленої мети, відіграє вирішення, на відміну від класики фінансового аналізу, наступних завдань податкового аналізу:

- аналіз динаміки та структури податкових зобов'язань щодо податку на прибуток, виявлення причин та факторів, що спричинили їх зміну;
- кількісне вимірювання впливу податкових факторів на формування та зміну фінансових результатів діяльності підприємства;
- аналіз залежності податкових зобов'язань щодо податку на прибуток від зміни масштабів основної діяльності підприємства;
- перспективний (прогнозний) аналіз податкових зобов'язань щодо податку на прибуток підприємства;
- формування показників щодо внутрішнього контролю податкових зобов'язань щодо податку на прибуток та їх оцінка;
- аналіз податкових ризиків, що стосуються безпосередньо податку на прибуток підприємства;
- виявлення резервів зниження податкових витрат та навантаження щодо податку на прибуток підприємства;
- оцінка впливу податкової політики на показники фінансово-економічної діяльності підприємства;
- аналіз ефекту від застосування податкових пільг щодо податку на прибуток;
- аналіз витрат, які пов'язані з виконанням підприємством функцій платника податку на прибуток підприємства.

Враховуючи той факт, що податок на прибуток розраховується за правилами НП(С)БО або МСБО, а також нормами податкового законодавства, то на рис. 2 наведено відповідні об'єкти фінансового та податкового аналізів.

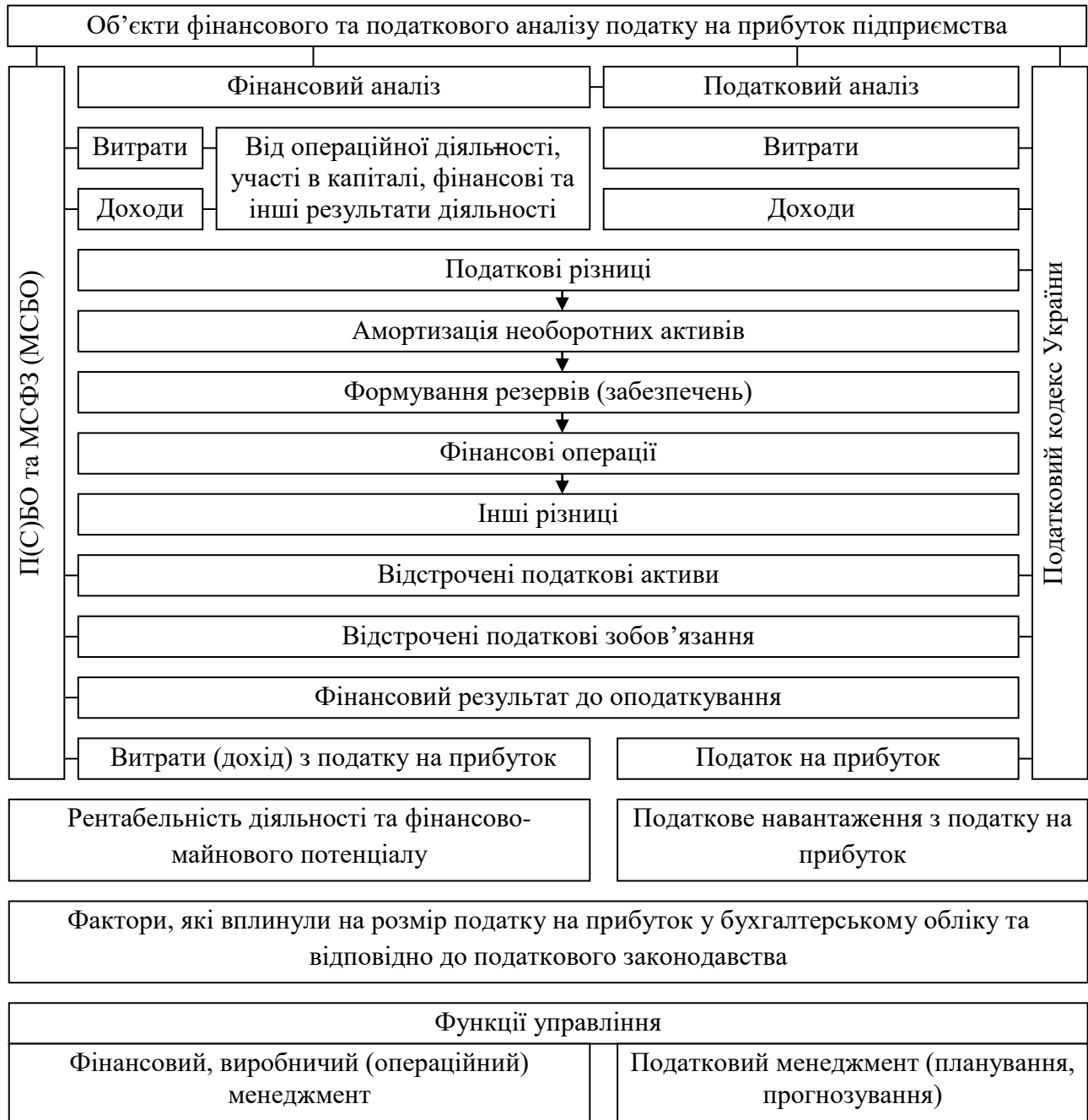

Рис. 2. Основні об'єкти фінансового та податкового аналізу податку на прибуток підприємства [3, с. 97]

Суб'єкти як фінансового так і податного аналізів класично поділяються на зовнішніх та внутрішніх. До зовнішніх, особливо щодо податкових платежів,

відноситься Державна податкова служба України, Державна служба статистики України, конкуренти, кредитори тощо.

Внутрішні суб'єкти аналізу залежать від організаційної структури та розміру підприємства, розподілу обов'язків та повноважень щодо проведення аналітичної роботи, включаючи аналіз податкових платежів в цілому та податку на прибуток зокрема.

Аналіз податку на прибуток супроводжується використанням (розрахунком) абсолютних, відносних та середніх величин. Система відносних величин (коефіцієнтів) та алгоритми їх розрахунку наведено в таблиці 1.

Послідовність (основні напрямки) фінансового та податкового аналізу податку на прибуток підприємства наведено на рисунку 3.

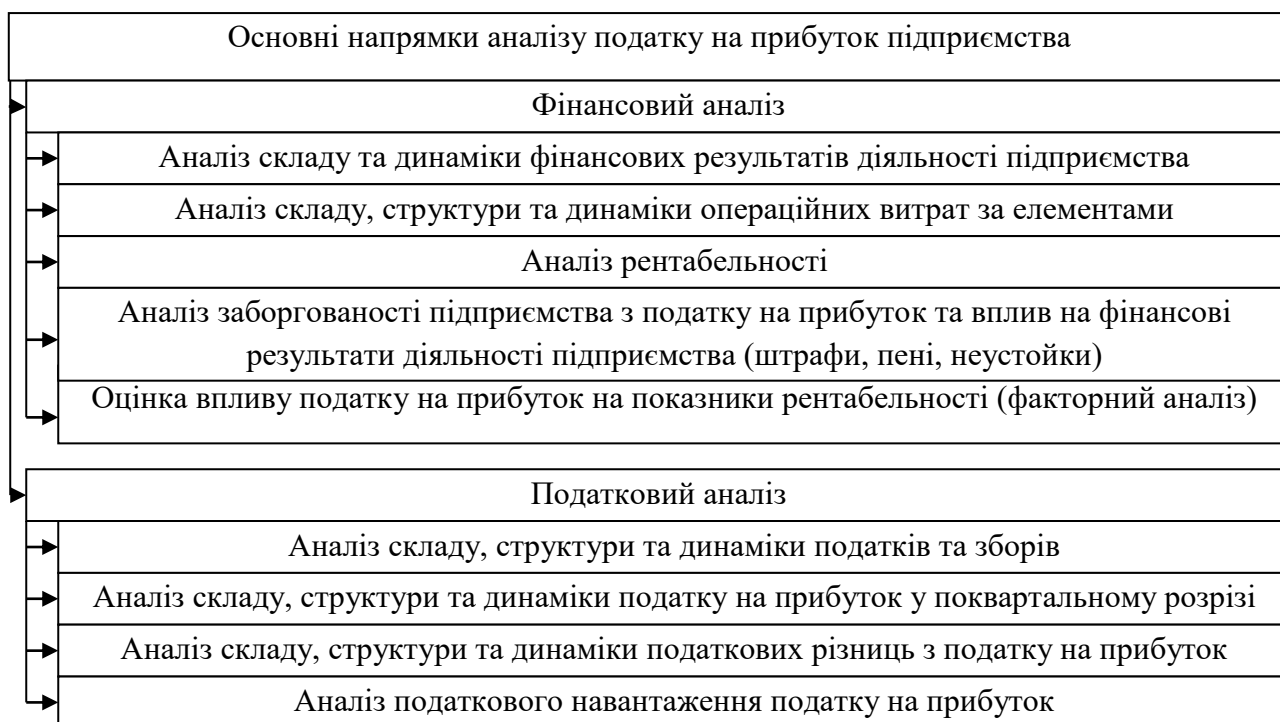

Рис. 3. Напрямки (етапи) аналізу податку на прибуток підприємства

Інформаційне забезпечення аналізу податку на прибуток включає в себе головний елемент – інформаційну базу даних, сформованих за правилами бухгалтерського обліку та податкового законодавства. Використання в аналізі двох самостійних джерел інформації пов'язано з тим фактом, що розрахунок ряду податків здійснюється на базі бухгалтерського обліку (табл. 2).

Система основних коефіцієнтів, які розраховуються при аналізі податку на прибуток підприємства

№ з/п	Показник	Алгоритм розрахунку
1	Рентабельність активів за прибутком до оподаткування	$\frac{\text{Фінансовий результат до оподаткування}}{\text{Середня вартість активів}} * 100\%$
2	Рентабельність активів за чистим прибутком	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня вартість активів}} * 100\%$
3	Рентабельність власного капіталу за прибутком до оподаткування	$\frac{\text{Фінансовий результат до оподаткування}}{\text{Середні залишки власного капіталу}} * 100\%$
4	Рентабельність власного капіталу за чистим прибутком	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середні залишки власного капіталу}} * 100\%$
5	Рентабельність діяльності за прибутком до оподаткування (витратний або доходний підхід)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Сукупні витрати (доходи) підприємства}} * 100\%$
6	Рентабельність діяльності за чистим прибутком (витратний або доходний підхід)	$\frac{\text{Фінансовий результат до оподаткування}}{\text{Сукупні витрати (доходи) підприємства}} * 100\%$
7	Рівень податкового навантаження підприємства за податком на прибуток	$\frac{\text{Витрати (дохід) з податку на прибуток}}{\text{Сукупні доходи підприємства}} * 100\%$
8	Ефективна ставка податку на прибуток	$\frac{\text{Витрати (дохід) з податку на прибуток}}{\text{Фінансовий результат до оподаткування}} * 100\%$
9	Рівень податку на прибуток у загальному обсязі податків підприємства	$\frac{\text{Витрати (дохід) з податку на прибуток}}{\text{Загальний обсяг податків підприємства}} * 100\%$
10	Рівень податку на прибуток у загальному обсязі податків та зборів підприємства	$\frac{\text{Витрати (дохід) з податку на прибуток}}{\text{Загальний обсяг податків та зборів підприємства}} * 100\%$
11	Коефіцієнт податкових різниць з податку на прибуток	$\frac{\text{Різниця, на яку збільшується фінансовий результат}}{\text{Різниця, на яку зменшується фінансовий результат}}$

При проведенні аналізу податку на прибуток можуть бути використані як якісні так і кількісні методи економічного аналізу, а також специфічні методи фінансового та податкового аналізу.

Інформаційна база аналізу податку на прибуток підприємства
та її аналітичні можливості

Джерело	Аналітичні можливості
Баланс (звіт про фінансовий стан), форма №1	1. Оцінка динаміки кредиторської заборгованості з податку на прибуток перед бюджетом (рядок 1621). 2. Визначення питомої ваги заборгованості з податку на прибуток у валюті балансу, у зобов'язаннях та поточних зобов'язаннях підприємства. 3. Аналіз динаміки оборотних активів в цілому та в розрізі поточної дебіторської заборгованості бюджету з податку на прибуток (рядок 1136).
Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), форма № 2	1. Аналіз складу та динаміки доходів та витрат в системі визначення оподаткованого прибутку, податку на прибуток та чистого прибутку підприємства. 2. Оцінка складу та динаміки складових розділу II «Сукупний дохід» в системі визначення іншого сукупного доходу до і після оподаткування, а також податку на прибуток, пов'язаного з іншим сукупним доходом. 3. Аналіз складу, структури та динаміки елементів операційних витрат.
Звіт про рух грошових коштів, форма № 3	1. Аналіз динаміки витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток підприємства (рядок 3116) в системі оцінки руху грошових коштів від операційної діяльності. 2. Аналіз складу та структури руху грошових коштів від операційної діяльності (питома вага оплати зобов'язань з податку на прибуток у сукупних витрачаннях коштів).
Примітки до річної фінансової звітності, форма № 5	Інформація розділів: 1. V «Доходи і витрати» для більш детального аналізу складу, структури та динаміки доходів в витрат, зокрема від операційної діяльності, від участі в капіталі, фінансових та інших. 2. XII «Податок на прибуток» в системі оцінки динаміки поточного податку на прибуток, відстрочених податкових активів та зобов'язань
Інформація за сегментами, форма № 6	Аналіз складу, структури динаміки доходів, витрат, прибутку (збитку) та податку на прибуток в розрізі пріоритетних звітних сегментів (дана форма звітності не є обов'язковою «повного комплекту» фінансової звітності)
Податкова декларація з податку на прибуток підприємства додатки до неї	1. Аналіз динаміки фінансових результатів, різниць, які виникають відповідно до ПКУ, об'єкту оподаткування, податку на прибуток, сум від виправлення помилок тощо. 2. Додаток АМ для аналізу складу, структури та динаміки розрахованої суми амортизації за звітний (податковий) період відповідно до ПКУ в розрізі складових груп основних засобів та нематеріальних активів. 3. Додаток РІ для аналізу складу, структури та динаміки різниць, на які збільшується та зменшується фінансовий результат.
Бізнес-план та аналітика по рахунках 64, 65, 7-9 класів	1. Аналіз складу, структури та динаміки нарахованих та сплачених податків, зборів, платежів до державного та місцевого бюджету. 2. Оцінка складу, структури та динаміки сплати податку на прибуток в розрізі кварталів.
Наказ «Про облікову політику»)	Положення Наказу «Про облікову політику», що стосуються обліку доходів, витрат, податку на прибуток в системі проведення фінансового аналізу, результати якого є основою для податкового планування (менеджменту) на підприємстві

Якісні (неформалізовані) методи засновані на застосуванні логіки, інтуїції та професійного досвіду. До них належать методи експортних оцінок, порівняння, сценаріїв, психологічні та морфологічні методи.

Кількісні (формалізовані) методи засновані на використанні математичних дій та поділяються на класичні, бухгалтерські, статистичні, економіко-математичні тощо [4, с. 92-93].

Серед них у фінансовому та податковому аналізах знайшли своє застосування такі методи, як абсолютні, відносні та середні величини, метод порівнянь, методи факторного, стохастичного аналізів тощо.

Класично, для аналізу фінансових результатів, а отже і для податку на прибуток, може бути використана методика фінансового аналізу – горизонтальний, вертикальний, трендовий, коефіцієнтний аналізи тощо.

У процесі вирішення окремих завдань можуть бути використані інші методи. Зокрема, оцінка трансакційних податкових витрат може бути проведена за допомогою математичної моделі – сітьового графіку робіт, заснованого на візуальному спостереженні етапів робіт за допомогою графів [2, с. 77].

Узагальнення та реалізація результатів проведеного аналізу податку на прибуток безпосередньо залежить від керівництва підприємством в цілому, а також аналітичним напрямком зокрема (таблична форма, висновки, пропозиції, рекомендації тощо).

Послідовна реалізація кожного з окресленого елемента організаційно-інформаційної моделі аналізу податку на прибуток дозволить оптимізувати процес фінансового та податкового менеджменту в системі підвищення ефективності фінансового-господарської діяльності підприємства, а отже і зміцнення його фінансового стану та конкурентних позицій на ринку.

Список використаних джерел

1. Барабаш Н.С., Никонович М.О. Податковий аналіз: зміст та особливості розвитку. *Культура народів Причорномор'я*. 2013. № 256. С. 119-123.

2. Егорова Е.В. Налоговый анализ в организациях : дис. ... канд. эконом. наук: 08.00.12 / Фин. ун-т. Москва, 2014. 140 с.
3. Рилєєв С.В. Податок на прибуток: об'єкт фінансового та податкового аналізу. *Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти* : тези доп. IV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 17-18 жовт.). Херсон, 2019. С. 96–97.
4. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / за ред. Г. В. Митрофанова. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. 301 с.

*К.е.н., доцент Жадан Т.А.
доцент кафедри економічного аналізу та обліку,
Савич В.Ф.
магістрант кафедри економічного аналізу та обліку,
Національний технічний університет «Харківський
політехнічний інститут»
м. Харків
E-mail: v.savich5@gmail.com*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах господарювання прибуток є найважливішим критерієм успішної роботи підприємств і джерелом приросту активів їх власників, тому все більшого значення набуває проблема формування якісного інформаційного забезпечення управлінського процесу.

Для прийняття доцільних та правильних управлінських рішень керівникам і менеджерам підприємства необхідна неупереджена та правдива інформація про діяльність підприємства. Прийняття рішень, які впливають на

поточну діяльність підприємства, в кінцевому підсумку визначає результати діяльності в кінці звітного періоду, визначені за даними бухгалтерського обліку і відображені в фінансовій звітності. Таким чином, обліково-аналітична система є важливим організаційним етапом роботи підприємства. Повноцінна інформаційна база про фінансові результати підприємства в подальшому дає змогу забезпечити якісне управління ними [1].

За січень – вересень 2019 р. фінансовий результат до оподаткування великих та середніх підприємств становив 342,8 млрд. грн прибутку (за січень – вересень 2018 р. – 196,5 млрд. грн прибутку). Прибуток на підприємствах України становив 455 млрд. грн і збільшився на 28,9 % порівняно із січнем – вереснем попереднього року. Частка збиткових підприємств за січень – вересень 2019 р. становила 22,7% (за січень–вересень 2018 р. – 29,6%) [2]. Для подальшого покращення фінансового стану підприємств України необхідно покращити методичні засади організації обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства.

Сучасна система управління підприємством прямо залежить від інформаційного забезпечення про його фінансовий стан та діяльність.

Як зазначає В.П. Пантелєєв, інформаційне забезпечення – це цілеспрямована робота зі збору інформації, її реєстрації, передавання, обробки, узагальнення, зберігання та пошуку суб'єктами контролю з метою використання для управління [3].

Показники результатів діяльності об'єднуються в обліково-аналітичну інформацію, що формується в обліково-аналітичній системі, яка об'єднує роботу бухгалтерії та економічної служби підприємства. Така система повинна містити всю необхідну інформацію для комплексної оцінки діяльності підприємства та прийняття управлінських рішень [4].

Обліково-аналітична система базується на даних бухгалтерського обліку (первинні документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, Головна книга, звітність) і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу та довідкову та інші види інформації. Тому обліково-аналітична

система являє собою збір, опрацювання та оцінку всіх видів інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень на мікро- і макрорівнях [5].

Проте вся інформація повинні відповідати певним вимогам, до яких відносять корисність, достовірність, точність, своєчасність, повнота, доступність, вагомість, відсутність системних помилок. Інформація, призначена управлінському персоналу, проходить декілька етапів. Перший етап являє собою фіксування фактів здійснення операцій, другий - перевірка достовірності інформації та третій – аналіз одержаних даних [1].

Економічним підсумком господарської діяльності є фінансовий результат, який характеризує усі аспекти функціонування підприємства. У зв'язку з цим операції з формування, розподілу та використання фінансових результатів підприємства підлягають управлінню, що забезпечує своєчасність внесення коригувань у господарську діяльність задля уникнення збитків та досягнення бажаного прибутку [4]. Для процесу управління доцільно виділити внутрішній і зовнішній напрям інформації, що забезпечуються окремими видами обліку та аналізу.

З метою удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами на підприємствах доцільно розширити робочі плани рахунків підприємств у розрізі ринків збуту продукції та розробити аналітичні рахунки для собівартості продукції (товарів, робіт, послуг). Таке удосконалення дасть змогу виділити найбільш прибуткові та збиткові ринки збуту, спрогнозувати майбутні обсяги продажів, поліпшити інформаційне забезпечення процесу управління доходами та витратами, розробити стратегію розвитку підприємства в майбутньому [4].

В нестабільних умовах функціонування підприємства, при аналізі бухгалтерської фінансової звітності виникає проблема отримання показників, придатних до порівняння. Така проблема зумовлена підвищеною увагою до процесу вибору облікових принципів, методів та прийомів під час формування

фінансової звітності. Необхідно вдосконалити комплексну методику проведення аналізу фінансових результатів підприємства [4].

Отже, обліково-аналітичного забезпечення є важливим інструментом для підготовки інформації та прийняття на її підставі ефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Ратушна О.П. Обліково-аналітичне забезпечення аналізу результатів діяльності [Електронний ресурс] / О.П. Ратушна // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал – Режим доступу до ресурсу: <http://magazine.faaf.org.ua/oblikovo-analitichne-zabezpechennya-analizu-rezultativ-diyalnosti.html>.
2. Фінансові результати діяльності великих та середніх підприємств за січень–вересень 2019 року [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrstat.gov.ua/express/expr2019/11/161.pdf>.
3. Пантелєєв В.П. Аудит / В.П. Пантелєєв. – Київ: Видавничий дім "Професіонал", 2008. – 158 с.
4. Пасенко Н.С. Організація обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами підприємства / Н.С. Пасенко. // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2017. – №17. – С. 854–859.
5. Тігаренко Г.Б. Методичні підходи для побудови обліково-аналітичної системи з використанням експертних оцінок / Г.Б. Тігаренко, М.Д. Корінько. // Облік і фінанси АПК. – 2010. – №4. – С. 66–69.

*Д.е.н., доцент Кічурчак М.В.
професор кафедри економіки України,
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів
E-mail: Marianna_Kichurchak@ukr.net*

АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ НАДАННЯ СУСПІЛЬНИХ БЛАГ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Упорядкованість надання суспільних благ в контексті реформи децентралізації в Україні передбачає врахування особливостей взаємодії із регіональною економікою і відповідними інститутами на субнаціональному рівні. З огляду на це актуалізується необхідність систематизації аналітичного інструментарію визначення характеру взаємозв'язків між наданням суспільних благ і можливостями регіональних органів влади виконувати свої функції згідно з наявними стандартами у цій сфері.

Виявлення причинно-наслідкових залежностей виробництва, розподілу, обміну і споживання локальних суспільних благ в контексті реформи децентралізації пов'язано з детермінацією механізму надання таких благ на субнаціональному рівні. За своїм змістовим наповненням такий механізм сприяє формуванню системи організованого та цілеспрямованого впливу на розвиток економіки регіону з боку економічних суб'єктів і передбачає розв'язання низки конкретних завдань поліпшення умов побутування місцевої громади за допомогою відповідних методів, форм і важелів [1, с. 101, 105].

З одного боку, модель надання локальних суспільних благ в національній економіці пов'язана з виявленням уподобань через виборчі механізми представницької демократії, референдуми, мітинги, протести, ініціативи некомерційних організацій [2, с. 16, 23]. З іншого боку, ефективність механізму надання таких благ на субнаціональному рівні передбачає збалансування вимог

максимізації сукупного добробуту громади, досягнення позитивних зрушень в економіці регіону і країни загалом та мінімізацію трансакційних витрат. Особливістю механізму надання локальних суспільних благ є те, що в основі його функціонування є неринкові способи акумуляції коштів для їхнього фінансування, що передбачає використання елементів примусу суб'єктів громади здійснювати відповідні внески на їхнє забезпечення.

З огляду на це сформовано ще такий важливий інструментарій надання локальних суспільних благ як інститут державно-приватного партнерства. У системі відповідного економічного механізму надання таких благ об'єднаній територіальній громаді цей інститут націлює на одержання спільних вигод від такої взаємодії, сприяючи виникненню низки синергетичних ефектів. Тому орган місцевого самоврядування, працюючи як агентство з продукування суспільних благ, розбудовує квазіринковий механізм виробництва, до складу якого входять державно-приватне партнерство і зовнішні корпоративні соціальні інвестиції [3, с. 4–5, 7].

У механізмі надання локальних суспільних благ не виключена можливість організації їхнього забезпечення виключно фірмами і домогосподарствами через інститут добровільності, зовнішнім проявом чого є благодійність і волонтерство. На думку, Дж. Андреоні, «...у США наявна обширність участі у благодійності (приблизно 50 % обсягів повернення податків пов'язані із їхнім зменшенням завдяки благодійництву); ...коли уряд приєднується до приватного сектору в наданні суспільних благ, урядові внески не повністю перекривають внески приватного сектору (збільшення на один долар урядових внесків знижує приватне надання на 5–28 центів» [4, с. 58]. В Україні також регламентовано форми і методи приватного надання локальних суспільних благ, причому держава цілеспрямовано стимулює цей процес за допомогою відповідних правових інструментів, що визначають процедуру надання податкових пільг, розвиток системи інформування, організаційно-правові форми здійснення такої діяльності.

Отже, в контексті реформи децентралізації зростає важливість використання дієвого інструментарію надання локальних суспільних благ і розбудови відповідного механізму. В економіці України головними закономірностями формування механізму надання локальних суспільних благ стали: зміни в інституційному забезпеченні процесу їхнього виробництва, що призвело до ухвалення нових і внесення змін до різних нормативно-правових актів, формування нових підходів у роботі регіональних державних інститутів влади і реформування сфери надання таких благ; перебудова сукупності взаємозв'язків і взаємовідносин механізму надання цих благ із відповідними компонентами національної економіки на регіональному рівні, що спричинено переформатуванням процедури організації фіскального обміну, появою альтернативних способів надання суспільних благ, переходом до моделі представницької демократії і розбудовою громадянського суспільства; розбудова багатоканальної системи фінансування надання цих благ на підставі залучення до участі у ньому приватних партнерів, впровадження програмно-цільового бюджетування і розвитку благодійництва. Удосконалення аналітичного інструментарію оцінювання можливостей надання суспільних благ в контексті реформи децентралізації пов'язане із аналізом фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, чинників співпраці на засадах державно-приватного партнерства та можливостей розвитку благодійництва і волонтерства.

Список використаних джерел

1. Кічурчак М. Відтворення суспільних благ в економічній системі України: концептуальні засади теорії та практики: монографія. Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 494 с.
2. Линева Н. К. Особенности локальных общественных благ в транзитивной экономике: автореф. дис. канд. экон. наук : 08.00.01 / Южно-Уральский госуд. ун-тет. Челябинск, 2004. 25 с.
3. Водяненко О. И. Инвестиции в производство общественных благ:

тенденции и особенности развития в России: автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.01 / Саратовский государственный социально-экономический университет. Саратов, 2012. 18 с.

4. Andreoni J. Privately Provided Public Goods in a Large Economy: the Limits of Altruism. *Journal of Public Economics*. 1988. Vol. 35 (1). P. 57–73.

Куткова Є.Д.

магістрант кафедри економічного аналізу та обліку,

д.е.н., доцент Єршова Н.Ю.

професор кафедри економічного аналізу та обліку,

Національний технічний університет «Харківський

політехнічний інститут»

м. Харків

E-mail: iershova.ny@gmail.com

УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Питання теорії та практики аналізу довели, що стан і рівень ефективності використання оборотних активів є наслідком впливу всіх аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства [1, 2]. В економічній літературі дослідженню оборотних активів присвячені численні публікації вчених, що пояснюється значущістю цих ресурсів в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства. У своїх публікаціях Бланк І.О., Лігоненко Л.О., Литвин Б.М., Мних Є.В., Єршова Н.Ю., Шкарабан С.І. та ін. широко висвітлюють методологію аналізу оборотних активів підприємства, в той же час в галузевому аспекті ця тема досі залишається актуальною і продовжує викликати науково-практичний інтерес [3, 4].

Наявність оборотних активів на підприємстві в оптимальному складі і

достатньому обсязі є передумовою забезпечення конкурентоспроможності в умовах ринку та сталого розвитку. Тому, суб'єкти господарювання, націлені на успішне господарювання, обов'язково повинні приділяти особливу увагу ефективному і раціональному управлінню оборотними активами, оскільки від цього залежить загальна економічна ефективність підприємства [1, 4]. Звернемося до статистичних даних (рис. 1).

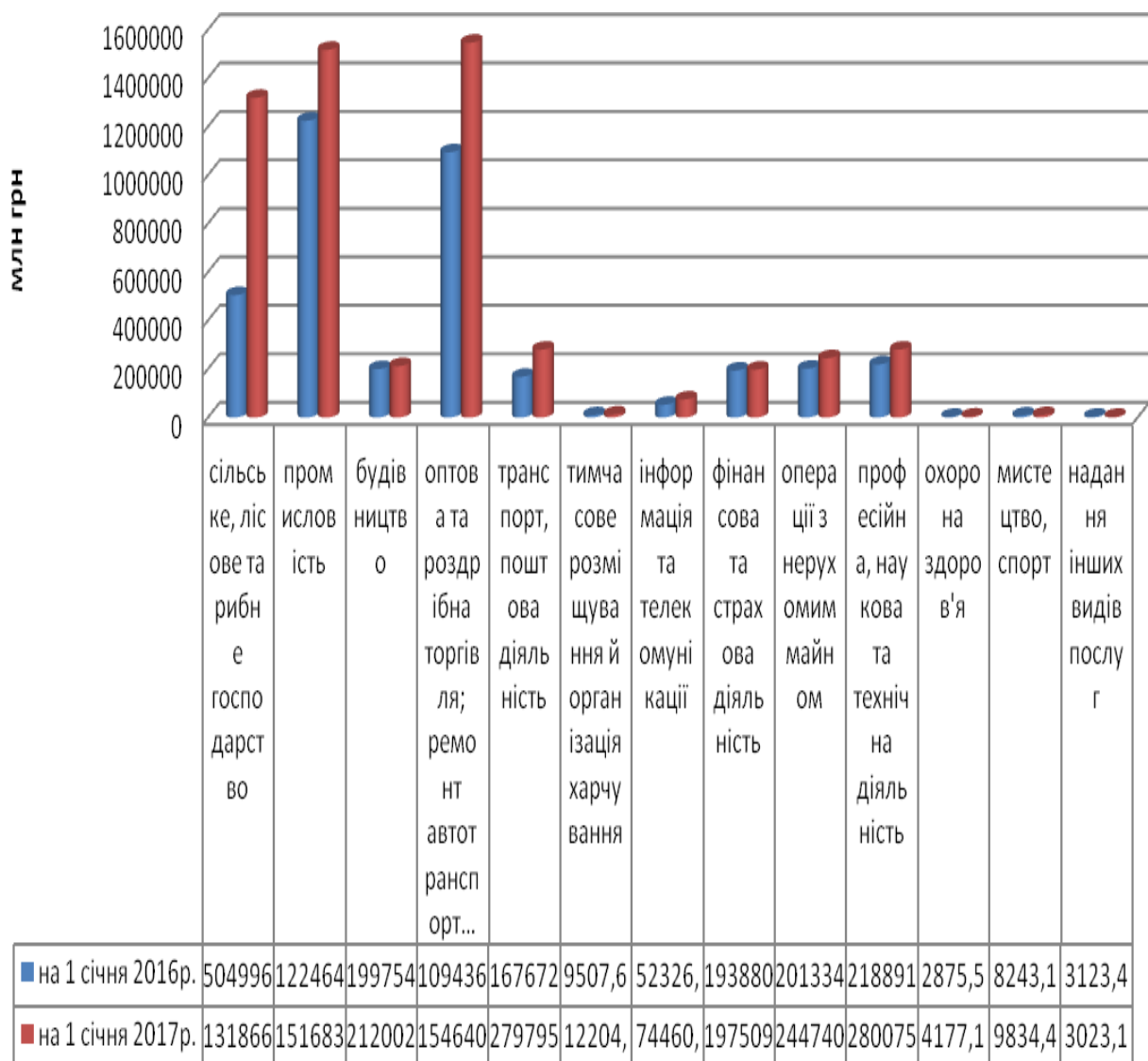

Рис. 1. Оборотні активи підприємств України за видами економічної діяльності [5]

Єршова Н.Ю., Шкарабан С.І. зазначають, що аналіз оборотних активів підприємства передбачає оцінку їх складу, структури і динаміки. Це необхідно для визначення ступеня їх впливу на загальну вартість майна підприємства і отримання попереднього висновку про їх стан на поточний момент. Склад і структуру оборотних активів важливо оцінювати з точки зору ліквідності (рис. 2).

Одним з методів аналізу оборотних активів є факторний аналіз [6]. Визначення впливу факторів на показники ефективності використання оборотних активів проілюструємо на прикладі даних ТОВ «Мастер+».

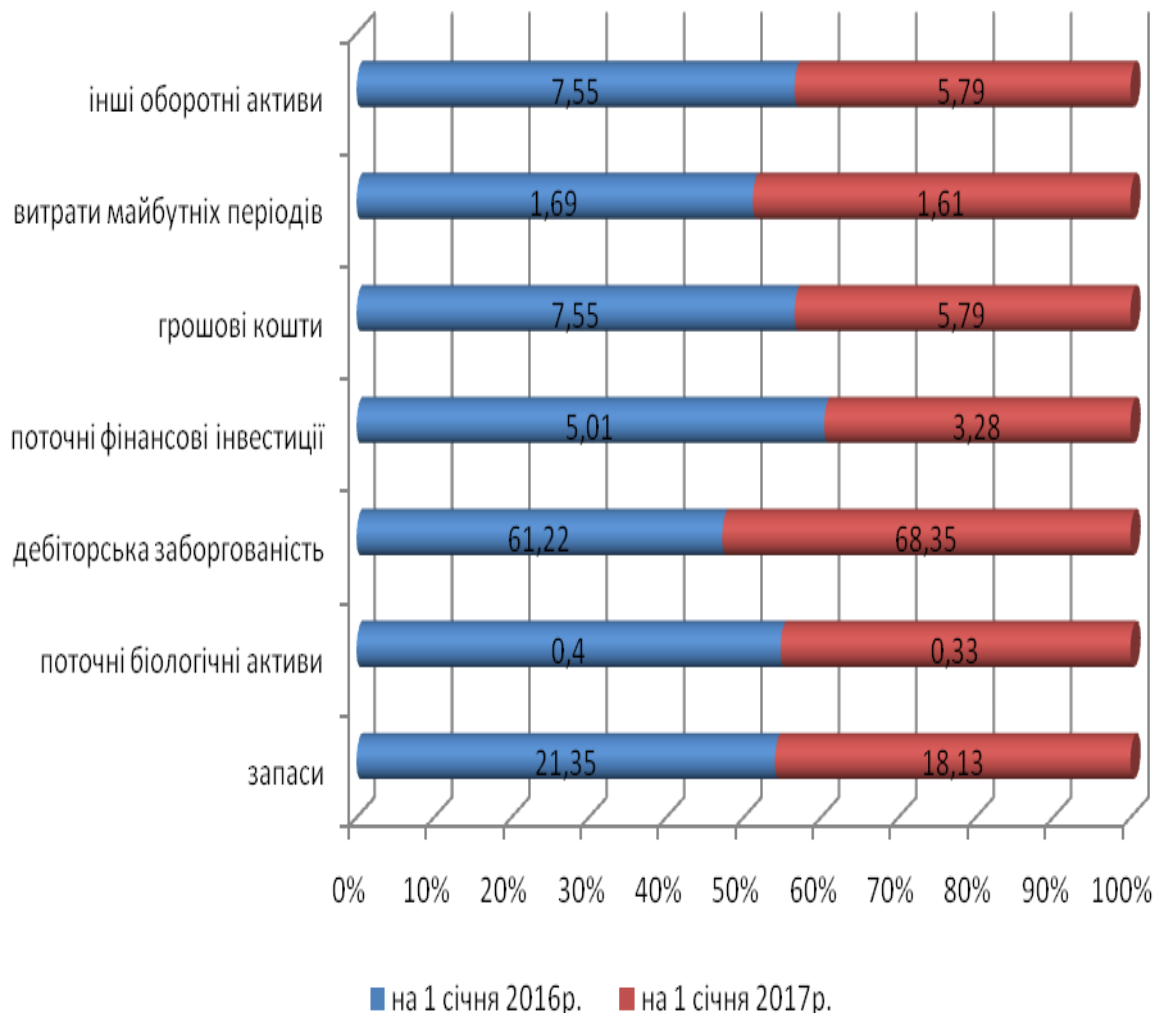

Рис. 2. Динаміка складових оборотних активів підприємств України у 2016-2017 рр. [5]

Допоміжна таблиця (табл. 1) для факторного аналізу коефіцієнта оборотності оборотних активів з урахуванням виявлених резервів дозволяє порівняти фактичні значення, які розраховані на основі фінансової звітності зазначеного підприємства та прогнозних значень (на основі даних прогнозного балансу та звіту про фінансовий стан).

Таблиця 1

Допоміжна таблиця для факторного аналізу коефіцієнта оборотності оборотних активів з урахуванням виявлених резервів

Показники	позн	2019 рік	2020 рік прогноз	зміна
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	Ф2	1388,75	1392,3	3,55
Середньорічна вартість запасів, тис. грн	Ф21	281,55	350,7	69,15
Середньорічна вартість дебіторської заборгованості, тис. грн	Ф22	28,55	22,7	-5,85
Середньорічна вартість кредиторської заборгованості, тис. грн	Кз	0	11,1	11,1
Середньорічна вартість дебіторської заборгованості за розрахунками, тис. грн	Ф23	745,7	550,4	-195,3
Середньорічна величина грошових коштів, тис. грн	Ф24	5,1	13,4	8,3
Середньорічна величина витрат майбутніх періодів, тис. грн	Ф25	5,05	5,05	0
Середньорічна вартість інших оборотних активів, тис. грн	Ф26	322,8	450	127,2
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	С	2140,7	2270,7	130
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	Ф1	2704,2	3110,1	405,9
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	К1	1,95	2,23	0,28
Коефіцієнт оборотності запасів	К2	7,60	6,47	-1,13
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	К3	94,72	137,01	42,29
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	К4	0,00	0,20	0,2

Реалізація методики факторного аналізу представлена у таблиці 2. Розрахунки свідчать про приріст коефіцієнта оборотності оборотних активів на 0,2866.

Актуальними показниками, що розраховуються у процесі аналізу оборотних активів є абсолютне та відносне вивільнення оборотних активів.

Факторний аналіз коефіцієнта оборотності оборотних активів

Фактори							Розрахунок	Величина
Ф1	Ф21	Ф22	Ф23	Ф24	Ф25	Ф26		
2140,7	281,55	28,55	745,7	5,1	5,05	322,8	1,947219	
3110,1	281,55	28,55	745,7	5,1	5,05	322,8	2,239496	0,292277
3110,1	350,7	28,55	745,7	5,1	5,05	322,8	2,133274	-0,10622
3110,1	350,7	22,7	745,7	5,1	5,05	322,8	2,141868	0,008595
3110,1	350,7	22,7	550,4	5,1	5,05	322,8	2,474717	0,332848
3110,1	350,7	22,7	550,4	13,4	5,05	322,8	2,45848	-0,01624
3110,1	350,7	22,7	550,4	13,4	5,05	322,8	2,45848	0
3110,1	350,7	22,7	550,4	13,4	5,05	450	2,233866	-0,2246
Всього зміна К1								0,2866

За допомогою цих показників визначається вплив обсягу реалізації продукції та швидкості обертання оборотних активів на зміну їх розміру (потреби). Абсолютне вивільнення розраховується як:

$$\Delta OA \text{ абс} = (Tob.1 - Tob.0) * ЧВ1 / 365, \quad (1)$$

де $Tob.1$, $Tob.0$ – тривалість обертання оборотних коштів у прогнозованому та звітному роках відповідно, дні; $ЧВ1$ – чиста виручка від реалізації продукції у прогнозованому році, грн.

Відносне вивільнення визначається як:

$$\Delta OA \text{ відн} = (ЧВ1 - ЧВ0) / Коб 0 \quad (2)$$

де $ЧВ1$, $ЧВ 0$ – чиста виручка від реалізації продукції у прогнозованому та звітному роках відповідно, грн; $Коб.0$ – коефіцієнт оборотності оборотних активів у звітному році.

$$\Delta OA \text{ абс} = (50,57 - 51,87) * 3110,1 / 365 = -13,63 \text{ грн};$$

$$\Delta OA \text{ відн} = (3110,1 - 2704,2) / 2,23 = 182,01.$$

Результат розрахунку абсолютного вивільнення показує, наскільки зменшилась потреба в оборотних активах в результаті прискорення їх обертання. Показник відносного вивільнення свідчить про збільшення потреби в оборотних активах у результаті зміни чистої виручки від реалізації продукції.

Процес управління оборотними активами - діяльність трудомістка і вимагає компетентного підходу, при цьому оптимальність прийнятих

управлінських рішень залежить від безлічі факторів, у тому числі, і від якості проведення комплексного економічного аналізу оборотних активів. Важливим резервом зростання оборотності і прибутковості є оптимізація структури оборотних активів на основі методів економічного аналізу. Таким чином, аналітична компонента має стати невід'ємною частиною керуючої підсистеми управління діяльністю підприємства.

Список використаних джерел

1. Єршова Н.Ю. Удосконалення методичного підходу до аналізу оборотних коштів як фактору ефективності діяльності промислового підприємства. URL: <http://archive.kpi.kharkov.ua/files/29348/>.
2. Савицкая Г.В. Проблемные аспекты исчисления показателей эффективности бизнеса. *Журнал исследований по управлению*. 2017. Т. 3. № 3. С. 1–28. URL: <https://naukaru.ru/ru/nauka/article/16027/view>.
3. Бодаренко О.С. Методологічні основи контролю за використанням оборотних активів підприємств. *Інвестиції практика та досвід*. 2008. № 4. С. 40–44.
4. Єршова Н.Ю. Діагностика у системі антикризового управління машинобудівними підприємствами : автореф. дис.. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами. Нац. техн. унів. «Харківський політехнічний інститут». Харків, 2009. 20 с.
5. Статистичний щорічник [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Волошина В.В. Інформаційні основи обліку та контролю поточних активів підприємств. *Економічні науки*. 2014. Вип.. 11 (41). Ч. 2. С. 91-98.

Лозанова К.О.
студентка факультету міжнародної економіки,
к.е.н., доцент Гайдаєнко О.М.
доцент кафедри економічного аналізу,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса
E-mail: samsvip1@ukr.net

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ, СКЛАДУ І СТРУКТУРИ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Належний стан та структура активів підприємства – важлива умова для здійснення комерційної діяльності на сучасному ринку. Її виконання допоможе отримати найбільший з можливих економічних ефектів. Адже у часи жорсткої конкуренції та нестабільного макроекономічного середовища будь-яка помилка в управлінні підприємством може призвести до значних втрат. Майновий стан – одна з найбільш важливих характеристик основної діяльності підприємства. Дана сторона економічної діяльності підприємства зазнає впливу з боку багатьох факторів, у числі яких знаходиться і такий, що визначається співвідношенням між необоротними і оборотними активами підприємства. У економічній літературі немає однозначного визначення, яким повинно бути це співвідношення, оскільки воно формується залежно від галузі, в якій функціонує підприємство, від стану ринку в країні загалом і конкретного ринку продукції, яку виготовляє підприємство, та деяких інших факторів [1].

Аналіз майна (ресурсів) підприємства та джерел їхнього фінансування проводять за допомогою складання агрегованого порівняльного аналітичного балансу. Оцінюючи структуру майна підприємства, разом з проведенням горизонтального аналізу, проводять вертикальний аналіз [3] та аналіз оборотності [5]. Основною метою такого аналізу є виявлення співвідношення між основним та оборотним капіталом, що у свою чергу, дозволить виявити

тенденції у зміні майна підприємства в бік зменшення або збільшення його ліквідності й оборотності. Співвідношення цих ресурсів (необоротних і оборотних активів) повинно відповідати специфіці та виробничій спрямованості підприємства.

Таблиця 1

Аналіз динаміки, складу і структури активів підприємства
ПАТ «Броварський Завод Пластмас» [2]

Види активів	2014	2015	2016	2017 рік		
				На початок року	На кінець року	Зміна за рік
1. Активи – всього	32648	30262	32355	33017	33383	366
2. Необоротні активи	25145	22609	21306	19372	7297	-12075
- у відсотках до всіх активів	77,02	74,71	65,85	58,67	21,86	-36,81
3. Оборотні активи	7399	7582	10978	13574	26015	12441
- у відсотках до всіх активів	22,66	25,05	33,93	41,11	77,93	36,82
3.1. Запаси	4091	3526	4996	5750	6710	960
- у відсотках до оборотних активів	55,29	46,5	45,51	42,36	25,79	-16,57
3.2. Кошти в розрахунках	3017	3061	4851	6852	17462	10610
- у відсотках до оборотних активів	40,78	40,37	44,19	50,48	67,12	16,64
3.3. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	478	364	676	874	1627	753
- у відсотках до оборотних активів	6,4	4,8	6,16	6,44	6,25	-0,19
3.4. Витрати майбутніх періодів	4	0	0	0	0	0
- у відсотках до всіх активів	0,05	0	0	0	0	0
3.5. Інші оборотні активи	45	85	124	133	233	100
- у відсотках до всіх активів	0,6	1,12	1,13	0,98	0,9	-0,08
4. Необоротні активи та групи вибуття	104	71	71	71	71	0
- у відсотках до всіх активів	1,4	0,9	0,64	0,22	0,21	0,01

Протягом досліджуваного періоду активи підприємства зросли на 735 тис. грн. Це відбулося головним чином за рахунок зростання оборотних активів. Так з 2013 по 2014 рр вони зросли на 183 тис. грн, з 2014 по 2015 на 3396 тис.грн, з 2015 по 2017 на 15037 тис.грн. За весь досліджуваний період оборотні активи зросли в 3,5 рази.

Частка оборотних активів у балансі підприємства поступово зростає протягом усього досліджуваного періоду. Так, протягом 2013-2014 роках вона зросла на 2,39%, 2014-2015 на 8,88%. У 2017 відбулося стрімке зростання частки оборотних активів, вона сягнула 77,93% та зросла за рік на 36,82%. Цей факт свідчить про підвищення мобільності активів підприємства.

В свою чергу, оборотні активи збільшилися головним чином за рахунок збільшення коштів у розрахунках. За 5 років їх сума зросла в 5,7 разів, а частка у загальній масі оборотних активів збільшилась на 26,34%. Найбільший темп зростання прийшовся на 2017 рік. Цей факт можна сприйняти як негативний, адже з підприємства виводяться оборотні кошти. Наявна потреба у додаткових дослідженнях цього питання, адже ймовірно частка дебіторів може виявитися неплатоспроможними.

У 2017 році вартість фінансових ресурсів підприємства збільшилась на 366 тис грн, у тому числі за рахунок зменшення необоротних активів на 124441 тис. грн, але зменшилася за рахунок зменшення необоротних активів на 12075 тис. грн, при цьому структура активів змінилася у бік зменшення частки необоротних активів на 38.81%.

В свою чергу оборотні активи зменшилися на 12441 тис.грн за рахунок збільшення коштів в розрахунках, запасів, грошових коштів та поточних фінансових інвестицій, та інших оборотних активів відповідно на 10610, 960, 753, 100 тис, грн.

Протягом досліджуваного періоду спостерігається тенденція зниження частки запасів у оборотних активі, у 2013 році вона становила 55,29%, а вже у 2017 сягнула 25,79%, тобто зменшилася у 2,14 рази. Цей факт свідчить про те, що з фінансової точки зору структура оборотних активів покращилася, тому що

підвисилася їх ліквідність.

Таким чином, аналіз динаміки, складу і структури активів підприємства - важливий напрям підвищення фінансового стану промислових підприємств. Встановлення оптимального співвідношення оборотних коштів у сфері виробництва та обігу має важливе значення для забезпечення грошовими коштами, виконання виробничої програми, а також є одним з основних чинників підвищення ефективності використання активів.

Підприємству «Броварський Завод Пластмас» варто направити свою політику на збереження тенденції підвищення ліквідності, але звернути особливу увагу на стрімкий ріст дебіторської заборгованості.

Список використаних джерел

1. Жук О. Оцінка стану та структури активів підприємства. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. 2016. № 3(31). С. 16-20.
2. Фінансова звітність ПАТ «Броварський Завод Пластмас» URL: <https://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/53655/165/templ> (дата звернення: 9.12.2019).
3. Економічний аналіз. Навч. Посібник. / За ред. Волкової Н.А. Одеса: ОНЕУ, 2015.с. 258 URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5717> (дата звернення: 9.12.2019).
4. Поліщук М.П., Михайленко П.П. Основи підприємницької діяльності Житомир: ЖІТІ, 2000. – 172 с. підприємства URL: <https://buklib.net/books/21872/> (дата звернення: 9.12.2019).
5. Кобилецький В.Р. Коефіцієнт оборотності оборотних активів [Електронний ресурс] Онлайн-журнал «Financial Analysis online» URL: <https://www.finalon.com/slovnik-ekonomichnikh-pokaznikiv/292-oborotnist-oborotnikh-aktiviv> (дата звернення: 9.12.2019).

*К.е.н., доцент Мацьків Г.В.
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет*

м. Львів

E-mail: galkabruk@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Інноваційні процеси у сільському господарстві мають свою специфіку, адже поряд із промисловими засобами виробництва у виробничому процесі активно задіяний рослинний і тваринний потенціал. Крім того, виникає ряд проблем, коли одні витрати прямо відносяться на собівартість, а інші з періодом реалізації понад рік, попередньо відображаються як активи (біологічні активи, нематеріальні активи) і потім списуються на собівартість. До того, ж витрати інноваційної діяльності можуть відображатися як витрати майбутніх періодів з віднесенням у наступних звітних періодах до поточних витрат операційної діяльності [3, с. 29].

Діюча система обліку передбачає різні способи відображення витрат, пов'язаних з інноваційною діяльністю. Так згідно з П(С)БО 16 «Витрати», їх можна зарахувати до числа загальновиробничих витрат у складі тих, що призначені для вдосконалення технології та організації виробництва [5].

Іншим способом обліку інноваційних витрат в сільськогосподарських підприємствах є застосування рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності». Згідно П(С)БО 16 «Витрати», до цієї групи належать витрати на дослідження і розробку. Доцільно детально обґрунтувати поняття «дослідження» і «розробка». Так, згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», йдеться про заплановані підприємством дослідження, які проводяться вперше з метою отримання нових і технічних знань. Під розробкою мається на увазі застосування підприємством результатів досліджень для планування і

проектування нових або вдосконалених приладів, продуктів, процесів, систем або послуг для подальшого виробництва чи використання [6, с.229].

Таке розумінні новацій близьке до того, що стосується аграрної діяльності. Ще однією перевагою другого способу відображення в обліку витрат інноваційної діяльності є те, що всі витрати за рахунком 94 не зараховуються до собівартості продукції, а списуються на рахунок 79 «Фінансові результати» [2, с. 44].

Враховуючи можливість отримання інновацій через виведення нових сортів, доцільно за умови систематичності вести облік інноваційної діяльності на одному із субрахунків рахунка 23 «Виробництво», де протягом періоду вирощування нового виду продукції будуть збиратися всі витрати, що пізніше складатиме собівартість винайденої продукції.

Враховуючи особливості формування і розвитку інноваційного процесу у сільському господарстві доцільно виділити чотири типи інновацій: селекційно-генетичні; техніко-технологічні та виробничі; організаційно-управлінські та економічні; соціально-екологічні. Для більш детального обліку інноваційних процесів необхідно провести їх аналіз в розрізі кожного із чотирьох типів інновацій [4, с. 283].

До селекційно-генетичних інновацій слід віднести нові сорти і гібриди сільськогосподарських рослин, нові породи, типи тварин та птиці (відображення в обліку по дебету рахунків 16 «Довгострокові біологічні активи» і 21 «Поточні біологічні активи»); створення рослин і тварин, стійких до несприятливих факторів навколишнього середовища (відображення в обліку по дебету рахунків 23 «Виробництво» і 15 «Капітальні інвестиції»).

До техніко-технологічних та виробничих інновацій слід віднести витрати на створення нових технологій вирощування сільськогосподарських культур, індустріальні технології у тваринництві (дебет рахунка 12 «Нематеріальні активи»); витрати на добрива та засоби захисту рослин (дебет рахунка 23 «Виробництво»); біологізація і екологізація землеробства (дебет рахунка 23 «Виробництво»); ресурсно-зберігаючі технології виробництва та зберігання

харчових продуктів (дебет рахунка 12 «Нематеріальні активи»).

До організаційно-управлінських та економічних інновацій слід віднести: розвиток кооперації та формування інтегрованих структур; форми технічного обслуговування та забезпечення ресурсами; форми організації, мотивації праці та управління; створення інноваційно-консультативних систем у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності (дебет рахунків 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут»)

До соціально-екологічних інновацій відносять: формування системи кадрів науково-технічного забезпечення АПК; поліпшення умов праці, вирішення проблем охорони здоров'я, освіти та культури трудівників села; оздоровлення та поліпшення якості навколишнього середовища (дебет рахунків 949 «Інші операційні витрати», 92 «Адміністративні витрати»).

Для уникнення розпорошеності витрат інноваційної діяльності в системі рахунків бухгалтерського обліку та систематизації їх пропонуємо використовувати транзитний рахунок 99, який сьогодні не є задіяним в діючому Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу та зобов'язань і господарських операцій.

Назва рахунка 99 «Витрати інноваційної діяльності» буде повністю відповідати специфіці цієї категорії витрат. За дебетом рахунка 99 протягом досліджуваного періоду буде відображатися накопичення інноваційних витрат суб'єкта господарювання, а за кредитом – списання.

Субрахунки до цього рахунка пропонуємо відкривати, виходячи зі специфіки об'єктів інноваційної діяльності, які визначені Законом України «Про інноваційну діяльність», а саме:

- 991 «Витрати на інноваційні програми і проекти»;
- 992 «Витрати на нові знання та інтелектуальні продукти»;
- 993 «Витрати на виробниче обладнання та процеси»;
- 994 «Витрати інфраструктури виробництва і підприємництва»;
- 995 «Витрати на організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного характеру для поліпшення якості виробництва

і (або) соціальної сфери»;

– 996 «Витрати на сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки»;

– 997 «Витрати на товарну продукцію»;

– 998 «Витрати на формування споживчого ринку і збуту товарної продукції».

Таким чином, використання запропонованої методики обліку має сприяти максимальній систематизації інформації про інноваційні витрати підприємства для прийняття ефективних управлінських рішень.

Отже, впровадження дієвих підходів до вирішення облікових проблем сприятиме інноваційному розвитку держави, входженню економіки держави до сучасної моделі розвитку.

Список використаних джерел

1. Грицай О.І. Напрями удосконалення обліку витрат на інноваційні процеси. *Проблеми економіки та менеджменту: Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. № 683. С. 253 – 256.
2. Ільченко О.О. Управління інноваційними витратами на основі системи обліку: таргет-костинг. *Науковий вісник ДАСОА*. 2009. № 1(22) С. 43–46.
3. Кантаєва О. В. Вопросы развития теории и практики учета и анализа инновационной деятельности предприятий. *Бухгалтерский учет и аудит*. 2009. № 4 С. 25–31.
4. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. Львів: Видав. центр Львівського нац. ун-ту. ім. І. Франка, 2001. 608 с.
5. П(С)БО 16 «Витрати» URL: [https:// kodeksy.com.ua/buh/psbo/16.htm](https://kodeksy.com.ua/buh/psbo/16.htm).
6. Пушкар М.С. Метатеорія обліку, або якою повинна стати теорія: монографія. Тернопіль: Карт-бланш. 2007. 359 с.

Павличенко Д.О.

магістрант факультету менеджменту, обліку і інформаційних технологій,

к.е.н., доцент Гайдаєнко О.М.

доцент кафедри економічного аналізу,

Одеський національний економічний університет

м. Одеса

E-mail: samsvip1@ukr.net

РЕГУЛЮВАННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах динамічного ринкового середовища прибутковість підприємства є одним з найголовніших показників, що відображають фінансовий стан підприємства та визначають мету підприємницької діяльності. Метод економічного аналізу реалізується через його науковий апарат, тобто через сукупність прийомів дослідження. Усі прийоми економічного аналізу можна поділити на дві групи: якісні та кількісні [1].

Факторний аналіз відноситься до кількісних аналітичних прийомів і дозволяє визначати вплив окремих факторів на значення результативного показника. Модель «Дюпон» вважається одним з ефективних методів проведення факторного аналізу. Вона була запропонована ще в 1919 році фахівцями однойменної компанії. Система фінансового аналізу «Дюпон» досліджує здатність підприємства ефективно генерувати прибуток, реінвестувати її, збільшувати масштаби своєї діяльності, а також збільшувати привабливість бізнесу для власників. Призначення моделі – визначити фактори, що впливають на ефективність роботи підприємства й оцінити цей вплив. Оскільки існує безліч показників рентабельності, аналітиками цієї фірми обраний один, на їхню думку, найбільш значимий – рентабельність власного капіталу [2].

Оскільки даний показник є індикатором ефективності управління фінансами і прямо залежить від прийнятих рішень щодо основних сфер

діяльності компанії. Основна ідея полягає в тому, щоб представити ключові показники діяльності підприємства у формі факторної моделі з метою виявлення основних причин, що вплинули на зміну того чи іншого показника, визначити темпи економічного зростання компанії, а також виявити ключові напрями управлінських впливів для підвищення ефективності бізнесу [3].

Трьох факторна модель «Дюпон» полягає у використанні коефіцієнта рентабельності власного капіталу (ROE, Return On Equity) як інтегрального показника ефективності діяльності підприємства і представлення її формули у вигляді трьох чинників: рентабельності продажу, оборотності активів і структури власного капіталу. Дані для побудови трьох факторної моделі «Дюпон» для ТОВ «Арікол» наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Дані для побудови трьохфакторної моделі «Дюпон» ТОВ «Арікол»

Показники	Роки			Абсолютне відхилення	
	2016	2017	2018	2017 до 2016	2018 до 2017
1	2	3	4	5	6
1.Чистий прибуток, тис. грн	-27534	1107	8571	28641	7464
2.Виручка від реалізації, тис. грн	146175	214050	274042	67875	59992
3.Активи, тис. грн	83389	11457	149615	-71932	138158
4.Власний капітал, тис. грн	-36873	-36788	25653	85	62441
5.Рентабельність власного капіталу	74,67	-3,01	33,41	-77,68	36,42
6.Рентабельність продажу	-0,188	0,005	0,031	0,194	0,026
7.Коефіцієнт оборотності активів	-0,330	0,097	0,057	0,427	-0,039
8.Коефіцієнт фінансового важелю	-2,262	-0,311	5,832	1,950	6,144

Джерело: розраховано автором на основі [7]

Аналіз даних показав, що ефективність діяльності підприємства визначає рентабельність власного капіталу, а отже й інвестиційну привабливість. Рентабельність продажу – показник фінансової результативності діяльності організації, що показує яку частину виручки організації становить прибуток. У 2017р. та 2018 роках рентабельність продажу зростала відповідно на 19,4 % та 2,6 %, що безумовно є позитивним досягненням.

Коефіцієнт оборотності активів відображає швидкість обороту сукупного

капіталу підприємства, тобто показує, скільки разів за розглянутий період відбувається повний цикл виробництва та обігу, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна одиниця активів. Цей показник характеризує швидкість і ефективність управління активами підприємства, що у першу чергу залежить від розподілу фінансування, тобто при збільшенні питомої ваги мобільних оборотних активів, при чому їх формування має бути переважно за рахунок власного капіталу підприємства, це призведе до збільшення економічних вигід у поточному періоді [5, с.215].

Лише у 2018 році у порівнянні з 2017 відбувалося уповільнення оборотності, тобто за цей операційний період сукупний капітал робить меншу кількість повних циклів обігу, але у попередніх двох роки оборотність прискорювалась, що свідчить про зростання ділової активності підприємства. Фінансовий важіль необхідний для того, щоб співвідносити позиковий та власний капітал, а також виявити його вплив на чистий прибуток підприємства. Варто відзначити, що чим вище частка позик, тим менше складе чистий прибуток, оскільки збільшиться кількість витрат на виплату відсотків. Якщо у компанії високий відсоток позик, її прийнято називати залежною. І навпаки, організація, у якої немає позикового капіталу, вважається фінансово незалежною. Таким чином, роль фінансового важеля полягає у визначенні стійкості та ризикованості бізнесу, а також як інструмент оцінювання ефективності роботи з позиками. Варто враховувати, що рентабельність власного капіталу безпосередньо залежить від важеля [6, с.78].

З урахуванням того, що фінансовий важіль здатний збільшити рентабельність капіталу, він підвищує і акціонерну вартість. Про це свідчить формула Дюпона. Завдяки цьому можна провести оптимізацію структури активів. Варто відзначити, що додаткове збільшення капіталу слід проводити до тих пір, поки важіль буде залишатися позитивним. А він набуде від'ємного значення, як тільки вартість позики перевищить рентабельність власного капіталу. Формула Дюпона чітко відображає значимість цього показника. Варто

також пам'ятати про фінансову стійкість, якщо кількість боргів перевищить необхідний поріг, компанію чекає банкрутство. У 2017 році у порівнянні з 2016 коефіцієнт фінансового важеля збільшився на 1,95. Це є позитивною тенденцією, тому що залучений капітал приносить додатковий прибуток на власний капітал. Зростання цього показника спостерігається також у наступному році і зростає у більшій мірі, ніж у попередньому.

Таким чином, модель «Дюпон» і її модифікації в трьох- і п'ятифакторній формулах дозволяє компанії швидко оцінити ступінь впливу різних чинників на формування показника рентабельності власного капіталу та надати на цій основі науково обґрунтовані економічні рекомендації щодо ідентифікації напрямів та виявлення резервів зростання прибутковості діяльності [8].

Список використаних джерел

1. Болюх М.А. Економічний аналіз: Навч. Посібник. Київ: КНЕУ, 2003.556с.
2. Ковтун Н.В., Столяров Г.С. Загальна теорія статистики: Курс лекцій. К.: Четверта хвиля, 1996. 135с.
3. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: Київ: Центр учбової літератури, 2009. 256 с.
4. Яременко К. В. Використання факторного аналізу в процесі управління прибутковістю підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/6_PNI_2012/Economics/10_101707.doc.htm (дата звернення 21 12.2019).
5. Волкова Н. А., Волчек Р.М., Гайдаєнко О.М та ін. Економічний аналіз: навч. посібник / За ред. Н. А. Волкової. Одеса: ОНЕУ, 2015. 310 с.
6. Плотников Д.В. Оценка рентабельности бизнеса. URL: <http://www.strategies.com.ua/stattirentable.html>. (дата звернення 22 12.2019)
7. Офіційний сайт Держкомстату України. URL: <http://smida.gov.ua>.(дата звернення 18 12.2019).
8. Гайдаєнко О.М., Куленко А. Управління рентабельністю власного капіталу з використанням багатофакторної моделі Дюпона. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7022/1/> (дата звернення 12. 12.2019).

*Д.е.н., доцент Самойлик Ю.В.
професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава
E-mail: iuliia.samoilyk@gmail.com*

КОНСОЛІДОВАНА ЗВІТНІСТЬ ЯК ОЗНАКА АГРОПРОМИСЛОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ РИНКУ

Інститут власності – це один з найважливіших елементів ринкової економічної системи, який є поштовхом до формування конкурентного середовища та ефективного розвитку. Власність поділяється на індивідуальну і колективну, водночас корпоративне підприємство поєднує в собі ці дві форми. Корпорації утворені кількома засновниками шляхом об'єднання їх капіталів. Корпорацією є акціонерне товариство, капітал якого розподілений на акції, що розповсюджуються як всередині підприємства (приватне товариство), так і за його межами (публічне товариство).

Щодо агропромислової інтеграції, то для сільського господарства мало характерною є корпоративна форма власності. Акціонерні товариства створюються у переробній галузі, зокрема у харчовій. У сучасній теорії і практиці в галузі аграрної економіки часто вживається назва «агрохолдинг», яку використовують для характеристики об'єднань підприємств в аграрній сфері із замкнутим циклом виробництва – «сільськогосподарська сировина – переробка – реалізація». Але з точки зору господарського права існує дискусія щодо легітимності назви даної форми інтеграції.

У Законі України «Про холдингові компанії в Україні» прописано, що «холдингове підприємство – це господарське товариство, холдинговим корпоративним пакетом акцій (часток, паїв) якого володіє, користується і розпоряджається холдингова компанія – акціонерне товариство, яке володіє, користується і розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій

(часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств» [4]. Подібне визначення прописано в ст. 126 Господарського Кодексу України: «холдингова компанія – публічне акціонерне товариство, яке володіє, користується, а також розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств (крім пакетів акцій, що перебувають у державній власності)» [1]. При цьому, у Господарському Кодексі визначаються правові засади відповідальності в холдингові компанії – «якщо корпоративне підприємство через дії або бездіяльність холдингової компанії виявиться неплатоспроможним та визнається банкрутом, то холдингова компанія несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями корпоративного підприємства» [1]. Це положення підкреслює взаємозалежність та обмежену самостійність між підприємствами, які входять до складу холдингу.

Таким чином, формування холдингу передбачає створення акціонерного товариства, а більшість агрохолдингів засновуються, як товариства з обмеженою відповідальністю. Але саме корпоратизація дозволить підвищити ефективність функціонування цієї структури, як з точки зору самого підприємства, так і з боку зовнішнього середовища. Поширення акцій дозволить залучити додаткові капітали до підприємств, і з іншого боку забезпечить участь інвесторів (власників акцій) в діяльності підприємства.

Назву «агрохолдинг» доречно вживати до групи компаній, які функціонують в аграрній сфері і включають холдингову (батьківську) компанію і її філії (дочірні компанії); компанія є дочірньою (subsidiary) по відношенню до іншої, якщо ця інша володіє більш ніж половиною номінальної вартості її акціонерного капіталу або має в ній скільки-то акцій і контролює склад ради її директорів; якщо якась компанія має дочірні, а ті в свою чергу теж мають дочірні компанії, всі вони утворюють одну групу; групи компаній повинні мати групові рахунки (group accounts), які зазвичай включають консолідований балансовий звіт і консолідований рахунок прибутків і збитків за всією групою [5]. Складання консолідованої фінансової звітності за міжнародними

стандартами регламентується: МСБО 1 «Подання фінансової звітності»; МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність», особливості складання консолідованої фінансової звітності за національними стандартами регламентуються: НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; НП(с)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» [2]; Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджено норми щодо фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ), а також форми фінансової звітності, які застосовуються починаючи зі звітності за I квартал 2013 року» [3]. В Україні принципи складання консолідованої фінансової звітності розкрито в НП(С)БО 2.

Створення групи підприємств відбувається тоді, коли одне підприємство (материнське) контролює інше підприємство (дочірнє), це можливо: у разі купівлі материнським підприємством більше як половини акцій (часток) у статутному капіталі дочірнього підприємства; у разі отримання контролю (вирішального впливу на фінансову та господарську політику дочірнього підприємства) в інший спосіб, на підставі передбачуваного впливу материнської компанії на діяльність підконтрольних компаній останні в МСФЗ поділяються на асоційовані, дочірні та спільні [2, 5].

Таким чином, наявність консолідованої фінансової звітності є важливою ознакою високого ступеня інтегрованості агропромислових підприємств. Разом з тим, ведення спільної звітності не робить з об'єднання корпорацію або холдинг. Розвиток корпоративного управління в агропромисловому комплексі має низку переваг, зокрема: широке залучення капіталів формування інституту власності на селі, стимулювання працівників через їх участь в прибутках, збільшення вартості підприємства, залучення пайовиків у вигляді акціонерів. При цьому основні причини незначного поширення корпоративної власності в агропромисловому комплексі і зокрема в сільському господарстві пов'язані з

особливостями управління в даному секторі економіки і полягають в складнощях створення в порівнянні з такими формами, як товариство з обмеженою відповідальністю, приватне підприємство тощо; значному статутному капіталі; особливості сільського господарства, пов'язаних з використанням землі; існування недосконалого механізму відносин щодо використанню, присвоєння і розпорядження паями; складності управління корпорацією; посиленому контролю з боку акціонерів.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 1.03.2020).
2. Основні принципи, методика та проблеми складання консолідованої фінансової звітності за МСФЗ. «Вісник МСФЗ» в Україні №17, 04 серпня 2015. веб-сайт. URL: <https://product.ligazakon.ua/osnovni-principi-metodika-ta-problemi-skladannya-konsolidovano%D1%97-finansovo%D1%97-zvitnosti-zamsfz/> (дата звернення: 1.03.2020).
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. База даних «Законодавство України» / Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 1.03.2020).
4. Про холдингові компанії в Україні: Закон України від 15.03.2006 р. №3528-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3528-15> (дата звернення: 1.03.2020).
5. Финансы. Толковый словарь. 2-е изд. М.: «ИНФРА-М», Издательство «Весь Мир». Брайен Батлер, Брайен Джонсон, Грэм Сидуэл и др. Общая редакция: д.э.н. Осадчая И.М. 2000. веб-сайт. URL: http://dic.academic.ru/dic.nsf/fin_enc/33812 (дата звернення: 1.03.2020).

*К.е.н., доцент Семенова Т.В.
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Бєня,
Кравченко С.О.
магістрант кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Бєня,
Національна металургійна академія України
м. Дніпро
E-mail: semtv1@bigmir.net*

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Рішення щодо формування потенціалу орієнтовані на майбутнє і тому базуються на попередніх умовах розвитку релевантних факторів, тобто певних передумовах. Особливе значення мають передумови, які визначаються потребами клієнтів і впливають на якість «виходу», пріоритет якого в процесі формування потенціалу не підлягає сумніву. Крім того, дуже важливі передумови, пов'язані з конкурентами, тому що економічний потенціал підприємства втрачає свою цінність саме під їх тиском. Також повинні бути враховані і внутрішні передумови, пов'язані з загальноприйнятими настановами всередині підприємства.

Отже, структурна модель формування потенціалу підприємства показує, що потенціал будь-якого рівня виникає як результат взаємодії ресурсів, які його забезпечують, і компетенцій.

Для визначення потенціалу підприємства як об'єкта дослідження економічної науки необхідно зупинитися на теоретичних підходах до визначення категорії економічного та ресурсного потенціалу в дослідженнях вітчизняних і закордонних учених-економістів. На сьогоднішній день існує безліч різних визначень і трактувань понять «потенціал», «ресурси», «ресурсний потенціал». Необхідно зупинитися на уточненні поняття потенціал.

Потенціал підприємства як об'єкт вивчення є новим поняттям, тому на

теперішній час не існує загальноприйнятого його визначення. В загальному сенсі, потенціал підприємства можна визначити як сукупність його ресурсів та компетенцій, які можуть бути використані для досягнення цілей підприємства. Потенціал підприємства – це складна, динамічна система, яка має свої закономірності розвитку, від уміння використати яких вирішальною мірою залежить ефективність економіки, темпи та якості її зростання [1].

Сутність економічного потенціалу підприємства некоректно ототожнювати з поняттям ресурсного потенціалу. Ресурсний потенціал, на нашу думку, є головною складовою економічного потенціалу підприємства, являє собою систему різних видів ресурсів. При цьому він визначається не просто кількістю і якістю ресурсів, які є в розпорядженні підприємств в даний момент, а й їх оптимальним співвідношенням, відповідністю і величини, і складу потребам вирішуваних завдань.

При з'єднанні складових економічного потенціалу має місце синергічний ефект, тобто зростання ефективності діяльності за рахунок так званого системного ефекту – емерджентної. Синергічний ефект посилюється за рахунок поєднання у складі потенціалу об'єктивних та суб'єктивних складових [2].

Довгий час у вітчизняній економічній науці економічний потенціал підприємства ототожнювався з масштабом діяльності об'єкта, а для його характеристики використовувалися поняття розмір підприємства та його виробнича потужність. При цьому під розміром розумілися: виробнича площа, кількість робочих місць, загальна чисельність персоналу, обсяг продукції, сумарна вартість основних засобів, а під потужністю – обсяг продукції в натуральному вимірі. Однак і розмір, і потужність, дають лише орієнтоване уявлення про можливості підприємства, тому що:

- виступають характеристиками, які не знаходяться в прямому взаємозв'язку з умовами й інтенсивністю використання ресурсів підприємства за призначенням;

- не відбивають ступінь ефективності використання ресурсів для оптимізації можливостей підприємства.

Різноманіття підходів до розуміння сутності потенціалу підприємства дозволяє вважати його багаторівневим і багатоаспектним поняттям, зміст якого розкривається у всьому комплексі його проявів.

В загальному вигляді процес оцінки економічного потенціалу підприємства складається з наступних етапів [3]:

1. Визначення мети оцінки потенціалу (обґрунтування претензій на зовнішні інвестиційні ресурси, виявлення резервів економічного зростання, інші цілі поточного управління).

2. Вибір групи підприємств-конкурентів з урахуванням можливостей отримання необхідної первинної інформація для цілей оцінки економічного потенціалу.

3. Визначення груп ключових показників конкурентоспроможності, які підлягають оцінюванню (групування доцільно здійснювати за складовими потенціалу підприємства, а саме: показники маркетингового потенціалу, виробничого, фінансового, інноваційного, кадрового, організаційної структури управління тощо).

4. Розрахунок одиничних, групових, інтегральних показників економічного потенціалу для кожного підприємства.

5. Обґрунтування висновку про рівень економічного потенціалу об'єкта оцінки та розробка заходів, спрямованих на поліпшення або утримання конкурентних позицій.

Комплексний характер поняття конкурентоспроможності потенціалу обумовлює необхідність обґрунтування системи індикаторів (критеріїв), які можуть розглядатися як ключові показники конкурентоспроможності та охоплюють найбільш важливі аспекти якості та ефективності використання потенціалу підприємства.

Для оцінки конкурентоспроможності економічного потенціалу нами пропонується один з поширених матричних методів – метод балів [4]. Його застосування передбачає виконання наступних етапів:

1. Формування матриці вихідних оціночних показників, до складу якої

входять m ключових показників конкурентоспроможності для n об'єктів. Кожен i -й показник на j -му об'єкті задається величиною відповідного коефіцієнта. У результаті одержуємо матрицю, рядки якої характеризують аспекти конкурентоспроможності об'єкта за m різними показниками.

2. Ранжирування оціночних показників за ступенем вагомості. Результатом цього етапу є побудова деякого вектору. У вітчизняній аналітичній практиці вагомість показників прийнято визначати експертним шляхом з урахуванням уявлення про важливість того чи іншого показника саме для оцінки конкурентоспроможності об'єкта.

Конкурентоспроможність потенціалу підприємств визначається за наступними блоками:

1) управління підприємством (цілі і стратегія, система мотивації, загальні цінності);

2) виробництво (стан і рівень використання виробничих потужностей, гнучкість виробничих ліній, якість організації виробництва, стан НДДКР);

3) маркетинг (планування, організація та контроль збуту, ступінь охоплення, умови оплати, пряма реклама продукції, участь у виставках);

4) кадри (вікова структура, рівень освіти, кваліфікація);

5) продукт (якість, ціна, технічні параметри, надійність і гарантійний строк, повнота технічного сервісу, забезпечення запчастинами, строк служби, унікальність, патент, торгова марка, упаковка);

6) фінанси (частка власного капіталу, фінансовий баланс, можливість отримання кредиту).

Далі визначається середній показник, множиться на питому вагу і підсумовується по групі. Аналогічним чином обробляються експертні оцінки підприємств-конкурентів і результати обробки зводяться в таблицю, за допомогою якої проводиться порівняння отриманих результатів. Загальний показник конкурентоспроможності потенціалу підприємства буде дорівнювати середньостатистичній сумі зважених числових показників по кожній із груп.

3. Побудова вектору, який складається з максимальних значень за кожним

з m показників. Цей вектор становить додатковий рядок чисел – показників підприємства-еталона.

4. Складання нормалізованої матриці шляхом стандартизації показників вихідної матриці відносно відповідного показника еталонного підприємства.

Слід зазначити, що стандартизація дозволяє уникнути неявного ранжирування показників, коли мала варіація окремого показника може вплинути на результати оцінки.

5. Розрахунок балів, отриманих підприємствами за певним оціночним показником шляхом порівняння їх фактичних значень з найкращими в даній сукупності.

6. Отримання узагальненої бальної оцінки конкурентоспроможності та ранжирування підприємств у порядку зростання інтегрального показника.

Застосування запропонованого методу дозволяє не тільки визначити основних конкурентів та місце в конкурентній боротьбі підприємства, яке оцінюється (за критерієм максимуму набраних балів), а й кількісно оцінити відставання від найбільш конкурентоспроможного підприємства.

Список використаних джерел

1. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навчальний посібник. Харків : ХДУХТ, 2004. 287 с.
2. Мазур И.И., Шапиро В.Д., Ольдерогге Н.Г. Управление проектами: учебное пособие для вузов. Москва : ЗАО «Издательство «Экономика», 2001. 574 с.
3. Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2003. 316 с.
4. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия: монография. Сумы : Университетская книга, 2002. 310 с.

*К.е.н., доцент Тютюнник С.В.
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
к.е.н., доцент Тютюнник Ю.М.
професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень,
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава
E-mail: tyutyunnik.sveta@ukr.net*

АНАЛІЗ ГЕОГРАФІЧНОЇ СТРУКТУРИ ІМПОРТУ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ

Одним із головних чинників конкурентоспроможності національної економіки є розвиток зовнішньоторговельної сфери. У даний час в Україні спостерігаються суттєві зміни у зовнішньоекономічній діяльності, що впливає на рівень економіки країни.

Динаміка зовнішньої торгівлі товарами в цілому визначається інтенсивністю міжнародних торгових зв'язків України. Сучасне політичне та економічне становище України є складним, зважаючи на зовнішні та внутрішні чинники, зокрема на такі, як геополітична ситуація, погіршення кон'юнктури на традиційних для українських товарів зовнішніх ринках, пасивна позиція влади щодо вироблення стратегії розвитку конкурентоспроможного експортоорієнтованого національного виробництва, що в цілому зумовлює зміну динаміки та структури зовнішньої торгівлі товарами [2, с. 20].

У структурі зовнішньої торгівлі України частка товарів становить понад 80 %, решту займають послуги.

Аналіз тенденцій розвитку міжнародної (зовнішньої) торгівлі базується на оцінці показників експорту, імпорту та зовнішньоторговельного обороту. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», імпорт (імпорт товарів) – купівля (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів з ввезенням або без ввезення цих

товарів на територію України, включаючи купівлю товарів, призначених для власного споживання установами та організаціями України, розташованими за її межами [1]. Розглянемо основну географічну структуру імпорту товарів в Україні за 2018-2019 рр. (табл. 1, рис. 1).

Таблиця 1

Географічна структура імпорту товарів в Україні у 2018-2019 рр.¹

Країна	2018 р.		2019 р.		Відхилення (+,-) 2019 р. від 2018 р.		
	тис. дол. США	у % до підсумку	тис. дол. США	у % до підсумку	тис. дол. США	в. п.	у %
Усього	57187578,0	100,0	60783662,3	100,0	+3596084,3	-	+6,3
у т. ч.							
Білорусь	3786929,0	6,6	3752171,9	6,2	-34757,1	-0,4	-1,0
Італія	2033022,5	3,6	2074744,4	3,4	+41721,9	-0,2	+2,1
Китай	7608356,0	13,3	9195634,0	15,1	+1587278,0	+1,8	+20,9
Німеччина	5983348,8	10,5	5991518,9	9,9	+8170,1	-0,6	+0,1
Польща	3641921,5	6,4	4102572,3	6,7	+460650,8	+0,3	+12,6
Російська Федерація	8090391,3	14,1	6986202,1	11,5	-1104189,2	-2,6	-13,6
США	2962372,5	5,2	3284185,5	5,4	+321813,0	+0,2	+10,9
Туреччина	1714301,8	3,0	2354738,2	3,9	+640436,4	+0,9	+37,4
Угорщина	1260239,9	2,2	1241628,8	2,0	-18611,1	-0,2	-1,5
Франція	1480571,5	2,6	1652790,6	2,7	+172219,1	+0,1	+11,6
Чехія	1034786,6	1,8	1165505,0	1,9	+130718,4	+0,1	+12,6
Швейцарія	1644924,6	2,9	1603613,9	2,6	-41310,7	-0,3	-2,5

¹Розраховано за даними Державної служби статистики України

Проведений аналіз географічної структури імпорту товарів показав, що в 2018 р. частка імпорту з Російської Федерації становила 7,7 %, Китаю – 13,3 %, Німеччини – 10,5 %, Білорусі – 6,6 %, Польщі – 6,4 %, США – 5,2 %, Італії – 3,6 %. Під впливом політичного та економічного становища у 2019 р. спостерігалися зміни у географічній структурі імпорту товарів порівняно з 2018 р. Так, зокрема, на першому місці стала частка імпорту з Китаю – 15,1 %, Російської Федерації – 11,5 %, Німеччини – 9,9 %, Польщі – 6,7 %, Білорусі – 6,2 %, США – 5,4 %, Туреччини – 3,9 %.

У 2018 р. обсяг імпорту України становив 57187578,0 тис. дол. США, а в 2019 р. він збільшився до 60783662,3 тис. дол. США (на 3596084,3 тис. дол.

США, або 6,3 %). Тобто, упродовж 2018-2019 рр. спостерігалось збільшення обсягів імпорту товарів в Україну та мало місце негативне сальдо зовнішньої торгівлі України (у 2018-2019 рр. відповідно 9852591,0 і 10723326,8 тис. дол. США).

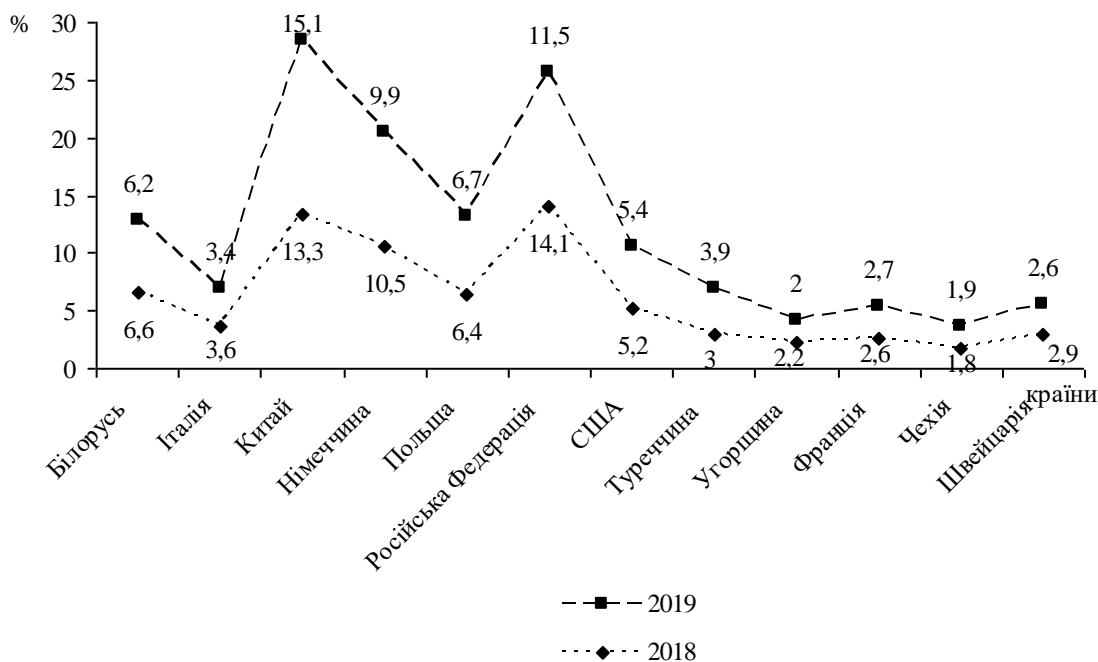

Рис. 1. Динаміка частки країн в структурі імпорту України за 2018-2019 рр.

Для скорочення обсягів імпорту та з метою оптимізації його товарної структури важливим напрямом є стимулювання розвитку вітчизняного виробництва, розробка заходів щодо раціоналізації енерго- та матеріалоспоживання, використання альтернативних енергоносіїв (сонячної, вітрової енергії тощо).

Список використаних джерел

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 р. №959-ХІІ /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення 10.03.2020).
2. Стрембіцька Л.Л. Сучасні тенденції та перспективи розвитку торгівлі України товарами. *Економічні горизонти*. 2018. №1(4). 19-27.

К.е.н., доцент Фарат О.В.

*доцент кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів,
Національний університет «Львівська політехніка»*

м. Львів

E-mail: farat_o@ukr.net

ВПЛИВ ЗАКОНІВ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НА МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВНУТРІШНІХ РЕЗЕРВІВ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ

В сьогоденних умовах узгодження інтересів суб'єктів ринку відбувається виключно за участю механізмів державного управління економікою. Кожна з країн демонструє різну результативність державного втручання у економічні процеси, що викликано низкою об'єктивних і суб'єктивних обставин, а саме: національними традиціями, історичним спадком, регіональними умовами, соціокультурними особливостями, геополітичними тенденціями тощо.

Базуючись на економічній сутності вказаних економічних законів є підстави стверджувати, що закони сектору попиту є визначальними у прийнятті суб'єктами підприємництва стратегічних рішень щодо вибору векторів розвитку і форм функціонування.

Закони сектору пропозиції – це ті закони, із урахуванням яких обирається конкретна тактика ринкової поведінки господарюючого суб'єкта. У свою чергу, закони розвитку економічної організації є законами, які в межах окремого господарюючого суб'єкта або в межах певного підприємницького об'єднання є орієнтирами, врахування яких уможливорює отримання очікуваних додатних економічних результатів упродовж певного визначеного періоду часу. У відповідності до закону конкуренції боротьба між суб'єктами господарювання ведеться на усіх рівнях управління, між усіма суб'єктами, які мають конфліктуючі інтереси за доступ до ресурсів, за їхню ціну, за умови праці, за контроль над активами тощо. Під час конкурентної боротьби товаровиробники

змушені знижувати індивідуальну вартість готової продукції за рахунок впровадження інновацій і удосконалення системи менеджменту. Реалізація цих заходів часто вимагає управлінської і виробничої кооперації кількох організацій задля об'єднання зусиль навколо ідеї отримання тих ефектів, які неможливо отримати індивідуально.

Виходячи з положень цього економічного закону не викликає сумніву те, що формування інноваційних кластерів є закономірним явищем, викликаним об'єктивними внутрішніми і зовнішніми обставинами, в яких функціонують суб'єкти підприємництва. Члени інноваційних кластерів отримують ширші можливості від інших суб'єктів господарювання щодо акумулювання креативних ідей, налагодження раціональних логістичних схем, аналітичної обробки управлінської інформації, організації виконання проектів, які вимагають ретельного інженерно-технологічного супроводу.

Оскільки в постулатах закону конкуренції зазначається, що боротьба за ресурси, кращі умови праці, за сфери впливу тощо ведуться не лише між конкуруючими організаціями, але і в середині самих суб'єктів господарювання, то очевидно, що важливим резервом забезпечення зростання економічної ефективності функціонування інноваційних кластерів є їхнє внутрішнє середовище, зокрема рівень розвитку системи менеджменту, в тому числі системи мотивації суб'єктів керуючої і керованої підсистем управління, а також системи інформаційного забезпечення суб'єктів управління. Можливості інноваційних кластерів щодо використання цих резервів, з одного боку, характеризуються певним суб'єктивізмом, оскільки розвиток системи менеджменту, системи мотивації та системи інформаційного забезпечення є наслідком бажання, бачення і переконань власників і керівників підприємств, які є членами інноваційного кластера. Проте, з іншого боку, будь-яка організація у процесі свого розвитку зазнає впливу законів розвитку економічної організації (рис. 1), які, в цілому, є сукупністю правил, що визначають логіку прийняття управлінських рішень.

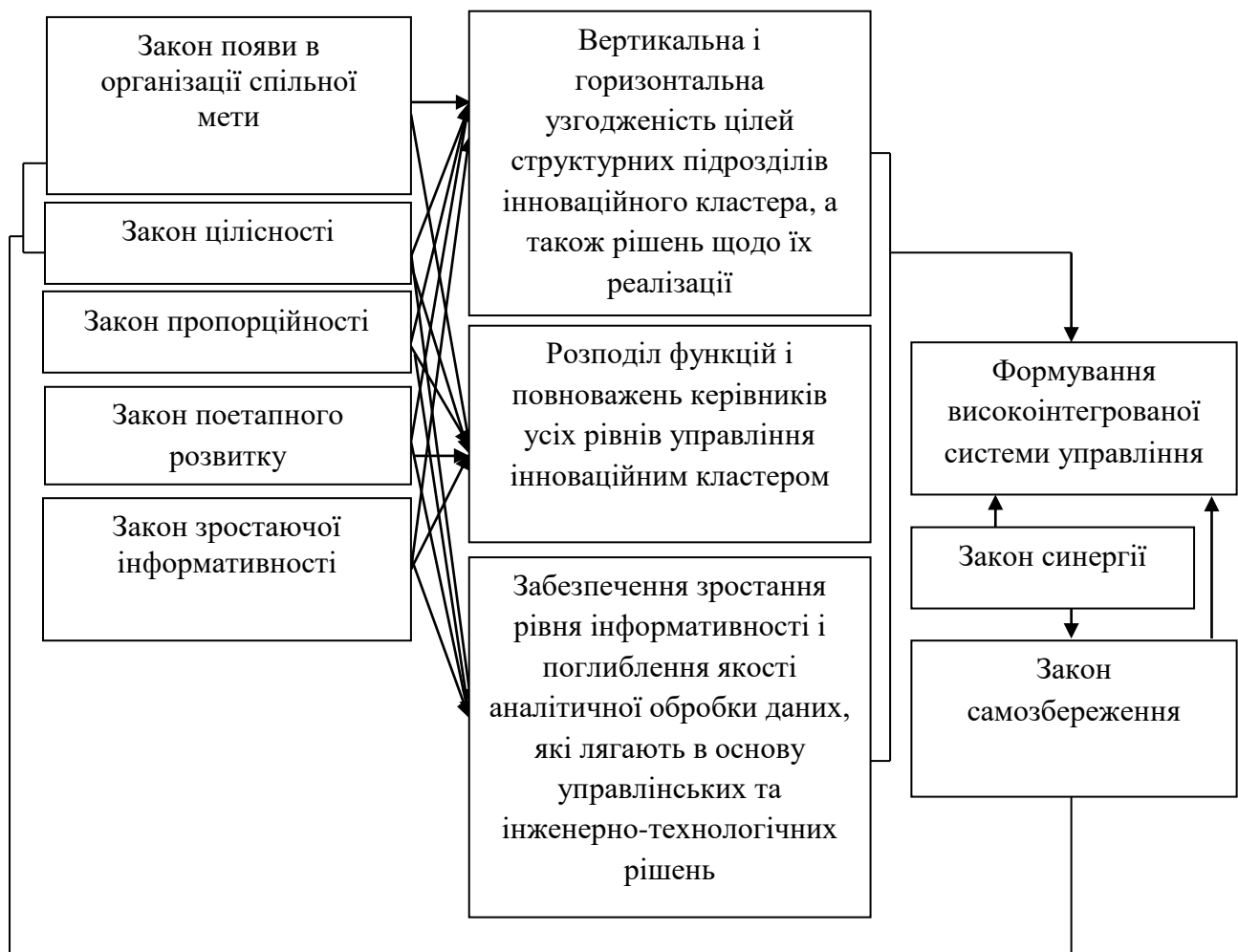

Рис. 1. Модель впливу законів розвитку економічної організації на можливості використання внутрішніх резервів інноваційних кластерів щодо забезпечення економічної ефективності їх функціонування

Примітка: побудовано автором

Ці рішення забезпечують розвиток розрізнених підсистем управління будь-якого суб'єкта господарювання у високоінтегровану систему, що характеризується здатністю до саморозвитку і раціоналізації бізнес-процесів. Це передбачає вертикальну і горизонтальну узгодженість цілей структурних підрозділів організації (інноваційного кластера), а також рішень щодо їх реалізації, оптимізацію розподілу функцій і повноважень керівників усіх рівнів управління задля уникнення дублювання виконуваних завдань і зниження рівня корпоративного бюрократизму, підвищення рівня інформативності і поглиблення якості аналітичної обробки даних, які лягають в основу

управлінських та інженерно-технологічних рішень.

На рисунку 1 наведено графічну модель впливу законів розвитку економічної організації на можливості використання внутрішніх резервів інноваційних кластерів щодо забезпечення економічної ефективності їх функціонування. З рисунку бачимо, що можливості використання внутрішніх резервів інноваційних кластерів перебувають під впливом закону появи в організації спільної мети (у відповідності до закону, спільна мета організації є системоутворюючим фактором, який підпорядковує собі локальні цілі кожного з елементів), закону цілісності (виникнення і розвиток економічної організації супроводжуються появою керуючого органу, який підпорядковує собі складові елементи керованої підсистеми управління і, як стверджує С. Мочерний спрямовує еволюцію організації в конкурентному середовищі до посилення ефективності та стабільності), закону пропорційності (цей закон відображає зв'язки між прогресом продуктивних сил, поглибленням суспільного поділу праці та об'єктивною необхідністю пропорційного розвитку економіки), закону поетапного розвитку (у відповідності до цього закону розвиток організацій відбувається поетапно, проходячи фази тотожності, відмінності, протилежності, конфлікту і розв'язання суперечності) і закону зростаючої інформативності (основним постулатом цього закону проголошується, що посилення самоорганізації спрямоване на засвоєння все більшого обсягу інформації. Це забезпечує обґрунтованість і раціональність прийняття господарських та управлінських рішень та удосконаленню розвитку системи управління організацією).

Список використаних джерел

1. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія: у 3-х томах. ТЗ. Київ: Видавничий центр «Академія». 2002.
2. Георгіаді Н.Г. Інтегровані системи управління економічним розвитком машинобудівних підприємств. Львів: Національний університет «Львівська політехніка». 2009.

*К.е.н. Фарінович І.В.
старший викладач кафедри фінансів, обліку і аналізу,
Інститут підприємництва та перспективних технологій
Національного університету «Львівська політехніка»*

м. Львів

E-mail: farinen@ukr.net

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Прибуток є визначальним джерелом функціонування та розвитку суб'єктів господарювання. Як економічна категорія, прибуток характеризує фінансово-господарську діяльність підприємств і є рушійною силою господарських процесів. Одержання прибутку підприємством свідчить про самофінансування та самозабезпечення.

Для багатьох економічних суб'єктів прибуток є важливим показником ефективності управління підприємством. Так, для власників – це добробут, винагорода та надійність бізнесу. Для інвесторів – це величина потенційно отриманих дивідендів, а для державних органів – сплата податків та наповнення бюджету держави. Щодо кредиторів – прибуток характеризує фінансову стійкість, рентабельність, платоспроможність та кредитоспроможність підприємства. Сформований прибуток слугує захистом від банкрутства та є гарантією виконання фінансових зобов'язань підприємством. Отже, найважливішим завданням підприємницької діяльності є ефективно управління прибутком підприємств, що дасть змогу оптимізувати його доходи та витрати. Однак сформувати ефективну систему фінансової безпеки підприємств можливе шляхом аналітичного забезпечення управління прибутком. Основними етапами аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства є: формування цілей управління прибутком; формування стратегії управління прибутком; формування інформаційного

забезпечення управління прибутком; формування системи показників планування прибутку; аналіз та оцінка управління прибутком; порівняння фактичних та планових показників управління прибутком; контроль за етапами аналітичного забезпечення управління прибутком (рис. 1).

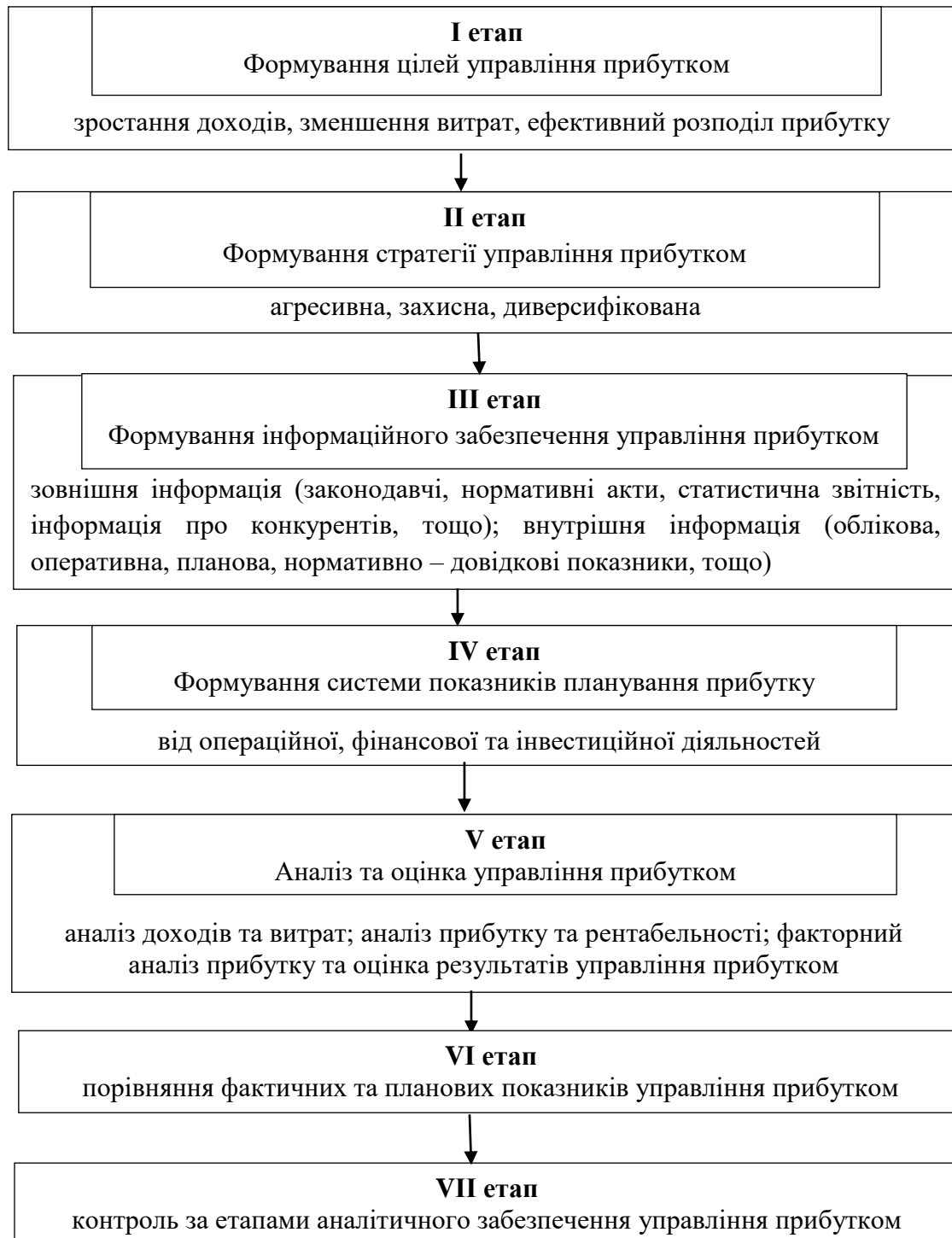

Рис. 1. Етапи аналітичного забезпечення управління прибутком
Примітка: сформовано автором

Ефективність аналітичного забезпечення управління прибутком залежить від достовірної та якості інформації. Оперативна та якісна економічна інформація сприятиме достовірній оцінці управління прибутком.

Важливим інструментарієм аналітичного забезпечення управління прибутком є фінансово-економічні показники, які доцільно сформувавши в такі групи:

- абсолютні показники формування прибутку підприємств (обчислення абсолютної суми доходів, витрат та прибутку);

- відносні показники формування та використання прибутку підприємств (обчислення показників рентабельності);

- факторний аналіз прибутку підприємств (визначення впливу факторів на формування та використання прибутку).

Важливим етапом аналітичного забезпечення управління прибутком є порівняння фактичних та планових показників з метою визначення рівня виконання плану.

Аналітичне забезпечення управління прибутком сприятиме зростанню обсягу продаж, розширенню ринку збуту товарів, продукції, ефективному управлінню системи ціноутворення, управлінню розрахунково-платіжною політикою, оптимізації доходів та витрат, структури капіталу, складу оборотних активів, зростанню продуктивності праці, зниженню витрат щодо збуту продукції, оптимізації системи фінансування товарообігу, тощо.

Таким чином, аналітичне забезпечення сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень щодо управління прибутком суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Маркіна І.А., Вороніна В.Л. Управління прибутком торговельних підприємств: [Монографія] / І.А. Маркіна, В.Л. Вороніна. – Полтава: Вид-во ПП «Астроя». 2018. – 167 с.
2. Николишин С.Є Прибуток підприємства та особливості управління ним / С.Є. Николишин // Журнал «Молодий вчений». – 2017. – № 2 (42). – С. 299-303.

3. Тульчинська С.О. Основи управління прибутком підприємства / С. О. Тульчинська, Т. П. Ткаченко, О. І. Скоробогатий // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2018. – № 2. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.economy>.

Федечко К.А.

магістрант кафедри бухгалтерського учета, аналізу та аудиту,

науковий керівник: к.э.н., доцент Бучик Т.А.

доцент кафедри бухгалтерського учета, аналізу та аудиту,

УО «Полесский государственный университет»

г. Пинск, Республика Беларусь

E-mail: kfedechko@bk.ru

ПРОБЛЕМЫ МЕТОДИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ АНАЛИЗА ГОТОВОЙ ПРОДУКЦИИ

В настоящее время информационное обеспечение анализа выпуска и реализации готовой продукции предприятия претерпевает существенные изменения. Это вызвано расширением хозяйственной самостоятельности предприятий, уменьшением числа утверждаемых показателей, применением стабильных экономических нормативов, изменением состава и содержания форм бухгалтерской и статистической отчетности, ее сокращением. В этих условиях проблемы информационного обеспечения анализа приобретают первостепенное значение.

Система информационного обеспечения анализа готовой продукции представляет собой функциональный комплекс, поддерживающий процесс непрерывного сбора, передачи и обработки информации, необходимых для осуществления анализа, контроля, планирования, подготовки управленческих решений по созданию более востребованной продукции на рынке, и

повышению эффективности предприятия в целом. Вся систему информационного обеспечения можно представить в виде рисунка 1 [1].

Рис. 1. Система информационного обеспечения анализа выпуска и реализации готовой продукции

К четным источникам анализа относятся все данные, содержащиеся в первичных документах, регистрах и всех видах отчетности. Выделяют три уровня отчетности информационной базы: бухгалтерская, статистическая и аналитическая. Бухгалтерская отчетность представлена формой №1 «Бухгалтерский баланс», и формой № 2 «Отчет о прибылях и убытках». Изучив бухгалтерскую отчетность по вопросу анализа выпуска и реализации продукции можно заметить, что информация в данной отчетности представлена довольно скудно, так как не позволяет провести комплексный анализ по данному направлению. Для получения большего количества информации по исследуемому участку используют статистическую отчетность, основной информационной базой которой служит отчет формы № 12-п «Отчет о производстве промышленной продукции (работ, услуг)». В данном документе содержится информация по всей выпущенной и реализованной продукции в разрезе видов экономической деятельности организации, что позволяет провести более детальный анализ [2].

Экономический анализ готовой продукции организации невозможен без привлечения аналитической отчетности, т.е. соответствующих аналитических отчетов, составляемых по видам продукции, по структурным подразделениям,

по уровню качества и ритмичности выпускаемой продукции.

Во время проведения анализа на предприятии могут возникать проблемы, которые проявляются следующим образом:

- наличие нескольких структурных подразделений организации затрудняет своевременное формирование отчетности;
- наличие искажения информации из-за не соблюдения установленного на предприятии графика документооборота;
- отсутствие взаимодействия между структурными подразделениями, которые отвечают непосредственно за производство и реализацию продукции;
- отсутствие налаженного программного обеспечения для проведения качественного анализа выпуска и реализации продукции [3].

Все перечисленные проблемы не являются исчерпывающими. К данному списку можно также прибавить все возможные проблемы при непосредственном проведении анализа. Для устранения вышеуказанных проблем, руководству предприятия следует принять следующие меры:

- привлечение высококвалифицированных специалистов по планированию, учету и анализу готовой продукции;
- отслеживание качества программного обеспечения предприятия, и своевременное введение в управление;
- разработка мероприятий по более тесному взаимодействию структурных подразделений предприятия между собой.

Также необходимо в большей мере уделять внимание источникам информации, которые и составляют непосредственно информационное обеспечение для проведения анализа выпуска и реализации готовой продукции.

Список использованных источников

1. Савицкая, Г.В. Теория анализа хозяйственной деятельности: учеб. пособие для вузов / Г. В. Савицкая. – Минск: БГЭУ, 2013. – 351 с.
2. Ладутько, Н.А. Бухгалтерский учет: практич. пособие / Н.А. Ладутько. – Минск: ФУАинформ, 2007. – 808 с.

3. Головачев, А.С. Экономика организации: учеб. пособие / А.С. Головачев.– Минск: Выш. шк., 2008. – 464 с.

*Хищенко А.М.
студентка факультету фінансів та банківської справи,
к.е.н., доцент Гайдаєнко О.М.
доцент кафедри економічного аналізу,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса
E-mail: samsvip1@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі формування ринкових відносин в Україні, а саме запровадження ринкових норм ведення господарства, аналіз витрат є значно важливим та нагальним. Високий економічний рівень функціонування суб'єктів господарювання залежить від організації діяльності підприємства, порядку його відображення в обліку, а також від детального та глибокого аналізу витрат, на основі якого можливим буде прийняття виважених та ефективних управлінських рішень.

Витрати виробництва – одна з найвагоміших категорій господарювання, адже вони є передумовою здійснення виробництва. Підприємства повинні постійно знижувати свої витрати та раціонально використовувати наявні ресурси для забезпечення своєї конкурентоспроможності на ринку на ефективності функціонування.

Витрати – це обсяг спожитих матеріальних, фінансових, трудових ресурсів на підприємстві, необхідних для здійснення суб'єктом господарювання, з метою отримання прибутку.

Висвітлюючи тему про важливість аналізу та оцінки витрат на підприємстві, маємо зауважити, що у сучасній економічній науці існує кілька різних поглядів на це питання. Так, науковці І.Ф. Бланк, А. Яругова розуміють під витратами споживання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, тобто вони розглядають витрачання ще й фінансових ресурсів. А І.Ф. Бланк, окрім цього, виділяє ще витрати і нематеріальних ресурсів [2, с.45].

Наприклад, Ю.С. Цал-Цалко тлумачить поняття «витрати» відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (НП(С)БО): «Витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені» [6, с.78].

Проте, на думку С.А. Котлярова «витрати - це вартість ресурсів, використовуваних надалі для одержання прибутку чи досягнення інших цілей організації. До витрат відносяться вартість матеріальних і трудових ресурсів, необхідних для виробництва тієї чи іншої продукції чи послуг» [5, с.45].

Для забезпечення єдиного підходу до складу та класифікації витрат суб'єктів господарювання у сфері торгівлі, до яких належать в тому числі і хлібопекарські підприємства, наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 22.05.2002 р. №145 були затверджені «Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності». Вказані методичні рекомендації розроблялись відповідно до пункту 6 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та ПКМ України від 28.10.1998 р. №1706 «Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосування міжнародних стандартів».

Ці Методичні рекомендації визначають склад поточних витрат торговельної діяльності і порядок їх планування в підприємствах усіх форм власності незалежно від організаційно-правових форм господарювання і носять рекомендаційний характер. Норми рекомендацій базуються на національних

положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (далі – П(С)БО).

Аналіз витрат підприємства є основою для їх прогнозування. Особливо важливого значення набуває ретельний економічний аналіз в умовах самостійного прогнозування витрат підприємства. В сучасних умовах господарювання підприємства прагнуть максимізувати свої доходи, які забезпечують їх розвиток і надати соціальні гарантії працівникам. Зниження та оптимізація витрат підприємства сприяє як зростанню прибутку, так і найбільш раціональній організації трудового процесу [4].

Аналіз витрат звичайної діяльності розпочинають із загальної оцінки динаміки обсягу, складу і структури витрат, виявлення тенденцій змін цих витрат. Такий аналіз виявляє відхилення від прогнозних (планових, бюджетних тощо) параметрів діяльності, дозволяє визначити напрями подальших досліджень, визначити роль витрат окремих видів діяльності в загальних витратах. Структура витрат залежить від особливостей технологічного та організаційного рівня підприємства, якості сировини, кваліфікації робітників і відповідного рівня оплати їх праці тощо. Оптимальна структура витрат сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства, тому так необхідно проводити аналіз динаміки показників ресурсоспоживання на основі структуризації витрат [3].

За сучасних умов господарювання для хлібопекарських підприємств важливим залишається питання вибору оцінки матеріальних ресурсів при їх відпуску у виробництво. Одним з найоптимальніших можна вважати метод обліку витрат на виробництво по підрозділах з елементами нормативного. Нормативний метод – це основний метод виробничого обліку, він спрямований на впровадження прогресивних норм витрат, дійовий контроль за рівнем витрат виробництва, що сприяє використанню даних обліку для виявлення резервів зниження собівартості продукції [1].

Витрати на виробництво хлібопекарської продукції включають:

- сировину і матеріали;
- паливо й електроенергію на технологічні цілі;

- заробітну плату і відрахування з неї на соціальні заходи;
- витрати на використання й утримання устаткування;
- адміністративні витрати;
- загальновиробничі витрати;
- витрати на збут.

Завдяки детальному аналізу формування витрат на підприємстві маємо змогу побачити зміну витрат, зміну питомої ваги того чи іншого елементів витрат. Цей аналіз є необхідним для моніторингу витрат з метою контролю витрат на адміністративний апарат, скорочення непродуктивних витрат, контролю витрат на адміністративний апарат, а також визначення доцільності збутових витрат.

Аналіз структури витрат діяльності ПАТ «КиївХліб» свідчить, що витрати звичайної діяльності разом зменшились на 325001 тис. грн. Розглянемо зміни в структурі витрат підприємства постатейно за допомогою рис.1.

Отже, найбільшу частку в структурі становлять витрати операційної діяльності, зокрема собівартість реалізованої продукції (питома вага якої збільшувалась з 73,56 відсоткових пунктів у 2018 році до 74,14 відсоткових пунктів у 2019, тобто на 0,58 відсоткових пунктів) та витрати на збут (питома вага яких зменшувалась з 17,62 відсоткових пунктів у 2018 році до 16,80 відсоткових пунктів у 2019, тобто на 0,82 відсоткових пунктів).

Проте зворотна тенденція спостерігається по адміністративним витратах (питома вага яких зменшувалася з 4,88 відсоткових пунктів у 2018 році до 3,60 відсоткових пунктів у 2019, тобто на 1,28 відсоткових пунктів) та по інших операційних витратах (питома вага яких збільшувалась з 3,35 відсоткових пунктів у 2018 році до 3,98 відсоткових пунктів у 2019, тобто на 0,62 відсоткових пунктів). Фінансові витрати за аналізований період збільшилися на 5782 тис. грн, таке збільшення в структурі склало 0,12 відсоткових пунктів.

Рис. 1. Динаміка змін витрат підприємства за 2018-2019 рік

Отже, зі всього вищезазначеного можемо стверджувати, що систему показників, які характеризують ефективність витрат, можна сформувати, використовуючи дані фінансової звітності підприємства (у нашому випадку дані ПАТ «КиївХліб»). Саме завдяки цим даним підприємства мають змогу контролювати структуру витрат, а отже і підвищувати рівень конкурентоспроможності продукції, приймати обґрунтовані управлінські рішення з приводу раціоналізації результатів діяльності.

Список використаних джерел

1. Аналіз витрат підприємства. URL: http://studopedia.com.ua/1_129743_tema-analiz-vitrat-pidpriemstva.htm. (дата звернення: 19.12.2019).
2. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс. Изд. 2-е перераб. и доп. К. : Ника-Центр: Эльга, 2011. 656 с.
3. Волкова Н.А. Економічний аналіз: навч. посібник / Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та інші / за ред. Н.А. Волкової. Одеса: ОНЕУ, 2015. 310 с.
4. Гайдаєнко О.М., Малицька І. Аналіз витрат підприємства та їх структуризація. *Облік. Економіка. Менеджмент: наукові нотатки*. Міжнародний збірник наукових праць. 2018. №1. С. 80.

5. Котляров М.Д. Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9. С.43-47.
6. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства : навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2012. 656 с.

Ph.D., associate professor Fedorchuk O.

Associate Professor department of Finance, Accounting and Entrepreneurship,

D.Sc., professor Mohnenko A.

Professor department of Finance, Accounting and Entrepreneurship,

Kherson State University

Kherson

E-mail: 15961980@ukr.net

INVESTMENT PROVISION OF FORMATION OF COMPETITIVE INFRASTRUCTURE OF ENTERPRISES OF THE KHERSON REGION

Powerful evolutionary changes in the domestic economy that go hand in hand with the enlargement and ramification of the complications of economic and social ties of enterprises, changes in their size and spheres of activity, fluctuations in demand and cost of production, insufficient vector of social care and, in some cases, ineffectively regulating domestic economy of our country. That is why issues related to investment and innovation transformations, which often lead to increased uncertainty and risks, and at the same time increase the opportunities for ensuring the competitiveness of the enterprises of the region.

The intensity of competition, the volatility of social needs and other factors of the business environment require the activation of innovative activities by residents and non-residents of the market. The implementation of an innovative product leads to the solution of a large number of issues that lead to qualitative changes in the

activity of the enterprise.

The conditions of economic development offered today are shaping such changes that should help the enterprise to adapt to the conditions of functioning that are needed at present, to form its unique "business model" that will help it to remain competitive for a long period. Here comes to the fore the system of investment and innovation to ensure the competitiveness of the enterprise.

The ability of an enterprise to innovate is determined by the ability to implement investment and innovation support, which is determined by the conditions that affect the enterprise at both the regional and state level. Today in the Kherson region there are more than 180 enterprises that have decided on the directions of attraction of investments. At the same time, the total investment need is over UAH 400 million. The main factor of investment attractiveness of the region is its land. Kherson region is one of the regions of Ukraine with the best soils, making its achievements in agriculture known outside the country [2].

During the research period (2015-2018) the enterprises of the region carried out foreign trade operations with services with partners of 68 countries of the world. Exports of services to EU countries account for 45.3% of total exports, to other countries - 54.7%. Imports of services from EU countries accounted for 26.5% of total imports, from other countries - 73.5%.

The structure of exports of services is dominated by transport services, in particular maritime and road transport, as well as vehicle maintenance services.

The study showed that the low competitiveness of regional enterprises reduces the presence of the Kherson region in EU markets. The main reasons for this are the following: high level of energy consumption per unit of production; in some cases the absence of documents certifying the conformity of goods and services with EU standards; lack of proportionate policies to promote local goods.

Currently, EU countries are the largest foreign investors in the region. The bulk of the capital is invested in the agro-food industry. CIS countries have low levels of investment activity. The expected increase in export of goods will be ensured by maintaining favorable market conditions for traditional Ukrainian export goods and

successful work of domestic enterprises in securing the achieved position in foreign markets, as well as steps to find new markets [3].

As the issue of investing in the Kherson region is an integral part of the overall tendency to invest in Ukraine as a whole, it is appropriate to create a coherent effective system of cooperation with the regions of the world, international structures in the context of the state European integration process, which will open a new stage for establishing relations and promoting sustainable social and economic integration. economic development of the region. The positive image that will be perceived by international organizations and foreign countries is an indicator by which the procedure of attracting external resources and international technical assistance funds, investors is simplified [1].

The main objective of regional policy is to create conditions for effective investment in the economy of the region from abroad. Effective investment is generally understood to mean investments that, in addition to risk-taking, allow to obtain an economic benefit that satisfies the investor [3]. At present, the pace of investment growth of the region is not sufficient for the full utilization of the resource potential of the Kherson region and the achievement of strategic goals in its socio-economic development.

In addition, the disparities in the territorial distribution of investments lead to uneven socio-economic development of the administrative and territorial units of the region, since, taking into account the trends of recent years in the specified field of activity, the leaders in the number of direct (foreign) and capital investments involved are the cities of regional importance. and Kherson, as well as Belozersky, Kalanchatsky, Genichesky and Oleshkovsky districts.

Analyzing the state of attraction of capital investments in the region for the period 2015-2018. It is worth noting that the share of capital investment in the development of agriculture, forestry and fisheries and industry in the total capital investment was one of the largest, accounting for about 45% of the total volume respectively.

At the same time, significant accumulation of fixed capital is required to ensure

competitiveness of enterprises on an innovative basis due to the growth of investments. It is necessary to ensure an average rate of investment growth of at least 6.0-8.0% per year.

We believe that the formation of agricultural enterprises in an open competitive environment will require adequate market requirements of the system of state support for agriculture, creating conditions for their financial self-sufficiency.

Therefore, the main task of the authorities in ensuring stable competitiveness of enterprises is the regulation of land relations, the development of appropriate measures to create a favorable investment climate and mechanisms for lending to enterprises, the development of transport and logistics infrastructure of the region, ensuring the maintenance of a systematic dialogue with representatives of business in the region.

References

1. Fedorchuk O.M., Protosvitska O.I. Investytsiino-innovatsiine zabezpechennia formuvannia konkurentospromozhnosti ahropromyslovoho pidpriemstva [Elektronnyi resurs] / O.M. Fedorchuk // elektron. nauk. vyd. z ekon. nauk – «Efektyvna ekonomika», Dnipro, 2017. – Vyp. 11. – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6921>.
2. Multisectoral statistical information (2016), available at: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/bagatogaluzeva-statistichna-informatsiya/1753-3-1-kompleksna-statistika.html>.
3. Program of development of investment activity and international cooperation of Kherson region for 2019-2021. available at: <http://khoda.gov.ua/-programa-rozvitku-%D1%96nvestic%D1%96jno%D1%97-d%D1%96jalnost%D1%96-ta-m%D1%96zhnarodnogo-sp%D1%96vrob%D1%96tnictva--hersonsko%D1%97-oblast%D1%96-na-2019-%E2%80%93-2021-roki>.

Ph.D (Economics) Danylkiv Kh. P.
Senior Lecturer of the Finance, Account and Analysis Department,
«Lviv Polytechnic» National University

Lviv

E-mail: krisdanko@ukr.net

SWOT ANALYSIS OF ENTERPRISE AS A METHOD OF PROVIDING DEVELOPMENT OF EFFECTIVE MANAGEMENT STRATEGY

The market economy and the current state of the country's economy are increasingly demanding that enterprises implement a more effective management policy that addresses all areas of activity of the enterprise in equal share. Effective management of the enterprise, first of all, consists in constant monitoring of activity of the enterprise in all spheres: production of production, quality of production, channels of sale of production, qualitative and quantitative staff composition, financial position of the enterprise, etc. Therefore, quality and continuous monitoring allows you to make the right management decisions and develop a successful enterprise strategy.

The purpose of the research is to identify external and internal factors that influence the activity of the enterprise with the help of SWOT analysis and to formulate strategic directions of development on the example of the enterprise “World of Salt”. In modern business practice, this method is one of the most popular qualitative methods of analysis. With the help of SWOT analysis, the enterprise, in the study of factors of internal and external environment of financial and economic activity, can identify and evaluate, as well as control opportunities, its activities in order to reduce threats.

The “World of Salt” PE was selected for the study, which is related to wholesale and retail trade. The opportunities and potential that an enterprise may claim to compete in the process of achieving its goal allows to identify and determine the analysis of the internal and external environment (Tables 1 and 2).

Table 1

The main factors of the internal environment affecting the financial and economic state of PE “World of Salt”

Factors	The weight of the factor	Impact on the company	Direction of influence	The level of importance of the factor	Characteristics of the factor
Marketing					
Products manufactured by the company	2	3	+	+6	PE “World of Salt” has an expanded range of salt, weighing 25.50 kg salt packed stone and with the addition of iodine with a volume of 1 kg also salt sea food and with the addition of iodine with a volume of 1 kg, in the future the enterprise will be to increase the range of products.
Market share	2	2	+	+4	The market share of PE “World of Salt” is 40%, the next market participant occupying 50% of the market is the dealer of “Artemsil” SE and 10% of the market is occupied by representatives of the Belarusian salt producer “Mozirsil”.
The range of services	2	2	+	+4	The range of PE “World of Salt” is expanded which allows clients to choose the goods they need from weight raw materials to finished pre-packed products and the like.
Quality of advertising	2	1	+	+2	PE “World of Salt” does not carry out an advertising campaign for the promotion of the goods it produces, but will promote the goods through online advertising or creating their own site with the presentation of their products.
Finances					
Profit	2	2	+	+4	Profit of PE “World of Salt” in 2018 is 300 thousand UAH and as of the end of 2017 is 250 thousand UAH, ie the profit of the enterprise for the year shows an upward trend which is 50 thousand UAH.
Profitability (assets, capital, net interest margin, net spread)	2	2	+	+4	The profitability indicator is not critical, so it is at a stable level so the net profit is UAH 1 million 373,8 thousand, which testifies to the financial stability of the company.
Financial sustainability of the company	2	2	+	+4	PE “World of Salt” is characterized by a financially stable company.
Organizational structure of management					
Branch network branching	2	1	+	+2	PE “World of Salt” makes sales in the territory of Western Ukraine since the company does not exist as such an extensive branch network but in the future the company wants to sell through the method of distribution.
Use incentives to motivate performers	2	1	+	+2	PE “World of Salt” rewards its employees for successful achievements in the field of sales of enterprise products and attracting new customers for the enterprise.

In the analysis of the internal environment it is determined that the enterprise has production facilities on which it carries out the packaging of salt and performs this work with the help of qualified personnel. It is also worth noting that the manufactured products are placed in supermarket chains and large wholesale markets throughout Western Ukraine.

Table 2

**Main environmental factors affecting the financial and economic state of
PE “World of Salt”**

Factors	The weight of the factor	Impact on the company	Direction of influence	The level of importance of the factor	Characteristics of the factor
Macroenvironment					
Economic					
Elasticity of demand	2	1	+	+3	Demand sensitivity to supply in the area where the products of PE “World of Salt” are present, as salt is a commonly used product used by citizens and which has recently been added to the food basket of Ukrainians so fluctuations in high prices or monopoly activities will lead to low demand for a product, therefore, the price must be justified in order for the demand to match the supply of the product.
The purchasing power of the population	2	-1	-	-2	Let's analyze the factors that characterize the purchasing power of the population, the main factor being the salaries of citizens as of Q1 2018, real disposable income of the population increased by 9.8%, but so far makes up 82% from the 2013 level. The main driver of growth is wages, which have increased by 26%, most significantly - in industry, transport, financial and public administration. According to the State Statistics Service, the average salary for January-November 2018 increased to UAH 8771 (+ 25.3%) The NBU also expects a slowdown in the salary growth in Ukraine: nominal wages by 16% by 2019 and 10% in 2020, respectively, or by 7 and 5% in real terms. Therefore, it is worth noting that the higher the salaries of citizens, the greater the purchasing power of citizens for the products produced by PE “World of Salt”.
Technological					
Innovative potential of the industry	2	3	+	+6	Innovative potential in the industry lies in the production of salt for the end consumer, namely the purification of salt initiated by SE “Artemsil” with the help of Italian equipment purchased by an enterprise that will purify the salt from the black particles in the process of grinding the salt thus obtaining a quality product.
The pace of technological change	2	3	+	+6	Private enterprise “World of Salt” is keeping pace with the pace of technological change and has purchased new equipment for making salt packing even safer so that the end consumer receives a quality product when buying this enterprise product.

Meso-environment					
Competitors					
Industry competitors that produce similar products and market them in the same market	3	2	-	-6	Market competition and provides similar services for the packaging of salt in the market where it is present PE “World of Salt” is a “Technoform Pro” LLC competition between companies is free every company has its share of the market but in the long term PE “World of Salt” is to be present in that part of the market and compete with their products and convince customers by quality and affordable criteria price.
Differentiation of enterprise services into enterprise goods	3	3	+	+9	PE “World of Salt” seeks to develop an assortment of goods and services and is currently implementing projects on the packaging of sea salt in polypropylene packaging with 3 levels of protection, in the future, the enterprise to pack salt into plastic jars in order to improve the quality and satisfy the consumer.
Customers					
Geographic location	2	2	+	+4	PE “World of Salt” makes its sales in the territory of Western products, thus developing its presence within this territory, the development of the sales network also depends on the price offer for customers. supermarkets that are growing every year and have the potential to increase their presence or expansion in more and more of the country.
The range of services and the flexibility of pricing	2	3	+	+6	PE “World of Salt” has an extended range of products to offer to its buyer, the range is presented from weight products to packaged products, respectively.

It is noted that there are quite a few competitors on the market where PE “World of Salt” is present, who sell similar products. Therefore, it is important for an enterprise to focus on the implementation of new ideas in order to be independent, but also to maintain the market share it controls. The priority should not be the loss of occupied market position, but a strategic decision that will retain market share and position and, above all, be quality products and affordable price.

The analysis of the factors of the internal and external environment and ranking them by the level of influence on the activity of the organization allows to form a concrete list of weaknesses and strengths of the organization, as well as threats and opportunities. Establishing links between the most influential weaknesses and strengths of the organization, threats and opportunities of the environment is the final stage of the SWOT analysis process (Fig. 1).

Opportunities (O)	Threats (T)	
1. Increasing markets	1. Threat from “Technoform PRO” and “Alleya” LLC to select part of the market in PE “World of Salt”	
2. Increasing production capacity	2. Reduction of prices from competitors that will cause small sales for products in PE “World of Salt”	
3. Price reduction	3. New competitors enter the market with low prices for similar products	
4. Increasing demand for stock-based products in conjunction with supermarket chains	4. The threat of the presence of substandard products on the market of similar products produced by PE “World of Salt”	
Strengths (S)	SO-strategy	ST-strategy
1. PE “World of Salt” is one of the top 5 major market participants in which the company's products are present	1. Expanding market share through the creation of a distribution network	1. Take measures to prevent customers from moving to a competitor to inform the customer about the high quality of the product and the reasonable price
2. Stable financial position	2. Attracting customers' attention to products manufactured by the company	2. Create an ad campaign to increase your business sales and increase your net profit
3. Wide range of goods	3. Creating a new range of products	3. Develop a concept for the development of the company in terms of creating new projects and improving existing ones
4. Quality equipment	4. Modernization of production capacities of the enterprise	4. Increase product range of the company
5. Large presence of enterprise products on the market	5. Increasing financial results through new ideas for introducing new products	5. Develop a concept for combating substandard goods
Weak sides (W)	WO-strategy	WT-strategy
1. No active advertising campaign	1. Make the marketing department more aware of potential customers' awareness of the company's new products	1. Increase wages and bonuses for highly qualified personnel
2. Absence of concept of development for future years	2. Reduction of selling prices for products to increase sales of company products	2. Develop a staff strategy to retrain and train new staff
3. Insufficient number of skilled workers in the labor market	3. Provide bonuses and incentives for company employees	3. Develop a production strategy for the coming years

Fig. 1. SWOT matrix for determining strategic directions of economic development of PE PE “World of Salt”

According to the conducted SWOT analysis, the following strengths of PE “World of Salt” can be distinguished: stable financial condition, wide range of goods, market leadership, represented by the company, large presence of the company's products on the market.

The weaknesses are: lack of an active advertising campaign and development concept for the coming years, as well as insufficient skills in the labor market. Given the weaknesses, the company aims to develop a new range of high quality products. Packing new grocery products will create demand for new enterprise products. Accordingly, to implement this idea, the company must analyze everything to develop a step-by-step plan for the development of the idea.

The main opportunities include: increasing markets and production capacity, lower prices, increasing demand for products based on the creation of stocks in conjunction with supermarket chains. It is only with the above criteria that the company "World of Salt" will be able to maintain the leading position in the market and have advantages over its competitors in the future. In fact, creative ideas about the sale of goods bring high results to the company in terms of expanding the customer base and, accordingly, increasing the net profit from the sold products.

References

1. SWOT analysis of the enterprise: lecture notes. Discipline. "Marketing". URL: <http://www.marketing-helping.com/konspekti-lekcz/17-konspektlekczi-disciplina-qmarketingq/306-swot-analz-company.html> (дата звернення 10.03.2020).
2. Strategic analysis methods: [teaching-method. tool.] / [K. A. Mamonov, B. G. Skokov, O. O. Korop, Y. I. Mizik], H.: KhNAMG, 2007, 208 p.
3. Sinchuk I.V. The influence of SWOT analysis on managerial decision-making in the financial crisis. *Young scientist*, 2016, No. 3 (30), S. 174-178.
4. Pivovarov M. G. SWOT analysis of the production and economic activities of small enterprises / M. G. Pivovarov, A. M. Shapovalov // *News of Economic Science in Ukraine*, 2010, No.2, S. 109-113.

*Candidate of Technical Sciences, Associate Professor Posternak I.M.
the Associate Professor Department of the Organization of Building
the Odessa state academy of building and architecture,
candidate of Technical Sciences, Associate Professor Posternak S.A.
the technical expert of private company "Composite"
Odessa
E-mail: posternak.i@gmail.com*

ECONOMIC ANALYTICS OF THE CITY BUILDING ENERGY RECONSTRUCTION

The economic assessment progress works is the basis for the assessment of construction management. Management expertise is defined as the study of the quality management process and its reasoned conclusion, which is used to further influence both the management entity and (or) the entity. The main purpose of management expertise is to assess the quality of the management system as a whole, that is, the entire set of elements, namely, the subject and the management object, associated with the circulating information flows between them. The pragmatic goal of management expertise is to improve the efficiency and quality of managing real estate at all stages of their life cycle. The conclusion about the quality of the management process must either confirm the credibility of the entity (accredit it) or express its distrust (not accredit). Thus, the subject of management expertise is the analysis of the quality of management.

The defining argument of any process in general and managerial, in particular, is time. It follows that the study of any process means the dynamic fixation of its essential characteristics over time [1].

Any general process of managing a fixed object of historical development consists of managing separate interdependent processes: organizational, labor, information, etc. A common way to display them dynamically is to use a calendar schedule that is used by computer-based project management software. For

implementation the control function arrays of data on the actual execution of works are assigned. On the basis control the actual state performance of works, regulatory influences are contained, which are contained in the corresponding reformatting of the calendar schedule (the law of unity analysis and synthesis). Thus, in addition to the fact that the schedule reflects the dynamics of the work, it is itself a structure that is dynamically restructured. This allows for a certain periodicity (day, decade, month), that is, cyclical, to repeat the general control functions in a complex control process. The sequence of actions within each control cycle is as follows:

a) at the moment of time t , taking into account the initial conditions, the current calendar schedule is formed;

b) to create a base for comparison with the following possible changes to the current schedule, its initial state is fixed as a reference;

c) at the moment of time $t + \Delta t$, the actual work performed is recorded, that is, the control function is implemented at predetermined project points (landmark control method);

d) the comparison of the standard status works performed with their forecast state gives the basis for making a decision to adjust the calendar schedule for the future;

e) the control cycle is repeated in the range $t + \Delta t \dots t + 2\Delta t$ until the end of the entire control process.

The complete completion of the management process is characterized in the calendar schedule by fixing the actual execution of all work, both in terms of execution and cost. Of course, the initial calendar and its actual implementation will be different, and the assessment of this difference by one criterion or another will be an assessment of management as a whole.

We justify the criterion of evaluation the quality management consider the situation shown in Fig. 1.

According to the original schedule, the work must be completed at time T_p and at the cost of C_p . In fact, this work was done at the time T_f and at the cost C_f . The corresponding deviations from the plan are defined as $\Delta T = T_f - T_p$ and $\Delta C = C_f - C_p$.

Obviously, performing each job for the management process as a whole has some value, or, in other words, cost. Suppose that in the first approximation, the cost of consumption is determined by its cost or simply by cost.

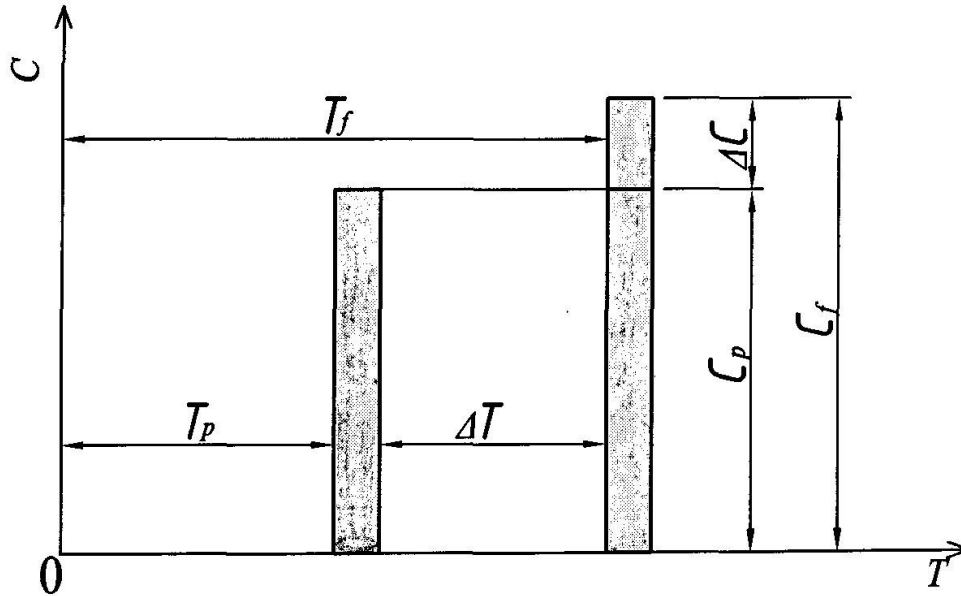

Fig. 1. The main characteristics of the work: *p* – plan; *f* – fact*

*Prepared to justify the criterion of evaluation the quality management.

In order to bring different values to one point in time, the method of discounting is used, the most common option being discounting before the project begins. Thus, the evaluation scheme under consideration implies that the quality of management evaluation should be determined by the calculation of net discounted investments, which indirectly determine the current cost of the project, and the higher the more efficient the management process.

The planned net discounted NPI_p investments are as follows:

$$NPI_{p,i} = \sum_i C_{p,i} (1 + E)^{-T_p} \quad (1)$$

where i – the ordinal index of the work performed; E – is the discount rate at which the cost-effectiveness of the project was previously assessed.

The actual NPI_f net discounted investments are as follows:

$$NPI_{f,i} = \sum_i C_{p,i} (1+E)^{-T_p-\Delta T} - \sum_i \Delta C (1+E)^{-T_p-\Delta T} \quad (2)$$

When performing individual works, their cost may exceed the planned cost. Obviously, this fact reduces the corresponding consumer value, and therefore the second term of this calculation formula is included with a negative sign. The relative effectiveness management is generally determined by the ratio of actual to planned net discounted investment:

$$IQM = \frac{NPI_f}{NPI_p} \quad (3)$$

The value of the management index fluctuates by one, and its increase indicates greater management efficiency.

Despite the fact that the calendar schedule is a dynamically developing system, two of its events are defined as invariants of this system – the general beginning of the basic schedule and its overall termination. Usually, in calendar planning, the general beginning of the base schedule is set directly, and the overall end of the base plan is determined by summing the total beginning and regulatory-directive duration of the reconstruction. As a rule, the actual start reconstruction coincides with the planned start, and the actual completion reconstruction depends on the actual completion of all its works and generally shows a deviation from the stated goal. Therefore, optimal control must be designed to minimize this deviation.

It should be noted that the described procedure for measuring the quality of control allows you to dynamically calculate the index of control quality from iteration to iteration. Moreover, according to this index it is possible to determine the degree of responsibility performer specific works.

The presented model of management quality assessment is adequate because it is based on the modern concept of evaluation the effectiveness investment projects. This model basically has the property adaptability. However, in order to adjust it to a more complete valuation effect it is necessary to take into account the dependence the discount rate on time. Finally, the model is effective, because it allows you to

dynamically evaluate the result of management activities and to form sufficiently detailed forecasts the development of the management process.

References

1. Irina Posternak, Sergey Posternak. Method continuous development fronts works of the complex town-planning power reconstruction. *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку*: матеріали III Всеукр. науково-практичної конференції, м. Київ, 29-30 березня 2018 р.; Київський нац. економічний ун-т ім. В. Гетьмана. Київ: КНЕУ, 2018. С. 156–159.

Секція 3.

МЕТОДОЛОГІЯ АУДИТУ ТА ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

К.е.н., доцент Багрій К.Л.

доцент кафедри обліку і оподаткування,

*Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету*

м. Чернівці

E-mail: kononbagriy@gmail.com

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

На сьогоднішній день більшість значущих для бізнес-інфраструктури економічних рішень приймаються на основі проведеної аудиторської перевірки.

Під терміном «аудит» мається на увазі процес надання послуги із системної обробки об'єктивно одержаних і оцінених доказів, щодо висунених тверджень менеджменту про економічні дії та події, з метою виявлення ступеня відповідності цих тверджень встановленим критеріям та доведення інформації до зацікавлених сторін [1].

Аудиторські перевірки необхідні, в першу чергу, зовнішнім користувачам, які не можуть самостійно оцінити якість і достовірність поданої звітності в силу різних причин.

В даний час аудиторська діяльність практикується у всіх зарубіжних країнах, але в кожній з них має певні особливості. Розглянемо специфіку аудиту в деяких країнах світу.

Аудитор за кордоном називається по-різному. Так, наприклад, в США бухгалтер-аудитор називається громадським або дипломованим бухгалтером, у

Франції – бухгалтерами-експертами або комісарами по рахунках, в Німеччині аудиторську діяльність здійснює контролер господарства, у Великобританії і багатьох інших європейських країнах аудитором називається ревізор або присяжний бухгалтер.

В зарубіжних країнах аудитори можуть працювати індивідуально, але зазвичай вони об'єднуються в окремі організації або фірми, так як це більш ефективно.

Іноземні аудиторські фірми включають в себе чотири категорії:

1. «Велика четвірка»: в неї входять такі аудиторські компанії, як KPMG, Ernst&Young, PricewaterhouseCoopers і Deloitte LLP. «Велика четвірка» об'єднує найбільші в світі іноземні аудиторські компанії. Їх діяльність характеризується як отриманням великих доходів, також має значну частку на світовому ринку аудиторських послуг.

2. Інші національні фірми – це інші аудиторські компанії, які вважаються національними. Вони спеціалізуються на наданні тих же послуг, що і фірми «великої четвірки», і крім цього є їх прямими конкурентами.

3. Великі місцеві і регіональні фірми – ці аудиторські компанії є конкурентами національних фірм. Вони займаються аудиторською діяльністю в масштабах регіону. Головна особливість полягає в тому, що професійний штат в них повинен бути більше 50 осіб.

4. Малі місцеві фірми: до них відносяться фірми, які займаються аудиторським контролем переважно для дрібних підприємств і в окремих регіонах. Також чисельність персоналу даних фірм, в основному, не перевищує 25 осіб. Дана категорія аудиторських компаній становить приблизно 95 % всіх організацій, що займаються даним видом діяльності.

В даний час з точки зору застосування різних стандартів аудиторської діяльності, зарубіжні країни можна класифікувати на два основні типи: на країни, які застосовують міжнародні стандарти аудиторської діяльності та на ті, які застосовують самостійно розроблені стандарти [2].

Яскравими представниками першої групи є такі країни, як Австрія,

Іспанія, Франція, Німеччина. Другий тип притаманний таким англомовним країнам, як Великобританія і США.

У країнах Європейського союзу крім аудиторів, які займаються перевіркою бухгалтерських звітів і балансів, виділяють таку категорію аудиторів, як консультанти з питань оподаткування. Крім того, в Австралії існує інститут дипломованих бухгалтерів-аудиторів, членами якого можуть бути громадяни деяких азіатських держав, наприклад, Малайзії, Сінгапуру, Гонконгу.

На Заході всі аудитори зобов'язані дотримуватися стандартів GAAP (принципів бухгалтерського обліку), а також GAAS (Стандартів аудиту).

В аудиторській діяльності зарубіжних країн аудитори мають право бути присутніми на всіх зборах підприємства де проводиться аудит. Також іноземні аудитори крім моральної та дисциплінарної відповідальності несуть матеріальну і навіть кримінальну відповідальність: за недбалість у роботі, свідомо помилкову оцінку діяльності та ін.

Відмінною рисою зарубіжного аудиту є те, що в іноземному законодавстві існує детальна класифікація видів аудиту. Наприклад, в законодавчих актах США розрізняють наступні види аудиту: внутрішній, державний аудит, управлінський аудит регулюючих органів [3]. Внутрішній аудит є незалежною діяльністю внутрішніх аудиторів, вони займаються перевіркою і аналізом діяльності організації.

До того ж, в іноземній практиці виділяють три види аудиту:

1. Фінансовий аудит (аудит фінансової звітності) – це оцінка достовірності інформації, що міститься у фінансовій звітності. За своєю формою і змістом фінансовий аудит схожий з вітчизняним аудитом.

2. Операційний аудит – це оцінка ефективності окремих видів діяльності організації. Особливість даного виду аудиту полягає в тому, що перевірка включає в себе не тільки бухгалтерський облік, але також в неї входить і аналіз організаційної структури фірми, методів її виробничої діяльності та ін. В даний час операційний аудит набув значного поширення в державному секторі.

3. Управлінський аудит – це один з найбільш ефективних інструментів, який забезпечує виконання завдань, які визначаються керівництвом організації.

Якщо розглядати особливості аудиторської діяльності окремих країн, то можна побачити, що в США аудитори сертифікуються за трьома спеціалізаціями: присяжний бухгалтер; присяжний внутрішній аудитор; присяжний аудитор інформаційних систем.

Для того, щоб отримати ліцензію, що дає дозвіл на здійснення аудиторської діяльності в США, необхідно скласти нелегкий іспит.

Розглянемо деякі особливості аудиту на його історичній батьківщині – Великобританії. Головною метою аудиту є висловлення думки щодо ступеня достовірності фінансових звітів і точності їх складання директорами організацій.

Для банків у Великобританії аудит є обов'язковим. Кваліфікація аудиторів підтверджується членством в одному з чотирьох інститутів Консультативного комітету бухгалтерських органів.

У Канаді головним органом державного фінансового контролю є Управління Генерального Аудитора. Керує управлінням Генеральний аудитор, який обирається на 10 років і є посадовою особою парламенту. Також персонал (близько 600 чоловік) Управління Генерального аудитора приймає участь в здійсненні покладених законом повноважень на Генерального аудитора. Управління здійснює три види аудиту: фінансовий, специфічний і управлінський. Кожна перевірка, яка проводиться Управлінням, триває до 18 місяців [3].

В Італії аудит посилено регулюється державою. Законодавство зобов'язує компанії публікувати фінансові звіти з деталізацією і підтвердженням з боку аудиторів.

Головна особливість аудиторської діяльності в Німеччині полягає в тому, що всі аудитори та аудиторські фірми зобов'язані бути членами Аудиторської палати. Аудиторський контроль в Німеччині проводиться за кількома напрямками. Перш за все, аудиторський контроль підприємства здійснюється в

кінці фінансового року, також виконується спеціальний аудит.

Система підготовки і атестації професійних аудиторів в Німеччині добре розвинена. Рішення про допуск того чи іншого кандидата до іспиту приймають спеціальні аудиторські екзаменаційні комісії, створювані владою федеральних земель. Вирішальну роль в допуску до іспиту грає закінчення кандидатом вищої школи за однією зі спеціальностей.

В Японії стан аудиторської діяльності не такий розвинений. Це викликано тим, що система незалежного аудиту і внутрішнього контролю в японських компаніях не відповідають рівню економічного розвитку. З боку Міністерства фінансів Японії виявляється занадто великий вплив на аудит, це шкодить незалежності аудиторів. До того ж спроби впровадження в Японію західних моделей бухгалтерського обліку і аудиту спрацювали не в повному обсязі. Внутрішній аудит в японських корпораціях абсолютно не сформувався.

Уряд Китаю, на відміну від Японії, підтримує збільшення числа дипломованих бухгалтерів і аудиторів. В країні здійснюють діяльність понад 50 тисяч аудиторських організацій і 70 тисяч внутрішніх аудиторів.

Таким чином, резюмуючи вищевикладену інформацію, можна зробити висновок, що в багатьох зарубіжних країнах аудит досить розвинений і при вдосконаленні законодавства щодо аудиторського контролю необхідно взяти до уваги міжнародну практику.

До того ж, як було описано раніше, у всіх розвинених країнах громадянам, які хочуть отримати професію аудитора, необхідно пройти навчання і набути досвіду роботи, що займає чимало років, а також здати досить складні іспити.

Також на закінчення відзначимо, що основними завданнями аудиторських компаній наразі є: контроль за дотриманням законодавства, яке регулює фінансово-господарську діяльність підприємств, ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності, а також забезпечення державних органів та інвесторів об'єктивною інформацією про фінансовий стан того чи іншого суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Литвиненко Н.О. Аудиторська діяльність в Україні: узгодженість змісту базових термінів та понять. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2017. № 862. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2017_862_25 (дата звернення 04.03.2020).
2. Кінащук Л.Л. Передумови виникнення та розвитку аудиторської діяльності в зарубіжних країнах. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2014_1_23 (дата звернення 04.03.2020).
3. Аудит : підручник / В.І. Грушко та ін. Київ, 2019. 324 с.

Д.е.н., доцент Завербний А.С.

*доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності,
Національний університет «Львівська політехніка»*

м. Львів

E-mail: andrii.s.zaverbnyi@lpnu.ua

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕНЕРГОАУДИТУ В СИСТЕМІ ЕНЕРГОМЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ УМОВ

За умовах кризи, в яких довгий час перебуває економіка нашої країни, надзвичайно актуальним виступає питання що безпосередньо стосується облікування енергетичних витрат, їх економії (заощадження), розроблення заходів для підвищення рівня енергетичної ефективності тощо.

Адже ж економіка України є однією із найбільш енергозатратних в Європі, світі вцілому. Надзвичайно важливо знизити рівень енергозатратності за умов євроінтегрування, оскільки економіка України поступається рівнем конкурентоспроможності не лишень західноєвропейським, але й навіть східно-

та центрально-європейським країнам. Для ефективної співпраці потрібно порівняти витрати енергетичних ресурсів з цими країнами.

Але проблематикою енергоаудиту та системою енергоменеджменту українські фахівці почали цікавитися відносно недавно [1]. Особливо, якщо порівнювати з інтересом до цих категорій вчених економістів та енергетиків європейських країн та світового господарства в цілому. Адже необхідність запровадження та розвитку енергоменеджменту, енергоаудиту (що вже давно стали невід'ємною частиною проектів із оптимізування споживання енергетичних ресурсів країн ЄС, США та ін.), викликана насамперед високим рівнем дефіциту, неефективним (деколи недоцільним) використанням паливно-енергетичних ресурсів підприємствами країни. Рівень питомого енергоспоживання на одиницю виробленої продукції в Україні в декілька разів вище, ніж у Японії, Франції, Німеччині, США тощо [1]. Українська ж економіка перебуваючи під адміністративним «впливом» до 1991 р. «дотувалася» непомірно дешевими енергетичними ресурсами/продуктами союзу. Дешеві енергетичні продукти абсолютно не мотивували до формування систем та механізмів енергоощадності. Лишень після розпаду союзу вчені та практики почали задумуватися, здійснювати певні кроки із зменшення витрат енергетичних ресурсів, підвищення рівня енергетичної безпеки тощо. Високий рівень енергомісткості ВВП України також є наслідком істотного технологічного відставання багатьох її галузей від рівня промислово розвинених країн (в т.ч. й ЄС), незадовільної галузевої структури національної економіки тощо.

Питання енергозбереження, енергоаудиту, системи енергоменеджменту в Україні висвітлювалися в наукових працях таких вчених як О. Акіншина, А. Андріжиєвський, О. Антоненко, І. Білоус, В. Буток, Н. Дацкер, В. Дешко, В. Жовтянський, Д. Зеркалов, М. Ковалко, А. Праховник, В. Прокопенко, О. Ремінська, Н. Соколова, А.Соловей, М. Сотник, І. Суходуб, Л. Третьякова, С. Черевко, О.М. Шевченко, М.М. Шовкалюк та багатьох інших [1, 2, 3, 4]. Водночас слід відзначити недостатність напрацювань щодо розкриття сутності,

важливості і відповідальності елементів системи енерго-менеджменту промислових підприємств. Подальших же досліджень потребують проблеми із впровадження енергоаудиту в практику енергоменеджменту українських підприємств.

Вченими виділено простий та комплексний енергоаудит. Перший із них базується лишень на показниках (індикаторах) різноманітних лічильників (інших вимірювальних приладах) досліджуваного об'єкту. Тому він є значно дешевшим але й водночас досить малоефективним. А комплексний енергоаудит значно трудомісткіший, відповідно і дороговартісніший, оскільки передбачає процес визначення, ідентифікування абсолютно всіх напрямків витрачання енергетичних ресурсів. Це здійснюється шляхом встановлення вимірювального обладнання (не лишень лічильників), довготермінового тестування, вимірювання тощо. Однак, його результати (деталізовані пропозиції та рекомендації) дозволять досліджуваному об'єкту значно підвищувати свій рівень енергоощадності, суттєво знизити рівні втрат/витрати енергетичних ресурсів, підвищувати рівень власної енергетичної, економічної безпеки тощо.

В процесі обрання конкретного виду енергоаудиту для його подальшого реалізування необхідно враховувати наступні чинники: рівень деталізування енергоаудиту в системі енергоменеджменту, кількість необхідних вимірювальних приладів (та наявність), кількість та структура обладнання, що споживає енергетичні ресурси, методи для розрахунку енергоспоживання тощо.

Основними проблемами із енергозбереження в Україні, що потребують першочергового вирішення [1, с. 6]:

- приведення всіх положень українського законодавства у сфері енергозбереження відповідність із економічною ситуацією;
- формування умов для економічного стимулювання (мотивування) суб'єктів господарювання (домогосподарств) до підвищення рівня ефективності використання енергоресурсів (приміром, удосконалення податкового законодавства тощо);
- удосконалення порядку при нормуванні питомих витрат енергетичних носіїв;

- удосконалення системи державної експертизи із енергетичного збереження;
- розроблення та впровадження обов'язкової статистичної звітності із використання енергетичних ресурсів;
- контролювання та регулювання сфери енергозбереження, енергоефективності на рівні держави;
- впровадження інноваційного енергоекономічного обладнання, енергозберігаючих технологій;
- удосконалення існуючих технологій, обладнання, перероблення сировини й матеріалів з метою підвищення рівня їх енергоефективності;
- диверсифікування енергоносіїв;
- скорочення рівня втрат енергоресурсів;
- формування та реалізування організаційно-технічних заходів, удосконалення обліку витрат, контролювання, регулювання витрат/втрат енергетичних ресурсів;
- застосування економічних, правових та інших чинників задля зниження рівнів енергоспоживання тощо.

Задля ж удосконалення впровадження та подальшого ефективного застосування енергоаудиту в економіці країни (зокрема підприємствами, домогосподарствами тощо) необхідними є [1, 2, 3, 5]:

- приведення трактування основних понять (термінів) згідно із загальноприйнятою європейською термінологією;
- формування мети, основних принципів, напрямків державної політики з метою зниження рівня енергоємності економіки (розроблення і впровадження загальнонаціональної системи енергетичного менеджменту);
- визначення принципів формування системи енергетичного менеджменту, проведення енергетичних аудитів за європейськими стандартами;
- визначення вимог, норм контролювання виконання заходів із підвищення рівня енергоефективності, відповідальність у разі

повного/часткового їх невиконання;

- визначення принципів сертифікування, навчання, підвищення кваліфікації фахівців із енергетичного аудиту тощо.

Отже, одним із найважливіших напрямів при розробленні та подальшому реалізуванні енергетичної стратегії України повинно бути формування та мотивування розвитку передумов для суттєвого зменшення рівня енергомісткості української продукції шляхом запровадження і активного використання новітніх технологій, прогресивних (сучасних) стандартів (норм), сучасних систем облікування, контролювання, регулювання на усіх етапах виробництва/видобування, транспортування, споживання енергопродуктів (ресурсів), розвиток ринкових механізмів стимулювання енергозбереження в усіх галузях української економіки за євроінтеграційних умов. Тому запровадження та активне використання енергоаудиту в системі енергоменеджменту українських підприємств виступає вкрай актуальним і потребує ґрунтовних досліджень та удосконалень.

Важливим чинником підвищення рівня енергоефективності економіки України вцілому (її окремих підприємств) повинне виступати вискоефективне забезпечення інформаційної, аналітичної підтримки всіх суб'єктів економічної діяльності у вирішенні питань оптимізування енергоспоживання, енергозбереження.

Список використаних джерел

1. Акіншина О.В., Третьякова Л.І., Антоненко О.М. Енергоаудит у системі енергоменеджменту підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Логістика*. 2012. № 735. с. 4-10.
2. Дешко В.І., Шевченко О.М., Шовкалюк М.М., Суходуб І.О., Сотник М.І., Соколова Н.П. Досвід створення та функціонування системи енергоменеджменту у ввз. *Енергетика: економіка, технології, екологія*. 2016. № 2. с. 34-45.
3. Праховник А.В., Соловей А.И., Прокопенко В.В. и др. Энергетический

менеджмент. Киев: ІЕЕ НТУУ «КПІ», 2001. 472 с.

4. Білоус І.Ю., Дешко В.І., Суходуб І.О., Шевченко О.М., Шовкалюк М.М. Управління ефективністю енерговикористання у вищих навчальних закладах. К.: НТУУ «КПІ». 2015. 188 с.
5. Завербний А.С. Проблеми і перспективи використання енергоаудиту в кризових умовах господарювання. *Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: III міжнародної науково-практичної конференції*, Львів, Україна, 27-28 квітня 2017. Львів: В-во Львівської політехніки. с. 107-108.

Казакова Е.Г., Горобець Д.В.

студенти кафедри комерційної діяльності та ринку нерухомості,

науковий керівник: к.е.н., доцент Свирейко Н.Е.

доцент кафедри комерційної діяльності та ринку нерухомості,

УО «Белорусский государственный экономический университет»

г. Минск, Республика Беларусь

E-mail: elizkazakova228@mail.ru

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА АУДИТОРСКИХ УСЛУГ В БЕЛАРУСИ

Аудиторские услуги являются социально значимым видом экономической деятельности. Аудиторский отчет, подтверждающий достоверность отчетности экономического субъекта, обеспечивает социально-экономическую стабильность в стране, отдельном регионе.

В белорусской экономике преобладают предприятия с государственной долей собственности, которые во многом определяют спрос на аудиторские услуги. Кроме того, величина спроса напрямую зависит от требований законодательства о проведении обязательного аудита. Теперь, когда нет

необходимости в обязательном аудите, большинство предприятий с государственной долей, скорее всего, откажутся проводить аудит. Недостаточный охват субъектов хозяйствования обязательным аудитом приведет к неизбежному сокращению рынка аудиторских услуг.

Однако несмотря на уменьшение количества аудиторов - с 1458 до 1412 человек, объем рынка аудиторских услуг в 2018 году в Беларуси увеличился на 27,2 %, с 49,347 млн рублей до 62,784 млн рублей. Это было вызвано двумя причинами: количество аудиторских организаций в 2018 году не изменилось (84 шт.), но почти на 10 % возросло количество организаций, в которых проводился аудит, с 4548 до 5022 [1].

В Республике Беларусь существует проблема ограничения объема аудиторских процедур со стороны клиентов и проблема недобросовестной конкуренции аудиторов, что ведет к нарушению закона. В отсутствие методологии определения правил аудита предлагается оценивать объем аудиторских процедур с использованием профессионального суждения. Но учесть различные факторы, в том числе взаимосвязь между рисками, существенностью, выборкой, влияющую на сложность, аудитор не способен. Без обоснования сложности невозможно прекратить существующую практику ограничения объема аудиторских процедур со стороны заказчика.

Также есть проблема отсутствия законодательных положений, обязывающих проверяемые субъекты предоставлять информацию, необходимую для предварительного планирования аудита в соответствии с применимыми правилами. Аудиторы не могут проводить аудит в соответствии с правилами, если на этапе предварительного планирования у них нет информации для расчета рисков, существенности, выборки и, следовательно, объема аудиторских процедур. Как правило, предприятия не предоставляют эту информацию.

Нельзя не отметить отсутствие эффективной системы контроля качества. Низкое качество аудита обусловлено ограниченным объемом аудиторских процедур, недостаточной квалификацией и опытом аудиторов. Контроль

качества аудита основан на оценке аудиторской документации или установленных штрафов и пеней, которые оцениваются проверяемыми субъектами регулирующими органами после проведения аудита [2].

В то же время международные аудиторские сети контролируют соответствие своих национальных компаний национальным стандартам аудита, высокий уровень качества аудита и других профессиональных услуг: проводят аудит и консультируют как по международным, так и по национальным правилам.

В последние годы первое и второе места в рейтинге аудиторских услуг в Республике Беларусь занимают международные аудиторские сети ООО «КПМГ» и ООО «Грант Торнтон» соответственно. За третье место в рейтинге борются ООО «БейкерТиллиБел» и ООО «ФБК-Бел», оба являются членами международных сетей Baker Tilly International и PKF International (Лондон, Великобритания). Так, в 2017 году третье место заняла компания ООО «ФБК-Бел», а в 2018 году - ООО «БейкерТиллиБел» [3].

Внедрение в 2019 году международных стандартов аудиторской деятельности в Беларуси в качестве технических нормативных правовых актов позволяет повысить уровень аудиторских услуг и интегрировать белорусский аудит в международное профессиональное сообщество, а также устанавливает благоприятные условия для привлечения иностранного капитала в белорусскую экономику. Деятельности аудиторских организаций способствует создание Аудиторской палаты как единого органа самоуправления аудиторских организаций, аудиторов на условиях обязательного членства.

Для дальнейшего развития аудита в стране необходимо:

- 1) законодательно установить обязанность предприятий на этапе рассмотрения предложений аудиторов, прежде чем заключать соглашение, предоставлять необходимую общедоступную информацию для оценки объема аудиторских процедур: бухгалтерский баланс, отчет о прибылях и

убытках, суммы налогов, количество первичных документов по учетным разделам;

2) определить в качестве обязательного условия при заключении договора на проведение аудита обоснование трудоемкости, существенности и выборки по разделам аудита и согласование их с заказчиком;

3) внести изменения в программу переподготовки auditors в части обучения их новым технологиям, повысить профессионализм auditors в Беларуси;

4) обеспечить повышение качества аудиторских услуг, автоматизацию аудита.

Список использованных источников

1. Борисов А. Рынок аудиторских услуг вырос более чем на четверть / Экономическая газета. 17.05.2019. URL: <https://neg.by/novosti/otkrytj/rynok-auditorskih-uslug--vyros-bolee-chem-na-chetvert> (дата обращения: 13.03.2020).
2. Каралис Е.Н. Проблемные вопросы организации и совершенствования аудиторской деятельности в Республике Беларусь / Международный экономический форум. 2013. URL: <http://be5.biz/ekonomika1/r2013/3377.htm> (дата обращения: 13.03.2020).
3. Петрович И. Рейтинг аудиторских организаций - 2016 // Главный бухгалтер. 2017. № 12. URL: <https://www.gb.by/izdaniya/glavnyi-bukhgalter/reiting-auditorskikh-organizatsii-2016> (дата обращения: 13.03.2020).

*К.е.н., доцент Мардус Н.Ю.
доцент кафедри економічного аналізу та обліку,
Національний технічний університет «Харківський
політехнічний інститут»
м. Харків
E-mail: Nat_ua@ukr.net*

МЕТА І ЗМІСТ УПРАВЛІНСЬКОГО АУДИТУ В СИСТЕМІ КОНТРОЛЮ

Перехід економіки до ринкових відносин, створення нових суб'єктів господарювання з різними формами власності зумовили необхідність внесення кардинальних змін до системи фінансово-господарського контролю, яка відповідала потребам системи управління. Як результат цих змін поряд із зовнішнім державним фінансовим контролем і аудитом виникли внутрішній аудит (внутрішній контроль), який залежно від змісту контролю, мети, періодичності та інформаційного забезпечення здійснює фінансово-господарський контроль, який здійснюється у формі аудиту, експертиз, консультацій з питань обліку, звітності, оподаткування, аналізу фінансово-господарської діяльності та надання інших форм економіко-правового забезпечення суб'єкта господарювання [1].

Мета фінансово-господарського контролю - сприяння раціональному використанню засобів і предметів праці, а також самої праці у підприємницькій діяльності для одержання максимального прибутку.

Завдання фінансово-господарського контролю поділяються на окремі і загальні. Розв'язання окремих завдань передбачає перевірку однієї зі сторін господарської діяльності; загальних – усієї господарської діяльності підприємств з визначенням рентабельності і конкурентоспроможності продукції.

Незалежний (аудиторський) контроль здійснюють аудитори (аудиторські

фірми), які діють на госпрозрахункових засадах за договорами з акціонерними підприємствами. Вони перевіряють стан обліку цих організацій і підприємств, відповідність звітності даним обліку, своєчасність розрахунків з бюджетом, підтверджують правильність складання фінансової звітності, декларацій, які підприємства подають податковим органам [2].

Внутрішньогосподарський економічний контроль передбачає контрольні функції, які здійснюються власниками підприємств відповідно до законодавства. Його завдання – перевірка господарських операцій у структурних підрозділах з метою недопущення перевитрат матеріальних та фінансових ресурсів, виконання виробничих планів, раціонального використання робочої сили, впровадження нових методів і прогресивних технологій у бригадах, на ділянках і т. д.; забезпечення збереження грошових коштів і товарно-матеріальних цінностей, економного витрачання сировини і паливно-енергетичних ресурсів, випуску продукції високої якості, яка має попит на ринку. Об'єктом внутрішньогосподарського контролю є економічна та господарська діяльність структурних підрозділів підприємства.

Проведення внутрішньогосподарського контролю відповідно до чинного законодавства покладено на керівника підприємства. В умовах ринкової економіки зменшується кількість зовнішніх (щодо підприємства) суб'єктів контролю, натомість підвищується роль внутрішньогосподарського контролю, що здійснюється власником підприємства з метою отримання обліково-аналітичної інформації [4, 5].

У здійсненні внутрішньогосподарського контролю на підприємствах головну роль відіграють працівники бухгалтерії, зокрема головні бухгалтери. Функції контролю головний бухгалтер здійснює особисто і через апарат бухгалтерії. На великих підприємствах є спеціалісти, на яких покладено обов'язки контролерів окремих господарських операцій і процесів [6-8].

В умовах ринкової економіки функції управління тісно пов'язані з системою фінансово-господарського контролю на підприємствах, установах, об'єднаннях та перевіркою виконання прийнятих рішень.

Внутрішній аудит виконують штатні працівники підприємства з метою надання допомоги керівництву в прийнятті управлінських рішень.

Поділ обліку на фінансовий і управлінський відповідно породжує різновидність аудиту: фінансовий і управлінський. Управлінський аудит є різновидністю внутрішнього аудиту і здійснюється з метою розробки рекомендацій щодо економії та ефективного використання ресурсів для досягнення кінцевого фінансового результату господарської діяльності підприємства, вдосконалення чинної системи обліку і контролю за процесами виробництва.

У вітчизняній економічній літературі недостатньо уваги приділяється розкриттю поняття «управлінський аудит». Зарубіжні вчені по-різному визначають управлінський аудит, але надається перевага терміну управлінський аудит з причин того, що він є невід'ємною функцією управління; і призначено для надання інформації управлінському персоналу, до того ж функцією управлінського аудиту є не тільки поточний контроль за господарськими операціями, а й прогнозування, аналіз інших функцій управління господарською діяльністю. Отже, управлінський аудит — це процес вивчення й оцінка господарських явищ і фактів з метою надання рекомендацій управлінню суб'єкта господарської діяльності щодо економічного й ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, досягнення кінцевого фінансового результату і програмних цілей.

Список використаних джерел

1. Мардус Н.Ю. Вивчення перспектив розвитку аудиту в Україні / Н.Ю. Мардус // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: наук. вид. : тези доп. 25-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2017, [17-19 травня 2017 р] : у 4 ч. Ч. 3 / ред. Є. І. Сокол. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – С. 223.
2. Мардус Н.Ю. Підвищення якості внутрішнього аудиту як елементу системи управління підприємством / Н.Ю. Мардус // Сучасні проблеми обліку,

аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітні аспекти : зб. наук. пр. за матеріалами Всеукраїнської наук.-практ. конф., 30-31 березня 2017 р. – Дніпро : НМетАУ, 2017. – С. 371-375.

3. Мардус Н.Ю. Аудит : навч. посіб. / Н.Ю. Мардус, О.О. Фальченко: за ред. Л.Л. Яковлева. – Х. : НТУ“ХП”, 2014. – 178 с.
4. Мардус Н.Ю. Обліково-аналітичне забезпечення підприємств готельно-ресторанної справи як елемент управління фінансово-економічною безпекою / Н.Ю. Мардус // Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 29-30 жовтня 2018 р. – Умань : ВПЦ "Візаві", 2018. – С. 258-260.
5. Мардус Н.Ю. Особливості обліку, аудиту і аналізу оплати праці на підприємстві / Н.Ю. Мардус, В.В. Кригіна // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум–2016» : тр. 12-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2016 р. – Харків : НТУ "ХП", 2016. – С. 29-31.
6. Мардус Н.Ю. Сутність фінансових результатів підприємства і визначення їх місця у обліку, аудиті та аналізі / Н.Ю. Мардус, К.Ю. Корсунова // Інноваційно-інвестиційне забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України : кол. монографія / ред. О.В. Манойленко. – Харків : НТУ "ХП", 2017. – Розд. 1. – С. 29-37.
7. Мардус Н.Ю. Облік та аудит фінансових результатів підприємства / Н.Ю. Мардус, К.Ю. Корсунова // Наука і освіта – запорука розвитку економіки : зб. матеріалів 3-го Міжвузівського молодіжного наук.-практ. форуму / ред. Є.М. Строков. – Харків : НТУ "ХП", 2016. – С. 23-25.
8. Мардус Н.Ю. Основні принципи дослідження обліку, аудиту і аналізу прибутку підприємства / Н.Ю. Мардус, А.О. Шкарлат // Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптимум–2016" : тр. 12-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2016 р. – Харків : НТУ "ХП", 2016. – С. 31-33.

*Д.е.н., доцент Пристемський О.С.
професор кафедри обліку і оподаткування,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Херсон
E-mail: pristemskiyaleksandr@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ АКТИВІВ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Економіки багатьох розвинутих держав за основу свого розвитку мають підприємства малого бізнесу, та їх валовий внутрішній продукт деяких країн складає левову частку. Формування конкурентоздатної економіки з розвинутим приватним сектором є стратегічним курсом економічної політики України на даний момент. Для становлення та розвитку малого бізнесу важливою умовою є ефективні ринкові перебудови і реалізація стратегії економічного зростання.

Для того, щоб покращити становище, підвищити прибутковості та підтримувати конкурентоспроможності вітчизняного малого бізнесу, необхідним є отримання інформації та незалежної думки щодо достовірності показників фінансової звітності, що може бути досягнуто за умови проведення на малих підприємствах аудиту. Адже, аудит передбачає дослідження всіх ланок фінансово-господарської діяльності підприємства, що перевіряється, і висловлення професійної думки аудитора про достовірність і якість складання фінансової звітності, надання рекомендацій щодо покращення бухгалтерського обліку та прийняття ефективних управлінських рішень, можуть значно покращити роботу підприємства. Тому аудиторські перевірки дуже актуальні у вирішенні внутрішніх проблем.

Регламентом проведення аудиту на вітчизняних підприємствах малого бізнесу є Закон України «Про аудиторську діяльність», Міжнародні стандарти аудиту (МСА) з урахуванням особливостей підприємств малого бізнесу [1], Положення з міжнародної практики аудиту (ПМПА) 1005 «Особливості аудиту

малих підприємств» (International auditing practice statement 1005 The special considerations in the audit of small entities) тощо [2].

Досить багато дискусій на даний час ведеться з питання необхідності проведення аудиту на підприємствах малого бізнесу, оскільки малі підприємства не є суб'єктами обов'язкового аудиту. З одного боку, малий бізнес – значно відрізняється від великих організацій і тому, на нього не повинні розповсюджуватися такі ж правила. Але, якщо буде відсутній аудит, то це може призведе до зниження якості звітності, інформації, що отримується з неї та погіршення фінансового управління.

Проведення аудиту на малих підприємствах потрібне тільки за умов: інвестування й кредитування, ліквідації підприємства та оприлюднення звітності. Важливим критерієм для проведення аудиту на малому підприємстві, є співвідношення витрат на аудит та інформаційних вигод від наслідків його проведення.

Аудит, який визначає стан бухгалтерського обліку діяльності малого підприємства встановлює відповідності методики обліку, що застосовується на підприємстві, чинному законодавству щодо малого бізнесу, виявлення наявних помилок або порушень та ступеню їх впливу на достовірність бухгалтерської звітності. Проведення аудиту малих підприємств має на меті визначення оцінки правильності організації обліку, підтвердження законності господарських операцій, встановлення відповідності методики обліку, що застосовується на підприємстві, чинному законодавству щодо малого бізнесу, виявлення наявних помилок або порушень та ступеню їх впливу на достовірність бухгалтерської звітності [3].

Головним завданням бухгалтерського обліку виступає забезпечення збереження майна підприємства, тобто його активів. Від правильності формування та використання активів залежить конкурентоспроможність,и фінансова стабільність, платоспроможність та місце фірми на ринку. Аудитору при перевірці фінансово-господарської діяльності суб'єкта малого підприємництва доцільно звернути пильну увагу саме на особливості аудиту

активів. Перед проведенням аудиторської перевірки, потрібно окреслити коло об'єктів, які будуть підлягати перевірці, а також які найбільш характерні до зловживань та порушень з боку працівників підприємства та адміністрації.

Сектор малого підприємництва є невід'ємним елементом будь-якої розвиненої господарської системи, без якої економіка та суспільство не можуть нормально функціонувати та розвиватись. Документація малого підприємства спрощена, а сам аудит не такий складний та потребує меншої кількості асистентів в порівнянні з великим суб'єктом господарювання.

В цілому можна сказати, що аудит активів малих підприємств носить суперечливий характер, з одного боку, прості за характером процедури, а, з іншого, треба знати та враховувати всю специфіку підприємства. Перехід на Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг вивели вітчизняних аудиторів на якісно новий рівень. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розробку способів оцінки ризиків суттєвих викривлень при аудиті активів малого підприємства, плану аудиту активів із переліком аудиторських процедур по суті, а також бланків робочих документів аудитора для перевірки активів малого підприємства.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.apu.com.ua.
2. Особливості аудиту малих підприємств: Положенням з міжнародної практики аудиту 1005. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.apu.com.ua.
3. Будько О. Особливості здійснення аудиту на малих підприємствах. Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 3. – С. 23–30.

*Д.е.н., доцент Приятельчук О.А.
доцент кафедри міжнародного бізнесу,
Інститут міжнародних відносин Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
E-mail: pryyatelchuk@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Частка суб'єктів малого бізнесу в загальному обсязі споживачів аудиторських, контролінгових та консалтингових послуг непинно зростає. Якщо на перших етапах зародження та розвитку ринку аудиторських послуг в Україні суб'єкти малого бізнесу були майже самоусунуті з даного ринку, оскільки послуги консалтингових та контролінгових агентств розглядалися ними виключно як додаткова невиправдана стаття видатків, то на сучасному етапі розвитку ринку консалтингу в Україні отримання вчасної оцінки, альтернативних шляхів розвитку, а також вживання контролінгових заходів превентивного характеру розцінюється подібними суб'єктами підприємницької діяльності як ефективні кроки менеджменту, що формують для них додаткові конкурентні переваги.

Серед основних спектрів послуг, що отримують суб'єкти малого бізнесу від профільних в сфері аудиту та консалтингу агенцій, є: консалтингові послуги, аутсорсингові послуги в сфері юриспруденції та бухгалтерського обліку, проведення контролінгових операцій, процедур внутрішнього контролю, оптимізація системи оподаткування, підбір та навчання персоналу, тощо.

Консалтинг в сфері оподаткування передбачає визначення оптимальної для конкретного суб'єкта господарювання форми оподаткування, видів та ставок податків, форми звітності, а також методології оцінки бази оподаткування та здійснення загальних процедур розрахунків, сплати та звітності.

Послуги в сфері менеджменту персоналу охоплюють питання найму персоналу (в першу чергу бухгалтерів), його навчання, підвищення кваліфікації. Окремим аспектом є налагодження інформаційно-технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що передбачає розробку, адаптацію та встановлення спеціального забезпечення та навчання персоналу роботі з ним. Аутсорсингові послуги передбачають виконання функцій юридичного, бухгалтерського, технічного (програмісти) та іншого персоналу на умовах лізингу персоналу з метою заощадження коштів на необхідності підбору, адаптації, мотивації та вивільнення працівників, а також пов'язані з цим функції адміністрування та діловодства.

Аудиторські та контролінгові послуги пов'язані, в першу чергу, з забезпеченням внутрішнього та зовнішнього контролю. Внутрішній контроль у суб'єктів малого бізнесу, зазвичай, здійснюєть безпосередньо власником, керівником, бухгалтером (за наявності) на засадах сумісництва з їх прямими посадовими обов'язками. За таких умов суб'єкти системи внутрішнього контролінгу, найчастіше, зіштовхуються з проблемами необізнаності з нововведеннями в сфері законодавчої ініціативи, зокрема оподаткування, незнанням сучасних тенденцій на ринку, неможливістю (через обмеженість наявних ресурсів або просто знань та досвіду) застосовувати найновітніший та найбільш адекватний за конкретних умов інструментарій контролю. Саме такі недоліки усуваються завдяки послугам зовнішніх консультантів, аудиторів та контролерів. Іншим спектром послуг, що надаються профільними аудиторськими компаніями суб'єктам малого бізнесу, є зовнішній аудит як комплекс контролінгових операцій, в результаті якого суб'єкт малого бізнесу отримує не лише об'єктивну оцінку його фінансового стану, а й, за необхідності, послуги в сфері антикризового менеджменту або реінжинірингу розвитку. За таких обставин зовнішній аудитор надає, окрім оцінки, ряд консультацій щодо модернізації, переоснащення, розробки альтернативних стратегій розвитку, зауваження щодо конкретних кроків кризового

менеджменту на підприємстві, тощо.

Першочерговим кроком в наданні аудиторських послуг суб'єктам малого бізнесу є встановлення приналежності суб'єкта господарювання до суб'єктів малого підприємництва та встановлення відповідності методики ведення обліку, обраної підприємством, чинному законодавству.

Законом України від 05.10.2017 р. №2164-VIII внесено зміни до ст. 2 Закону про бухоблік, а саме: додано класифікацію підприємств (крім бюджетних установ). Тепер усі підприємства можуть належати до мікропідприємств, малих, середніх або великих підприємств.

Зокрема, суб'єктами мікропідприємництва є юрособи — суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10-ти осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 000 000 євро, визначену за середньорічним курсом НБУ. Мікропідприємствами є суб'єкти господарювання, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв: балансова вартість активів — до 350 0000 євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 700 000 євро; середня кількість працівників — до 10-ти осіб.

Суб'єктами малого підприємництва є: юридичні особи — суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ. Малими є підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв: балансова вартість активів — до 4 000 000 євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 8 мільйонів євро; середня кількість працівників — до 50-ти осіб [3].

Основними об'єктами аудиту є система оподаткування, плани рахунків, облікові реєстри, фінансова звітність. Окрім того, здійснюється аналіз установчих документів, всіх наявних рахунків в комерційних банках, персонального складу, в першу чергу менеджменту та бухгалтерського персоналу, тощо.

Загалом, ринок аудиторських та консалтингових послуг перебуває, наразі, в стані динамічного розвитку. Основним мотиваційним фактором звернення до послуг аудиторських компаній є ефективність превентивного контролю, висока якість консалтингових послуг в умовах занадто мінливого законодавчого середовища. Суб'єкти малого бізнесу все частіше виступають користувачами таких послуг, що дозволяє досягати стабільності їх функціонування та цілеспрямованого розвитку.

Список використаних джерел

1. Кузнєцова Е.А. Управлінський Консалтинг в системі інноваційного розвитку економіки і менеджменту // Market economy: modern management theory and practice. Volum 15, Issue 1 (32). 2016. С. 9-22.
2. Кушнір О.К. Малий бізнес в Україні: проблеми розвитку // Проблеми та перспективи функціонування підприємства і підприємництва. Випуск 20 (1). 2015. С.178-182.
3. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень: Закон України від 5 жовтня 2017 року №2164-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19> (дата звернення 11.03.2020).

*К.е.н., доцент Рилєєв С.В.
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
м. Чернівці
E-mail: ryleev76@gmail.com*

СТРАТЕГІЧНИЙ АУДИТ ПІДПРИЄМСТВА ЯК НАПРЯМОК РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Сьогодні аудит в Україні істотно реформується, що пов'язано зі змінами об'єктивних умов розвитку суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим актуалізується новий погляд на організацію бухгалтерсько-фінансової функції управління. Зміст аудиту наповнюється все новими аспектами, з'являються нові види аудиту, які необхідні для здійснення діагностики різних сфер діяльності підприємств враховуючи часові діапазони, зокрема на стратегічну перспективу.

Розробка ефективної стратегії підприємства та її реалізація на практиці сприяють досягненню безперервності діяльності господарюючого суб'єкта та його процвітання. Тому сучасному суспільству необхідні нові технології аудиту, що дозволяють отримувати актуальну і, що особливо важливо, стратегічну фінансову інформацію про діяльність підприємства. Вищий менеджмент підприємства повинен бути впевнений не лише в достовірності фінансової звітності, їм також необхідна додаткова інформація про стратегію розвитку підприємства, про основні показники стратегічної звітності тощо. У зв'язку з цим одним з нових та перспективних напрямків аудиту бізнесу є стратегічний аудит [4, с. 164].

Досягаючи поставленої мети – довгострокове отримання прибутку з рівнем вище, ніж в середньому по галузі, недостатньо використовувати лише інструментарій фінансового аналізу. Першочерговим завданням стає необхідність думати та діяти перспективно, регулярно проводячи стратегічний

аудит зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.

Досягаючи поставленої мети – довгострокове отримання прибутку з рівнем вище, ніж в середньому по галузі, недостатньо використовувати лише інструментарій фінансового аналізу. Першочерговим завданням стає необхідність думати та діяти перспективно, регулярно проводячи стратегічний аудит зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. У зв'язку з цим актуальним питанням є розгляд поняття і сутності стратегічного аудиту.

Метою стратегічного аудиту є оцінка якості і життєздатності розроблених стратегій на підприємстві. Стратегічний аудит може виявити «слабкі місця» на поточний момент, які можуть становити серйозну небезпеку в майбутньому, і запропонувати ранні профілактичні або коригувальні дії.

Стратегічний аудит, як зазначають Маркова В.Д. та Кузнєцова С.А., забезпечує не лише подальший контроль стратегії підприємства, але він розглядається ще й як елемент стратегії [3, с. 275]. Тому ми можемо говорити про те що об'єктами стратегічного аудиту є всі елементи стратегії, в т.ч. зовнішній та експертний контроль стратегічного аудиту.

Стратегічний аудит дозволяє не лише оцінити результативність та ефективність діяльності підприємства, але і провести аналіз показників діяльності в порівнянні з аналогічними даними основних конкурентів.

Гудениця О.В. та Шилов Л.В., зазначають, що під час проведення стратегічного аудиту аудитор оцінює результати проведеного на підприємстві стратегічного аналізу, здійснений стратегічний вибір і реалізацію стратегії, а також контроль за її реалізацією [2, с. 68].

Стратегічний аудит – це частина системи внутрішнього або зовнішнього аудиту підприємства, що включає в себе аналіз інформації, яка дозволяє оцінити об'єктивність розробленої стратегії і результативність її реалізації на відповідність вихідних і отриманих даних обліково-аналітичної системи підприємства, організаційно-розподільчої документації, умов зовнішнього та внутрішнього середовища, інтересів користувачів (власників,

інвесторів, працівників підприємства тощо) відповідно до вимог нормативно-законодавчих актів.

Стратегічний аудит дозволяє забезпечувати користувачів повною та достовірною інформацією прогнозного (стратегічного) характеру. Вона містить опис і характеристику планів і фінансових прогнозів, бізнес-проектів, які формуються в рамках системи стратегічного менеджменту підприємства, і розкривається в бухгалтерській (фінансової), управлінської, корпоративної звітності і звітності, складеної за спеціальними правилами.

Стратегічний аудит визначено як комплекс аудиторських послуг, що включає в себе:

- узгоджені процедури з оцінки ступеня адекватності стратегії;
- компіляцію фінансової інформації в формі розробки стратегії;
- формування стратегічної звітності, що доповнюються на практиці широким спектром інших послуг, пов'язаних з аудиторською діяльністю, а також аудит стратегічної звітності [1, с. 203].

Інформаційною базою для проведення стратегічного аудиту є дані стратегічного обліку, планування тощо. Методика проведення стратегічного аудиту залежить від структури обліково-аналітичної системи підприємства, а також мета, яка ставиться перед аудиторами.

При проведенні аудиту може бути виділено два рівня інформації – тактичний і стратегічний.

Тактичний рівень може включати в себе аудит за такими напрямками:

- аудит фінансової звітності;
- податковий аудит;
- управлінський аудит.

Стратегічний рівень включає в себе відповідні тактичного рівня аналогічні області аудиту з урахуванням стратегічної спрямованості. В зв'язку з цим в системі стратегічного аудиту можна виділити стратегічний фінансовий, стратегічний податковий, стратегічний управлінський аудит.

Перспективи розвитку стратегічного аудиту підприємства полягають у

розвитку теорії стратегічного аудиту, в зв'язку з чим систематизована концепція стратегічного аудиту суб'єктів господарювання, що включає:

- теоретичні основи;
- методологічні положення;
- методичні підходи;
- інструментарій стратегічного аудиту.

Застосування стратегічного аудиту в бізнесі допомагає стежити за тим, щоб основні фактори маржинальної ефективності підприємства постійно залишалися в фокусі уваги менеджменту, а це, в свою чергу, дасть змогу підвищити конкурентоспроможність суб'єктів господарювання на ринку.

Список використаних джерел

1. Богатая И.Н., Алексеева И.В. Стратегический аудит: прошлое, настоящее, будущее. *Аудит и финансовый анализ*. 2013. № 6. С. 199–208. URL: http://www.auditfin.com/fin/2013/6/2013_VI_04_02.pdf (дата звернення 11.03.2020).
2. Гуденица О.В., Шилов Л.В. Стратегический аудит в коммерческих организациях. Ростов-на-Дону : БУПК, 2008. 148 с.
3. Маркова В.Д., Кузнецова С.А. Стратегический менеджмент. Москва : ИНФРА-М, 2015. 288 с.
4. Суздалева Н.Ю. Стратегический аудит: понятие и сущность. *Вектор науки Тольяттинского государственного университета*. 2013. № 4. С. 164–166. URL: <https://journal.tltsu.ru/eng/index.php/VSen/article/view/4001/4000> (дата звернення 10.03.2020).

*К.е.н., доцент Сахно Л.А.
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного
м. Мелітополь
E-mail: sakhnolyudmila5@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ САНАЦІЙНОГО АУДИТУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Одним з засобів подолання платіжної кризи та запобігання банкрутству підприємства є санація. Термін «санація» походить від латинського «sanare» і перекладається як оздоровлення або видужання. Іноземне походження терміну «санація», невеликий термін практичного застосування в Україні, а також неоднозначність, складність та комплексність процесу обумовили значні розбіжності у трактуванні її змісту.

Санаційний аудит є найважливішою складовою процедури санації і полягає у перевірці повноти, достовірності та ефективності поданої санаційної концепції. Такий різновид аудиту є окремим напрямком діяльності аудиторських фірм і полягає у перевірці повноти, достовірності та ефективності поданої санаційної концепції. Він має свої особливості як щодо методів, так і щодо об'єктів та цілей проведення і відіграє вирішальну роль у мобілізації підприємством фінансових ресурсів. Характерною рисою санаційного аудиту є те, що він проводиться на підприємствах, які перебувають у фінансовій кризі. Метою санаційного аудиту є формування незалежного судження аудитора про наявність чи відсутність санаційної спроможності суб'єкта господарювання, дієвість і очікувану ефективність запланованих санаційних заходів.

Наукові аспекти теоретичного й організаційно- методичного забезпечення аудиту висвітлені в працях вітчизняних і зарубіжних вчених: Ф.Ф. Бутинця, М.Т. Білухи, Г.М. Давидова, Л.П. Кулаковської, Н. В. Москаль, Ю.В. Пічі, І.І. Пилипенка, О.А. Петрик, С. Рудницького, В.В. Сопка, Б.Ф. Усача,

А.Д. Шеремета, Р. Адамса та ін. Проте у цих працях не відображено особливості санаційного аудиту.

Санаційний аудит є специфічним видом аудиторських послуг, що надається суб'єктам господарювання у кризовому стані для підтвердження доречності та ефективності розробленого плану санації перед початком його впровадження. Порядок проведення санаційного аудиту регламентується законодавством про аудиторську діяльність, зокрема, Міжнародними стандартами аудиту.

Чинним законодавством України передбачені випадки коли санаційний аудит потрібно проводити обов'язково. Обов'язковим є проведення санаційного аудиту в разі фінансової санації наступних підприємств-боржників:

а) акціонерних товариств, підприємств – емітентів облігацій, учасників ринку цінних паперів, фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, звітність яких відповідно до законодавства України підлягає офіційному оприлюдненню, за винятком установ та організацій, які повністю утримуються за рахунок державного бюджету – для підтвердження достовірності та повноти річної та консолідованої фінансової звітності;

б) засновників банків, підприємств з іноземними інвестиціями, акціонерних товариств, страхових і холдингових компаній, інститутів спільного інвестування, довірчих товариств та інших фінансових посередників для перевірки фінансового стану;

в) емітентів цінних паперів – при отриманні (оновленні) ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів і в разі його реорганізації;

г) у формі господарського товариства на вимогу суб'єкта управління – учасника товариства, який володіє більше 10% голосів у статутному капіталі;

д) при наявності державної частки в статутному капіталі підприємства-боржника;

Також санаційний аудит підприємства-боржника може бути проведено за рішенням:

а) господарського суду про призначення експертизи у вигляді аудиторської перевірки;

б) органів управління боржника про проведення незалежного аудиту фінансово-господарської діяльності керівництва, структурних підрозділів і т.д;

в) керуючого санацією (арбітражного керуючого) для аналізу платоспроможності підприємства.

Предмет санаційного аудиту – це план санації. До основних критеріїв його оцінки можна віднести ефективність та досяжність. На нашу думку, план санації є ефективним, якщо його виконання призведе до отримання очікуваного ефекту у прийнятному діапазоні (очікуваний рівень ліквідності, платоспроможності, рентабельності, конкурентоздатності) при запланованих затратах ресурсів. Головною метою фінансової санації є мобілізація фінансових ресурсів для:

1. Відновлення (поліпшення) платоспроможності та ліквідності.

2. Формування фінансового капіталу для проведення санаційних заходів виробничо-технічного характеру.

Основні напрями санаційного аудиту:

1. Перевірка припущень управлінського персоналу, на яких побудована санаційна концепція. Аудитор повинен з'ясувати та підтвердити чи спростувати припущення керівництва щодо оцінки фінансового стану підприємства, наявності внутрішніх резервів подолання фінансової кризи, ефективності управління та контролю, можливості залучення зовнішніх джерел фінансування санації.

2. Оцінка якості підготовки плану санації на основі припущень. Аудитор повинен дослідити порядок розробки плану санації, оцінити компетентність осіб, що розробляли санаційні заходи, доречність застосовуваних ними методик, повноту та достовірність інформації, яку брали до уваги ці особи, врахування припущень управлінського персоналу, точність розрахунків та оцінки термінів виконання санаційних заходів.

3. Оцінка форми та змісту плану санації. Аудитор повинен розглянути чи містить план санації зрозумілий опис усіх суттєвих обставин та припущень, чи

дохідливо та деталізовано описані санаційні заходи, чи є несуттєва або недоречна інформація. План санації — офіційний документ, який узгоджується та затверджується усіма учасниками санації. Його форма і зміст можуть бути різними, залежно від обставин, проте аудитор має перевірити дотримання законодавчих вимог щодо його структури. Основна частина плану санації повинна містити: загальну характеристику підприємства та його діяльності; результати діагностики кризового стану; план заходів з відновлення платоспроможності; прогноз наслідків впровадження цих заходів; порядок внесення змін та інші додаткові умови.

4. Перевірка відповідності плану санації нормативно - правовим вимогам. Якщо план санації складено під час судової процедури банкрутства, аудитор повинен перевірити дотримання вимог законодавства про банкрутство (щодо черговості задоволення вимог кредиторів, участі арбітражного керуючого, обмежень тривалості процедури санації та ін.). В іншому випадку аудитор має підтвердити законність запланованих санаційних заходів. Аудитор має розглянути ступінь достовірності фінансової інформації суб'єкта господарювання, на основі якої було зроблено прогнози, чи була ця інформація перевірена (або оглянута) аудитором. Якщо аудиторський звіт щодо такої інформації був модифікований або аудит не здійснювався, аудитор повинен розглянути ці супутні чинники та їх вплив на перевірку прогнозованої інформації [2].

Москаль Н.В. пропонує виділити вісім основних етапів санаційного аудиту:

1. Ознайомлення з підприємством, його економічними характеристиками, фінансовим станом та санаційною концепцією.

2. Визначення та узгодження умов надання аудиторських послуг (предмету аудиту, обсягу робіт, рівня ризику, змісту аудиторського звіту, суми оплати).

3. Експрес-оцінка достовірності бухгалтерського обліку та надійності системи внутрішнього контролю.

4. Аналіз фінансово-господарської діяльності, причин та характеру кризового стану.

5. Розробка плану та програми санаційного аудиту.
6. Оцінка санаційної спроможності.
7. Оцінка достовірності та ефективності плану санації.
8. Узагальнення результатів аудиту, формування та подання звіту.

Для проведення оцінки санаційної спроможності підприємства необхідно виконати наступні завдання:

- проаналізувати зовнішнє середовище підприємства;
- проаналізувати позиції на ринку та можливості збільшення обсягів реалізації;
- проаналізувати конкурентні переваги;
- оцінити можливості залучення зовнішніх інвестицій;
- оцінити стратегію фінансової санації;
- оцінити заплановані санаційні заходи [3, с. 92].

Міжнародні стандарти аудиту визначають усі суттєві аспекти методики й організації проведення аудиту, його документального оформлення та контролю якості аудиторських послуг. Поняття «санаційний аудит» у Міжнародних стандартах аудиту не застосовується, проте, дослідивши принципи класифікації аудиторських послуг, санаційний аудит доцільно віднести до завдань з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації, для яких характерний обмежений рівень впевненості [4]. Особливої уваги заслуговує Міжнародний стандарт аудиту 570 «Безперервність», який визначає дії аудитора щодо прогнозування та оцінки здатності суб'єкта господарювання безперервно продовжувати діяльність [4]. Положення цього стандарту можуть бути застосовані для оцінки дієвості санаційних заходів.

З метою отримання об'єктивної картини фактичного стану підприємства та перспектив його розвитку, у практиці санаційного аудиту досить часто використовується так званий СОФТ-аналіз (SOFT-analysis): аналіз сильних (Strength) та слабких (Failure) місць, а також наявних шансів (Opportunity) та ризиків (Threat). В економічній літературі СОФТ-аналіз має ще й іншу назву - СВОТ-аналіз (SWOT-analysis).

В рамках проведення фінансового аналізу розглядається група показників

ділової активності, до яких відносяться: оборотність поточних активів, оборотність коштів у розрахунках, оборотність запасів ТМЦ, оборотність основного капіталу, а також група показників прибутковості: рентабельність власного капіталу, рентабельність інвестицій, рентабельність реалізованої продукції та ін. Тенденція до зниження розглянутих аналітичних показників є попередженням для потенційних інвесторів, санаторів, кредиторів про недоцільність партнерства з таким підприємством, а для аудитора - підтвердженням необхідності проведення комплексу оздоровчих заходів.

Остаточний висновок можливий у трьох варіантах.

1. Однозначно стверджується, що концепція санації відбиває реальний стан справ і підприємство є санаційно спроможним.
2. Зазначається, що план санації можна реалізувати, виконавши певні рекомендації, зроблені під час санаційного аудиту.
3. План санації визнається нереальним, а сама санація - неможливою.

Розробка плану санації не є безпосереднім завданням санаційного аудиту. Підготовкою санаційної концепції займаються або внутрішні аналітичні служби підприємства, або сторонні особи: консалтингові фірми, професійні керуючі санацією тощо, хоч у деяких випадках аудитори беруть активну участь у розробці плану санації. Санаційний аудит не слід ідентифікувати з причинно-наслідковим аналізом фінансового стану підприємства, який здійснюється під час розробки плану санації і є складовою частиною класичної моделі санації. Без огляду на те, що в обох випадках використовуються ті самі методи аналізу, а також на схожість цілей, між причинно-наслідковим аналізом та санаційним аудитом існує принципова різниця: у першому випадку - це складова частина процесу розробки плану санації, у другому - це перевірка достовірності та реальності відображених в плані санації даних.

Завершується аудит загальною оцінкою санаційної спроможності підприємства та прийняттям остаточного рішення про доцільність санації чи ліквідації суб'єкта господарювання, які фіксуються в акті аудиторської перевірки. Потім розробляються відповідні пропозиції. Якщо виробничий

потенціал підприємства зруйновано, структура балансу незадовільна, ринки збуту продукції втрачено, стратегія розвитку підприємства відсутня, концепція санації недосконала, впливає висновок про санаційної нездатності підприємства і доцільності його ліквідації.

Якщо ж санаційний аудит показав, що підприємство має реальну можливість відновлення платоспроможності, не втратило ринки збуту, має розвинений менеджмент і реальні можливості залучення фінансових ресурсів зовнішнього санатора, найбільш вірогідний висновок про можливість проведення санації, після чого обґрунтовується оцінка санаційної концепції та заходів, спрямованих на її реалізацію.

Санаційний аудит є одним з інструментів зниження до певної межі інформаційного ризику для кредиторів та інвесторів, які мають намір взяти участь у фінансовій санації підприємства. Мета санації вважається досягнутою, якщо за рахунок зовнішніх та внутрішніх фінансових джерел проведення організаційних та виробничо-технологічних вдосконалень вдалося вивести підприємство з кризи та досягнути його рентабельності та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді існування. Підприємства, що знаходяться у фінансовій кризі, є особливим об'єктом аудиту, оскільки вони характеризуються ризиком припинення діяльності та специфічними інформаційними потребами користувачів аудиту. Відсутність достатнього теоретичного та організаційно-методичного забезпечення аудиту кризових підприємств негативно впливає на якість його проведення на практиці.

Сьогодні санаційний аудит декларують як обов'язковий елемент у провадженні справи про банкрутство, проте, ми вважаємо, що він міг би дати кращі результати і дозволив би не допустити поглиблення кризи, якби його проводили періодично.

Список використаних джерел

1. Про банкрутство підприємств: Закон України від 14.05.92 р. № 31/95 ВР // Відомості Верховної Ради. - 1995. - № 14.

2. Санаційний аудит та порядок його проведення/ URL: https://pidruchniki.com/1854051655460/finansi/sanatsiyniy_audit_poryadok_yogo_provedennya (дата звернення 02.03.2020).
3. Москаль Н.В. Етапи та порядок проведення санаційного аудиту// Економіка та держава/ - №8, 2015 - с. 90-93.
4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016-2017 року. URL: <https://www.apu.net.ua/component/content/article/2-uncategorised/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017> (дата звернення 03.03.2020).

*К.е.н., доцент Сиротюк Г.В.
доцент кафедри економіки,
к.е.н. Янковська К.С.
старший викладач кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет
м. Львів
E-mail: annasyr@ukr.net*

ВДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Важливим питанням на шляху до європейської інтеграції економіки України є вдосконалення аудиторської діяльності, що полягає у зміні її організаційних та методологічних основ відповідно до вимог Міжнародних стандартів аудиту та законодавства Європейського Союзу. Об'єктивна аудиторська оцінка фінансової звітності суб'єктів господарювання дозволить користувачам цієї звітності приймати відповідні управлінські рішення. Тому аудитори повинні визнавати свою професійну відповідальність перед суб'єктами господарювання і суспільством загалом, а держава – встановлювати

чіткі правові гарантії, спрямовані на забезпечення якості аудиту, що підтверджується практикою країн Європейського Союзу.

Нині Україні притаманна змішана система регулювання аудиторської діяльності, тобто поєднання державного та професійного саморегулювання. Правові засади аудиту фінансової звітності, регулювання відносин у сфері аудиту та провадження аудиторської діяльності визначено у Законі України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [1]. Даний Закон ґрунтується на положеннях Директиви 2006/43/ЄС та Регламенту 537/2014 [2], а його реалізація дозволить гармонізувати національне законодавство у сфері аудиторської діяльності із законодавством Європейського Союзу, що передбачено Угодою про асоціацію з Європейським Союзом, підписавши яку, Україна зобов'язана виконувати її положення.

Зважаючи на особливості організації аудиторської діяльності у країнах Європейського Союзу, нашій країні доцільно здійснити [3, с. 75]:

- підготовку вітчизняного ринку аудиторських послуг до його входження та співпраці з ринком Європейського Союзу;

- зорієнтувати державну політику на підвищення конкурентоспроможності, організаційної та фінансової незалежності українських аудиторів, недопущення монополізації ринку аудиторських послуг іноземними компаніями;

- застосування аудиторами та аудиторськими фірмами спеціальних інноваційних технологій, систем зберігання інформації, апаратно-програмних комплексів (наприклад, таких, як Big Data Appliance, NoSQL, MapReduce, Hadoop, R, Business Intelligence);

- активне застосування електронних технологій, спрямованих на автоматизацію і спрощення взаємодії між аудиторами та об'єктом перевірки, прискорення введення системи електронного обміну документами між державними та не державними інституціональними агентами.

На даний момент, згідно законодавства, аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності в Україні підлягають суспільному нагляду, який

здійснює Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, що складається з Ради нагляду за аудиторською діяльністю та Інспекції із забезпечення якості.

Основною метою Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю є забезпечення високого рівня впевненості власників, інвесторів та інших користувачів у інформації розкритій у фінансовій звітності як надійної бази прийняття ефективних рішень. Даний Орган забезпечує здійснення нагляду за:

- реєстрацією аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності;
- впровадженням міжнародних стандартів аудиту;
- контролем за атестацією аудиторів та безперервним навчанням аудиторів, які здійснюють обов'язковий аудит фінансової звітності;
- контролем якості аудиторських послуг суб'єктів аудиторської діяльності, які здійснюють обов'язковий аудит фінансової звітності;
- дисциплінарними провадженнями щодо аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, які здійснюють обов'язковий аудит фінансової звітності;
- застосуванням стягнень.

На думку науковців, ефективний суспільний (громадський) нагляд за аудиторською професією є вирішальним елементом у підтримці і посиленні довіри до діяльності аудиторів з боку громадськості, оскільки брак такої довіри частково базується на тому факті, що громадськість сприймає професію аудитора як саморегулюючу та як таку, якій притаманний серйозний ризик конфліктів інтересів, що і породжує недоліки у їхній роботі [4, с. 70].

В умовах євроінтеграції важлива роль має відводитися професійним організаціям аудиторів та бухгалтерів України, які виступають невід'ємним елементом саморегулювання та професійного розвитку представників аудиторської професії. Їх права та повноваження прописані Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Проте через значну кількість в Україні професійних організацій,

відсутність належного механізму проведення професійного навчання аудиторів, програм підвищення кваліфікації нині можуть виникати конфліктні ситуації. Тому, поділяємо думку Шульги С.В., що поєднання державного регулювання та нагляду професійних організацій аудиторів і бухгалтерів потребує визначення чіткого алгоритму інституціональної взаємодії в процесі гармонізації розвитку ринку аудиту [5, с.71].

Суттєві законодавчі зміни в аудиторській діяльності спрямовані на адаптацію національного законодавства до стандартів Європейського Союзу, підвищення якості аудиту і аудиторських послуг та надання зацікавленим особам достовірної інформації про результати діяльності суб'єктів господарювання, що забезпечить покращення інвестиційної привабливості економіки України.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 грудня 2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 03.03.2020).
2. Директива 2006/43/ЄС (зі змінами) від 17.05.2006 р. № 2006/43/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_844 (дата звернення: 07.03.2020).
3. Долбнєва Д.В. Сучасний стан і напрями удосконалення аудиторської діяльності в умовах європейської інтеграції України та застосування міжнародних стандартів. Економіка та держава. 2018. № 2. С. 72–76.
4. Гавриловський О.С., Гавриловська Л.М. Регулювання аудиту в країнах ЄС та перспективи його розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 15. Ч. 1. С. 68–71.
5. Шульга С.В. Напрями удосконалення регулювання аудиторської діяльності в контексті глобальних змін. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр. 2019. №3. С. 67-75.

Секція 4.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ

*Д.е.н., професор Алексеєнко М.Д.
професор кафедри банківської справи,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ
E-mail: olecolm@ukr.net*

ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА БАНКІВ: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Національний банк України визнає, що 2019 рік був успішним для банківського сектору, оскільки оновлено кілька історичних рекордів: прибутковість банків була найвищою за весь період його роботи, хоча більше половини усіх прибутків отримав Приватбанк; рентабельність капіталу у секторі сягнула 34% [1]. Це стало можливим як завдяки стрімкому зростанню операційних доходів, так і найнижчим за десятиліття відрахуванням до резервів під активи.

Голова Національного банку Яков Смолій визнає, що НБУ продовжує прогнозоване пом'якшення монетарної політики, щоб повернути інфляцію в цільовий діапазон 5% +/- 1 в.п. та підтримати економічне зростання в Україні в умовах охолодження світової економіки [2]. Особливої уваги заслуговує динаміка інфляції. Стрімкіші темпи уповільнення інфляції зумовлені низкою чинників. По-перше, це є відображенням торішнього зміцнення гривні у вартості товарів, насамперед імпортних. По-друге, зросла пропозиція окремих сирих продуктів харчування. По-третє, знизилися світові ціни на енергоносії.

Загалом ці чинники нівелювали ефект значного споживчого попиту, підсилений тривалим підвищенням реальних доходів населення. Отже, зростання реальних зарплат прискорилось у січні 2020 року до 12,5%, а темпи зростання роздрібного товарообороту і надалі перевищують 12%.

Завдяки уповільненню інфляції в 2019 році розпочато цикл зниження ключової ставки НБУ. Комерційні ставки за гривневими депозитами та кредитами також почали знижуватися. За IV квартал 2019 року гривневі вклади населення зросли на 8.4% (+17.5% р/р) за квартал в усіх групах банків після їх скорочення у III кварталі. Така динаміка пояснюється послабленням девальваційних очікувань та символічними ставками за валютними депозитами. Валютні вклади населення в доларовому еквіваленті зросли на 6.4% за квартал та на 15.4% за рік [1].

Зауважимо, що банківська система призвичаюється до роботи в умовах низьких відсоткових ставок. Ставки за депозитами фізичних осіб суттєво скорочувалися в грудні 2019 року – лютому 2020 року, слідом за рішенням великих банків про здешевлення депозитів. Однак ставки за кредитами скоротилися ще помітніше, що знизило спред, а тому може знизити рентабельність сектору у середньостроковій перспективі.

На залучення коштів впливають регулятори фінансового ринку. У 2019 році Національний банк скерував свою діяльність на виконання стратегічних цілей, реалізуючи окреслені дії та ключові активності, щоб створити сприятливе середовище для учасників фінансової екосистеми – від банків до бізнесу, від споживачів фінансових послуг до тих осіб, які позбавлені доступу до них [3, с. 20]. Це сприятиме активізації монетарної політики Національного банку в контексті забезпечення сталого розвитку економіки України [4].

Складна сутність прояву дефініції «депозит» потребує розгляду класифікаційних ознак депозитів за трьома групами: об'єктами депозитних відноси; суб'єктами депозитних відносин; умовами та порядком розміщення грошових коштів в банках. Зауважимо, що класифікаційні ознаки кожної групи за своїм складом неоднорідні, а тому їх можна деталізувати.

З огляду на спосіб оформлення розрізняють депозити оформлені: договором банківського рахунку; договором банківського депозиту з видачою ощадної книжки; договором банківського депозиту з видачою депозитного (ощадного) сертифіката; договором банківського депозиту з видачою іншого документа, що підтверджує внесення грошової суми або банківських металів і відповідає вимогам, установленим законом, іншими нормативно-правовими актами у сфері банківської діяльності та звичаями ділового обороту.

Ознаки класифікації, які відносяться до групи умов та порядку розміщення коштів в банках, за своїм складом є ще більш неоднорідними. Вони можуть характеризувати різні аспекти умов депозитів, зокрема юридичні, податкові, бухгалтерські, мотиви розміщення коштів. За характером розпорядження вклади поділяють на: іменні, тобто такі, що належать певній особі; на пред'явника (анонімні) – за ними для внесення та вилучення коштів не потрібні ніякі відомості про вкладника і зразок його підпису; кодовані – за ними операції здійснюються за допомогою підпису-коду, встановленого самим вкладником.

Відповідно від місця юридичного оформлення депозитного договору виокремлюють депозити, що оформленні за місцем знаходження структурних підрозділів банку та дистанційно. Вкладники мають можливість, використовуючи сучасні канали зв'язку та можливості програмно-технічних комплексів, здійснювати самообслуговування за депозитною послугою [5]. Так, розподіл платіжних систем за категоріями важливості здійснюється регулятором згідно з міжнародною практикою для приведення діяльності значущих платіжних систем, які займають значну частку на ринку, у відповідність до міжнародних стандартів оверсайта.

Список використаних джерел

1. Огляд банківського сектору. Лютий 2020 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2020-02.pdf?v=4 (дата звернення 12.03.2020).

2. Виступ Голови Національного банку Якова Смолія під час пресбрифінгу щодо рішень з монетарної політики. 12 бер. 2020. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/vistup-golovi-natsionalnogo-banku-yakova-smoliya-pid-chas-presbrifingu-schodo-rishen-z-monetarnoyi-politiki> (дата звернення 13.03.2020).
3. Стратегія Національного банку України. Програма дій 2019. НБУ, 2019, 32с.
4. Формування монетарної політики національного банку в контексті забезпечення сталого розвитку економіки України: Монографія / О.М. Колодізев, І.О. Губарева, Є.М. Огородня. Харків: ІНЖЕК, 2015. 325 с.
5. Визначено перелік системно важливих, соціально важливих та важливих платіжних систем в Україні. 13 бер. 2020. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/viznacheno-perelik-sistemno-vajlivih-sotsialno-vajlivih-ta-vajlivih-platijnih-sistem-v-ukrayini> (дата звернення 13.03.2020).

Анищенко А.А.

студентка кафедри коммерческой деятельности и рынка недвижимости,

научный руководитель: к.э.н., доцент Свирейко Н.Е.

доцент кафедры коммерческой деятельности и рынка недвижимости,

УО «Белорусский государственный экономический университет»

г. Минск, Республика Беларусь

E-mail: business.anastasia@yandex.ru

ПРОБЛЕМА УПРАВЛЕНИЯ ЗАПАСАМИ ГОТОВОЙ ПРОДУКЦИИ

Управление запасами – деятельность, направленная на определение и поддержание оптимального размера запасов, а также минимизацию совокупных затрат по их обслуживанию. При этом необходимо добиться такого уровня запасов, при котором была бы уверенность в том, что имеется необходимое количество товаров, во избежание его нехватки (дефицита) или профицита.

Недостаток запасов может привести к сбою в работе, вследствие чего у предприятия возникнут дополнительные затраты на реализацию товаров, на оперативную закупку необходимого сырья. Необходимо учитывать, что запасы относятся к категории ликвидных активов, и следовательно, при дефиците запасов произойдет уменьшение коэффициента текущей ликвидности [1].

Избыток запасов, в свою очередь, тоже влияет на финансовый результат деятельности предприятий, при этом увеличиваются затраты на хранение товаров, сырья, материалов. Поэтому особое внимание нужно уделить балансу между финансовыми затратами и объемом товарных запасов. Указанный баланс достигается поиском оптимального количества партий заказанного товара, или определением экономически оптимального размера заказа [2].

Существуют три подхода к управлению запасами: консервативный, умеренный и агрессивный.

Консервативный подход предполагает наличие большего размера и резерва запасов, на случай перебоев поставок материалов и сырья, возникновения иных форс-мажорных обстоятельств. Но при таком объеме запасов уровень рентабельности и оборачиваемости будут низкими.

Умеренный подход предполагает, что формирование запасов осуществляется в зависимости от сбоев в производстве. Здесь наблюдаются средние показатели рентабельности и риска.

Агрессивный подход предполагает минимизацию запасов на предприятии, вплоть до их полного отсутствия. Но в случае любого сбоя в производстве, возникнут высокие финансовые потери, из-за невозможности удовлетворить спрос. При таком подходе риск максимален.

Рост запасов готовой продукции является одной из проблем предприятий Беларуси. Белорусская промышленность все чаще не отгружает продукцию покупателям, а работает на склад. За 12 месяцев 2019 года запасы готовой продукции возросли на 15 %. На конец 2019 года продукции на их складах накопилось более чем на 5 млрд рублей. А на 1 февраля 2020 года запасы готовой продукции достигли 5,6355 млрд рублей, а это чуть более половины

ВВП. Соотношение запасов готовой продукции и среднемесячного объема производства в феврале 2020 года составило 82,2 % к среднемесячному объёму промышленного производства [3].

Таким образом, производство сократилось, при этом увеличились запасы, которые не нашли сбыта. Наиболее высокий уровень запасов готовой продукции наблюдается в легкой промышленности, нефтепереработке, машиностроении и в пищевой промышленности (особенно по сахару). Спрос на продукцию не соответствует ее предложению, выпускаемая продукция не соответствует запросам потребителя, так как предприятия не проводят мероприятия по повышению конкурентоспособности продукции, а также маркетинговые исследования спроса. В то же время потребители не могут удовлетворить свои потребности за счет отечественных товаров, потому растет потребление импортной продукции.

Основными причинами избыточных запасов готовой продукции на предприятиях промышленности являются: сохранение старых подходов к управлению производством и запасами (принципы административно-командного государственного управления экономикой), снижение конкурентоспособности предприятий и продукции, снижение спроса на отечественную продукцию, экономические проблемы в стране, неблагоприятная ситуация на внешних рынках.

Значительный уровень запасов и не позволяет предприятиям эффективно функционировать, создавая новые проблемы.

Для решения проблемы управления запасами можно предложить:

- поиск сотрудничества с новыми поставщиками на более выгодных условиях с целью закупки более дешевого сырья и материалов;
- реализация избыточных запасов путем улучшения сбытовой политики, снижения цен, разработки системы скидок, проведения дисконтной политики;
- снижение материалоемкости продукции, применение инновационных технологий и техники, повышение квалификации работников и производительности труда, эффективности использования оборудования;
- улучшение качества выпускаемой продукции, тем самым можно

повысить ее конкурентоспособность;

- проведение маркетинговых исследований на предприятиях и выпуск продукции в соответствии с потребностями рынка.

Таким образом, формирование эффективной системы управления запасами считается одной из основных проблем управления предприятием.

Список использованных источников

1. Стерлигова А.Н. Управление запасами в цепях поставок: учебник. – М.: ИНФРА-М, 2008. - 430 с.
2. Толмачев О.В. Логистика товародвижения: учебное пособие. Екатеринбург: УГТУ-УПИ, 2010. – 170 с.
3. Какие предприятия Беларуси завалены нераспроданной продукцией? URL: <https://banki24.by/news/4023-kakie-predpriyatiya-belarusi-zavaleny> (дата обращения: 13.03.2020).

Безтелесна Я.Р.

студент кафедри економіки, обліку і оподаткування,

науковий керівник: к.е.н. Балазюк О.Ю.

доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування,

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського

національного економічного університету

м. Вінниця

E-mail: YBeztelesna@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ

ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Податок на додану вартість – це непрямий податок, який входить до ціни товарів і сплачується покупцем, однак його перерахування до Державного бюджету здійснює продавець. На сьогоднішній день цей податок складає

найбільшу частку податкових надходжень до Державного бюджету України.

Податок на додану вартість завжди був найважчим в адмініструванні, як для платників податку, так і для податківців. Саме тому, створили систему електронного адміністрування ПДВ.

Система електронного адміністрування ПДВ забезпечує автоматичний облік в розрізі платників податку:

1. Суми податку, що містяться у складених та отриманих податкових накладних та розрахунках коригування, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних;

2. Суми податку, сплачені платниками при ввезенні товару на митну територію України;

3. Суми поповнення та залишку коштів на рахунках у системі електронного адміністрування ПДВ;

4. Суми податку, на яку платники мають право зареєструвати податкові накладні в ЄРПН;

5. Інші показники, які згідно з вимогами ПКУ [1].

Починаючи з 1 січня 2015 року, всі податкові накладні, розрахунки коригування до них, складаються платниками податку виключно в електронному вигляді та реєструються у Єдиному реєстрі податкових накладних.

Усім платникам податку на додану вартість автоматично відкриваються ПДВ-рахунки, на які будуть зараховуватись кошти з власних поточних рахунків платників ПДВ.

Також, порядком електронного адміністрування ПДВ передбачено, що платник податку має право безоплатно отримувати у ДФС України інформацію про стан свого електронного рахунка, а також суму податку, на яку він має право зареєструвати податкові накладні та розрахунки коригування в Реєстрі.

Інформацію про рух коштів на електронних рахунках платник податку може отримати, сформувавши в системі електронного адміністрування ПДВ відповідний запит. В свою чергу, ДФС України надсилає платнику податку

відповідь на запит в електронному вигляді.

Особливостями введення електронної системи адміністрування ПДВ є:

- створення єдиного реєстру податкових накладних (ЄРПН);
- відміна паперової форми податкової накладної та реєстру отриманих та виданих податкових накладних;
- впровадження даної системи значно підвищило дисципліну контрагентів щодо вчасного надання правильно оформлених податкових накладних [2];
- для кожного платника податку на безоплатній основі відкрито електронний рахунок;
- у будь-який момент часу платник податку може подати ряд безкоштовних запитів;
- із впровадженням нової системи адміністрування ПДВ стало неможливо видати фіктивну податкову накладну, адже вона в обов'язковому порядку повинна бути зареєстрована в Єдиному електронному реєстрі та підкріплена або сумою реєстраційного ліміту, або живими коштами, перерахованими на електронний рахунок ПДВ;
- визначення нових граничних строків реєстрації податкових накладних та розрахунків коригування до податкових накладних для продавців – платників ПДВ, залежно від дати їх складання [3];
- запровадження єдиного публічного Реєстру заяв на бюджетне відшкодування ПДВ.

Отже, ПДВ є одним з найважливіших і в той же час найскладніших в адмініструванні податків. Саме електронний формат адміністрування привів до автоматизації дій, що і стало позитивним зрушенням. Що стосується безпосередньо особливостей у системі адміністрування, то це запровадження автоматичного обліку сум сплаченого ПДВ у розрізі платників та складання всіх податкових накладних в електронному вигляді, і їх реєстрація в єдиному електронному реєстрі податкових накладних.

Список використаних джерел

1. Богоділова М.Є., Свешніков С.М., Крижановський В.І. Особливості адміністрування, відшкодування, аналізу та прогнозування податку на додану вартість. Навч.посіб. 2016р. Київ. с.28-21.
2. Буркова Л.А. Переваги та недоліки запровадження електронного обліку та адміністрування ПДВ, Фінансовий Простір. 2017р. Вип.№2. с.20-24.
3. Балазюк О.Ю. Загальні принципи оцінки економічного ефекту від впровадження автоматизованих обліково-аналітичних систем. Економіка України в умовах сучасних трансформацій: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Чортків, 7 квітня 2014р, 2014, С.113-115
4. ПДВ у 2019 році URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7072-pdv-u-2018-rots> (дата звернення 18 грудня 2019 р.).

Біленко А.В.

студентка кафедри обліку і аудиту,

науковий керівник: к.е.н., доцент Акімова Т.В.

доцент кафедри обліку і аудиту,

Національна металургійна академія України

м. Дніпро

E-mail: nastyabilenko99@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Сучасна практика господарювання і світовий досвід показують, що найважливішою ознакою ринкової економіки є існування і взаємодія великих, середніх і малих підприємств та їх оптимальне співвідношення. Малий бізнес, що постійно змінюється, є найбільш динамічним елементом структури народного господарства. Позитивні результати розвитку малого і середнього

підприємництва в країнах, які пройшли етап реформування економічних систем, свідчать про те, що мале підприємництво є одним із засобів усунення диспропорцій на окремих товарних ринках, створення додаткових робочих місць і скорочення безробіття, активізації інноваційних процесів, розвитку конкуренції, швидкого насичення ринку товарами та послугами. А малі підприємства за певних умов і за підтримки з боку держави тенденційно-інноваційні, гнучкі, мають підприємницький досвід і достатній професійний рівень [1].

Малий бізнес – це самостійна, систематична господарська діяльність малих підприємств будь-якої форми власності та громадян-підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку. Практично, це будь-яка діяльність (виробнича, комерційна, фінансова, страхова тощо) зазначених суб'єктів господарювання, спрямована на реалізацію власного економічного інтересу. Суть та значення малого бізнесу полягають у тому, що він є провідним сектором ринкової економіки; складає основу дрібнотоварного виробництва; визначає темпи економічного розвитку, структуру та якісну характеристику ВВП; здійснює структурну перебудову економіки, швидко окупність витрат, свободу ринкового вибору; забезпечує насичення ринку споживацькими товарами та послугами повсякденного попиту, реалізацію інновацій, додаткові робочі місця; має високу мобільність, раціональні форми управління; формує новий соціальний прошарок підприємців-власників; сприяє послабленню монополізму, розвитку конкуренції.

Роль і місце малого бізнесу в економіці України найкраще проявляються в притаманних йому функціях, а саме: створення додаткових робочих місць, зменшення рівня безробіття, вирішення проблем бідності; формування середнього класу – прошарку населення, який реально готовий нести на своїх плечах відповідальність за сталий розвиток економіки, забезпечувати незворотність реформ; підтримання конкурентного середовища і обмеження монополізму великих підприємств, швидке насичення ринку товарами і

послугами; розвиток місцевого господарства і ринків з орієнтацією на національні інтереси; загальне оздоровлення економіки і суспільства в цілому через виховання у підприємців господарської і ділової культури тощо [2].

На ринку України домінує, так звана, моноцентрична концентрація малого бізнесу. До групи регіонів, де в обласних центрах функціонує близько 80% малих підприємств, входять Київська, Харківська, Херсонська та інші області [2]. Домінуючим положенням моноцентричної концентрації малого бізнесу в Україні сьогодні обумовлене, з одного боку, кращим розвитком інфраструктури обласних центрів, а з іншого – нерозвиненістю в регіонах юридичних, навчальних та довідково-інформаційних служб відповідного спрямування.

За останні роки малі підприємства України за більшістю видів економічної діяльності завершили свою господарську діяльність з від'ємним фінансовим результатом. Вітчизняні науковці низьку прибутковість пов'язують з надмірною багатопрофільністю малих підприємств. З цих позицій вони не витримують конкуренції, характеризуються меншою стабільністю, оскільки диверсифікація вимагає високої маневреності у використанні фінансових ресурсів [2].

Існують фактори, які визначають слабкість життєдіяльності малого бізнесу та його нестійкість. До них можна віднести: низький управлінський рівень; низький рівень технічної озброєності; відсутність системи самоорганізації, у той час як більшість зарубіжних малих підприємств працює в умовах субпідряду, франчайзингу тощо; обмеженість фінансових ресурсів; нестабільність доходів; слабе сегментування власної частки ринку; високу вразливість до несприятливих економічних факторів (інфляції, податкового тиску, циклічних коливань тощо); швидкість збанкрутування; конкуренцію великих корпорацій; адміністративні перешкоди; вузьке коло споживачів та постачальників; брак дієвої підтримки з боку держави; великі фізичні та психічні навантаження; недосконале управління персоналом [3].

На основі вищевикладеного можна зробити висновок про суперечність

характеру малого бізнесу. Він має як переваги, так і недоліки, що особливо наглядно спостерігається в умовах розвинутої ринкової економіки. А на етапі економічних трансформацій спостерігається загострення суперечності малого бізнесу.

Основними шляхами подолання негативних факторів малого бізнесу в сучасних умовах господарювання можуть стати:

- державна підтримка (правове, фінансове, інформаційне та інше забезпечення);
- міжнародна допомога (фінансова, технічна, у підготовці кадрів);
- інтеграційна підтримка через субпідряд, франчайзинг, лізинг тощо;
- кооперування та самоорганізація малого бізнесу на політичних та економічних засадах, а саме: спілки, асоціації, громадські об'єднання, кооперативи, мережі тощо;
- професійна підготовка та ефективне управління кваліфікованими кадрами [3].

Стосовно професійної підготовки та ефективного управління кваліфікованими кадрами можна сказати, що малий бізнес має значні соціально-психологічні переваги, в основі яких лежить специфічна мотивація до праці, яка передбачає подолання елементів відчуження і залучення елементів економічного та неекономічного заохочення.

Малому бізнесу притаманні соціальні джерела активізації колективної праці, чого не існує на великих фірмах. Властивий для невеликих підприємств дух ініціативи, підприємливості та динамізму виражається в особливих людських відносинах та специфічному соціально-психологічному кліматі. У невеликих трудових колективах, пов'язаних єдиним прагненням до самостійності та виживання, відроджується почуття господаря, скорочуються до мінімуму елементи бюрократизму. Незначний чисельний склад малих підприємств дозволяє зблизити інтереси керівництва та підлеглих, між співробітниками тут, як правило, відсутня боротьба за престиж, яка поглинає значну частину творчої енергії працюючих у великих корпораціях. На малих

фірмах відносини у трудовому колективі відзначаються простотою, відсутністю відчуженості, що породжує особливу атмосферу сумісної праці, яка допомагає швидкому вирішенню трудових конфліктів між адміністрацією і робітниками. Малий бізнес здатен залучати до роботи на своїх підприємствах таких спеціалістів, які працюють на свій страх та ризик і навіть за меншу винагороду. Причина такої зацікавленості полягає у тяжінні до самостійності та реалізації своїх потенційних творчих можливостей, що значно важче зробити на великих підприємствах [4].

В умовах ефективного управління малим бізнесом важливим є урахування відмінностей у трудових відносинах та специфіки управління персоналом, а отже, і розробки максимально дієвих управлінських рішень, стимулів та мотивації.

Отже, відродження і розвиток малого бізнесу в Україні вкрай необхідне. Становлення значної кількості суб'єктів малого бізнесу має, безперечно, позитивне значення для національної економіки, що значною мірою обумовить створення сучасної ринкової економіки з соціальною спрямованістю.

Список використаних джерел

1. Варналій З.С. Мале підприємництво України як чинник регіонального розвитку : стан та перспективи [Текст] / З.С. Варналій // Актуальні проблеми економіки. – 2004 – № 4 – С. 64–73.
2. Виговська В.В. Малий бізнес України : сучасний стан і тенденції розвитку [Текст] / В.В. Виговська // Актуальні проблеми економіки. – 2009 – № 1 (91). – С. 59–63.
3. Лебедева Л. Малый и средний бизнес : критерии и оценки [Текст] / Л. Лебедева, Е. Емельянов // Человек и труд – 2006 – № 8 – С. 71–75.
4. Харченко М. Мале підприємництво : проблеми становлення оплати праці та соціального захисту працюючих [Текст] / М. Харченко // Соціальний захист. – 2003 – № 10 – С. 43–47.

К.е.н. Білик І.І.
доцент кафедри маркетингу і логістики,
Гамкало В.І.
студент кафедри обліку і оподаткування,
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів
E-mail: iryna.i.bilyk@lpnu.ua

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА МЕХАНІЗМ КОНТРОЛЮ ЗА СУБ'ЄКТАМИ ЗЕД

Незважаючи на те, що валютне регулювання та валютний контроль в Україні постійно знаходяться у динаміці, існує ряд практичних та теоретичних проблем через неоднозначне формулювання категоріально-понятійного апарату фінансового права, а інколи і повну відсутність регламентованої бази законодавства.

Основним нормативно-правовим актом на сьогодні являється Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII «Про валюту та валютні операції», який замінив Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 №15-93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», в якому був прописаний тотальний контроль за валютними операціями і ряд подальших нормативних актів [1,2].

Система валютного контролю – одна із вагомих ділянок державного впливу в нашій країні, мета якої – захист інтересів України в сфері зовнішньоекономічних відношень. Валютний контроль, передусім, обов'язковий елемент як податкового так і фінансового контролю. Розрахункам, що відбуваються в сфері зовнішньоекономічної діяльності (надалі – ЗЕД) притаманний ряд особливостей. За недодержання строків при проведенні розрахунків зовнішньоекономічних контрактів резиденти можуть бути притягнуті до фінансової відповідальності, а саме нарахувань у вигляді

пені. Окрім того, до таких суб'єктів ЗЕД можуть бути застосовані і інші санкції.

Виручка в іноземній валюті, при здійсненні господарської діяльності клієнтів має бути зарахована на особисті валютні рахунки у банках та у строки сплати таких заборгованостей, які прописуються в контрактах, та мають бути сплачені не пізніше, чим настає граничний строк, який встановлюється Національним банком, що відповідає даті митного оформлення відповідної продукції.

При проведенні перевірок застосовується фінансова відповідальність, яка встановлюється при порушенні строків розрахунків згідно ст. 13 Закону, що відповідно приводить до стягнення пені кожний день прострочення встановленого у розмірі 0,3 % від тієї суми виручки, яка не надійшла в іноземній валюті та перерахована у грошову одиницю України при переведенні у валютний курс Національного банку України що виник у день заборгованості. Розмір нарахованої пені, за товар (послугу), що не надійшов, не може складати вищу суму, ніж сума недоотриманої виручки, тобто вартості товару, що не був поставлений. День виникнення заборгованості, а відповідно порушення – перший день, який настає після закінчення відповідно встановленого законодавством такого граничного строку, що відповідає першому дню після завершення встановленого Національним банком граничного строку валютних розрахунків за здійсненими операціями з імпорту та експорту товарів або іншого встановленого відповідно раніше виданих по цій операції висновків. Пеня, при таких порушеннях нараховується за відповідний день прострочки і відповідає розміру 0,3% суми недержаних товарів (робіт, послуг). При цьому загальний розмір нарахованої пені за такі порушення не можуть перевищувати розміру самої заборгованості [1].

За порушення вимог валютного законодавства (окрім ст.13 Закону) можуть застосовуватись відповідні ваги впливу, що регламентуються відповідно до Закону України від 07 грудня 2000 року № 2121-III «Про банки і банківську діяльність» та відповідальних банків. До наділених відповідними

повноваженнями установ (крім банків): письмова засторога; обмеження валютної діяльності, припинення або зупинення щодо здійснення часткових видів таких операцій; штрафні санкції; анулювання чи зупинення ліцензії, що видається на здійснення та проведення валютних операцій. Також до юридичних осіб (до яких не відносяться уповноважені установи) – штрафні санкції. До фізичних та осіб, які виконують функції посадових осіб уповноважених установ та юридичних осіб – штрафи, що передбачаються Кодексом України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року № 8073-X із змінами [3,4].

Також, треба відмітити, що Законом внесені зміни до Кодексу України, які стосуються порушень щодо порядку здійснення відповідних валютних операцій, і в свою чергу тягне за собою обов'язок нарахування штрафу на працюючих посадових осіб таких юридичних осіб (крім уповноважених установ) та громадян, які являються суб'єктами підприємницької діяльності в сумі від однієї до трьох тисяч нарахованих неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

В рамках нового валютного законодавства, можна відмітити такі основні зміни, зокрема:

- граничний строк щодо здійснення розрахунків по експортно – імпорнтним операціями збільшений;
- індивідуальні ліцензії на здійснення валютних операцій, замість чого впроваджено систему е-лімітів (юридичні особи – 2 млн. євро, фізичні особи – 50 тис. євро продовж календарного року) скасовані;
- валютний контроль щодо експортно-імпорнтних операцій до 150 тис. грн. скасований;
- індивідуальний режим ліцензування та здійснення призупинення зовнішньоекономічної діяльності скасовано;
- процедура проведення реєстрації резидентом-клієнтом в НБУ зовнішніх запозичень скасоване;
- щоквартальне декларування валютних цінностей, доходів та майна, які

знаходяться за межами України відмінено.

Згідно Закону надається дозвіл на свободне використання рахунків резидентами в іноземних фінустановах та здійснення операцій з рахунками юридичних осіб – нерезидентів в українських фінансових установах.

Список використаних джерел

1. Про валюту та валютні операції. Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19> (дата звернення 01.03.2020)
2. Про систему валютного регулювання і валютного контролю. Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 №15-93 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-93> (дата звернення 01.03.2020)
3. Про банки і банківську діяльність. Законом України від 07 грудня 2000 року № 2121-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення 02.03.2020)
4. Кодексом України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року № 8073-X із змінами / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 02.03.2020)

*Д.е.н., професор Білоцерківець В.В.
професор кафедри міжнародної економіки, політичної
економії та управління,
д.е.н., професор Завгородня О.О.
професор кафедри міжнародної економіки, політичної
економії та управління,
Чернишов Ю.О.
студент,
Національна металургійна академія України
м. Дніпро
E-mail: crummess@gmail.com*

ІСТОРИЧНІ ПРЕДТЕЧІ СУЧАСНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ: ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Пошук шляхів вдосконалення сучасного інструментарію фіскальної політики, визначення стратегічних напрямків оптимізації структури її основних компонентів навряд чи будуть достатньо продуктивними без врахування її історичних предтеч, гносеологічного тла її еволюції в стародавні часи. В цьому ракурсі особливий інтерес викликає дослідження гносеологічного фону становлення фіскальної політики в епоху античності та середньовіччя.

Починаючи з моменту виникнення державного устрою, процес розвитку національного виробництва, еволюції його продуктивних сил – є процес нерозривно пов'язаний з розвитком фіскальної політики. Національна економіка та фіскальна політика представляють з цього часу нерозривну єдність, гетерогенну матерію, кожен з елементів якої перебуває у взаємозв'язку з іншим, продукує імпульси та виступає їх реципієнтом. Складові цієї єдності в процесі послідовного трансформування своїх агрегатів, елементного наповнення, самого змісту, притаманних їм, як цілісним множинам властивостей, взаємно впливають один на одного та забезпечують

мультиплікативні зміни. В умовах невизначеності відповіді на питання первинності появи держави (як прийнятного засобу реалізації цілей фіскальної політики) або виникнення фіскальної політики (як інструменту змістовного наповнення функціонування держави) визначення фіскальної політики, її розуміння як явища, що інтегрує в собі дві взаємозалежні і взаємообумовлених складові було неможливим.

Видатні представники наукової думки давнини розглядали в своїх працях лише окремі елементи, складові фіскальної політики, але не бачили її як єдину сукупність, як явище, характерною особливістю якого виступає дуальність його проявів. Ці дослідники звертали свій погляд або на вивчення засад реалізації податкової політики, або розглядали проблематику забезпечення державних видатків, визначення їх структури. Так, певні ідеї щодо особливостей проведення податкової політики та політики державних видатків зустрічаються вже в працях Гая Светонія Транквіла, Геродота, Фулідіда, Плутарха, Аристотеля, Тацита, Гая Юлія Цезаря, Саллюстія Кріспа, Тита Лівія та інших вчених давнини [1,2,3,4,5].

Сучасна наука має цілком достовірні відомості про існування елементів податкової політики в Стародавньому Єгипті, Вавилонії, Ассирії, містах стародавнього Шумеру, в Хетському царстві. У більшості випадків її реалізація носила дещо іррегулярний характер, відрізняючись досить значною неспіврозмірністю, несправедливістю, спорадичністю виникнення і відсутністю інших функцій окрім як фіскальної. Таке оподаткування справило відповідний вплив на специфіку його дослідження вченими того часу, створення гносеологічної атмосфери, за якої дослідники приймали на себе роль виключно пасивних «реєстраторів» фактів, спостерігачів-емпіриків, а не допитливих шукачів прихованої сутності явищ. Відсутність суттєвих досягнень у розвитку теоретичних засад об'єктивно обумовлювало зміст тогочасної фіскальної політики, результатів поступового прогресу котрої було не достатньо для відчутних змін в гносеологічному процесі, що сприяло концентрації творчих зусиль наукового середовища на розгляді морально-етичного боку існування

податків.

Відомості про засади проведення фіскальної політики у Стародавньому Римі мають більш точний та регулярний характер. Проте зазначені недоліки притаманні також і їй. Водночас, знаходимо, що окремі квазіподатки епохи Царів вже мали прогресивний характер, а державні видатки спрямовувались на програми виключно соціального забарвлення (слід зазначити, що вони мали періодичний характер) у вигляді роздачі грошей або хліба незаможним квіритам. Втім, у період Республіки цей захід набуває досить стабільний характер щомісячних роздач, так Цезар «переконав сенат заснувати щомісячні хлібні роздачі для бідняків ... в сумі семи мільйонів п'ятисот тисяч драхм щорічно» [6, с. 443]. Про величину державних доходів дозволяє судити зауваження Плутарха, який відзначав, що доходи казни від податків складають 135 мільйонів драхм [6, с. 320].

Однак виникнення державних установ, які професійно займалися б збором податків доводиться на порівняно більш пізній період – їх формування та організація єдиної податкової системи відбулися лише за часів Октавіана Августа. Основним джерелом надходжень був поземельний податок, існували також непрямі податки – податок з обороту, податок на продаж рабів, податок на звільнення рабів, в подальшому з'явився податок зі спадщини.

Фіскальна політика постримського періоду, не остання роль в наближенні котрого належить, за словами Салвіана [7, с. 252], помилкам в фіскальній галузі, успадкувала значну частину вад своєї хронологічної попередниці: нестабільність, нерівномірність та несправедливість оподаткування, чітко окреслений його класовий характер, аморфність та суспільна вузькість видаткової складової, відсутність функційного розмежування. Типовим було введення нових податків в разі нестачі грошей в казні (так звані військові податки), перманентні зміни податкових ставок. Нестабільність, хисткість центральної влади, низка інформаційних та комунікаційних проблем, обмежуючи галузь можливого застосування інструментального потенціалу фіскальної політики, обумовлювали другорядність доходів та видатків

фіскальної природи в їх загальному русі, значне незбігання фіскальної та бюджетної політик. Основною функцією податкової політики – залишалася фіскальна, а політики державних видатків – підтримання обороноздатності держави та фінансування виконання останнім своїх завдань з управління. Хоча певні елементи стимулюючої функції все ж були присутні навіть у податковій політиці Римської Імперії – податки необхідно було вносити грошима – а значить стимулювалося виробництво надлишку продукції, сприяючи розширенню товарно-грошових відносин.

Зрозуміло, що ці онтологічні засади знайшли відповідне відображення в працях тогочасних мислителів. Так, Жан Боден у переліку головних елементів державних доходів становить доходи від податкових надходжень на останнє за значущістю місце [8, с. 9]. Фома Аквінський звертає увагу на питання об'єктивності існування фіскальної політики та, позитивно його вирішуючи, спираючись на теологічну методологію, акцентує увагу на моральних аспектах оподаткування, розглядаючи останнє як процес абсолютно добровільний, наслідок взаємокорисного порозуміння держави та громадського загалу, що, за нашим поглядом, є не досить обґрунтованим припущенням.

Список використаних джерел

1. Светоний Г.Т. Жизнь двенадцати цезарей: Пер. с лат. / Г.Т. Светоний. – М.: Художественная литература, 1990. – 255 с.
2. Геродот. История: Пер. с древнегреч. / Геродот // Историки античности, Т. 1. – М.: Правда, 1989. – С. 31-202.
3. Цезарь Г.Ю. Записки о галльской войне: Пер. с лат. / Г.Ю. Цезарь // Античная литература. Рим. Антология. – М.: Высшая школа, 1988. – С. 231-246.
4. Саллюстий Г.К. О заговоре Катилины: Пер. с лат. / Г.К. Саллюстий // Историки античности, Т.2. – М.: Правда, 1989. – С. 5-48.
5. Ливий Т. История от основания Рима: Пер. с лат. / Т. Ливий // Историки античности, Т.2. – М.: Правда, 1989. –С. 49-184.

6. Плутарх. Избранные жизнеописания: Пер. с древнегреч. –Т. 2. – М.: Правда, 1987. – 608 с.
7. Артамонов С.Д. Литература Древнего Мира / С.Д. Артамонов. – М.: Просвещение, 1988. – 256 с.
8. Кучерявенко Н.П. Основы налогового права / Н.П. Кучерявенко. – Харьков: Эспада, 1996. – 320 с.

Бобровська Я.І.

студент кафедри митної справи та оподаткування,

науковий керівник: к.е.н. Остапенко В.М.

доцент кафедри митної справи та оподаткування,

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця

м. Харків

E-mail: ybobrovskaya7@gmail.com

РОЛЬ АКЦИЗНОГО ЗБОРУ У ДОХОДАХ БЮДЖЕТУ

Податки, які сплачують фізичні та юридичні особи є потужним важелем економічної політики країни, вони виконують функції по регулюванню економічних процесів, забезпеченню соціальних гарантій людей. Більша частина податкових надходжень формується саме з непрямих податків, одним із яких є акцизний податок, тому метою цієї статті є дослідження цього виду податку, його сутності та ролі в економічній та соціальній системах держави, розкриття його фіскальної ефективності.

Акцизами є непрямі податки на певні товари, що включаються в ціну товару і оплачуються покупцями. Вони встановлюються, як правило, на дефіцитну і високорентабельну продукцію і товари, призначені для населення і держави, що є монополією [3]. Акцизний збір поєднує в собі як фіскальну

функцію податків, наповнюючи державний бюджет, так і регулюючу функцію. Повсюдне поширення акцизного оподаткування пояснюється, передусім, високим фіскальним потенціалом даного податку. Так, ще у XVII столітті французький економіст Ф. Демезон [4] відзначав, що акциз "здатен один принести казні стільки і навіть більше, ніж усі інші податки".

Оподаткування акцизним збором займає особливе місце в сфері як оподаткування, так і бюджету, оскільки через непрямі податки держава може реалізовувати перерозподіл фінансових ресурсів між різними категоріями споживачів – широкими верствами населення, підприємствами, бюджетом, між резидентами та нерезидентами [5]. Акцизний збір був введений в Україні в 1992 р. і разом з ПДВ замінив податки з обороту і реалізації. Через цінові механізми податок може непрямом впливати на обсяги виробництва та реалізації окремих підакцизних товарів.

Сьогодні, згідно чинного законодавства, до підакцизних відносяться такі товари алкогольні напої, тютюнові вироби, спирт етиловий, транспортні засоби, паливо [6]. Державі для належного виконання своїх функцій необхідно обов'язково постійно наповнювати свій бюджет. Для того, щоб визначити роль акцизного податку в формуванні бюджету доцільно проаналізувати доходи зведеного бюджету 2016-2018 років (табл. 1) [7].

Таблиця 1

Аналіз основних податкових надходжень Зведеного бюджету України за 2016-2018 роки

Показники		Податкові надходження	Акцизний податок	ПДВ	Мито	Всього доходів
2016	Млн.грн.	650782	101751	235506	20369	782859,5
	Питома вага,%	83,1	13	30,1	2,65	100
2017	Млн.грн.	828159	121449	331981	24542	1016969,5
	Питома вага,%	81,4	12	30,9	2,4	100
2018	Млн.грн.	986349	132650	374508	27077	1184290,8
	Питома вага,%	83,3	11,2	31,6	2,2	100
Відхилення звітного періоду	до 2016	335567	30899	139002	6707,6	401431,3
	до 2018	158190	1200,4	4527,6	534,7	67321,3

Як видно з таблиці 1 питома вага податкових надходжень за аналізований період зросла, але не у значній мірі. Якщо дивитися окремо на основні податкові надходження, то ми бачимо, що лише у ПДВ питома вага має тенденцію до збільшення, а що стосовно акцизу і мита, то ми спостерігаємо навпаки зниження їх питомої ваги у доходах країни. Та загалом, якщо порівнювати акцизний податок з загальною сумою доходів країни, то ми бачимо, що у своїй кількості він поступається лише ПДВ. Тож я можу зробити висновок, що акцизний податок – це один з найважливіших елементів формування фінансового становища країни, тому необхідність його вдосконалення є важливою (рис. 1).

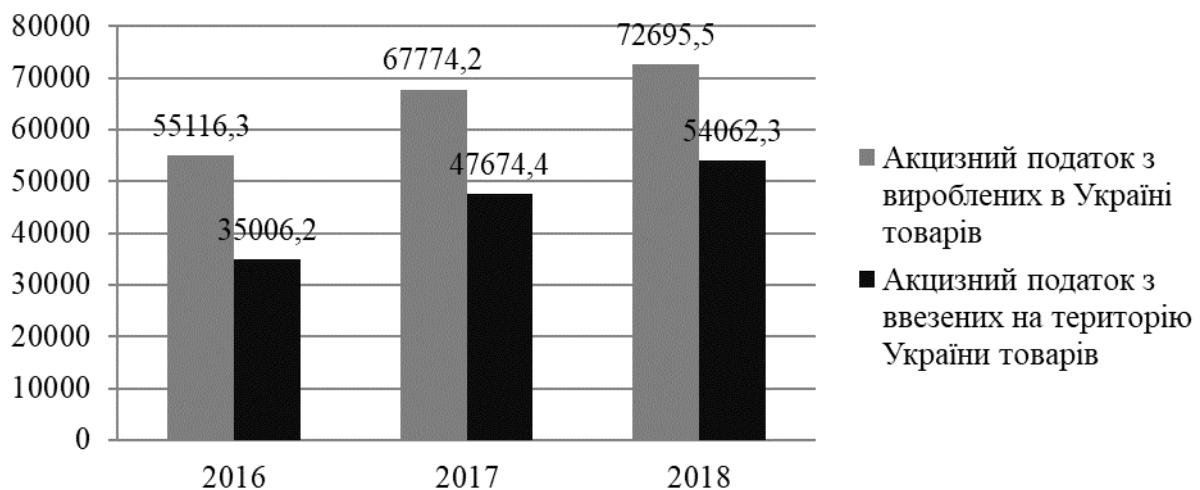

Рис. 1. Частка акцизного податку з вироблених та ввезених товарів

З рисунка 1 видно, що у 2018 році порівняно з 2016 роком сума акцизного податку, як з товарів власного виробництва, так і з імпортованих зросла, але якщо розглядати акцизний податок у розрізі загальної суми доходів країни, то частка акцизного податку навпаки зменшилась. Як показує нам Міністерство фінансів України акцизний податок з вироблених в Україні товарів у 2018 році порівняно з 2016 знизився з 7,0% до 6,1%. З імпортованих товарів в свою чергу, зріс, але лише на 0,1%.

Зараз в Україні, як відомо податкова політика спрямована на підвищення акцизів на тютюнові вироби. За даними Державної служби статистики [8] у

2008-2017 рр. середня ставка акцизу на пачку сигарет в Україні зросла більш ніж у 20 разів, завдяки чому надходження до державного бюджету зросли з 3,5 млрд. грн. до прогнозованих 40 млрд. грн. у 2017 р. при зменшенні кількості курців в Україні з 10 мільйонів до 6,5 мільйонів. Цю ситуацію можна розглядати як приклад застосування соціальної функції акцизного податку, яка зменшила кількість курців у країні.

Для України є доцільним подальше підвищення рівня специфічного акцизного оподаткування. Незалежна Україна, як досить молода країна звичайно має ряд недоліків, у тому числі у стягненні акцизного податку, яких необхідно позбавлятися. Для подолання деяких проблем з акцизним оподаткуванням необхідно:

- встановити державну монополію на виробництво та регулювання цін окремих груп товарів;
- поступове зменшення ставок акцизного податку з метою виведення ринку підакцизних товарів із тіні;
- узгодження Українського законодавства у сфері оподаткування із законодавством Європейського союзу

Акцизний податок є одним з основних елементів формування бюджету країни. Проаналізувавши дані Зведеного бюджету України, можна побачити, що даний податок стоїть на другому місці з усіх податкових надходжень до бюджету України, після ПДВ. Це вкотре підтверджує його значимість для держави. Для того, щоб отримувати якомога більше користі та прибутку з податку даного виду, державі постійно необхідно вдосконалювати акцизний збір, підвищувати контроль за сплатою цього податку.

Список використаних джерел

1. Бойко Ю.І. Статистичний аналіз податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів (регіональний аспект): дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.10 / Ю.І. Бойко; ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана». – К., 2014.

2. Жукевич О.М. Трансформація акцизного оподаткування тютюнових виробів в Україні. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер.: Економічні науки. 2012. № 1-2.
3. Ірик О. Акцизний збір та його роль в доходах бюджету [Електронний ресурс].- Режим доступу: https://works.doklad.ru/view/39iqjA8mU_E.html.
4. Кривоконь О.С. Аналіз та регулювання стягування акцизу в Україні [Електронний ресурс]/ О.С. Кривоконь, Н.Д. Глазко, Т.О. Терещук.- Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_DN_2010/Economics/61277.doc.htm.
5. Сорока С.О. Сутність акцизного збору та його місце в системі непрямого оподаткування [Електронний ресурс] / С.О. Сорока.- Режим доступу: <http://intkonf.org/soroka-so-sutnist-aktsiznogo-zboru-ta-yogo-mistse-i-rol-v-sistemi-nepryamogo-opodatkuвання/>.
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n5483>.
7. Міністерство Фінансів України Бюджет України: статистичний збірник за 2018 рік [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20\(for%20website\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20(for%20website).pdf).
8. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

К.е.н. Гембарська Н.Є.

*старший викладач кафедри фінансів, обліку і аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»*

м. Львів

E-mail: bilinskanatali@gmail.com

ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ: СУТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Однією з найактуальніших технологій сучасності є віртуальна реальність, яка дає можливість моделювати об'єкти і процеси реального середовища в

рамках умов і подій, створених інформаційною системою. Поведінка об'єктів і хід процесів віртуальної реальності є максимально наближеними до аналогічних об'єктів і процесів матеріальної реальності.

Термін «віртуальний» згадувався схоластами Фомою Аквінським, Іоаном Дунсом Скотом ще за часів середньовіччя, які через цю категорію прагнули відповісти на питання, як абсолютні сутності реалізуються в певних часових та окремих явищах та подіях. Проте, «до нині не визначено єдиного методологічного підходу в науковому обґрунтуванні та структуруванні понять віртуальності та віртуальної реальності» [1, с. 160].

Глобалізація розвитку фінансових технологій, підвищення мобільності, зручності, швидкості інформації, сприяли виникненню віртуальних співтовариств, які створюють і поширюють власні валюти та роздрібні платіжні системи. А це, у свою чергу, може стати одним із механізмів відмивання грошей і фінансування тероризму в руках злочинних елементів.

Метою даної статті є дослідження суті введеного у законодавче поле України нового терміну «віртуальний актив» та визначення перспектив використання віртуальних активів.

Регулятором ринку віртуальних активів в Україні є Міністерство цифрової трансформації, яке розробляє умови ліцензування надання фінансових послуг для віртуальних активів та, на основі прийнятих законодавчих актів, формує алгоритми роботи бізнесу в Україні. Розвиток віртуальних активів в Україні є одним із провідних напрямів роботи Міністерства цифрової трансформації.

Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» дає таке визначення терміну «віртуальний актив» – це «цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей» [2]. Даний закон набирає чинності з 28.04.2020 року, саме тоді віртуальні активи стануть

суб'єктами фінансового моніторингу. Слід зазначити, що віртуальні активи не охоплюють цифрове вираження стандартних (фіатних) валют, цінних паперів та інших фінансових активів.

Віртуальність (від лат. *virtus* – потенційний, можливий) – вигаданий, уявний (можливо, для деяких певних цілей) об'єкт, суб'єкт, категорія, ставлення, дія тощо, не присутній у цей час у реальному світі, а створений лише грою уяви людської думки, або зімітований з допомогою інших об'єктів [3].

Законодавство України дає такі визначення активів:

- кошти, у тому числі електронні гроші, інше майно, майнові та немайнові права [2];
- ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому [4].

За визначенням Financial Action Task Force (FATF), віртуальна валюта (*virtual currency*) – це цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровій формі і яке функціонує як засіб обміну; та (або) розрахункова грошова одиниця; та (або) засоби зберігання вартості, але без законного статусу в жодній юрисдикції [5]. Щодо законного статусу, то станом на 9 липня 2018 року у Євросоюзі набрала чинності Директива 2018/843/ЄС, яка визначила поняття «віртуальні валюти» і ввела нові зобов'язання для юридичних осіб – учасників ринку криптовалют. Директива ЄС визначила поняття «віртуальні валюти» як «цифрове представлення вартості, не випущене або ж не гарантоване центральним банком або державним органом, яке необов'язково прив'язане до законодавчо закріпленої валюти і не має юридичного статусу валюти і грошей, але приймається фізичними або юридичними особами як засіб обміну, що може бути переданий, збережений і торгуватися в електронному вигляді» [6].

Різновидами віртуальних активів є:

- криптоактиви (віртуальні активи у формі токєну, який створюється, обліковується та відчужується в розподіленому реєстрі та не посвідчує майнових та/або немайнових прав власника криптоактиву);
- токєнактиви (віртуальні активи у формі токєну, який створюється,

обліковується та відчужується в розподіленому реєстрі, посвідчує майнові та/або немайнові права власника токен-активу, які відповідають зобов'язанням особи, яка випустила токен-актив);

- інші віртуальні активи.

Під розподіленим реєстром розуміють електронну базу даних, що містить записи про виконані операції і яка формується, зберігається та оновлюється на основі алгоритмів, що забезпечують узгодженість даних між усіма програмно-технічними комплексами, які підтримують функціонування такої бази даних.

Токен – цифрова одиниця обліку в рамках розподіленого реєстру записів у формі даних, який має криптографічний захист [7].

Постачальником послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, є будь-яка фізична чи юридична особа, яка провадить один або декілька таких видів діяльності та/або операцій для іншої фізичної та/або юридичної особи або від імені:

- обмін віртуальних активів;

- переказ віртуальних активів;

- зберігання та/або адміністрування віртуальних активів або інструментів, що дають змогу контролювати віртуальні активи;

- участь і надання фінансових послуг, пов'язаних із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів [2].

Саме вище вказані постачальники послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, є спеціально визначеними суб'єктами первинного фінансового моніторингу. Належна перевірка Міністерством цифрової трансформації України здійснюється при проведенні фінансової операції з віртуальними активами на суму, що дорівнює чи перевищує 30 тисяч гривень.

Державне регулювання операцій з віртуальними активами включає:

- дослідження та аналіз видів віртуальних активів, транзакцій обміну

віртуальних активів з фіатними грошима, цінними паперами та іншими видами активів;

- моделювання варіантів розвитку інфраструктури ринку віртуальних активів;

- розробку критеріїв реєстрації та/або ліцензування діяльності провайдерів послуг з віртуальними активами; сертифікації фахівця

постачальника послуг ринку віртуальних активів (професійного учасника);

- розробку форм звітності щодо діяльності провайдерів послуг з віртуальними активами;

- моніторинг адміністративних даних та інформації щодо учасників ринку віртуальних активів;

- розробку критеріїв та показників для оцінки ризику використання віртуальних активів у злочинних операціях;

- імплементацію нових підходів щодо використання віртуальних активів у легалізаційних операціях;

- розробку освітніх програм у сферах розвитку віртуальних активів, блокчейну та токенизації, штучного інтелекту;

- внесення обґрунтованих пропозицій щодо встановлення обсягу, складу, строків, вимог, порядку та стандартів обов'язкового розкриття інформації особами, які здійснюють професійну діяльність на ринку віртуальних активів.

Врегулювання правового статусу, обігу та оподаткування операцій з віртуальними активами сприятиме:

- 1) захисту права власності фізичних та юридичних осіб на віртуальні активи та зменшенню ризиків діяльності у цій сфері, що, у свою чергу, має забезпечити вихід на український ринок міжнародних компаній;

- 2) виводу з тіньового обігу операцій з віртуальними активами та збільшенню надходжень до державного і місцевого бюджетів за рахунок оподаткування операцій з віртуальними активами;

- 3) впровадженню нових можливостей щодо впровадження фінансових інновацій та фінансових послуг і розвитку ринку віртуальних активів, цифрової економіки та електронної комерції;

- 4) створенню нових високооплачуваних робочих місць;

- 5) гармонізації законодавства України у сфері віртуальних активів із законодавством ЄС.

Отже, на основі проведеного дослідження можемо зробити висновок, що врегулювання операцій із віртуальними активами розкриває горизонт нових

можливостей використання переваг інформаційного суспільства, віртуалізація якого є об'єктивною потребою при переході інформаційних технологій на якісно новий рівень.

Список використаних джерел

1. Павлюк Р. О. Концепції дослідження теорії віртуальності у педагогічній науці / Р. О. Павлюк // Освітологічний дискурс. - 2014. - № 2. - С. 152-163. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2014_2_17.
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України № 361-IX від 06.12.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.
3. Глазычев В. Игры цивилизаций / В. Глазычев // Век XX и мир. – 1994. – № 11–12. – С. 102–118.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
5. Virtual Currencies: Key Definitions and Potential AML/CFT Risks : FATF Report. – June 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fatf&gafi.org/media/fatf/documents/reports/virtual¤cy&key&definitions&and&potential&aml&cft&risks.pdf>.
6. Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018L0843>.
7. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції державної політики у сфері віртуальних активів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=dbfc2a7e-47f9-4fce-9110-66ed61c0ae17&titl>.

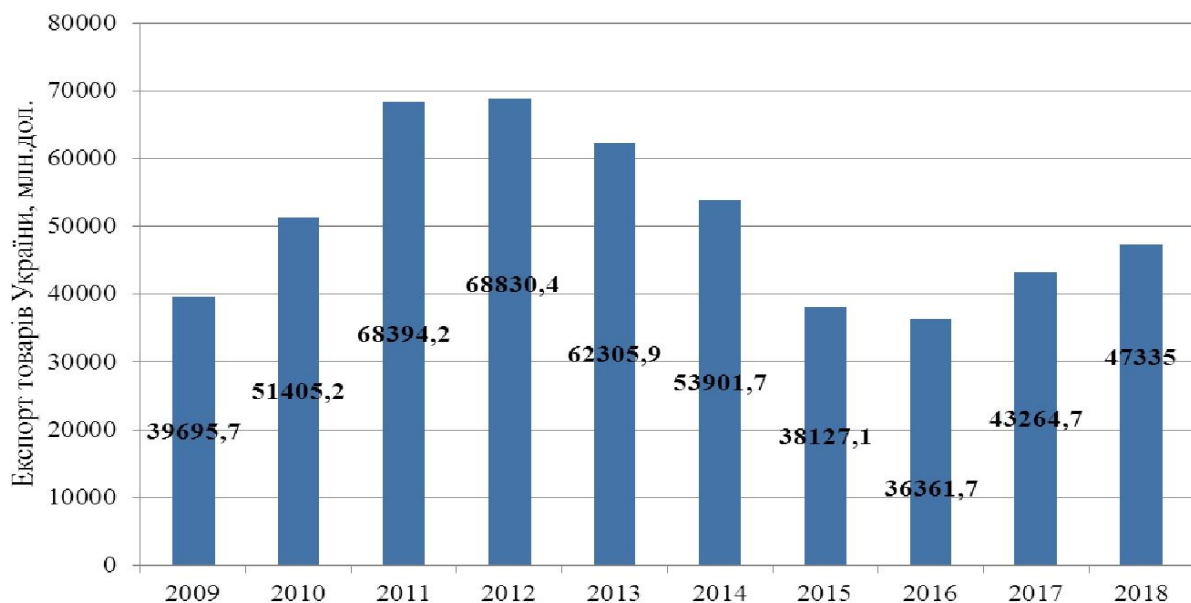
*К.е.н., доцент Глуценко Я.І.
доцент кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

м. Київ

E-mail: slavina.ivc@gmail.com

ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ОБСЯГИ ЕКСПОРТУ ТОВАРІВ УКРАЇНИ

Здатність країни виробляти товари конкурентоспроможні на світовому ринку є найбільш характерним індикатором ефективності її економічної політики. В Україні, як і в більшості країн світу, експорт і імпорт товарів займає значну частку у міжнародній економічній діяльності. На рисунку 1 представлено динаміку обсягів вітчизняного експорту товарів.

*Рис. 1. Динаміка експорту товарів України за 2009-2018 роки
(побудовано за [1])*

Наведені дані свідчать, що за досліджуваний період експорт товарів демонстрував стійку тенденцію щодо зростання з 2009 по 2012 роки, і досяг свого максимуму у 2012 році. Починаючи з 2013 року спостерігається зменшення експорту товарів. Найнижчий рівень було зафіксовано у 2016 році. Позитивним є тенденція збільшення обсягів експорту товарів з 2017 року, але їх рівень не досяг показників 2011-2013 років.

На обсяги експорту товарів впливає досить велика кількість факторів. Одним з факторів впливу є рівень податкового навантаження. Однією з загальноприйнятих методик є розрахунок податкового навантаження співставленням суми податків до ВВП. На рис.2 наведено показники податкового навантаження в Україні на макрорівні з 2009 по 2018 роки.

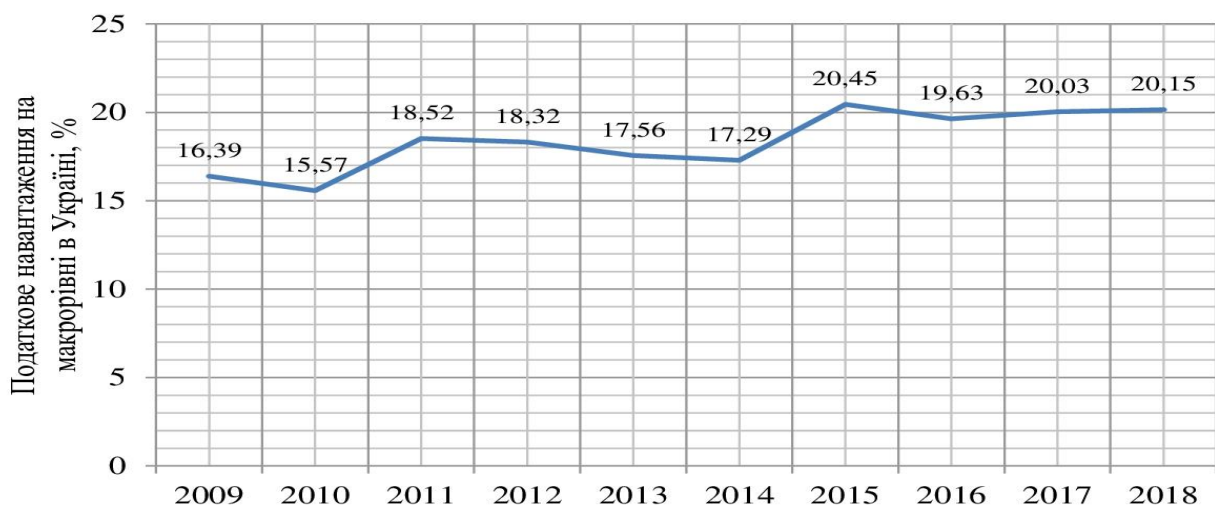

Рис. 2. Податкове навантаження на макрорівні в Україні за 2009-2018 рр.
(побудовано за [2])

Представлені дані показують, що рівень податкового навантаження з 2009 по 2018 роки коливався в діапазоні від 16,39 % до 20,15%. Найнижчий рівень податкового навантаження спостерігається у 2010 році – 15,57%, найвищий у 2015 році – 20,45%. За останні роки: з 2015 по 2018 роки податкове навантаження в Україні демонструє більш високий рівень.

Для більш об'єктивних висновків визначимо взаємозалежність обсягів

експорту товарів від рівня податкового навантаження в нашій країні.

Побудована взаємозалежність представлена на рисунку 3. Встановлено, що найбільш достовірно описує залежність експорту товарів від податкового навантаження поліноміальна модель, коефіцієнт апроксимації дорівнює 0,56.

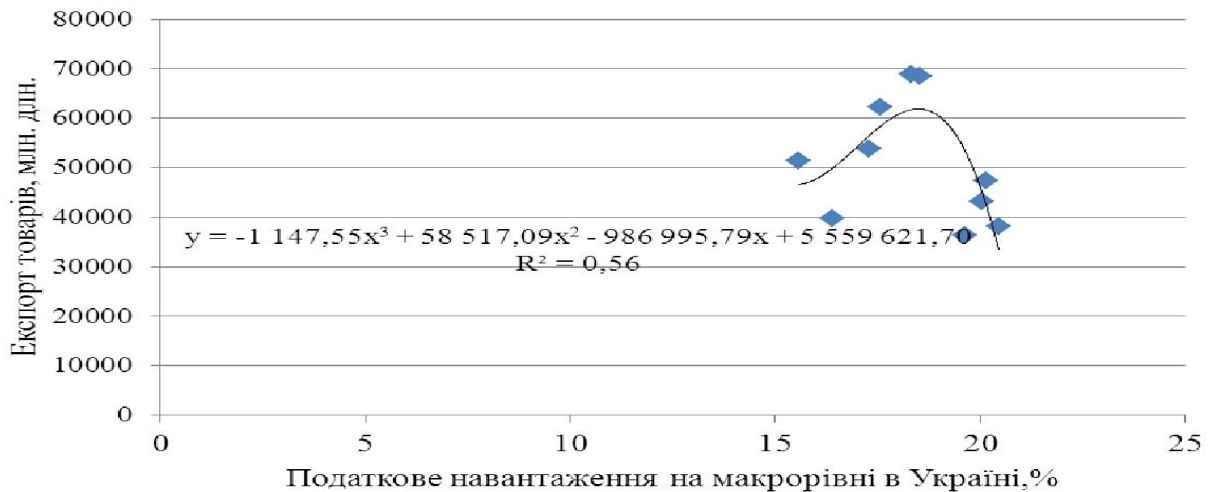

Рис. 3. Залежність експорту товарів від рівня податкового навантаження в Україні (побудовано автором)

На рисунку 3 представлено рівняння, яке дозволяє визначити, як буде змінюватися обсяг експорту товарів при зростанні, або зменшенні податкового навантаження. Враховуючи найнижчий і найвищий рівень податкового навантаження в Україні, розрахуємо показники обсягу експорту товарів, при його зниженні до 13%, 14% і підвищенні до 22% і 23%. Використовуючи рівняння наведене на рис.3 отримуємо: при податковому навантаженні у 13% – обсяг експорту товарів буде дорівнювати 96897,3 млн.дол., 14% – 62153,08 млн.дол. При 22% і 23% розрахунок дає від’ємне значення -51126,52 млн.дол. і -11267225,11 млн. дол.

Таким чином, можна зробити висновок, що збільшення рівня податкового навантаження може негативно позначитися на обсягах вітчизняного експорту товарів.

Список використаних джерел

1. Зовнішня торгівля України: стат. збір./ Державна служба статистики України. Житомир: ТОВ «БУК-ДРУК», 2019. 172с.
2. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2013 році: стат. збір./ Державна служба статистики України. Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2014. 160с.
3. Tax revenue / The World Bank (2014). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.TOTL.GD.ZS> (дата зверення 03.03.2020).

Гуртова Н.В.

*аспірант кафедри підприємництва, маркетингу
та економіки підприємства,*

Жадько К.С.

*доктор економічних наук, професор, Академік АЕНУ,
завідувач кафедри підприємництва, маркетингу
та економіки підприємства,*

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро

E-mail: nataliiahurtovaya01@gmail.com

МАРКЕТИНГОВО–ЛОГІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ДЕРЖАВИ

Створення української економіки на ринкових засадах і подальший її розвиток потребує нового економічного мислення, нових підходів до управління економікою, яка має орієнтуватися на потреби споживачів. Головною умовою при цьому є необхідність знання ринку, закономірностей його функціонування, уміння прогнозувати його потреби та ресурсні

можливості -все те, що відображають багатоаспектні відносини між людьми на ринку.

В економічно розвинених країнах в останнє десятиріччя з'явилися тенденції посилення значущості проблем підвищення якості життя, як основної мети соціально-етичного маркетингу, і приділення цій концепції все більшої уваги з боку держави та різних суспільних й громадських організацій. Спостерігається подальше розширення використання ідей маркетингу при рішенні найрізноманітніших проблем життя суспільства – при цьому, як на міждержавному рівні, національному і регіональному (макрмаркетинг), так і на рівні окремих організацій (мікрмаркетинг) [1, 2].

Маркетинг являє собою фундаментальну концепцію господарювання в ринковій економіці, яку покладено в основу сучасного підприємництва. Застосування маркетингових засад сприяє динамічному розвитку ринкових відносин, науково-технічного прогресу, виробництва, торгівлі та надання послуг. Підприємства, які використовують маркетинг в своїй практичній діяльності, зазвичай, краще організовані і більш конкурентоспроможні.

Маркетинг базується на систематичному аналізі потреб ринку, який дозволяє підприємству розробити ефективні товарні та цінові стратегії, спрямовані на конкретні сегменти споживачів, задовольнити їхні потреби і вимоги, що, в свою чергу, надає підприємству певних конкурентних переваг. Як наслідок такої стратегії і тактики, підприємницькі структури зазнають менших збитків від змін ринкової кон'юнктури та соціально-економічного середовища, в якому проходить їх діяльність.

Маркетинг характеризується системним підходом до виробничо-збутової діяльності з чітко поставленим завданням – вияв і перетворення купівельної спроможності споживача в реальний попит на відповідний товар і повне задоволення попиту, забезпечення намічених підприємством прибутків.

Отже, маркетинг – це комплексна система заходів по вивченню ринку й активному впливу на потреби споживачів і одержання прибутку.

Складовою маркетингової політики розподілу є маркетингова логістика.

Маркетингова логістика – це діяльність з управління матеріальними та

інформаційними потоками при їхньому переміщенні від виробників до споживачів, орієнтована на запити споживачів [3].

Метою логістичної системи є забезпечення своєчасної доставки товарів у необхідне місце, у потрібній кількості відповідно до запитів споживачів, а також запланованого рівня обслуговування з мінімальними витратами.

Основне завдання маркетингової логістики – координація зусиль учасників каналу розподілу з метою забезпечення максимальної цінності товару для споживачів [4].

Кінцевою метою маркетингової логістики є задоволення запитів і вимог покупців та одержання на цій основі прибутку.

Підприємства повинні забезпечити таке управління маркетинговою логістикою, за якого високий рівень задоволення клієнтів забезпечувався б прийнятними витратами. Для цього необхідно, щоб усі елементи логістики були пов'язані між собою і перебували під постійним контролем [5].

Підвищенню ефективності маркетингової логістики сприяє взяття на озброєння концепція інтегрованого управління маркетинговою логістикою, яка припускає забезпечення співробітництва як між різними учасниками каналу розподілу, так і між структурними підрозділами підприємства [6].

Отже, використання поєднання маркетингу і логістики дозволить приймати швидкі та раціональні рішення щодо забезпечення ефективної взаємодії між внутрішнім та зовнішнім середовищем підприємства; впровадження маркетинг-логістичного управління підприємством допоможе оптимізувати збутову діяльність за рахунок аналізу оборотності та пришвидшення продажів; товарно-матеріальні запаси на підставі прогнозу реалізації; контроль ринкової кон'юнктури та поточних купівельних переваг; взаємовідносини із постачальниками та споживачами; виробничі та операційні витрати.

Список використаних джерел

1. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навчальний посібник. - К: Знання, 2006. - 662 с

2. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств. Підручник. - К.:КНЕУ, 2006. - 546 с.
3. Конєва Т.А. Політика фінансування та фінансова політика підприємства: співвідношення понять /А.Т. Конєва // Наукові праці. Економіка. – 2010. – Том 126. – Випуск 113. – С. 55-60
4. Вівчар, О.І. Концептуалізація сучасних поглядів на поняття логістики / О.І. Вівчар // Галицький економічний вісник. – 2008. – № 2 (17). – С. 106–111.
5. Телєтов О.С. Маркетинговий аспект в інноваційній діяльності виробників промислової продукції / О.С. Телєтов // Маркетинг: теорія і практика: зб. наук. праць Східноукраїн-ського національного університету. – Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту, 2012. – С. 208–215.
6. Вівчар, О.І. Застосування логістичного підходу до управління матеріальними потоками / О.І. Вівчар // Матеріали XII наукової конференції ТДТУ ім. І. Пулюя. – Тернопіль: ТДТУ, 2008. – С. 253.

К.е.н., доцент Дончак Л.Г.

*доцент кафедри економіки, обліку та оподаткування,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського
національно економічного університету
м. Вінниця,*

к.е.н. Бойківська Г.М.

*доцент кафедри менеджменту персоналу та адміністрування,
Національний університет «Львівська політехніка»*

м. Львів

E-mail: boikivskagalyna@gmail.com

ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Проблема ефективності діяльності господарюючих суб'єктів, виробництва та управління постійно посідала одне з головних місць серед

актуальних проблем економічної науки й практики. Її розв'язання цікавить власників і керівників багатьох суб'єктів підприємництва, для яких досягнення відповідної ефективності бізнесу – це мрія, мета, пік ділового успіху. Поняття «ефективність» відноситься до найбільш поширених і широковживаних бізнес-термінів.

Для успішного управління підприємством доцільним буде використання різних сукупностей показників результативності. Економічними службами зазвичай використовуються такі показники оцінювання, як фінансові результати діяльності, показники ефективності та соціальні показники, які, все ж, не дають змоги всесторонньо та об'єктивно оцінити результативність бізнесу. Поміж індикаторів можливостей дальшого розвитку підприємства для менеджерів важливого значення набуває структура активів та відповідні джерела їх фінансування; підвищення ділової активності та фінансової стійкості підприємства; прискорення динаміки розвитку виготовлення продукції; підвищення її якості і конкурентоспроможності; приріст вартості бізнесу. Потрібне запровадження механізму швидкого відстеження нефінансових показників, які мають вплив на фінансовий результат. Моніторинг системи управління результативністю використання потенціалу підприємства має стати основою та інформаційною базою для оцінювання сукупного потенціалу та його окремих елементів щодо складу, рівня використання та відповідності чинникам внутрішнього та зовнішнього середовища.

Можна виокремити такі чинники підвищення ефективності:

– організаційні: розвиток суспільних форм виробництва, формування ефективного менеджменту підприємств, співпраця з науково-дослідними установами,

- економічні: поліпшення інвестиційного клімату, фінансово-кредитної системи, вдосконалення фінансового механізму, забезпечення конкурентоспроможності;

- соціальні: підвищення рівня освіти і кваліфікації кадрів, поліпшення

умов праці, розвиток соціальної інфраструктури;

- технічні: підвищення ефективності використання основних виробничих засобів, земельних угідь, трудових ресурсів, технологій [1].

Підвищення показників економічної ефективності господарської діяльності зумовлене, як правило, зменшенням як вартісних, так і фізичних обсягів виробничих, трудових і фінансових ресурсів підприємств. Тому в умовах ринкової економіки для підвищення економічної ефективності господарської діяльності підприємств, зростання рівня продуктивності праці та ресурсної забезпеченості слід нарощувати виробничо-технічний потенціал і сприяти покращенню соціальної складової економічної ефективності.

Ведення ефективного господарювання – це основне завдання для підприємців, які проводять діяльність у ринковому середовищі, яке зазвичай характеризується невизначеністю, мінливістю та постійними ризиками. Сьогодні українським підприємцям доводиться здійснювати пошук резервів підвищення ефективності за рахунок впровадження прийнятної цінової політики, скорочення затрат на виробництво та випуск продукції, що користується найбільшим попитом.

Критерій економічної ефективності має виражати мету господарської діяльності підприємства та шляхи її досягнення. Зважаючи на вищесказане, критерій економічної ефективності має відповідати таким вимогам: – відображати результати економічної діяльності; – фіксувати й вимірювати ступінь досягнення поставленої мети.

Науковці так і не прийшли до згоди щодо єдності критерію ефективності. Одні економісти допускають, що він має бути єдиним для всіх рівнів господарської структури – від самостійного підприємства до національної економіки в цілому. Другі захищають думку стосовно того, що критерій ефективності не може бути рівно однаковим для всіх рівнів організації виробництва. Він має виражати характерні риси досліджуваного об'єкта, чи то економіка країни в цілому, чи галузь, чи підприємство [2; 3; 4].

Список використаних джерел

1. Ажаман І. Сутність та структура економічного потенціалу підприємства. Економіка та держава. 2018. №4. с. 22-25.
2. Олександренко І.В. Методичні підходи до діагностики ефективності діяльності підприємства. Економічний форум. Луцьк, 2013. №4. С. 126–136.
3. Котирева С.О. Сутність та особливості управління економічним потенціалом підприємства. Науковий вісник. 2017. №17. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvntu/17_1/234_Kotyriewa_17_1.pdf (дата звернення 05.03.2020).
4. Гречко А.В. Балагир Б.В. Дослідження шляхів підвищення ефективності управління виробничою діяльністю підприємства. Ефективна економіка. Дніпро, 2016. №2. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2016/18.pdf (дата звернення 05.03.2020).

Душдуров Е.

студент кафедри менеджменту і адміністрування,

науковий керівник: к.е.н., доцент Макаренко С.М.,

Херсонський державний університет

м. Херсон

E-mail: makar0684@gmail.com

УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ХЕРСОНЩИНИ

На сучасному етапі розвитку інформаційної економіки відбувається постійне ускладнення системи управління підприємством, що характеризується ущільненням взаємозв'язків між всіма сферами управління. Пошук інноваційних моделей розвитку й управління підприємством, однією з яких є застосування логістичного підходу до управління підприємством, є важливою

умовою досягнення стійкої конкурентоспроможності на відповідному сегменті ринку.

Закордонні автори публікацій з логістики підкреслюють її самостійний, у тому числі й від маркетингу, характер. У нашій країні поки що немає єдності думок стосовно цього напрямку знань [1-6]. У таблиці 1 наведено визначення логістичної системи, які найчастіше зустрічаються у науковій літературі.

Таблиця 1

Визначення поняття «логістична система» у фаховій літературі

Автор	Визначення
Алькама В.Г., Сумець О.М. [1]	Організаційно-управлінський механізм координації, який дає змогу досягти ефекту завдяки чіткій злагодженості у діях спеціалістів різноманітних служб, що беруть участь в управлінні матеріальним потоком
Банько В.Г. [2]	Спеціально організована інтеграція логістичних елементів (ланок) у межах певної економічної системи для оптимізації процесів трансформації матеріального потоку
Кальченко А.Г. [3]	Адаптивна система із зворотними зв'язками, яка виконує ті чи інші логістичні функції (операції), складається із підсистем і має розвинуті внутрішньосистемні зв'язки та зв'язки із зовнішнім середовищем
Колодізева Т.О., Руденко Г.Р. [4]	Складна система, що складається із сукупності елементів, так званих ланок логістичної системи, між якими встановлені певні функціональні зв'язки і відношення
Перебийніс В.І., Перебийніс О.В. [5]	Адаптована (самоналагоджувана та самоорганізована) система з оберненим зв'язком, що виконує логістичні функції та логістичні операції і складається, зазвичай, із декількох систем та має розвинуті зв'язки із зовнішнім середовищем
Смирнов І.Г., Косарева Т.В. [6]	Логістична система – це складна організаційно завершена (структурована) економічна система, що складається з взаємозалежних у єдиному процесі управління матеріальними і супутніми їм потоками елементів – ланок, сукупність яких, межі і задачі функціонування об'єднані внутрішніми цілями організації бізнесу і (або) зовнішніми цілями

Проаналізувавши різні трактування поняття «логістична система» та її типи ми погоджуємося з авторами [1-6] та вважаємо, що логістична система може розглядатись як на макрорівні, так і на мікрорівні, характерним для неї, як і для будь-якої іншої системи, є: сумісність усіх елементів, наявність зв'язків між ними, а також адаптивність та гнучкість.

Конкуентоспроможність підприємств значною мірою залежить від якості логістичного обслуговування [7]. Особливо якщо вони застосовують сучасні методи управління виробництвом товарів, що звільняють значну частку зворотних коштів, шляхом синхронізації роботи виробничих підрозділів фірм та логістичних структур, надійність поставань, швидкість відвантаження та перевезення, відповідну партійність відправлень вантажів.

За результатами проведеного дослідження визначено, що управління логістичною системою провідного сільськогосподарського підприємства ПрАТ «Водолій» (с. Преображенка, Чаплинський район, Херсонська область) передбачає поєднання двох важливих функцій: поставання матеріально-технічних ресурсів і товарів від виробника та збут товарів визначеним контрагентам (суб'єктам ринку). При цьому організаційна структура управління логістичною діяльністю підприємства розвивається і постійно вдосконалюється, пристосовується до змін у зовнішньому середовищі і сфері управління.

Одним з найважливіших елементів управління у логістичному ланцюзі сільськогосподарського ПрАТ «Водолій» є методи мінімізації ризиків, які допомагають підприємству мінімізувати останні з метою зменшення негативних наслідків від їх реалізації, а також уникнути цих ризиків. Для управління ризиками розвитку логістичної системи на сільськогосподарському ПрАТ «Водолій» необхідно забезпечити розроблення та постійне здійснення заходів з їх мінімізації.

Також виявлено, що, враховуючи специфіку та обсяги господарської діяльності, керівництву сільськогосподарського ПрАТ «Водолій» доцільно розглянути можливість експортування продукції окрім до ринків Білорусі, Польщі та Молдови ще й до ринків Східних Країн (Азербайджан, Грузія). Виявлено, що на сьогоднішній день, враховуючи анексію АР Крим та зону проведення АТО на Сході України оптимальним маршрутом перевезення продукції є: с. Преображенка (Україна) – Скадовськ (Україна) – Батумі

(Грузія) – Поті (Грузія) – Баку (Азербайджан) з використанням комбінованих видів транспортування. Загальний розмір додаткового тижневого прибутку складатиме понад 53 тис. грн. Водночас, для зменшення витрат на транспортування заслуговує на увагу організація аналогічних перевезень з м. Баку (Азербайджан) до ринків України.

Список використаних джерел

1. Алькема В.Г., Сумець О.М. Логістика. Теорія та практика [навч. посібник]. К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2008. 272 с.
2. Банько В.Г. Логістика: навчальний посібник. К.: КНТ, 2013. 345 с.
3. Кальченко А.Г. Логістика: підручник. К.: КНЕУ, 2012. 284 с.
4. Колодізева Т.О., Руденко Г.Р. Методичне забезпечення оцінки ефективності логістичної діяльності підприємств: монографія. Х.: Вид. ХНЕУ, 2012. 292 с.
5. Перебийніс В.І., Перебийніс О.В. Транспортно-логістичні системи. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2014. 312 с.
6. Смирнов І.Г., Косарева Т.В. Транспортна логістика: навч. посібн. К.: ЦУЛ, 2013. 224 с.
7. Tyuhtenko N.A., Makarenko S.M., & Oliinyk N.M. (2018). Increasing competitiveness of the enterprise by improving logistic strategy of distribution of production and supply of raw materials. Scientific bulletin of Polissia, № 2 (14), pp. 56–63.

*К.т.н., доцент Душина Л.М.
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Губаренко Л.М.
старший викладач кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Мануїлова О.П.
магістрант кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
Національна металургійна академія України
м. Дніпро
E-mail: Ljusta@i.ua*

ПОЗИЦІОНУВАННЯ ФІЛІЇ «ЦЕНТР ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я» ПАТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ» НА РИНКУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Дніпровська клінічна лікарня на залізничному транспорті філії «Центр охорони здоров'я» ПАТ «Укрзалізниця» розпочала свою лікувальну діяльність з 1873 року та успішно утримується на ринку медичних послуг по сьогодні.

Особливість ринку медичних послуг полягає у специфічності праці медичних працівників, коли етична сторона лікарської діяльності набагато переважає її економічну доцільність та рентабельність.

Крім того, ринок медичних послуг має такі особливості [1]:

- кваліфікаційні вимоги, що призводять до обмеження кількості практикуючих лікарів;
- специфічні вимоги, що призводять до обмеження кількості лікарень, які можуть диктувати певну цінову політику;
- недосконалість та специфічність конкуренції, що робить неможливим залучення покупців за рахунок зменшення ціни;
- медичні послуги різномірні, тому їх важко зіставити;
- немає прямого зв'язку між ціною та витратами споживача, значну частину яких сплачує третя сторона (родичі, працедавці за умови добровільного медичного страхування або надання соціального бонусу);

- наявність зовнішніх ефектів (екстерналій), надання медичних послуг діє ефективно не тільки на покупців цих послуг, а й на інших осіб. Наприклад, у зв'язку з розвитком санаторно-курортного лікування розробляється доступ до цілющих джерел, розвивається інфраструктура населеного пункту (дороги, постачання тощо), яким користуються не тільки відпочиваючі.

Конкуренція на ринку медичних послуг у Дніпропетровському регіоні обумовлена, як і скрізь на українському ринку, невеликою кількістю пропозицій та мізерністю бюджету клієнта [2]. Іншими словами, має місце криза псевдоперевиробництва в умовах обмеженості мінімально необхідної купівельної спроможності клієнта.

Ринок медичних послуг в Дніпропетровському регіоні можна умовно розділити на два сегменти: послуги, що надаються державними лікарнями (94%₂₀₁₆; 92%₂₀₁₇) та приватними лікувальними установами. Обидві сфери давно переведені на принцип оплати послуг (у рамках обов'язкових або добровільних внесків).

Оскільки державні установи не мають належного фінансування і не можуть забезпечити повний спектр складних клінічних досліджень, цей досить високий відсоток досягається за рахунок стандартних клінічних досліджень.

Відомості про основних конкурентів філії «ЦОЗ» ПАТ «Укрзалізниця» та їх положення на ринку медичних послуг в Дніпропетровському регіоні наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Основні представники ринку медичних послуг

Лікарня	Обсяг послуг, тис. грн		Відхилення, +/-	
	Базовий	Звітний	абсолютне	відносне, %
ДКЛ ЗТ філії «ЦОЗ» ПАТ «Укрзалізниця»	12096,1	16292	4195,9	34,7
Обласна клінічна лікарня ім. Мечникова	26256,2	28387	2130,8	8,1
Дніпровська клінічна лікарня №9	14987,1	15698,2	711,1	4,7
Дніпровська клінічна лікарня №16	10054,3	11185,1	1130,8	11,2
Міська багатопрофільна лікарня №4	9687,9	11372,1	1684,2	17,4
СМСЧ №6	9956,1	11195,2	1239,1	12,4
Дніпровська клінічна лікарня №15	10265	12089	1824	17,8

Конкуренція діяльності лікарень на території Дніпропетровської області, досить висока. Лідером на ринку медичних послуг є обласна клінічна лікарня ім. Мечникова, друге місце посідає Дніпровська клінічна лікарня №9.

Для визначення лінії зв'язку між силою і слабкістю, зовнішніми загрозами і можливостями медичного закладу проведено SWOT-аналіз (табл. 2).

Таблиця 2

SWOT-аналіз філії «ЦОЗ» ПАТ «Укрзалізниця»

	Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
Внутрішнє середовище	<ol style="list-style-type: none"> 1. Висококваліфікований персонал. 2. Якісне виконання клінічного та діагностичного обстеження в короткий термін. 3. Хороша репутація серед пацієнтів. 4. Широкий асортимент клінічних та діагностичних досліджень. 5. Високий рівень сервісу. 6. Індивідуальний підхід до кожного пацієнта у відділеннях. 7. Використання нового обладнання. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недоліки в рекламній політиці. 2. Середній рівень цін. 3. Додаткові транспортні витрати.
Зовнішнє середовище	<p>Можливості (O)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вихід на нові ринки збуту. 2. Розширення обсягу послуг. 3. Поява нових постачальників медичного обладнання. 4. Розширення зв'язку зі страховими компаніями. 5. Поліпшення рівня життя населення. 	<p>Загрози (T)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зниження прибутковості за рахунок зменшення попиту на медичне обстеження. 2. Поява нових приватних потенційних конкурентів. 3. Збій у постачанні медикаментів. 4. Зниження рівня життя населення. 5. Збільшення конкурентних переваг з боку конкурентів.

Для того, щоб зберегти таку саму позицію і збільшити обсяг ринку Дніпровська клінічна лікарня приділяє велику увагу поліпшенню якості надання медичних послуг та впровадженню і використанню добровільного медичного страхування.

На сьогодні лікарня є лідером на ринку по роботі зі страховими компаніями та співпрацює з такими компаніями, як ТДВ СК «Нафтогазстрах», СК «Провідна», СК «Інтер - Поліс», СК «Українська страхова компанія», ПрАТ СК «Альфа Страхування», АТ «СК «ТАС». Кожна страхова компанія дає можливість отримати страховий поліс для працівників міста та їх родичів і отримати кваліфіковану медичну допомогу без додаткових витрат.

Конкурентна боротьба медичних закладів, що надають медичні послуги в Дніпропетровській області, характеризується високим ступенем насиченості приватних організацій і швидко реагує на зміну кон'юнктури та розширення страхової медицини. Тому, Дніпровська клінічна лікарня на залізничному транспорті має постійно вдосконалювати свою діяльність з метою підтримання конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Баєва О.В. Менеджмент у галузі охорони здоров'я: Навч. посібник / О.В. Баєва. – К.: Центр учбової літератури, 2008. - 640 с.
2. Лісневська Н. Маркетинг в охороні здоров'я – необхідність у ринкових умовах / Н. Лісневська // Практика управління медичним закладом.–2016.– №8. – С.7–17. URL: http://medlib.dp.gov.ua/jirbis2/images/dajest/health_managment_4_2016.pdf (дата звернення 15.02.2020).

К.е.н. Зайцева Л.О.

доцент кафедри фінансів, обліку та банківської справи,

Лисогор А.І.

магістрант кафедри фінансів, обліку та банківської справи,

Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка

м. Старобільськ, Україна

E-mail: mila280176@ukr.net

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Тенденції в сучасній економіці характеризуються процесами оновлення виробництва, появою нових товарів, зміною рівня послуг, що надаються. Зазначені процеси викликані розвитком ринкових відносин та впливом

науково-технічного прогресу, що вимагає відповідного розвитку різних суб'єктів господарювання. Вплив на розвиток вітчизняних підприємств посилюється через прискорення впровадження технологій в розвинених країнах. Обмеженість впровадження технологій свідчить про недосконалість і низький рівень розвитку більшості підприємств, а також про відсутність адекватних вимогам до сучасних моделей розвитку як окремих підприємств, так і економічної системи в цілому.

Активний розвиток світових ринків продукції вимагає формування ефективного механізму фінансового забезпечення виробничої й інвестиційної діяльності підприємств з урахуванням глобальних цілей сталого розвитку.

Основою функціонування фінансового механізму розвитку підприємств є фінансові ресурси.

Під фінансовими ресурсами слід розуміти сукупність джерел грошових коштів, що знаходяться у її розпорядженні та мають цільовий характер.

Для фінансових ресурсів характерні наступні ознаки: грошовий характер; матеріальні носії фінансових стосунків; динамічний характер; цілеспрямованість.

Фінансові ресурси прирівнюються до активів балансу. Але слід враховувати вплив регулюючої статті, тобто амортизації, що є одним з джерел фінансування. Амортизаційні відрахування – найважливіший інструмент фінансової, податкової і інвестиційної політики, що полягає в перенесенні вартості основних засобів на кінцевий продукт (роботу, послугу), тим самим формуючи фонд для відтворення необоротних засобів. Отже, фінансові ресурси, більше відповідають пасивам балансу, збільшеним на суму амортизації.

Фінансові ресурси в залежності від права власності, слід розглядати як власні та залучені, у тому числі запозичені, позикові та залучені [1].

Фінансове забезпечення як вагомий елемент фінансового механізму дає змогу оптимізувати формування й ефективно використовувати фінансові ресурси, що сприяють сталому розвитку підприємства та виконанню завдань

фінансової політики господарюючого суб'єкта [2, с. 40].

Зміст фінансового забезпечення підприємства характеризують принципи [3, с. 436–437]:

а) першочергове використання власних джерел фінансування всіх поточних потреб підприємства при здійсненні витрат некапітального і капітального характеру;

б) планування джерел фінансування і напрямів їх використання;

в) забезпечення збереження власного оборотного капіталу і економія витрат на виробництво продукції та інших грошових витрат підприємства;

г) розділення засобів основної діяльності і капітального будівництва, короткострокових і довгострокових джерел формування загального капіталу, фондування нерозподіленого прибутку;

д) залучення боргового фінансування і здійснення інвестицій, виходячи з того, що вартість грошей із часом зменшується;

е) оцінка одержаних власних і позикових джерел;

ж) гарантованість фінансового забезпечення підприємства;

з) оцінка вартості позикового фінансування.

Рух фінансових ресурсів (фінансів, грошових коштів) у системі фінансового забезпечення та їх використання (інвестування) представляє собою кругообіг коштів підприємства (рис.1).

Вагомим джерелом фінансових ресурсів підприємств є власний капітал, як головний показник фінансової незалежності, але більшість українських підприємств потребують довгострокових фінансових ресурсів для оновлення технічної бази, покращення інфраструктури.

Основним завданням формування фінансового забезпечення є поєднання стійкої виробничої діяльності та економічного розвитку, створення умов для максимізації прибутку підприємства, зростання якого забезпечує підвищення рівня самофінансування підприємства, знижує залежність від зовнішніх джерел фінансування.

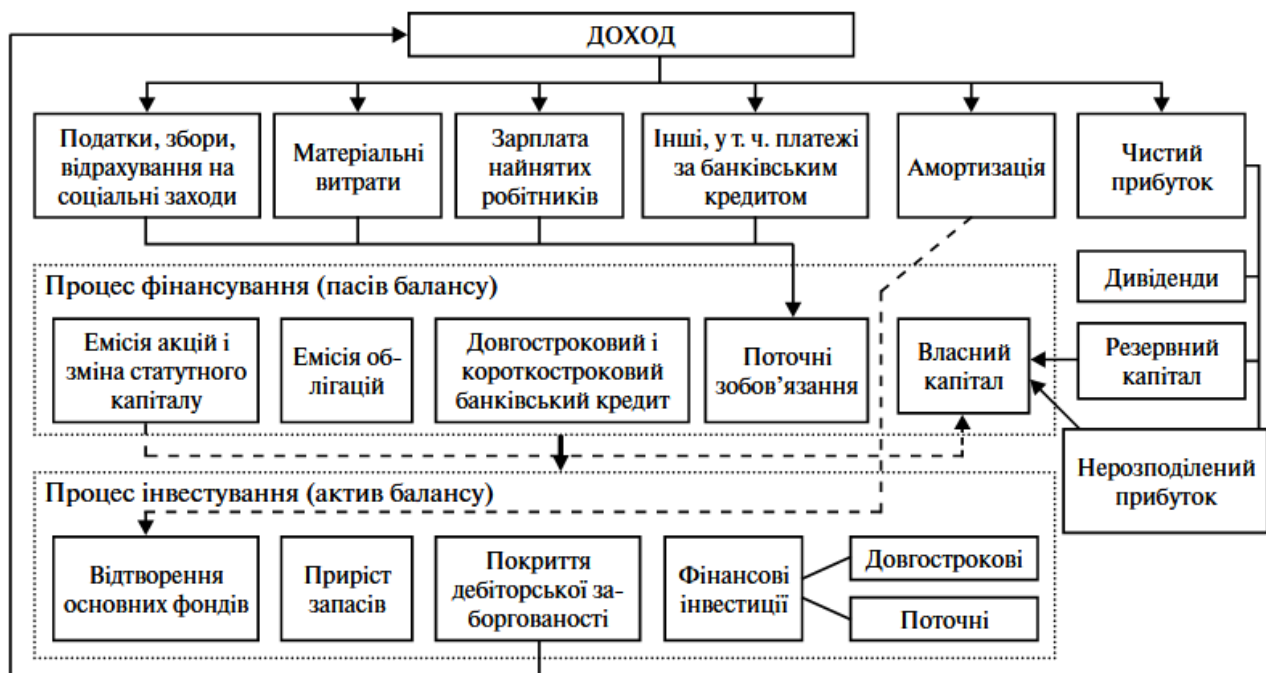

Рис. 1. Кругообіг фінансових ресурсів у системі фінансового забезпечення підприємства [4].

Список використаних джерел

1. Зайцева Л.О. Зміст фінансового забезпечення компанії/ Л.О. Зайцева/ Теория и практика управления развитием экономики: материалы Междунар. науч.-практ. конф. (10 октября 2019 г.; г. Киев) / Отв. за вып. С. Остапчук. К.: ООО «ВИПО», 2019. –172-175 с.
2. Берест М.М. Сутність та економічний зміст категорії “фінансове забезпечення” / М.М.Берест, М.О. Дудка // Економіка і фінанси. – 2015. – № 1. – С. 36–41.
3. Єлецьких С.Я. Дослідження сутності та складових фінансового механізму стійкого розвитку промислового підприємства / Я.С. Єлецьких // Економіка промисловості. – 2013. – № 3 (63) – С. 105–112.
4. Авраменко І.В. Фінансове забезпечення як фактор розвитку конкурентоспроможності підприємства / І.В. Авраменко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – № 2 (26). – С.70–74.

Калюжна М.В.
студентка кафедри митної справи та оподаткування,
науковий керівник: к.е.н. Остапенко В.М.
доцент кафедри митної справи та оподаткування,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
м. Харків
E-mail: kalyuzhnaya162@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі розвитку господарських відносин кожне підприємство прагне до мінімізації витрат при постійній максимізації прибутку. Тому для забезпечення зростання розвитку виробничо-господарської діяльності країни необхідно створити оптимальну податкову систему, яка б забезпечувала стабільні надходження до державного бюджету при цьому не обтяжуючи суб'єктів підприємництва. Саме через це питання оподаткування прибутку підприємств є дуже важливим. Від своєчасного перерахування оподаткованого прибутку до бюджету залежить його перспектива в майбутньому, а сам податок на прибуток підприємств досить широко використовується для регулювання та стимулювання підприємницької діяльності, відіграючи ключову роль під час оподаткування господарюючих суб'єктів, оскільки прибуток традиційно розглядається як ключова характеристика їх діяльності, фактичне джерело сплати податків [3].

Проте у країнах з перехідною економікою слід включати до уваги такий фактор, як тіньова економіка, а також обсяги продукції та фінансових ресурсів, що обертаються в цьому секторі. У січні-березні 2018 р. проведено загалом 439 заходів державного фінансового контролю (у тому числі 338 планових та майже 101 позапланова ревізій та перевірок), за результатами яких порушення фінансово-господарської дисципліни виявлено на 402 підприємствах, в

установах та організаціях.

Загалом ці правопорушення призвели до втрат фінансових та матеріальних ресурсів на суму 561,5 млн. грн. Також установлені правопорушення під час використання бюджетних ресурсів, що призвели до втрат на суму 401,3 млн. грн., з яких понад 278,6 млн. грн. – кошти державного бюджету [1].

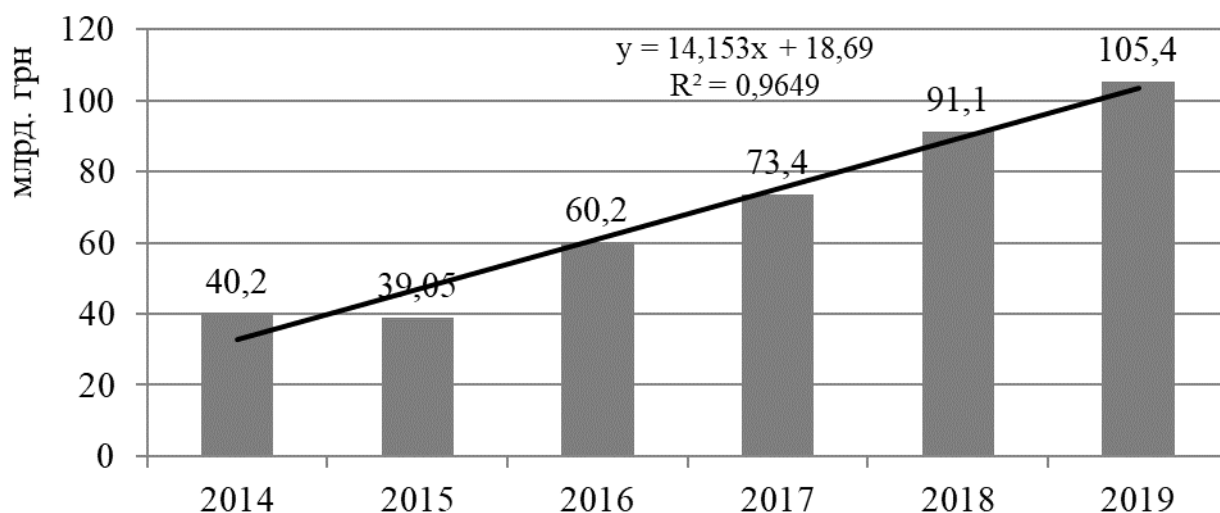

Рис. 1. Бюджетні надходження податку на прибуток підприємств до зведеного бюджету України

Останніми роками спостерігається стійка тенденція до підвищення фіскального значення податку на прибуток підприємств з 39,1 млрд. грн. у 2015 р. до 105,4 млрд. грн. у 2019 р., що характеризує збільшення його частки у ВВП країни з 2,0% до 3,0% за відповідний період (Рис. 1). Це пов'язане з відновленням економічного зростання країни у 2016–2018 рр. Проте протягом попередніх років (2011–2015 рр.) надходження від податку на прибуток підприємств порівняно з ВВП країни суттєво знизилися з 4,1% до 2,0%, причиною якого стало поступове зменшення ставки податку (з 23% у 2011 р. до 18% у 2014 р.), а також виникнення кризи в економіці України у 2014–2015 рр., що вплинула на погіршення фінансового стану підприємств [4].

Податок на прибуток забезпечує регулювання виробничо-господарської діяльності та збільшення капіталу суб'єктів підприємництва, а також спонукає прискоренню їх інноваційно-інвестиційного розвитку. Проте покладені на нього завдання повністю не виконуються, тому протягом останніх років податок на прибуток підприємств у нашій країні перебуває на четвертій позиції за сумами надходжень до державного бюджету, поступаючись податку на додану вартість, податку на доходи фізичних осіб та акцизному податку [2].

Основними негативними наслідками такої складової економічного розвитку, як тіньова економіка, є порушення грошового обігу, скорочення податкових надходжень, розвиток інфляційних процесів, неконтрольоване розшарування населення за рівнем доходів, відплив капіталів за кордон та суттєве скорочення інвестиційних надходжень в Україну. Все це не дозволяє здійснити структурну перебудову та забезпечити збалансованість державного бюджету. На рис.2 представлено рівень тіньової економіки України у 2017 та 2018 роках.

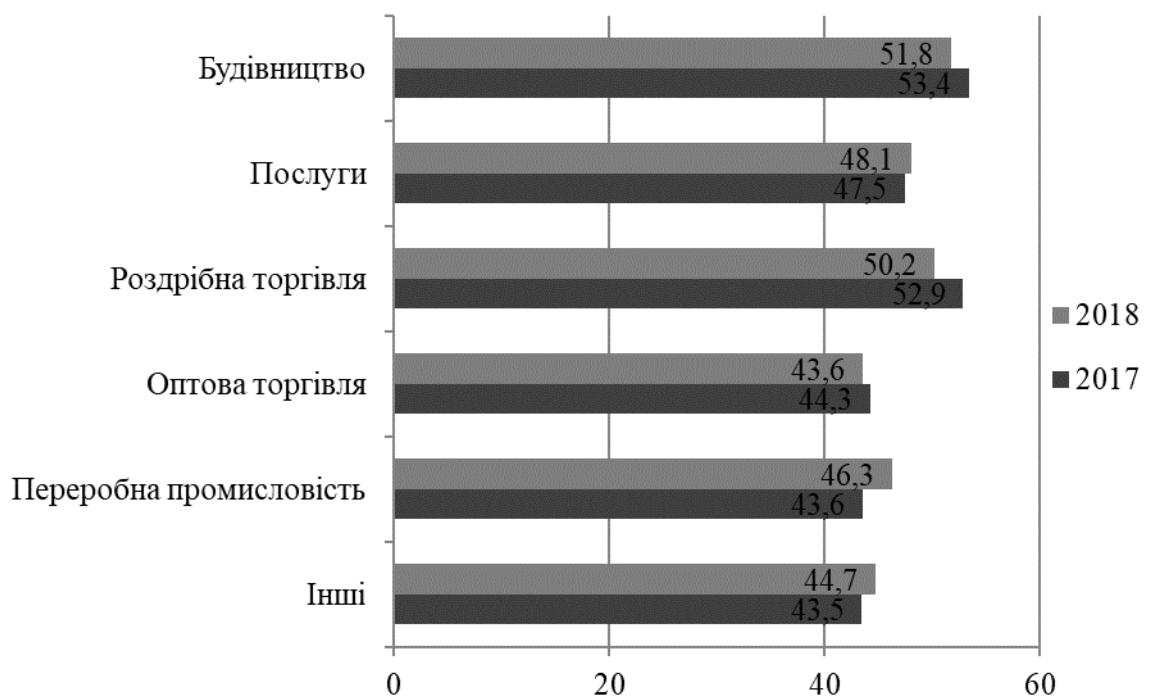

Рис. 2. Рівень тіньової економіки України (% від ВВП), за секторами

Як видно на рисунку 2 найбільший рівень тіньової економіки в Україні спостерігається у сфері будівництва, а на другому місці роздрібна торгівля, що може бути пов'язано із тим, щоб отримати дозвіл на будівництво, потрібно чекати більше 2 місяців. Хоча і це не найстрашніше. Щоб підключитися до електрики, без якої взагалі неможливо працювати, потрібно витратити майже 10 місяців. Варто згадати про підвищення мінімальної заробітної плати у 2017 р. Це зумовило підвищення купівельної спроможності населення і, відповідно, стимулювало збільшення споживчої активності та обороту роздрібною торгівлі.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що податок на прибуток підприємств є потужним джерелом формування бюджету країни, який забезпечує повноцінне фінансування її головних функцій. Для подолання тіньової економіки та поліпшення соціально-економічного становища в Україні потрібно створити умови для розвитку малого та середнього бізнесу, усунути обмеження щодо нього, а також доцільно звільнити від податкового пресу частини прибутку, яка йде на розширення виробництва задля створення нових робочих місць.

Список використаних джерел

1. Дзівінська Ю.О., Ярема Б.П. Сучасний стан та перспективи оподаткування прибутку підприємств в Україні. Молодий вчений. 2017. № 3. С. 645–649.
2. Доходи зведеного бюджету України [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://old.cost.ua/budget/revenue/>.
3. Прокопенко І.А. та ін. Податкова система : навчальний посібник / за заг. ред. П.В. Мельника, В.Л. Андрущенка. Київ : Кондор. 2014. 698 с
4. Тенденції тіньової економіки в Україні у I кварталі 2018 року. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://issuu.com/mineconomdev/docs/2018>.

*К.е.н. Корчагіна В.Г.
доцент кафедри управління та адміністрування,
Олексенко Т.О.
магістрант кафедри управління та адміністрування,
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
(Новокаховський гуманітарний інститут)
м. Нова Каховка
E-mail: tatatovy453@gmail.com*

ВИЗНАЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ ОПТИМІЗАЦІЇ СКЛАДУ ОБОРОТНИХ КОШТІВ

Вирішення основних завдань з управління оборотними коштами починається є формування механізму оптимізації складу оборотних коштів на підприємстві, що дозволяє обрати серед інших найкращий варіант їх обсягу і структури з точки зору цілей розвитку підприємства.

Розробка механізму управління оборотними коштами підприємства і дієве застосування його на практиці є досить актуальним, оскільки ефективне формування і регулювання обсягу оборотних коштів сприятиме підтримці оптимального рівня ліквідності, забезпечить оперативність виробничого і фінансового циклів діяльності, а отже досить високу платоспроможність і фінансову стійкість.

Значущість проблем, що пов'язані з оптимізацією складу оборотних коштів підприємства, пояснюється також тим, що оборотні кошти мають переважну частку в загальному обсязі майна, тому навіть незначні їх зміни або невідповідність оптимізаційним параметрам можуть мати помітний позитивний або негативний ефект.

Оборотні активи характеризуються такими позитивними особливостями:

а) високим ступенем структурної трансформації, в результаті якої вони легко можуть бути перетворені з одного виду в інший при регулюванні

товарного і грошового потоків в операційному процесі;

б) більшим пристосуванням до змін кон'юнктури товарного і фінансового ринків: вони легко піддаються змінам у процесі диверсифікації операційної діяльності підприємства;

в) високою ліквідністю: при потребі значна їх частина може бути конвертована в грошові активи, необхідні для поточного обслуговування операційної діяльності в нових її варіаціях;

г) легкістю управління; основні управлінські рішення, пов'язані з їх оборотом, реалізуються протягом короткого періоду часу [1, с.43].

Водночас їм властиві такі недоліки:

а) частина оборотних активів, що знаходяться в грошовій формі й у формі дебіторської заборгованості, значною мірою схильна до втрати вартості у процесі інфляції;

б) тимчасово вільні (зайві) оборотні активи практично не генерують прибуток (крім вільних грошових активів, що можуть бути використані в короткострокових фінансових вкладеннях); більш того, зайві запаси товарно-матеріальних цінностей не тільки не генерують прибуток, але й викликають додаткові операційні витрати щодо їх збереження;

в) запаси оборотних товарно-матеріальних цінностей у всіх їх формах зазнають постійних втрат у зв'язку з природними збитками;

г) значна частина оборотних активів зазнає ризику втрат у зв'язку з недобросовісністю партнерів щодо господарських операцій, а іноді і персоналу.

Важливим завданням управління оборотними коштами підприємства є визначення оптимальної потреби в них. Оптимальною є мінімальна величина оборотних коштів, яка є необхідною для забезпечення нормального і безперебійного процесу реалізації та розрахунків.

Занадто великі оборотні кошти зв'язують відповідний капітал і зменшують можливість його вигідного альтернативного використання, уповільнюють його оборот, що відбивається на витратах і фінансових результатах діяльності. У той же час брак оборотних коштів не тільки

спричиняє перебої в торгово-операційному процесі та призводить, у зв'язку з цим, до зниження обсягу товарообороту і прибутку в поточному періоді, а й може сприяти втраті споживачів, що матиме негативні наслідки у майбутньому. Саме тому визначення оптимальної величини оборотних коштів, дотримуючись якої підприємство може нівелювати негативні наслідки, є об'єктивною необхідністю.

Оптимізація складу оборотних коштів на підприємстві є першочерговими проблемами в управлінні оборотними активами взагалі, це управління запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, визначення джерел фінансування і т.д. Формування необхідного обсягу і складу оборотних активів представляє собою частину загальної фінансово-управлінської стратегії підприємства.

За результатом вищевикладеного, можливо визначити механізм оптимізації складу оборотних коштів, який включає в себе оптимізацію структури джерел їх фінансування та його етапи [2, с. 101]:

Перший етап – аналіз оборотних активів підприємства в попередньому періоді складається із п'яти розділів.

Другий етап – визначення принципових підходів щодо формування оборотних коштів підприємства. На даному етапі аналіз відображає загальну ідеологію фінансового управління підприємством із позицій прийнятного співвідношення рівня прибутковості та ризику фінансової діяльності.

Оборотні кошти визначають вибір визначеного типу політики їх формування. З наукової точки зору виділяються три принципові підходи щодо формування оборотних активів підприємства – консервативний, помірний і агресивний. На даному підприємстві агресивний підхід забезпечить самий ефективний рівень використання оборотних коштів.

Третій етап – оптимізація обсягу оборотних активів. Така оптимізація повинна виходити з вибраного підходу щодо формування оборотних активів, забезпечуючи заданий рівень співвідношення ефективності їх використання і ризику. Процес оптимізації обсягу оборотних активів складається з трьох

основних розділів.

Четвертий етап – оптимізація співвідношення постійної та змінної частин оборотних коштів. Сезонні особливості суттєво впливають на обсяг потреби в окремих видах оборотних коштів для здійснення операційної діяльності. Так, наприклад, на даному підприємстві поставка та закупівля сировини здійснюються протягом лише визначених сезонів, що визначає підвищену потребу в оборотних коштах у цей період, у формі запасів сировини. Коливання в розмірах потреби в окремих видах оборотних коштів можуть бути викликані й сезонними особливостями попиту на продукцію підприємства. Тому у процесі управління оборотними коштами варто визначати їх сезонну потребу, що складає різницю між максимальною та мінімальною потребою в них протягом року. Таким чином, основою управління оборотністю й вибору конкретних джерел фінансування оборотних активів є співвідношення постійної та змінної їх частин.

П'ятий етап – забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів. Усі види оборотних коштів тією або іншою мірою є ліквідними, крім витрат майбутніх періодів і безнадійної дебіторської заборгованості. Загальний рівень ліквідності повинен забезпечувати необхідний рівень платоспроможності підприємства за поточними фінансовими зобов'язаннями. З цією метою з урахуванням обсягу й графіка майбутнього платіжного обороту повинна бути визначена частина оборотних коштів у формі коштів, високо- і середньоліквідних активів.

Шостий етап – забезпечення підвищення рентабельності оборотних коштів. Оборотні кошти повинні приносити визначений прибуток при їх використанні у виробничо-збутовій діяльності підприємства. Водночас окремі види оборотних коштів можуть приносити підприємству прямий прибуток у процесі фінансової діяльності у формі відсотків і дивідендів. Тому складовою частиною розроблюваної політики є забезпечення своєчасного використання тимчасово вільного залишку грошових коштів для формування ефективного портфеля короткострокових фінансових вкладень.

Сьомий етап – забезпечення мінімізації втрат оборотних коштів у процесі їх використання. Усі види оборотних коштів певною мірою схильні до ризику втрат. Наприклад, грошові кошти схильні до ризику інфляційних втрат; короткострокові фінансові вкладення – до ризику втрат частини доходу в зв'язку з несприятливою кон'юнктурою фінансового ринку, а також ризику втрат від інфляції; дебіторська заборгованість – до ризику неповернення або невчасного повернення, а також інфляційного ризику; запаси товарно-матеріальних цінностей – до втрат від природних збитків тощо. Управління оборотними коштами направлене на мінімізацію ризику їх втрат, в т.ч. в умовах інфляції.

Восьмий етап – формування принципів, що визначають фінансування окремих видів оборотних активів. Як і на другому етапі визначається підхід до фінансування оборотних коштів – від консервативного до агресивного.

Дев'ятий етап – оптимізація структури джерел фінансування оборотних коштів. На основі раніше визначених принципів фінансування у процесі розробки системи управління оборотними коштами формуються підходи до вибору конкретної структури джерел фінансування, їх приросту з урахуванням тривалості окремих стадій фінансового циклу й оцінки вартості залучення окремих видів капіталу.

Даний механізм дозволяє сформувати систему управління оборотними коштами підприємства, що передбачає визначення оптимальної величини складу оборотних коштів, їх ефективне використання та розробку варіантів фінансування оборотних коштів підприємства.

Список використаних джерел

1. Бодаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств // Інвестиції практика та досвід.– 2014. – №4.– С.40–44.
2. Ватченко О. Б. Політика управління оборотним капіталом на підприємстві // Вісник Сумського національного аграрного університету. - 2013. - №1. - С. 99 - 101.

*К.е.н. Корчагіна В.Г.
доцент кафедри управління та адміністрування,
Трохименко В.М.
магістрант кафедри управління та адміністрування,
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
(Новокаховський гуманітарний інститут)
м. Нова Каховка
E-mail: v.trohimen@gmail.com*

ВИМІРЮВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ІНДИКАТОРА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ

Критерієм ефективності бюджетної політики та організації бюджетного процесу є бюджетна безпека, яка забезпечує такий стан платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції [1, с. 215].

Посилення уваги до проблем бюджетної безпеки в Україні обумовлено характером суспільних процесів як у глобальному, так і в національному вимірах, оскільки побудова ефективної та конкурентоспроможної національної економіки передбачає проведення системної реформи управління державними фінансами у складі системи державного управління загалом, проблеми та неузгодженості якого становлять серйозний ризик для відновлення економічного зростання.

У цьому контексті в Україні розпорядженням КМУ від 8 лютого 2017 р. No 142-р. прийнято Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 рр. [2, с. 28], метою якої є побудова сучасної та ефективної системи управління державними фінансами, яка здатна надавати якісні державні послуги, ефективно акумулюючи ресурси та розподіляючи їх відповідно до пріоритетів розвитку держави у середньо- та довгостроковій

перспективі.

Державна казначейська служба України є повноважним учасником бюджетного процесу, яка діє як злагоджений механізм, що концентрує бюджетні кошти в єдиній системі рахунків підпорядкованих структур, створює єдину інформаційну базу та готує фінансову та бюджетну звітність. Інформація, яку надає Казначейство України Уряду, дає змогу оцінити ефективність роботи органів державного управління й отримати інформацію про економічні наслідки бюджетної політики, провадженої Урядом, а також здійснити оцінку бюджетної безпеки на основі її індикаторів, що визначаються Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України №1277 від 29.10.2013 р. [2, с 29].

Відтак, оцінка реалізації реформи управління державними фінансами у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів з метою висвітлення основних загроз у бюджетній системі на сучасному етапі реформування, а також пошуку ефективних шляхів їх подолання є актуальною та своєчасною. в умовах реформування системи управління державними фінансами

Аналіз отриманих результатів реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 рр. під впливом зазначених чинників доводить, що Стратегія сприяла: розвитку системи державних закупівель (прийняття Закону України «Про публічні закупівлі» з метою наближення до законодавства та стандартів ЄС, суттєве скорочення випадків, що не підпадають під дію конкурентних процедур, та запровадження обов'язкових електронних закупівель); розвитку системи незалежного зовнішнього фінансового контролю (прийняття Закону України «Про Рахункову палату», що посилив незалежність Рахункової палати та розширив її повноваження, у тому числі щодо аудиту дохідної частини державного бюджету); забезпеченню доступу громадськості до інформації з питань бюджету (прийняття Закону України «Про відкритість використання публічних коштів» та подальше створення єдиного веб-порталу використання публічних коштів розпорядниками коштів державного та місцевих бюджетів, державними

та комунальними підприємствами, фондами обов'язкового соціального страхування та Пенсійним фондом України); удосконаленню податкової системи (внесення змін до Податкового кодексу України щодо скасування ряду податкових пільг, запровадження електронного адміністрування податку на додану вартість з метою зменшення випадків шахрайства з відшкодування такого податку, удосконалення правил контролю за трансфертним ціноутворенням); розвитку системи управління державними інвестиціями (внесення змін до Бюджетного кодексу України з метою інтеграції державних інвестицій у бюджетний процес, покращення рівня проектних пропозицій, запровадження їх економічного аналізу та більш прозорої процедури прийняття рішень, утворення міжвідомчої комісії для відбору проектів, до складу якої включені представники Кабінету Міністрів України та Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, гарантування послідовності фінансування розпочатих проектів).

Таким чином, дослідження нормативно-правового забезпечення з питань бюджетної безпеки та організації бюджетного процесу, що забезпечує такий стан платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, і надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції, надає додаткові можливості для стабільного розвитку підприємств державного сектору економіки України.

Список використаних джерел

1. Більцан А.О. Економічна сутність та структура фінансового механізму функціонування державних підприємницьких структур / А.О. Більцан // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. пр. Економічні науки. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. – № 4 (16). – С. 213–220.
2. Вікнянська А.О. Удосконалення інформаційного забезпечення фінансового механізму забезпечення державних підприємств в Україні / А.О. Вікнянська // Актуальні напрями розвитку менеджменту, обліку та аудиту : збірник

матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 9–10 травня 2017 р.) : у 3 ч. – К. : ГО «Київський економічний науковий центр», 2017. – Ч. 1. – С. 26–29.

К.е.н. Корчагіна В.Г.

доцент кафедри управління та адміністрування,

Трунов В.С.

магістрант кафедри управління та адміністрування,

ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

(Новокаховський гуманітарний інститут)

м. Нова Каховка

E-mail: vladmen55@gmail.com

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Фінанси підприємств роздрібно-товарообігу пов'язані з фінансами домашніх господарств та з обсягом видатків населення на купівлю товарів. Тобто основним критерієм їхньої діяльності є платоспроможний попит населення.

Підприємства гуртової торгівлі продають товари іншим підприємствам або для подальшої реалізації, або для виробничого споживання.

Негативний вплив на роздрібну торгівлю здійснює зниження життєвого рівня населення, збільшення частки продовольчих і зменшення частки непродовольчих товарів, а також зростання дрібно-роздрібної, неорганізованої торговельної мережі [1, с.276].

У гуртовій торгівлі цей вплив відбувається внаслідок зниження товарних запасів й оборотних коштів, їх знецінення, появи невиправдано великої кількості приватних посередників, зростання цін на товари, неефективної

податкової політики, використання необґрунтованого податкового пресу [2, с.76].

Характеризує дане питання товарообіг внутрішньої торгівлі (табл. 1).

Таблиця 1

Товарообіг внутрішньої торгівлі (у фактичних цінах; млрд грн)
за 2013-2018рр [2, с. 77]

Товарообіг	Роки					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Оптовий товарооборот підприємств	162,8	492,5	993,7	1074,8	988,0	1244,2
Оборот роздрібною торгівлі	47,5	174,4	541,5	888,8	901,9	1031,7
Роздрібний товарооборот підприємств	28,8	94,3	280,9	433,1	438,3	487,6

Процес управління фінансовою діяльністю підприємств торгівлі ґрунтується на певному механізмі, до складу якого входять такі елементи:

- державне правове й нормативне регулювання фінансової діяльності підприємства;
- регулювання фінансової діяльності торгового підприємства на споживчому ринку;
- регулювання окремих аспектів господарської діяльності торгового підприємства;
- інформаційне забезпечення управління фінансами підприємства;
- система методів управління фінансовою діяльністю підприємства торгівлі;
- система методів контролю за реалізацією управлінських рішень [1, с. 275].

Торговельні підприємства утворюють фонди матеріальних і грошових коштів, які є формою авансування й створення основних та оборотних фондів.

Оборотні кошти торгового підприємства формуються за рахунок власних, позикових і залучених джерел фінансування.

Особливе значення для успішної й ефективної їхньої діяльності мають обсяги позикових коштів, які являють собою переважно короткострокові кредити банку, що в торгівлі дуже часто можуть перевищувати розміри власних оборотних коштів.

У процесі управління фінансовою діяльністю торговельного підприємства особливу увагу потрібно приділяти аналізу його фінансового стану. При цьому

надзвичайно важливі дослідження й систематичний моніторинг позикових коштів.

Із цією метою систематично та безперервно слід використовувати систему показників, що відображають і характеризують цей процес.

Коефіцієнт автономії (самостійності), який характеризує співвідношення суми власного капіталу до підсумку балансу (суми власного й позикового капіталу) у промислових підприємств буде вищий, ніж у торгових. Також коефіцієнт фінансової стійкості, що відображає частку суми власних і довгострокових позикових коштів у валюті балансу, у промислових підприємств буде вищий, ніж у торгових. Що стосується коефіцієнта маневреності, який характеризує відношення власних оборотних коштів до загального їх обсягу, то в торгових підприємств він може бути вищим, ніж у промислових.

Розглянуті особливості значною мірою пов'язані зі специфікою структури витрат обігу й численністю економічних чинників, що впливають на їх утворення. Витрати обігу характеризуються мінімальним рівнем під час торговельно-закупівельної діяльності в гуртовій торгівлі, а починають вони зростати при дрібно-гуртовому бізнесі та максимально збільшуються в роздрібній торгівлі.

Економічна сутність фінансової рівноваги підприємства полягає в тому, що це є комплексний синтезуючий індикатор, який відображає ступінь збалансованості динаміки надходження економічних вигод, що проявляються через величину фінансових результатів господарської діяльності підприємства й притоку грошових коштів як двох ключових критеріїв фінансової стабільності та стійкості підприємства, що визначають фінансову рівновагу суб'єкта господарювання [1, с. 278].

Отже, досягнення фінансової рівноваги як частини системи вдосконалення управління фінансами підприємств торгівлі є надзвичайно важливим завданням у системі стратегії фінансового менеджменту. Упровадження та реалізація цього завдання дасть змогу забезпечити перманентне підвищення прибутковості й платоспроможності, а також

фінансової стійкості, що стане в довгостроковій перспективі надійною гарантією економічного розвитку суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Травянюк О. Особливості розвитку малих форм господарювання на регіональному рівні // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2017. - № 2. - С. 275-279
2. Україна у цифрах у 2018 році: статистичний довідник / Державний комітет статистики України. – К: 2018. – 265с.

К.е.н., доцент Коцюрубенко Г.М.

доцент кафедри фінансів,

к.е.н., доцент Іоргачова М.І.

доцент кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку,

Одеський національний економічний університет

м. Одеса

E-mail: annakots@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Підприємства сфери житлово-комунального господарства (ЖКГ), як складова комунальних підприємств, є важливою частиною фінансового забезпечення стабільного розвитку території, адже покликані вирішувати житлово-комунальних проблем населення цієї території. Поряд з тим, підприємства сфери ЖКГ виступають економічною основою місцевого самоврядування та важливим суб'єктом формування та використання фінансових ресурсів території. Концентрація значних фінансових потоків та важливість їх ефективного використання, з огляду на існуючі проблеми у

формуванні послуг галузі ЖКГ, зумовлюють необхідність пошуку напрямів реформування системи функціонування комунальних підприємств цієї сфери.

Галузь ЖКГ являє собою один із найважливіших напрямків забезпечення належного рівня життєдіяльності людини. Цей фактор враховується в кожній державі. Актуальним питанням для української практики реформування даної сфери є напрям передання функцій забезпечення надання послуг ЖКГ приватним компаніям. Як свідчить досвід реформування сфери ЖКГ у різних країнах, існують негативні сценарії проведення приватизації об'єктів та підприємств галузі [1]. Українська практика реформування діяльності підприємств сфери ЖКГ свідчить про існування проблем, пов'язаних в першу чергу з удосконаленням адміністративно-правового регулювання взаємовідносин громадян з органами ЖКГ та суб'єктами управління в цій сфері, а також системи фінансового контролю за вартісним еквівалентом наданих послуг, виваженої державної політики щодо формування фінансової бази функціонування.

Ситуація у сфері українських підприємств галузі свідчить, що враховуючі фінансові можливості держави, належне вирішення цього питання тільки за рахунок державних інвестицій на даному етапі майже не можливо. З огляду на це, з метою підвищення ефективності функціонування сфери ЖКГ необхідне залучення приватних інвестицій, тобто, гостро постає необхідність урегулювання оптимального співвідношення різних форм власності та фінансових ресурсів забезпечення об'єктів ЖКГ [1]. Специфіка діяльності в даній сфері проявляється саме у необхідності узгодження інтересів бізнес структури щодо отримання прибутку, громадян, як безпосередніх користувачів послуг, та специфіки послуг, що надаються, саме з огляду на використання послуги для життєзабезпечення. В даному контексті постає важливе питання створення умов для дієвої та прозорої конкуренції серед постачальників послуг сфери ЖКГ. Саме формування конкурентного середовища може стати дієвим важелем забезпечення якості послуг та формування цін, які є прийнятними для споживача. Саме в цьому є головне завдання держави.

Проте, у 2018 році в Україні відбулась низка законодавчих змін стосовно цього питання, основою яких став досвід країн східної Європи, зокрема, на початку 1990-х Польща та Литва характеризувались приблизно однаковими умовами ведення комунального господарство та відзначались схожими проблемними аспектами [2]. Обидві країни зробили рішучий крок від того, що усі ЖЕКи були приватизовані, а всі дотації їхньої діяльності – припинені. До слова, цього кроку в Україні поки не зробили. Але після цього Польща і Литва пішли різними шляхами. Відповідно до закріплених в законодавстві положень, у Польщі відбулось запровадження обов'язкового створення житлових товариств, які за функціями та особливостями діяльності є схожими з працюючими в Україні об'єднаннями співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ). Така реформа відзначилась наявністю проблемного аспекту – відсутністю охочих брати відповідальність, однак призвела до створення та появи ринку управителів [2]. Цьому сприяла і спеціальна система приватизації ЖЕКів, яка стимулювала їх подібнення. Як наслідок, з'явилася велика кількість учасників ринку, що конкурують за клієнтів. Литва пішла набагато консервативнішим шляхом – створення ОСББ було добровільним. Як наслідок – не більше половини співвласників створили об'єднання. Крім того, дієвий ринок комунальних послуг було організовано у таких великих містах як Вільнюс та Каунасі. Натомість, переважна більшість жителів інших міст так і не відчули наслідки реформування та залишились користувачами послуг ЖЕКів, які, в свою чергу, продовжують бути монополістами у даній сфері [2].

В той самий час, для української практики реформування діяльності підприємств ЖКГ характерна тенденція, відповідно до якої більшість законодавчих ініціатив так і залишається не реалізованою. Це унеможлиблює залучення на ринок нових учасників та доступ до ринку приватних компаній, що, в свою чергу, зменшує можливості щодо залучення фінансових ресурсів для розбудови дієвої та ефективної системи забезпечення послуг сфери ЖКГ. Діяльність комунальних підприємств цілком залежить від прийнятих державою управлінських рішень стосовно напрямів їх розвитку та системи фінансування.

Поряд з тим, ефективність запровадження законодавчих змін стосовно цього питання, можливо оцінити лише через певний час, зокрема за допомогою інструментів державного фінансового контролю.

Список використаних джерел

1. Куц О.Є. Закордонний досвід оптимального співвідношення різних форм власності в комунальному господарстві [Електронний ресурс] / О.Є. Куц. // Теорія і практика правознавства. - 2015. - Вип. 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2015_2_10.
2. Лінн С. Між Польщею, Литвою і минулим: Україна шукає свій шлях комунальної реформи [Електронний ресурс] / С. Лінн // Європейська правда. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2019/01/11/7091439/>.

Кравченя А.А.

студент кафедри коммерческой деятельности и рынка недвижимости,

Новокольская Ю.П.

студент кафедри коммерческой деятельности и рынка недвижимости,

научный руководитель: к.э.н., доцент Свирейко Н.Е.

доцент кафедри коммерческой деятельности и рынка недвижимости,

УО «Белорусский государственный экономический университет»

г. Минск, Республика Беларусь

E-mail: naille022001@gmail.com

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ФИНАНСОВОЙ ПОДДЕРЖКИ МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Активная государственная политика является одним из необходимых условий стабильного бизнеса. Государственная политика чаще всего

определяет те схемы финансирования, являющиеся традиционными для различных национальных экономик. В развитых странах сложилось два основных пути финансирования малого бизнеса: американский и германский.

В случае американской схемы предприниматели поддерживаются государством за счёт средств бюджета. Американская система обеспечения финансовыми средствами малого бизнеса подразумевает независимое существование государственного и частного финансирования малого предпринимательства. На территории страны функционируют филиалы SBA, большое количество межрегиональных подразделений и более 1000 местных центров. Данные центры оказывают различные услуги, имеющие связь с конкретными проектами в разных сферах (начиная от домашнего бизнеса, заканчивая международной торговлей). Ежегодно в SBA развиваются текущие программы, у каждой программы имеются индивидуальные цели, клиенты, сегменты, где она реализуется, условия участия [1].

На общеевропейском уровне в ЕС осуществляются 3 программы финансирования малых и средних предприятий.

Сбережения частных лиц и банковские кредиты являются ведущими источниками финансирования малого бизнеса в Англии. В 1980 сформировался рынок ценных бумаг, который сыграл значительную роль в обеспечении предпринимателей финансами. Также широкое распространение получили специальные фирмы, которые финансируют малый бизнес. Кредиты получают в Корпорации финансирования промышленных и торговых предприятий, которая контролируется банком Англии и клиринговыми банками.

Значительную роль в государственном финансировании предприятий малого бизнеса в Италии играет выдача льготных кредитов, а также целевое субсидирование. Для создания новых фирм кредиты получают на срок 15 лет, но при расширении фирмы или же ее модернизации – на 10 лет. Начинающим предпринимателям предоставляются особые льготные условия, но лишь при условии периодического аудиторского контроля за их деятельностью, а в случае несоблюдения законодательства все льготы отменяются.

Германская схема подразумевает не прямую финансовую поддержку малого бизнеса (льготные кредиты и субсидии), а стимулирование микрофинансирования посредством обеспечения финансами частных институтов, которые работают с малым бизнесом, кредитуют его. Данная схема зачастую используется международными финансовыми организациями.

Образование данной схемы связано с важностью стимулирования экономического состояния более отсталых регионов после объединения Германии. Была сформирована система микрофинансирования, основоположником которой является KfW group. Она в одно и то же время считается и агентством финансирования экспорта, и аналогом районного банка становления, и кредитной организацией, которая базируется на финансировании более 3 млн небольших германских компаний.

Во Франции с 1996 г. существует Банк становления малых и средних компаний. Банком выдаются беспроцентные ссуды для малых и средних предприятий, в ряде случаев – и субсидии объемом до 30 тыс. евро.

Большую поддержку малому и среднему бизнесу оказывает Япония, где ежегодно ведомствами и министерствами для малых компаний отчисляются финансы в пределах 180 млрд иен. Фирмы финансируются и по особым экономическим счетам в рамках программы муниципальных вложений и займов, значительную доля которой составляют различные виды пенсионных фондов, почтово-сберегательных касс, почтового фонда страхования, выпуска гарантированных правительством займов. Одной из финансовых организаций является Компания малого бизнеса, созданная при участии правительства.

В Республике Беларусь создан Белорусский фонд финансовой поддержки предпринимателей, подчиненный Министерству экономики, который осуществляет финансовое обеспечение государственной политики. Инструментами поддержки малого предпринимательства со стороны государства являются:

- 1) предоставление финансовых средств на возвратной возмездной или безвозмездной основе;

- 2) предоставление имущества на условиях финансовой аренды (лизинга);
- 3) предоставление гарантий по льготным кредитам, в том числе по микрокредитам от банков Республики Беларусь.

Государственной программой «Малое и среднее предпринимательство в Республике Беларусь» на 2016-2020 гг. поставлена цель: обеспечить к 2020 г. долю субъектов малого и среднего предпринимательства в валовой добавленной стоимости государства на уровне 40 %, а в общей численности занятых в экономике в размере 41,7 % [2]. Это потребовало реализации мер по активизации предпринимательства, стимулированию процессов освоения новых сфер и видов деятельности, инвестирования средств частных компаний в перспективные инновационные проекты.

В рамках решения проблем, связанных с финансированием малого и среднего предпринимательства, возможно проведение некоторых мероприятий:

- 1) облегчение получения кредита с использованием специальной оценки кредитоспособности компании;
- 2) осуществление наиболее подробной экспертизы плана, разбираясь в оценках рыночных возможностей осуществления проекта;
- 3) формирование учреждения микрофинансирования, в долгосрочной перспективе – формирование особого правительственного венчурного фонда.

Функционирующая в Республике Беларусь концепция общегосударственной финансово-кредитной помощи малому предпринимательству имеет в большей степени номинальный характер и нуждается в совершенствовании, с учетом опыта других стран.

Список использованных источников

1. О Государственной программе «Малое и среднее предпринимательство в Республике Беларусь» на 2016-2020 гг.: Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 23 февраля 2016 г. № 149. URL: <http://www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=C21600149> (дата обращения: 12.03.2020).

2. Ангел О.В., Мещерякова Я.В. Малое предпринимательство в современной России: конкуренция, планирование, финансы, риски: монография. – Вроцлав: Фонд «Русско-польский институт», 2015. – 280 с.

*К.е.н., с.н.с. Луцків О.М.
с.н.с. відділу регіональної економічної політики,
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долишнього НАН України»
м. Львів
E-mail: lutolen@i.ua*

ОСНОВНІ ЗМІНИ В ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Основою успішного розвитку держави є ефективна та дієва система місцевого самоврядування. Для забезпечення виконання своїх функцій, створення належного життєвого середовища для населення та розвитку економіки, органи місцевого самоврядування повинні мати достатній обсяг фінансових ресурсів. Одним із важливих джерел доходів місцевих бюджетів є податки. Збільшення їх частки у власних доходах місцевих бюджетів є основою соціально-економічного розвитку території.

Безумовно, головним документом у цій сфері є Податковий Кодекс України, яким регулюються усі відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів. Перелік місцевих податків та зборів визначається статтею 10 Податкового кодексу України. Згідно статті 69 Податкового кодексу України саме органи місцевого самоврядування встановлюють місцеві податки і збори. Місцеві податки і збори зараховуються до відповідних місцевих бюджетів у порядку, встановленому Бюджетним кодексом України з урахуванням особливостей, визначених Податковим кодексом України [1].

Саме місцеві податки та збори вважаються власними доходами бюджетів місцевого самоврядування, бо вони відповідають наступним критеріям: вони є територіально локалізованими та формують кореляційну залежність між їхніми надходженнями й діяльністю місцевих органів влади, які повною мірою їх контролюють і використовують на свій розсуд.

Слід зазначити, що починаючи з 2015 року в Україні були здійснені суттєві кроки щодо фінансової децентралізації та зміцнення ресурсної бази органів місцевого самоврядування. Зокрема, внесені зміни до податкового та бюджетного законодавства в частині збільшення обсягів як власних доходів місцевих бюджетів, так і місцевих податків та зборів, зокрема: ліквідовані неефективні податки, видатки на адміністрування, що були більшими, ніж надходження від таких податків і зборів; введено нові економічно ефективні податки; розширено перелік типів об'єктів оподаткування; змінено податкові ставки; розширено коло платників податків; окремі загальнодержавні податки віднесено до місцевих податків тощо.

Так, основою податкової реформа стало зменшення, а фактично, об'єднання податків з 17 до 7 у 2015 році. Відбулися суттєві зміни і стосовно майнового оподаткування на місцевому рівні. До місцевих податків і зборів тепер включають: податок на майно (складається з: податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортного податку; плати за землю); єдиний податок; туристичний збір, збір за місце для паркування транспортних засобів. Очікується, що місцеві ради отримають фінансові важелі (встановлення ставок, пільг) реального впливу на рівень надходжень від місцевого оподаткування. Як і у попередніх роках, податок на доходи фізичних осіб (включаючи військовий збір), акцизний податок та екологічний податок є бюджетоутворюючими у формуванні державного та місцевих бюджетів [1].

Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» були внесені зміни щодо місцевих бюджетів, зокрема, їм було передано [2]:

– 10 % податку на прибуток підприємств;

- 100 % державного мита;
- 80 % екологічного податку (при цьому 55 % направлятимуться в обласні бюджети, а 25 % – до районних бюджетів і бюджетів міст обласного значення);
- акцизний податок від реалізації через роздрібні мережі пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів, біодизеля і скрапленого газу;
- 25 % плати за надра; місцеві збори (податок на нерухомість із включення до оподаткування комерційного (нежитлового) майна, єдиний податок);
- податок на майно («розкішні» автомобілі), податок на прибуток комунальних підприємств, інші податки;
- 75 % податку на доходи фізичних осіб (60 % податку отримують бюджети міст обласного значення та районів; 15 % – обласні бюджети); 40 % – бюджет м. Київ.

Слід зазначити, що з початку реформи децентралізації суттєво зросла роль податків у формуванні доходів місцевих бюджетів. Так, якщо на початкових етапах фінансової децентралізації обсяг податкових надходжень у 2015 році становив 98218,4 млн грн то у 2018 році зріс до 232532,9 млн грн тобто у 2,4 рази.

Про зростання їх ролі у формуванні доходів місцевих бюджетів свідчить збільшення їх частки у структурі. Так, якщо впродовж 2007-2014 рр. частка податкових надходжень у доходах місцевих бюджетів коливалась в межах від 1,4% до 8,8 % то починаючи з 2015 року одним із важливих джерел доходів бюджетів органів місцевого самоврядування є місцеві податки і збори. Слід зазначити, що впродовж 2015-2018 рр. їх частка становить більше ніж 25%, і щорічно зростає [3-5].

Внесені зміни до податкового та бюджетного законодавства в частині мобілізації надходжень від місцевих податків і зборів, зумовили зростання їх питомої ваги в доходах місцевих бюджетів України (без трансфертів). Місцеві

податки і збори стали другим за обсягом джерелом наповнення місцевих бюджетів. Так, якщо у 2011 році частка місцевих податків і зборів у податкових надходженнях до місцевого бюджету становила лише 3,3%, то починаючи з 2015 році за рахунок них вже формується майже третя частина усіх податкових надходжень. Їх частка впродовж 2015-2018 рр. коливається в межах 27,5% – 25,9% [3-5].

З 2015 року до місцевих податків і зборів зараховують податки на майно. Лівову частку у його складі становить плата за землю. У 2015 році податкові надходження від плати за землю становили 14831,42 млн грн, а у 2018 році зросли вже до 27321,11 млн грн, тобто у 1,8 раз. Однак, незважаючи на зростання цих податкових надходжень його частка у структурі місцевих податків і зборів зменшується. Так, якщо у 2015 році у складі місцевих податків і зборів надходження від земельного податку становили 54,8%, то у 2016 р. вже 55,2%, 2017 р. – 50,2 % та 44,8% у 2018 році [5].

Загалом, слід зазначити, що прийняті нові податкові та бюджетні зміни в законодавстві України позитивно вплинули на збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів. Подальше підвищення ролі місцевих податків і зборів та збільшення їх частки у структурі власних доходах місцевих бюджетів (без трансфертів) має бути одним із головних завдань фінансово-бюджетної політики нашої держави. Це дасть змогу місцевим органам влади збільшувати свою фінансову самостійність

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України зі змінами та доповненнями № 465-IX від 16.01.2020. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
2. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28.12.2014 № 79-VIII із змін. і доп. Законодавство України: сайт. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.

3. Статистичний збірник: «Бюджет України 2013». К.: Державний комітет статистики України, 2014. 244 с.
4. Статистичний збірник: «Бюджет України 2016». К.: Державний комітет статистики України, 2017. 316 с.
5. Статистичний збірник: «Бюджет України 2018». К.: Державний комітет статистики України, 2019. 310 с.

*К.е.н., доцент Макаренко С.М.
доцент кафедри менеджменту і адміністрування,
Парнюк К.К.
студентка кафедри менеджменту і адміністрування,
Херсонський державний університет
м. Херсон
E-mail: makar0684@gmail.com*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Відсутність повної інформації, існування протидіючих тенденцій, елементи випадковості та інші економічні умови господарювання обумовлюють важко-прогнозованість процесу управління, оскільки більшість управлінських рішень підприємства приймаються в умовах невизначеності та економічного ризику [3]. Наявність ризику змушує підприємців виробляти певну стратегію поведінки в ринковій економіці. Вона полягає не в пошуку напрямів діяльності зі заздалегідь відомим результатом, без ризику, а в умінні своєчасно його відчутти, правильно оцінити, розробити заходи щодо зменшення рівня ризику або навіть підвищення результативності діяльності підприємства. Процвітання і крах, підйом і банкрутство – це наслідки ефективного та відповідно не ефективного управління ризиком. Приймаючи будь-яке рішення

підприємець повинен враховувати міру ризику в кожному конкретному випадку. Без цього ведення бізнесу є небезпечним. За таких умов, у суб'єктів господарювання всіх форм власності виникає об'єктивна необхідність управляти ризиками. Управління ризиками являє собою такий процес впливу на суб'єкт господарської діяльності, при якому забезпечується максимально широкий діапазон охоплення можливих ризиків, їх розумне прийняття і зведення ступеню їхнього впливу на нього до мінімально можливих меж, а також розробка стратегії поведінки даного суб'єкта у випадку реалізації конкретних видів ризиків [3].

Аналіз практичної діяльності вітчизняних підприємств доводить, що в багатьох випадках застосування підходів управління економічним ризиком відбувається не задля підвищення ефективності діяльності підприємства, а для створення псевдо-іміджу менеджменту підприємства, який використовує найсучасніші підходи ризик-менеджменту та інших економічних теорій. Інші управлінці використовують підходи ризик-менеджменту, сподіваючись швидко підвищити рівень власної конкурентоздатності. Проте ризик-менеджмент не завжди дає негайні результати, бо існує певний лаг між формуванням системи ризик-менеджменту, досягненням професійного рівня його функціонування та отриманням реальних результатів від такого менеджменту. Відсутність професійних кваліфікованих фахівців з ризик-менеджменту на вітчизняних підприємствах також є важливою проблемою формування ефективної моделі управління економічним ризиком. Вітчизняна школа підготовки ризик-менеджерів фактично поки що не сформована. Дослідження теоретичних та практичних досягнень доводять, що управління ризиком (ризик-менеджмент) найбільш досліджено лише на оперативному рівні. На стратегічному рівні, на жаль, відсутні такі дослідження та практичні підходи, а також механізми поєднання стратегічних та оперативних рівнів управління ризиками [1].

Проведені дослідження господарської діяльності ПрАТ «Князя Трубецького» (с. Веселе, Бериславський район, Херсонська область) свідчать,

що у сучасних умовах ринку необхідно підвищити роль планування, підсилити його дію на прискорення економічного розвитку підприємства. Побудована множинна лінійна регресія для прогнозування попиту на продукцію ПрАТ «Князя Трубецького» дозволяє стверджувати, що у 2020 році попит на продукцію підприємства зросте на 23,4%. Якщо побудована функція відповідає дійсності та враховує усі внутрішні та зовнішні фактори функціонування ПрАТ «Князя Трубецького», то підприємству потрібно буде збільшити обсяги закупівель сировини, залучити додаткові трудові та фінансові ресурси тощо. Водночас, проведені розрахунки з використанням критеріїв Лапласа, Вальда та Гурвіца свідчать, що оптимальною виробничою програмою з виробництва вин, середньою вартістю 77 грн / од. (без ПДВ), є задоволення мінімальних минулорічних потреб споживачів в обсязі 10 тис. од. Разом з тим, з метою захоплення вільного сегменту ринку керівництву досліджуваного підприємства доцільно було б розглянути можливість виробництва 12 тис. од. винної продукції зазначеного асортиментного ряду. Враховуючи результати проведеного дослідження запропоновано додатково найняти одного працівника та покласти на нього функціональні обов'язки з дослідження тенденцій на відповідних сегментах ринку та в країні взагалі, а також з адаптації економіко-математичних моделей з управління ризиками до сучасних умов ведення бізнесу. Найом додаткового працівника із середньорічною заробітною платою біля 120,0 тис. грн. дозволить лише на виробництві вин вартістю 77 грн / од. (без ПДВ) мінімізувати ризик отримання збитків в обсязі понад 440 тис. грн.

Для вирішення основних проблем практичного впровадження управління ризиками в систему управління підприємств з урахуванням необхідності застосування концепції управління ризиками, що дозволить врахувати інтереси підрозділів підприємства, необхідно розробити загальний алгоритм формування та організації процесу управління ризиками в системі управління підприємством. Зазначений алгоритм включав би: вивчення особливостей діяльності підприємства, проведення аналізу зовнішнього

середовища, виявлення факторів ризику, здійснення картографії ризиків; проведення попередньої оцінки ризиків на основі кількісного аналізу, вибір ефективних методів оцінки ризиків, оцінка ймовірності виникнення ризиків та їх впливу на діяльність підприємства, прогнозування можливих збитків, викликаних дією ризиків; узагальнення даних, отриманих за результатами аналізу ризиків, оцінка альтернативних методів управління ризиками, вибір оптимальних методів управління ризиками; затвердження програми управління ризиками.

Список використаних джерел

1. Журавель К.В., Крихтіна Н.М. Формування підсистеми управління господарським ризиком на підприємствах залізничного транспорту. Інституціональний вектор економічного розвитку: збірник наукових праць МІДМУ «КПУ». Вип. 2 (1). Мелітополь: Вид-во КПУ, 2009. С.145–156.
2. Макаренко С.М., Олійник Н.М., Рибачок С.А. Удосконалення державної інвестиційної політики як основи впровадження інноваційних технологій на вітчизняних підприємствах. Економічні інновації. Збірник наукових праць. Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2019. № 3 (72). С. 62–70.
3. Шегда А.В., Голованенко М.В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 271 с.

Мельченко Д.А.
студент кафедры коммерческой деятельности и рынка недвижимости,
Салтанова Е.Д.
студент кафедры коммерческой деятельности и рынка недвижимости,
научный руководитель: к.э.н., доцент Свирейко Н.Е.
доцент кафедры коммерческой деятельности и рынка недвижимости,
УО «Белорусский государственный экономический университет»
г. Минск, Республика Беларусь
E-mail: dmka8632@gmail.com

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИНАНСОВО-КРЕДИТНОГО МЕХАНИЗМА СТИМУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ

На данном этапе научно-технического развития для Республики Беларусь необходимо совершенствование финансово-кредитного механизма управления инновационной деятельностью. Переоценить важность инновационного развития для современной экономики Беларуси невозможно. Инновации – основа достижения экономического роста уже в ближайшей перспективе.

О необходимости инновационного развития сказано немало, в данной сфере действует несколько нормативно-правовых документов (Законы «О государственной инновационной политике и инновационной деятельности в Республике Беларусь», «Об основах государственной научно-технической политики», Указ «О приоритетных направлениях научно-технической деятельности в Республике Беларусь на 2016–2020 годы», Государственная программа инновационного развития на 2016–2020 годы и др.). Осуществляются попытки развития инновационной инфраструктуры, вносятся, хоть и медленно, поправки в налоговое законодательство. Однако все эти меры не объединены в систему. Вопросы инновационного развития регулируются и финансируются большим количеством организаций, что только удлиняет путь

отдельных инновационных проектов от идеи к реализации.

Потребности населения с каждым днем растут, и необходимо разрабатывать новые пути их удовлетворения. И тут вступает закон конкуренции в рыночной экономике: сверхприбылью вознаграждается тот, кто первый успешно разработает и приведет в действие инновацию. Главная проблема – финансовое обеспечение инновации.

Из опыта Японии, на уровне закона введено ограничение, согласно которому не менее 3 % национального дохода из бюджета должно направляться на развитие научных исследований.

Не умаляя значения прямого финансирования важных инновационных исследований и проектов, отметим, что косвенные методы стимулирования также заслуживают особого внимания. Сюда относят покупку в рассрочку или получение в лизинг необходимого для выполнения проекта оборудования, приобретение лицензии с оплатой в форме "роялти", размещение ценных бумаг с оплатой в форме поставок необходимых ресурсов, привлечение потребных трудовых ресурсов, привлечение вкладов под проект в виде знаний, навыков и "ноу-хау" [1]. Главное преимущество в том, что можно достичь импортозамещения и стимулировать приток валюты в страну. Также нельзя не упомянуть о меньшей стоимости по сравнению с прямым финансированием, меньшими затратами на администрирование, большей мобильностью действий при выборе целей стимулирования.

Среди налоговых методов стимулирования, применяемых в Беларуси, можно выделить то, что научно-технологические парки, центры трансфера технологий, резиденты научно-технологических парков уплачивают налог на прибыль по ставке 10 %; подоходный налог физических лиц, работающих в организациях – резидентах научно-технологических парков уплачивается по ставке 9 %; прибыль от реализации высокотехнологичных товаров собственного производства облагается налогом на прибыль по ставке 10 %, если их доля в выручке менее 50 % (иначе – освобождается от обложения); освобождаются от НДС обороты от реализации научно-исследовательских

работ и ввоз оборудования для осуществления НИОКР; не облагаются налогом на прибыль дивиденды, начисленные венчурным организациям и др.

Возможным направлением совершенствования финансово-кредитного механизма стимулирования инновационного развития в Беларуси является предоставление инвестиционного налогового кредита согласно российскому опыту. В законодательстве Республики Беларусь только с 2016 года появилось понятие налогового кредита. Российский опыт предусматривает предоставление инвестиционного налогового кредита на сумму до 100 % суммы инновационных расходов на срок от одного до пяти лет (до 10 лет для резидентов зон территориального развития).

Помимо этого, следует установить статус «малая инновационная организация», закрепив за ней ряд инновационных преференций. Это могут быть налоговые льготы, а также льготы, направленные на стимулирование концепции бережливого предпринимательства, создание экологических инноваций и т.д. Статус малой инновационной компании (Young Innovation Company – YIC) установлен в странах Европейского союза. Такие компании кроме прямой государственной помощи получают особые условия налоговых кредитов и возможность получения социальных льгот.

В Республике Беларусь учет количества таких организаций не ведется, что усложняет анализ развития малого инновационного предпринимательства. Открытыми остаются такие вопросы: будет ли требоваться периодическое подтверждение статуса малой инновационной организации или статус будет устанавливаться на срок; по каким критериям будет определено, что деятельность может считаться инновационной; на каких условиях может считаться малой инновационной организацией только что созданная компания; не спровоцирует ли это злоупотреблений и другие вопросы. Однако эффективность стимулирования инноваций именно в секторе малых и средних организаций неоднократно подтверждена на опыте других стран. В США, например, подтверждение этому – резкий рост количества выданных патентов.

Таким образом, с целью совершенствования финансово-кредитного

механізму стимулювання інноваційної активності в Білорусі необхідно використовувати сучасні методи зниження податкової навантаження на інноваційні підприємства, надати статус малої інноваційної організації і відповідні цьому статусу пільги, а також створити можливості використання інвестиційного податкового кредиту на основі досвіду інших країн.

Список использованных источников

1. Методи коммерческого финансирования инновационных проектов / studopedia.ru. URL: https://studopedia.ru/4_110960_metodi-kommercheskogo-finansirovaniya-innovatsionnih-proektov.html (дата обращения: 11.03.2020).

Микосянчик М.В.

студентка фінансово-економічного факультету,

науковий керівник: к.е.н., доцент Артем'єва І.О.

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Національна академія статистики, обліку та аудиту

м. Київ

E-mail: masha.mksnchk@gmail.com

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Фінанси підприємств – це сукупність обумовлених економічних відносин на підприємстві, що мають грошову форму вираження і реалізуються в надходженнях, доходах і накопиченнях для забезпечення виробничої діяльності підприємства.

Управління фінансами підприємств – це управління в сфері грошових відносин щодо формування, розподілу і використання грошових доходів, накопичень і фінансових ресурсів з метою найбільш ефективного їх

використання і підвищення платоспроможності підприємства. Основне завдання фінансового менеджменту щодо мобілізації і використання грошових фондів підприємств полягає в максимізації їх реальних пасивів і активів [2].

Рис. 1. Ключові питання фінансового менеджменту

Для досягнення цієї мети потрібно виконати наступні завдання:

- Потрібно підтримувати платоспроможність (ліквідність) підприємства;
- Робити заходи для зростання рентабельності власного капіталу, тобто потрібно збільшувати прибуток;
- Забезпечувати фінансовими ресурсами процеси розширеного відтворення.

Планування займає головне місце в управлінні фінансами. Це можна пояснити тим, що при плануванні оцінюється фінансовий стан всіх суб'єктів господарювання, також виявляються якісь можливі шляхи збільшення фінансових ресурсів.

Оперативне управління являє собою комплекс заходів, що розробляються

на основі оперативного аналізу, що складається з поточної фінансової ситуації; їх мета – отримання максимального ефекту від перерозподілу фінансових ресурсів при мінімумі витрат [4].

Головним завданням управління фінансами підприємств являється забезпечення формування і подальшого правильного розподілу виручки від реалізації продукції.

Особливе місце в управлінні підприємством посідає фінансова діяльність.

Фінансова діяльність – це система використання різних форм і методів фінансового забезпечення підприємств і досягнення поставлених цілей установи [3, с.11].

Основні принципи організації фінансів підприємств:

1) Принцип повної самостійності.

2) Відповідальність за результати господарської діяльності. Фінансовий результат на підприємстві є якісним показником діяльності як керівництва підприємства, так і всього колективу підприємства.

3) Фінансове планування – визначення напрямків руху грошових потоків на найближче майбутнє і на перспективу, що передбачає отримання і напрямки використання грошових коштів.

4) Формування фінансових резервів будь-якого підприємства, які забезпечують стійку виробничу діяльність в умовах можливих коливань ринкової кон'юнктури, ризиків і т.д.

5) Фінансова дисципліна – своєчасне і повне забезпечення виконання фінансових зобов'язань перед партнерами, банківськими інститутами, органами влади і різноманітними фондами (бюджетними або позабюджетними), перед своїми працівниками і т.д.

6) Самоокупність підприємства – забезпечення покриття своїх витрат підприємством за рахунок результатів своєї власної виробничої діяльності, тим самим забезпечується відновлюваність виробництва та кругообіг ресурсів підприємства.

7) Розподіл коштів, що беруть участь в обслуговуванні обороту підприємства, на власні та позикові.

8) Розмежування основної та інвестиційної діяльності підприємства [1].

Список використаних джерел

1. Соболева Г.Г. «Управління фінансами підприємств» / Г.Г. Соболева. // Young Scientist. – 2016. – №11. – С. 686., <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/11/160.pdf>
2. Артус М.М. Фінансовий механізм в умовах ринкової економіки / М.М. Артус // Фінанси України. – 2005. – №5. – С. 54-59.
3. Гетьман О.О. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – Дніпро: Центр учбової літератури, 2017. – (Навчальне видання; кн. 2010).
4. Погребняк А.Ю. Фінанси та грошово-кредитні відносини в національній економіці та підприємництві / А.Ю. Погребняк, І.М. Ліннік. // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. – 2018. – №21. – С. 112–113.

Могульська Т.О.

студентка кафедри економіки, обліку і оподаткування,

науковий керівник: к.е.н., доцент Балазюк О.Ю.

доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування,

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського

національно економічного університету

м. Вінниця

E-mail: mogulskaya26@ukr.net

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Сьогодні одним з бюджетоутворюючих податків для вітчизняного бюджету є податок на доходи фізичних осіб, тобто загальнодержавний прями́й податок, що справляється з фізичних осіб та регламентується Розділом IV Податкового кодексу України. За допомогою ПДФО держава впливає рівень

доходів громадян, а також цей податок є регулятором, оскільки перерозподіляє дохід кожного члена суспільства, а внаслідок сплати податку формується взаємозв'язок платника з державою, адже кожен платник стає учасником бюджетного процесу під час формування доходів Зведеного бюджету держави.

В Україні повноваження щодо справляння та адміністрування ПДФО, як і стосовно решти податкових платежів, покладено на Державну податкову службу України [1].

Особливості справляння ПДФО в Україні:

1) платниками виступають фізичні особи, а також податкові агенти, що є роботодавцями та виплачують фізичним особам доходи на умовах, визначених договором;

2) об'єктом справляння є заробітна плата, а також інші види доходів платника;

3) база оподаткування – це різниця між нарахованою фізичною особою заробітною платою та сумами податкових соціальних пільг та знижок;

4) ставки податку такі:

- для таких доходів, як заробітна плата, вона становить 18%;
- для окремих видів доходів (дохід від виграшу або призів) – переважно 18%;
- для дивідендів доходів – 5% [3].

В Україні свого часу існувала прогресивна шкала щодо обчислення ПДФО, а також існували нові спроби запровадження прогресивної шкали стягнення податків, які не завершилися успіхом. Загалом вітчизняна система справляння та адміністрування ПДФО, характеризується як недосконала, а основними проблемами є:

1) недотримання принципу соціальної справедливості під час оподаткування доходів громадян;

2) нерівномірне навантаження на доходи населення, в результаті чого значна частина податкових надходжень до бюджету відбувається за рахунок доходів осіб з низьким рівнем доходу;

3) функціонування тіньового сектору економіки, де переважає заробітна плата в конвертах;

4) високий рівень податкового навантаження [2].

Зважаючи на недоліки вітчизняної системи оподаткування доходів громадян, доцільними будуть такі дії з боку Уряду та Парламенту в напрямі вдосконалення механізму справляння та адміністрування ПДФО:

1) необхідність розширення бази оподаткування ПДФО;

2) запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів;

3) вдосконалення пільгової політики щодо ПДФО;

4) легалізація доходів громадян, одержаних від «тіньової» економічної діяльності;

5) вжиття засобів щодо підвищення ефективності податкового нагляду (контролю), що сприятиме подоланню зловживань та ухиленню від сплати податків;

б) варто відмовитись від лише фіскального підходу до збільшення надходження до бюджету України. Основною метою вдосконалення ПДФО має бути підвищення рівня суспільного добробуту, що діє на користь самих платників податків, а це сприятиме підвищенню рівня податкової культури [1].

Отже, можна стверджувати, що система оподаткування доходів фізичних осіб в Україні залишається надалі недосконалою і потребує подальшого поступового та послідовного реформування. Тому, з метою вдосконалення механізму справляння податку на доходи фізичних осіб необхідно запровадити прогресивну шкалу ставок цього платежу, дозволити платникам обирати порядок визначення бази справляння цього податку як сукупні доходи всіх членів родини, або ж як доходи окремого громадянина, а також передбачити, що сума, ПДФО, яку нині отримує бюджет за місцем роботи його платника буде розподілятися між бюджетами населених пунктів, де він працює та проживає.

Врахування вищеподаних пропозицій дасть змогу певною мірою вдосконалити діючий механізм справляння та адміністрування ПДФО та зможе підсилити роль цього податку у системі прямого оподаткування в Україні.

Список використаних джерел

1. Кміть В., Грабельська Б. Оподаткування доходів фізичних осіб: проблеми та перспективи розвитку в Україні. Східна Європа: Економіка, Бізнес та Управління – 2018. - №6 (17). – С.542-547.
2. Ярема Б., Кекош І. Удосконалення процесу справляння податку на доходи фізичних осіб у сьогодишніх реаліях. YoungScientist. – 2018 - №10(62) – С.899-903.
3. Балазюк О.Ю. Облікова політика, як передумова ефективної системи інформаційного забезпечення управління виробництвом. Місце та роль України в глобалізованому світі: Зб. матер. Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 15-річчя ВННІЕ ТНЕУ. Вінниця: ВІЕ ТНЕУ, 2009 р. С.56-59.

Навроцький Н.А.

студент кафедри маркетингу,

Косовець Л.І.

старший викладач кафедри маркетингу,

Національний університет харчових технологій

м. Київ

E-mail: nnavrotskiy@gmail.com

ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ ЧЕРЕЗ РЕКЛАМНИЙ ІНСТРУМЕНТ «ADSMANAGER»

На сьогоднішній день Інтернет-торговці все більше часу приділяють не лише розвитку власного сайту-магазину, а й просуванню його через різні соціальні мережі. А деякі взагалі відмовляються від, вже не таких актуальних, сайтів на користь магазинів-сторінок у соціальних мережах.

Одними з найбільш популярних в Україні соціальних мереж, які

використовуються для продажу товарів та послуг, є «Instagram» та «Facebook». Обидві соціальні мережі належать одній компанії «Facebook», яка має дуже зручний та актуальний рекламний кабінет, з якого можна просувати товари, послуги та сторінку в цілому. Такий рекламний кабінет має назву «AdsManager».

«AdsManager» може як просувати існуючі пости з товарами та послугами на сторінці, так і створювати окремі рекламні пости, які не можна побачити в стрічці магазину.

Основна заслуга «AdsManager», як одного з найкращих рекламних інструментів в можливості максимально точно налаштувати таргетинг. Це допомагає витратити кошти на рекламу своєї продукції саме на цільову аудиторію з конкретними інтересами, місцем проживання та, наприклад, віком.

Така точна реклама нашоухує на думки, що «Facebook» знає занадто багато про свого клієнта. А одже його особиста інформація може бути не такою конфіденційною, як йому здається.

Тому в 2018 році в Європейському союзі вступив в силу Генеральний регламент про захист персональних даних кожного громадянина Європейського союзу. Що також вплинуло і на «Facebook» та його можливості налаштування таргетингу.

На сьогоднішній день до забороненого контенту «AdsManager» належать:

- незаконні(нелегальні) товари та послуги;
- тютюнові вироби;
- наркотичні речовини та пов'язані з ними продукти;
- небезпечні добавки;
- зброю, боєприпаси та вибухові речовини;
- засоби для спостереження;
- кредити до зарплатні, авансові платежі та заставні об'єкти;
- фальшиві документи;
- продаж кузовних деталей.

До обмеженого контенту належать такі товари та послуги:

- алкоголь;
- знайомства;
- азартні ігри на справжні гроші;
- регіональні лотереї;
- Інтернет-аптеки;
- просування безрецептурних ліків;
- фінансові та страхові продукти та послуги;
- об'яви про соціальні проблеми, вибори та політику;
- продукти та послуги криптовалюти;
- лікування наркоманії та алкоголізму;
- продукти та плани для втрати ваги [2].

Причини, чому варто розміщувати рекламу через «AdsManager»:

- велика кількість користувачів соціальних мереж «Facebook» та «Instagram»;
- розміщувати рекламу може кожна людина;
- зручні налаштування;
- адаптація реклами під конкретні цілі;
- прості рішення для реклами: просування публікацій, реклама сторінки, реклама сайту, просування кнопки заклику до дії;
- складні рішення для реклами: генерація лідів, конверсія, впізнаваність бренду;
- раціональні витрати бюджету;
- можливості таргетингу;
- аналітика результатів;
- стрімкий розвиток «Facebook» [1].

Отже, сучасному споживачу необхідно презентувати свою продукцію найновішими та актуальними засобами, одним з яких є «AdsManager». Недивлячись на те, що це не дуже легкий інструмент, навчившись ним користуватись, електронний комерсант може витратити невеликі бюджети на рекламу та отримувати більше клієнтів сидячи за комп'ютером.

Список використаних джерел

1. Бізнес-довідковий центр [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.facebook.com/business/help/205029060038706>.
2. Рекламна політика [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.facebook.com/policies/ads>.

К.е.н., доцент Найденко О.Є.

доцент кафедри митної справи та оподаткування,

Тихомирова Д.В.

студентка кафедри митної справи та оподаткування,

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця

м. Харків

E-mail: tikhomirova.daria99@gmail.com

АНАЛІЗ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ В УКРАЇНІ

В процесі здійснення податкової політики держава завдяки встановленню ставок та порядку обчислення податків та зборів регулює процеси оподаткування. Одним із важливих показників впливу держави на платників податків в рамках податкової політики є податкове навантаження (в зарубіжних країнах цей показник носить назву податковий коефіцієнт). З урахуванням показників макроекономічного розвитку держави та показника податкового навантаження можна зробити висновки про обґрунтованість та ефективність податкової політики держави.

Для кожної країни характерне своє унікальне податкове навантаження. Пов'язано це з багатьма факторами, починаючи з податкової культури і закінчуючи політичною ситуацією в країні. Звичайно для стабільного економічного розвитку в Україні потрібно окреслити свій шлях оптимального

податкового навантаження.

Податкове навантаження – це сукупність ефектів впливу податків на економіку в цілому та (або) на окремих платників, пов'язаних з економічними обмеженнями, що виникають в результаті сплати податків та відволікання коштів від інших можливих шляхів їх використання [4].

Загалом податкове навантаження розглядається на макро- та на мікрорівні. Тобто відносно всієї державної економіки, та відносно кожного суб'єкта господарювання окремо. Разом з тим, виділяють різні методи розрахунку, відносно того, до якого показника треба віднести показник, що отримується. Для визначення податкової політики щодо всієї економічної ситуації в країні загалом, ми будемо використовувати поняття та методи з урахуванням макроекономічних особливостей.

Для ширшого розуміння поняття потрібно вказати формулу розрахунку податкового навантаження.

Формула розрахунку має такий вигляд [5]:

$$\text{КСПН} = \text{Под.} / \text{ВВП} * 100, \quad (1)$$

де: КСПН – коефіцієнт сукупного податкового навантаження;

Под. – сума податків та зборів (або сума податків та зборів конкретного платника податків);

ВВП – відносний валовий продукт (або сума доходів, обрана для розрахунку, якщо потрібно знайти цей показник відносно іншого виду доходу).

Таблиця 1

Основні макроекономічні показники розвитку держави

Показники	Роки					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Податкові надходження, млн.грн	353968	367511,9	507635,9	650781,7	828158,8	986348,5
Доходи зведеного бюджету, млн.грн	442788,7	456067,3	652031	782748,5	1016788,3	1184278,1
ВВП номінальний, млн.грн	1454931	1566728	1979458	2383182	2982920	3558706
ВВП реальний, млн.грн	1410609	1365123	1430290	2034430	2445587	3083409

Для досягнення максимальної ефективності через впровадження податкової політики можна буде досягнути, лише визначившись з оптимальним

критерієм рівня податкового навантаження. Тож, для початку розрахуємо цей показник за даними, які наведені в таблиці 1, це основні макроекономічні показники розвитку держави, обчислимо по вищевказаній формулі 1 рівень податкового навантаження за останні 7 років та проаналізуємо його вплив на реалізацію податкової політики і економічну ситуацію в цілому (рис. 1).

Рис. 1 Динаміка податкового навантаження в Україні за 2013 – 2018 рр.

[зроблено автором на основі 1, 2]

Поглянувши на рисунку 1 видно, що відбулося різке зниження податкового навантаження на 6,45 у 2014 році, а потім у 2015 році знову незначне збільшення на 2,8. Після того рівень податкового навантаження тримається і до сьогодні майже на одному рівні. Це відносно невеликий показник, навіть низький, у порівнянні з іншими розвиненими країнами.

Крім того податкове навантаження впливає на різні сфери нашого життя, тобто на кожен економічну його складову. У макроекономічному масштабі податкове навантаження відображає ефективність податкової політики, тобто кількісно вимірює сукупний вплив податкових платежів на джерела їхньої сплати. На мікрорівні ж податкове навантаження вказує на те, наскільки податкова політика впливає на певні підприємства (види діяльності),

використовуючи при цьому певні види податків.

Для більш детального огляду податкового навантаження в Україні, розглянемо цей показник на мікрорівні. Порівняємо його вплив на конкретні види діяльності.

Розрахуємо частку податкового навантаження трьох головних податків за ті ж 7 останніх років: податок на додану вартість, на доходи фізичних осіб та податок на прибуток підприємств (табл. 2).

Таблиця 2

Показники вимірювання податкового навантаження в Україні [3]

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Податок на додану вартість, млн.грн	181 717	139 024,3	178 452,3	235 506	313 980,6	374 508,2
Податок на доходи фізичних осіб, млн.грн	72 151	75 202,9	99 983,2	138 781,8	185 686,1	229 900,6
Податок на прибуток підприємств, млн.грн	54 994	40 201,5	39 053,2	60 223,2	73 396,8	106 182,3
Податкове навантаження з ПДВ,%	12,49	8,87	9,02	9,88	10,53	10,52
Податкове навантаження з ПДФО, %	4,96	4,80	5,05	5,82	6,22	6,46
Податкове навантаження з ППП,%	3,78	2,57	1,97	2,53	2,46	2,98
ВВП, млн.грн	1 454 931	1 566 728	1 979 458	2 383 182	2 982 920	3 558 706

На рисунку 2 зображена динаміка навантажень з найбільш вагомих податків, які займають найбільше місце в дохідній частині бюджету. Як видно, найбільшого навантаження зазнає економіка з податку на додану вартість, менше – з податку на доходи фізичних осіб та найменший показник з податку на прибуток підприємства.

Також в 2013 році найбільшого навантаження економіка зазнавала з податку на додану вартість, і набагато менше з інших податків, але вже наступного року рівень податкового навантаження значно знизився.

Тож протягом наступних трьох років рівень навантаження збільшувався, а на 2018 рік сягає з ПДВ 10,52%, з ПДФО 6,46% та з ППП 2,98%.

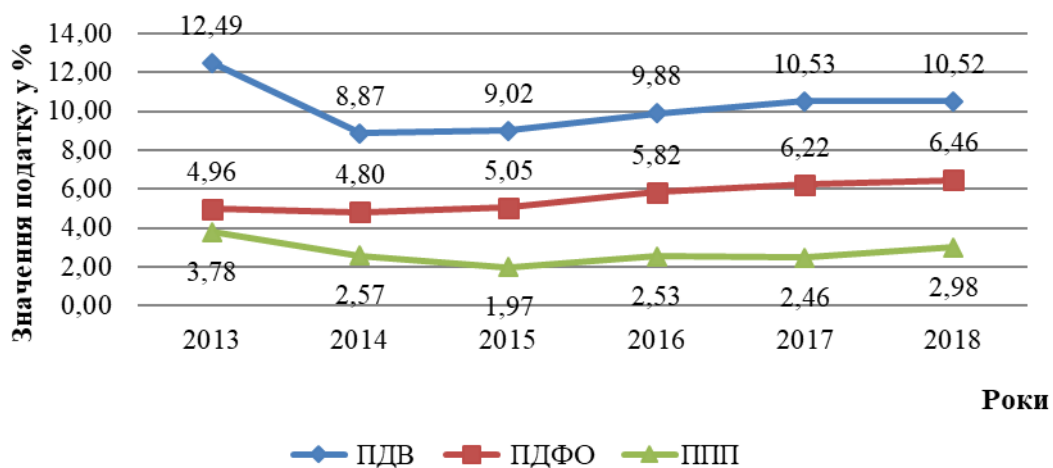

Рис. 2 Динаміка навантаження ПДВ, ПДФО та ППП в Україні за 2013 – 2018 роки

Отже можемо зробити висновок, що в Україні є досить великий перелік проблем, які потребують швидкого втручання з боку влади, оскільки наразі, на жаль, існує загроза для економічної безпеки держави. У тому числі проблеми пов'язані саме з податковою політикою.

За результатами дослідження встановлено, що податкове навантаження є важливим показником, який визначає рівень впливу держави на платників податків. Проведений аналіз показав постійне зростання податкового навантаження, що в умовах економічної кризи призводить до зростання тіньової економіки. Найбільшу питому вагу складає ПДВ та податок на доходи фізичних осіб, що свідчить про перекидання податків на фізичних осіб.

Список використаних джерел

1. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення 04.03.2020).
2. Доходи державного бюджету України URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2018/> (дата звернення 04.03.2020).
3. Зведений бюджет України URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/> (дата звернення 04.03.2020).

4. Майбуров І.А., Соколовська А.М. Теорія налогообліження: продвинутый курс: учеб. для магістрантів / І.А. Майбуров, А.М. Соколовська. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. - С. 334. - (Серія "Magister") (дата звернення 04.03.2020).
5. Современный НДС URL: <https://www.azstat.org/Kitweb/zipfiles/10282.pdf> (дата звернення 04.03.2020).

Нежидаєва Н.М.

*магістрант кафедри фінансів суб'єктів господарювання
та інноваційного розвитку,*

науковий керівник: к.е.н., доцент Корнух О.В.

*доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання
та інноваційного розвитку,*

Криворізький національний університет

м. Кривий Ріг

E-mail: giskinanadezda@gmail.com.

УДОСКОНАЛЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БАНКУ»

Вітчизняна банківська система пережила ряд криз, результатом яких стали гучні факти неплатоспроможності та банкрутств певної кількості банківських установ з усіма негативними наслідками як для самих банків, так і для їх клієнтів – юридичних та фізичних осіб. На сьогоднішній день банківська система працює в певній мірі стабільно, однак рівень її конкурентоспроможності знаходиться не на самому високому значенні. Тому, саме дослідження питань конкурентоспроможності банку та управління нею є зараз досить актуальним та важливим питанням як безпосередньо для самої банківської системи, так і для економіки України в цілому, та й для всього

суспільства, яка на сьогоднішній день не може якісно існувати та розвиватися без конкурентоспроможної банківської системи.

Ґрунтовно досліджували та розвивали теорію конкуренції такі відомі західні вчені, як К.Р. Макконнелл [5], С.Л. Брю [5], П. Діксон [3], М. Портер [8], А. Сміт [9] та інші

Дослідження визначення терміну «конкурентоспроможність» показали, що єдиного підходу до трактування не існує.

Так, М. Портер вважає, що «конкурентоспроможність являє собою властивість суб'єкту ринкових відносин виступати на ринку нарівні з присутніми там конкуруючими суб'єктами» [8, с. 42]. Ю.О. Заруба під конкурентоспроможністю банку розуміє «успішність його функціонування в процесі набуття, утримання та розширення ринкових позицій, що передбачає здатність банківської установи забезпечувати відповідність власних послуг запитам споживачів та протистояти негативному впливу зовнішнього середовища» [4]. Дікарь В.Л. у своїй монографії зазначає, що конкурентоспроможність є елементом і передумовою конкурентостійкості підприємства в довгостроковій перспективі [2]. Тобто вводиться вже новий термін, хоча ще не до кінця вивчений основний термін «конкурентоспроможність».

Українські вчені Л. Федулова та І. Волощук стверджують, що «конкурентоспроможність – це здатність витримати конкуренцію з іншими банківськими установами і суб'єктами господарювання, які задовольняють наявні потреби на споживчому цільовому ринку» [10]. В той же час Науменкова С., Міщенко О. вважають, що «конкурентоспроможність визначає можливість здійснювати ефективну господарську діяльність і досягнення практичної прибуткової реалізації послуг в умовах конкурентного ринку» [7].

Від дослідження загальної конкурентоспроможності слід перейти до вивчення конкурентоспроможності банку. І тут знову немає єдиного підходу до визначення та трактування термінології. Ряд дослідників [11] вважає, що лише банк, який отримує прибуток, є конкурентоспроможний що на нашу думку не

досить вірно, тому що банк може в певний проміжок часу отримувати прибуток не лише тому, що він конкурентоспроможний, а через ряд інших причин та факторів.

Досить вірним та слушним є наступне визначення «конкурентоспроможний банк – це комерційна організація, що чітко розуміє свої стратегічні цілі, баченням майбутнього, з компетентним персоналом і ефективним механізмом динамічної адаптації до умов сучасного світу та вимог клієнтів» [1].

Мірошниченко О.В. пропонує розуміти під конкурентоспроможністю банку його реальну й потенційну спроможність витримати конкуренцію на певному ринку у фіксований проміжок часу на основі адаптації до впливу зовнішніх факторів, пропозиції конкурентоспроможних продуктів, ефективного управління ресурсами та забезпечення стійкості [6, с. 27].

Отже, нам потрібно визначатися з визначенням головної економічної категорії нашої роботи – «конкурентоспроможність банку». Всі вище наведені визначення конкурентоспроможності не враховують або не в повній мірі враховують людський фактор або фактор персоналу. А саме від персоналу на нашу думку суттєво залежить конкурентоспроможність та ефективність діяльності банку у сучасних вітчизняних умовах здійснення банківської діяльності. Тому пропонуємо своє авторське бачення та вважаємо, що під конкурентоспроможністю банку слід розуміти здатність, спроможність банку, керівництво та власники якого чітко розуміють свої стратегічні та тактичні цілі, здійснювати власну діяльність в умовах конкуренції нарівні інших учасників банківського бізнесу, на основі співставної якості та ціни власного продукту, а також забезпечення досвідченого, компетентного та вмотивованого персоналу, який здатен ефективно та своєчасно адаптувати продукти та послуги банківської установи відповідно до вимог клієнтів та ринку.

Саме таке комплексне та розширене визначення конкурентоспроможності банку є необхідним та визначальним при розробці стратегії його ефективного розвитку.

Список використаних джерел

1. Герасименко В.В. Економічна сутність і особливості банківської конкуренції та конкурентоспроможності банків. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. Суми: УАБС НБУ, 2011. Вип. 32. С. 6-14.
2. Дикарь В. Л. Обеспечение конкурентоустойчивости предприятия: монография. Харьков: Основа, 1995. 415с.
3. Диксон П.Р. Управление маркетингом. М.: ЗАО "Издательство БИНОМ", 1998. 560 с.
4. Заруба Ю.О. Конкурентоспроможність комерційного банку. Фінанси України. 2001. № 2. С. 119-124.
5. Макконнел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика. Москва : Республика, 1992. 799 с.
6. Мірошніченко О.В. Механізм управління конкурентоспроможністю банку. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Суми. 2011р. 249с.
7. Науменкова С., Міщенко О. Особливості формування сучасної моделі фінансової системи. Вісник Національного банку України. 2006. № 11. С. 28.
8. Портер М. Конкуренция. Москва : Вильямс, 2001. 495 с.
9. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. Москва : Соц. эк. изд., 1962. 588 с.
10. Федулова Л. Волощук І. Управління конкурентоспроможністю банків в умовах трансформаційної економіки : монографія. Київ : Наук. світ, 2002. 301 с.
11. Шпиг Ф.І., Волошко І. В. Аналіз конкурентоспроможності банків України. Економіст. 2002. № 12. С.56-61.

Неймирок Л.М.
студентка кафедри митної справи та оподаткування,
науковий керівник: к.е.н. Остапенко В.М.
доцент кафедри митної справи та оподаткування,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
м. Харків
E-mail: leilyney2000@gmail.com

АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК НА ПІДПРИЄМСТВІ

Податки та оподаткування завжди істотно впливають на економічну складову діяльності підприємства. Кожного разу коли держава накладає податки на суб'єктів економічної діяльності. В залежності від того, яким чином врегульовано питання сплати обов'язкових платежів на підприємстві залежить і рівень реального прибутку.

Відповідно до статті 212 Податкового кодексу України, платником акцизного податку є виробник підакцизного товару на митній території України. Також акциз сплачується при імпорті підакцизних товарів в Україну. Акцизний податок – один із найбільш поширених платежів у фінансовій практиці в Україні. Сплата акцизного податку є вагомим інструментом для наповнення Державного бюджету України.

За січень-грудень 2018 року до загального фонду державного бюджету зібрано акцизного податку з вітчизняних товарів у сумі 65,3 млрд. грн., що на 1,6 млрд. грн., або 2,4%, більше ніж у минулому році. Виконання індикативного показника забезпечено на 90,3 %, недобір становить 7,0 млрд. грн. (рис. 1).

Найбільше збільшення надходжень акцизного податку в розрізі видів підакцизних товарів у 2018 році порівняно з 2017 роком відбулося по тютюнових виробках (3,6 млрд. грн.) за рахунок збільшення з 01.01.2018 на

29,7% ставок акцизного податку. при цьому за підсумками 2018 року обсяги реалізації тютюнових виробів скоротилися на 15%.

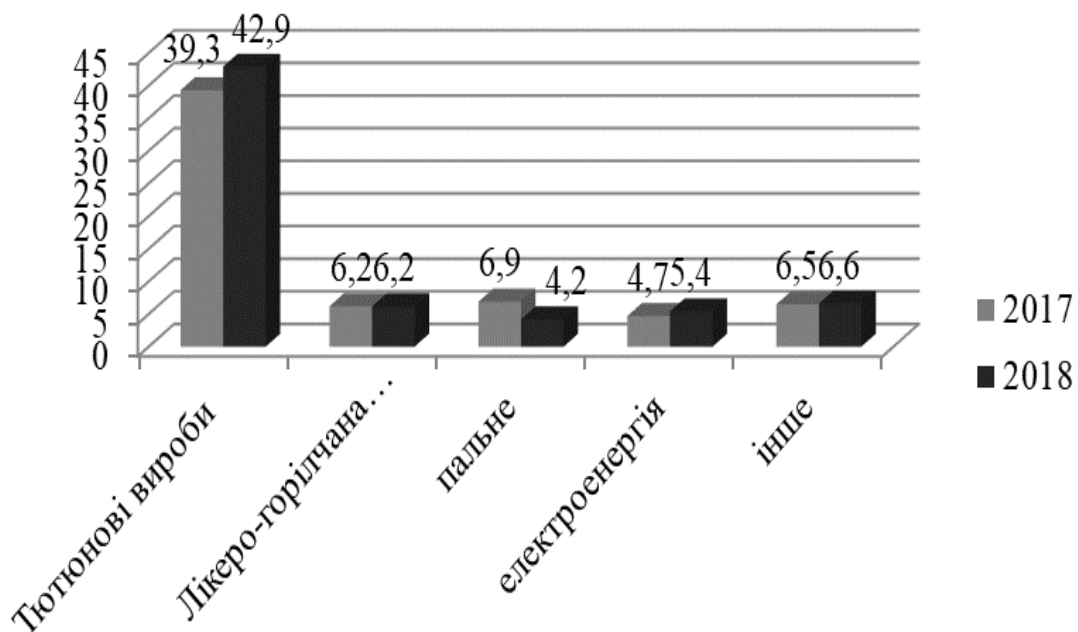

Рис. 1. Динаміка надходжень акцизного податку з вітчизняних товарів до загального фонду держбюджету у розрізі основних видів підакцизних товарів у 2017-2018 роках, млрд. грн

Можна виявити не лише фінансовий, а й регуляторний і стимулюючий аспекти застосування акцизного податку щодо підприємства. На відміну від податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб, які покладаються на отриману фінансову вигоду акциз сплачується за виробництво певних товарів. Таким чином, держава надаючи певним об'єктом статус підакцизних прагне врегулювати обсяги їх виробництва і реалізації у приватному секторі. Наприклад, за рахунок зниження чи підвищення ставки акцизного податку держава може стимулювати зменшення або збільшення обсягів товарного виробництва [1].

Тут знаходить свій прояв і патерналістська функція держави, коли остання, наприклад, підвищує ставку акцизного податку на тютюнові вироби та алкогольні напої що є найбільш поширеними підакцизними податками. Більш

того, слід звернути увагу на той факт що акцизний податок є непрямим. Підприємство сплачує його заздалегідь, до реалізації підакцизного податку. Факт сплати підтверджується маркуванням підакцизних податків. Така особливість акцизу призводить до того що ризик понесення грошових втрат для суб'єкта економічної діяльності підвищується адже він вже сплатив податок за товар який ще не реалізував і може не реалізувати. Оскільки акцизний податок включається у вартість підакцизного товару останній стає дорожчим в порівнянні з реальною собівартістю і коло його потенційних споживачів зменшується за рахунок відсіювання осіб з низькою платоспроможністю [2].

Акцизний податок є дуже чутливим до зміни кон'юнктури ринку. В періоди економічного спаду надходження від акцизного податку суттєво скорочуються, оскільки товари, які ним оподатковуються, не належать до товарів першої необхідності, і споживачі від них легко відмовляються. Саме тому, непропорційне накладення акцизу та завищення його ставок може спровокувати зменшення доходності від ринків підакцизних товарів. Найбільший ризик виникає для тих підприємств які займаються виробництвом підакцизних товарів високої вартості – наприклад елітні види алкоголю та тютюнових виробів. Оскільки акцизом також обкладається і паливо то тут також виникають певні ризики особливо в світлі нестабільності цін на світовому енергетичному ринку. У найбільш загальному вигляді неналежна державна політика щодо встановлення акцизу може вплинути на економічну сферу приватний сектор таким чином:

- збільшення тіньового сектору виробників підакцизних товарів;
- збільшення рівня збитковості офіційних виробників винної продукції та інших підакцизних товарів;
- збільшення частоти захворювань громадян України від використання неякісної продукції підакцизних товарів;
- збільшення залежності наповнення бюджету від підакцизних товарів, що не є гарантованою формою наповнення бюджету будь-якої країни [3].

Необхідність сплати акцизного податку може призвести до збільшення частки тільної економіки. Підприємству набагато більш вигідно ухилятися від сплати акцизного податку та цим збільшувати обсяг реального доходу, ніж сплачувати акциз не маючи чіткої впевненості в покритті витрат. На сьогодні в Україні склалася така ситуація коли через збільшення податкового тягаря суб'єкти економічної діяльності можуть або перейти в тіньову економіку ризикуючи бути притягненими до юридичної відповідальності або залишити ринок. Статистика свідчить, що дрібні виробники воліють піти в тінь а великі залишають ринок України. Для нашої держави це призводить до втрати робочих місць зниження надходжень до бюджету та збільшення частки недоброякісної продукції. Отже, акцизний податок для підприємства може мати як негативний, так і позитивний вплив [4].

Список використаних джерел

1. Бабін І.І. Податкове право України: навч. посібник/І.І. Бабін. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. – С. 417–425.
2. Податковий кодекс України// Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – том 1. – ст. 3248. із змінами.
3. Акцизний податок //Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д.ю.н., проф. Л.К. Воронової. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К.: Алерта, 2011. – 558 с.
4. Акцизний податок // Митна енциклопедія : у 3 т. / редкол.: І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. ; Держ. НДІ мит. справи. – 2-ге вид. – Хм. : ПП Мельник А.А, 2014. – Т. 1 : А – З. – 592 с. – ISBN 978-966-346-853-2.

Ніколаєнко І.В.
старший викладач кафедри маркетингу,
Навроцький Н.А.
студент кафедри маркетингу,
Національний університет харчових технологій
м. Київ
E-mail: nikolaenko_irina@ukr.net

ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Перехід на новий етап ринкових відносин та вдосконалення інформаційних технологій спричинили справжній вибух нових видів бізнесу, які є досить перспективними. Інтернет-торгівля дає змогу працювати на віртуальному ринку, що значною мірою знижує витрати підприємств малого бізнесу, істотно розширює коло потенційних клієнтів та підвищує рівень конкурентоспроможності підприємства.

Метою даної роботи є визначення засобів конкурентоспроможності підприємств роздрібною торгівлі та перспективи його розвитку.

На сьогоднішній день в Україні ще не повністю сформувалося нове покоління управляючого і обслуговуючого персоналу, здатного ефективно працювати на ринку електронних послуг. Але конкурентна боротьба спонукає підприємства використовувати і вдосконалювати існуючі технології, адже успішне існування економічних суб'єктів господарювання в Інтернет-середовищі має стратегічне значення для формування їхньої конкурентоспроможності у майбутньому.

Інтернет став невід'ємною часткою ведення комерційної діяльності, яка здатна впливати на світову економіку. На сучасному ринку зберегти конкурентні позиції вдається лише тим підприємствам, які постійно

розвиваються й використовують нові технології. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у сфері торгівлі багато в чому визначає успішність розвитку торговельної організації.

Застосування Інтернету дозволяє швидко з невеликими витратами просувати продукцію на внутрішньому і зовнішньому ринках. Вихід на міжнародні ринки дозволяє підприємствам залучити іноземний капітал, отримати сучасні технології, обладнання, матеріали, полегшує пошук нових ринків збуту продукції, дешевої сировини, розширює коло партнерів. Інтернет-торгівля має величезний потенціал розвитку, оскільки скористатися Інтернет-магазином може будь-який Інтернет-користувач.

Конкурентною перевагою є використання Інтернету, як каналу реалізації товарів. Інтернет-торгівля дозволяє суттєво знизити собівартість. Продавець не несе витрат на приміщення і штат продавців, це дозволяє продавати товари дешевше звичайних магазинів. Покупців приваблюють нижчі ціни, широкий асортимент товарів, та їх подання, можливість вивчення відгуків на них, спеціальні пропозиції та знижки. В умовах розгортання кризових явищ через низьку платоспроможність покупці шукають більш вигідні пропозиції.

Розрізняють такі конкурентні переваги Інтернет-торгівлі:

- зростання конкурентоспроможності підприємства за рахунок зменшення операційних витрат (витрат на організацію бізнесу, рекламу та просування товару (послуги), обслуговування клієнтів, підтримку комунікацій, зменшення витрат часу на взаємодію з клієнтами та діловими партнерами, розширення до- і після продажною підтримки;
- розширення та глобалізація ринків;
- персоналізація взаємодії: за допомогою інформаційних мереж фірми можуть одержувати детальну інформацію від кожного клієнта та автоматично надавати товари та послуги за масовими ринковими цінами;
- зміни в інфраструктурі через зменшення частки або повного виключення матеріальної інфраструктури (будівлі, споруди), скорочення кількості персоналу, зменшення кількості посередників;

- створення нових продуктів і послуг, наприклад служби електронної поставки і підтримки, надання довідкових послуг, послуг зі встановлення контактів між замовниками та постачальниками.

Аналіз статистичної інформації свідчить, що загалом у світі частка Інтернет-торгівлі в загальному роздробі стабільно зростає на 10% за рік.

Система електронної комерції, поєднуючи в собі можливість як дистанційної оплати, так і дистанційної купівлі, набуває останнім часом все більшого поширення, особливо з розвитком Інтернету. В Україні близько 14% населення користуються послугами Інтернет-торгівлі, тоді як, наприклад, у Німеччині, Великобританії, США частка Інтернет-покупців сягає в середньому 75%.

Необхідною умовою розвитку Інтернет-торгівлі та просування продукції через Інтернет є підвищення ступеня довіри користувачів до продавців у мережі.

В умовах глобалізації Інтернет-торгівля набуває більшого значення. Таким чином, підприємство, що має на меті утриматися зі своєю продукцією на ринку, повинно, крім постійної турботи про якісні параметри виробів, упроваджувати такі внутрішні організаційні механізми свого функціонування, що були б постійно спрямовані на максимальну координацію матеріальних, фінансових та інформаційних потоків. Зручність аналізу Інтернет-торгівлі полягає у достатньо великих обсягах інформації, обробка якої не прив'язана до конкретного місцезнаходження дослідника та об'єкта дослідження.

Список використаних джерел

1. Верстяк А.В. Електронна комерція в Україні: стан розвитку / А.В. Верстяк // Матеріали XIVV міжнародної науково-практичної конференції. - Чернівці: Рута, 2007. - 272с.
2. Дубовик, Т.В. Інтернет-торгівля в Україні / Т.В. Дубовик // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2013. - № 1 (87). - С. 20-28.
3. Дослідження ринку електронної комерції в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ain.ua/2013/04/11/120835>.

*Д.е.н., професор Нусінов В.Я.
професор кафедри обліку, оподаткування, публічного
управління та адміністрування,
к.е.н., доцент Міщук Є.В.
доцент кафедри обліку, оподаткування, публічного
управління та адміністрування,
Криворізький національний університет
м. Кривий Ріг
E-mail: tdutybz.077@ gmail.com*

**УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕКИ ЕКОНОМІКО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ІНТЕРЕСІВ
ПІДПРИЄМСТВА**

У сучасному світі інформаційні системи та технології виконують провідну роль у забезпеченні ефективності прийняття управлінських рішень. Більше того, сучасні інформаційні технології підтримують операційні процеси на промислових підприємствах, у фінансово-кредитних установах тощо. Вже давно неможливо представити будь-які операції фінансового характеру без застосування інформаційних систем.

Разом із цим, із бурним розвитком інформаційного поля, яке містить величезний пласт конфіденційної, інсайдерської, особистої та іншої інформації, збільшується й імовірність збитків через її втрату внаслідок різних чинників. Такими чинниками можуть бути як збої у роботі комп'ютерно-інформаційного забезпечення підтримки фінансово-господарської діяльності підприємств, так і шахрайські дії з боку персоналу підприємства або третіх осіб.

Обидві групи названих чинників зумовлюють створення на підприємствах відповідних відділів, служб, секторів тощо із забезпечення інформаційної безпеки.

Дійсно, інформаційна безпека підприємства посідає не менш важливе

місце, ніж фінансова. Її забезпеченням опікуються як підприємства усіх форм власності та організаційно-правових форм господарювання, усіх галузей, а також державні та муніципальні органи влади, установи та інші організації.

Аналіз організаційних структур гірничо-збагачувальних комбінатів показав, що паралельно функціонують окремі відділи, які займаються питаннями інформаційних технологій та інформаційної безпеки. Розглянемо це питання детальніше на прикладі структури управління ПРАТ «Полтавський ГЗК» (рис. 1).

Рис. 1. Витяг із організаційної структури ПРАТ «Полтавський ГЗК»

Проведений аналіз посадових інструкцій працівників цехів інформаційних технологій і зв'язку та автоматизованих систем управління технологічними процесами показав, що узагальнено їх можна об'єднати за такими напрямками:

1) організація:

- впровадження в діяльність комбінату комп'ютерних технологій: встановлення комп'ютерного обладнання, запровадження комп'ютерних програм різної звітності, автоматизованої системи електронного документообігу, створення локальної комп'ютерної мережі, підключення до корпоративної мережі по виділеному захищеному каналу, встановлення спеціального комп'ютерного обладнання; проведення робіт щодо інсталяції програмного забезпечення, тощо;

2) обслуговування та моніторинг:

- працездатності програмного забезпечення та мережного обладнання комп'ютерної мережі; автоматизованих робочих місць персоналу; введення в експлуатацію, встановлення, обслуговування комп'ютерної техніки, периферійного обладнання та оргтехніки, яка експлуатується персоналом; консультативна допомогу працівникам різних професій на напрямів діяльності з питань роботи та використання комп'ютерного обладнання і програмного забезпечення;

- введення в експлуатацію та обслуговування комп'ютерної мережі комбінату, поточне адміністрування мережного обладнання локальної комп'ютерної мережі, адміністрування контролера домену та серверів комп'ютерної мережі;

- дотримання технології експлуатації програмного забезпечення та використання антивірусного захисту локальної комп'ютерної мережі.

3) забезпечення доступу користувачів до внутрішніх інформаційних ресурсів;

4) виявлення і попередження недоліків у роботі працівників комбінату під час використання комп'ютерної та оргтехніки, системного та прикладного програмного забезпечення.

Отже, основні завдання дирекції з інформаційних технологій, автоматизації і зв'язку полягають у впровадженні та супроводі програмного забезпечення, технічному обслуговуванні та ремонті електронно-обчислювальних машин та мереж, експлуатації комп'ютерних систем, експлуатації прикладних та системних задач, забезпечення телефонним та радіозв'язком, промисловим телебаченням структурних підрозділів комбінату, обслуговування абонентів корпоративної АТС, організації забезпечення корпоративним мобільним зв'язком.

Надалі перейдемо до аналізу змісту діяльності служби інформаційної безпеки ПРАТ «Полтавський ГЗК». Основні завдання цього відділу полягають у наступному:

1) Вживання заходів щодо вдосконалення системи інформаційної безпеки

комбінату на основі:

- документування процедур забезпечення інформаційної безпеки бізнесу;
- управління ресурсами, комунікаціями і процесами по інформаційній безпеці;
- управління доступом користувачів до інформаційних систем, в т.ч. віддаленим;
- управління ризиками, пов'язаними з порушенням конфіденційності, цілісності і доступності інформаційних ресурсів;
- участі в роботі комісії зі складання і перегляду переліку відомостей, які підлягають захисту;
- перевірки та збору інформації (матеріалів) по інцидентах інформаційної безпеки.

2) Забезпечення вибору і адаптації до діючих бізнес-процесів відповідних заходів управління безпекою:

- впровадження нових інформаційних систем в роботі служби інформаційної безпеки;
- підвищення рівня обізнаності співробітників комбінату з питань захисту інформації;
- забезпечення безперервності роботи інформаційних систем.

3) Здійснення контролю за виконанням з боку співробітників Комбінату вимог Правил, Інструкцій та інших нормативних документів із захисту інформації.

4) Здійснення контролю за:

- веденням обліку та зберігання засобів обчислювальної техніки, мережевого обладнання, засобів зв'язку, систем відеоспостереження і якістю наданих ІТ-послуг підрядними організаціями;
- безперервністю роботи автоматичних систем управління технологічним процесом.

Таким чином, виявлено дублювання окремих функцій. Зокрема, виявлення і попередження недоліків у роботі самої інформаційної системи, так і

при користуванні нею персоналом є нічим іншим, як одним із безпекозабезпечувальних заходів. На підставі проведеного аналізу пропонуємо створити єдиний структурний підрозділ із забезпечення ІТ-технологіями фінансово-господарської діяльності, у т.ч. систем підтримки прийняття управлінських рішень. У межах даного підрозділу доцільно диференціювати окремі відділи за напрямками:

- технічна підтримка, що виконуватиметься відповідними ІТ-фахівцями;
- економічне обґрунтування, яке виконуватиметься працівниками із економічною та спеціальною фаховою ІТ-освітою і передбачатиме аналітичну роботу із обґрунтування фінансування усіх ІТ-заходів: від купівлі додаткової оргатехніки та оновлення програмного забезпечення до заходів із забезпечення інформаційної безпеки;

- кримінальний напрямок, що передбачає виявлення та профілактику проступків і злочинів стосовно інформації.

При цьому підпорядкування цих відділів вважається доцільним розгалузити. Перший, технічний віднести до підпорядкування директору з інформаційних технологій, автоматизації і зв'язку, другий – директору з економічної безпеки, а третій – директору з кримінальної безпеки підприємства. Така побудова організаційної структури вважається нами найбільш вдалою, оскільки дозволить виконувати однотипні функції у межах одного структурного підрозділу, але при цьому ураховувати вимоги дотримання безпеки економіко-інформаційних інтересів, а також більш ефективно виявляти правопорушення у сфері інформації та, відповідно, запобігати їм.

К.т.н., доцент Олійник Н.М.
доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки,
Херсонський національний технічний університет,
к.е.н., доцент Макаренко С.М.
доцент кафедри менеджменту і адміністрування,
Наджафов І.
студент кафедри менеджменту і адміністрування,
Херсонський державний університет
м. Херсон
E-mail: makar100684@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах гострої конкуренції успіх підприємства на внутрішньому і зовнішньому ринках збуту кінцевої продукції залежить від організованої системи формування та підвищення конкурентоспроможності, яка є головною ланкою, що забезпечує високу ефективність його господарської діяльності. Рушійною силою для учасника ринкових відносин є особистий мотив і зацікавленість у досягненні бажаного результату при виконанні властивих цьому суб'єкту функцій. Проте, протистояння суперникам не може бути метою конкуренції, воно є наслідком зусиль підприємця щодо досягнення певного успіху.

В.В. Алещенко розуміє конкурентоспроможність як ступінь ефективності суб'єкта (міру повноти і якості рішень) при виконанні свого «призначення» на відповідному сегменті ринку [1].

Конкурентоспроможність, звичайно, базується на ефективності, але включає більш складні взаємозв'язки окремих характеристик досліджуваних суб'єктів. Деякі автори трактують конкурентоспроможність суб'єкта господарювання як досягнення певних економічних результатів залежно від

ступеня використання наявних конкурентних переваг в умовах протидії конкурентів. У визначенні поняття Савченко С.М. [3] робить акцент на реальній чи потенційній спроможності підприємства проєктувати, виготовляти та збувати продукцію, яка користується більш пріоритетним попитом у споживачів за умови ефективної господарської діяльності та її практичної прибуткової реалізації на конкурентному ринку.

Конкурентоспроможність суб'єкта господарської діяльності залежить від ефективності його діяльності і визначається сучасними технологіями, пропозицією якісної продукції за прийнятною ціною, оптимальною організацією менеджменту, наявністю інноваційної підприємницької ідеї та іншими економічними і технічними характеристиками. Тобто, конкурентоспроможність – це спроможність підприємства зберігати або розширювати конкурентні позиції на цільовому ринку в процесі адаптації до мінливого конкурентного середовища функціонування через співвідношення ціна-якість продукції як точки перетину інтересів виробника і споживача, що показує момент узгодженості між пропозицією і попитом [2].

Для вибору оптимального плану заходів щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства, необхідно забезпечити проведення розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності підприємства та дослідити специфіку його зміни протягом останніх років. Водночас потрібно враховувати, що використання широкого кола показників при оцінюванні рівня конкурентоспроможності може призвести до зменшення питомої ваги найбільш впливових факторів, збільшити вірогідність похибки при прогнозуванні, та направити керівництво підприємства на впровадження іншого комплексу заходів щодо покращення значень несуттєвих для підприємства показників.

Використовуючи основні показники господарської діяльності ТОВ «Амалтея» – провідного підприємства легкої промисловості Херсонської області, та методичний підхід щодо оцінювання конкурентоспроможності підприємства на підставі проведення таксономічного аналізу, було здійснено розрахунок індексу конкурентоспроможності досліджуваного об'єкта

у 2014–2018 роках.

Отримані результати розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності підприємства свідчать, що ефективність та конкурентоспроможність ТОВ «Амалтея» протягом 2015–2017 років суттєво знизилася у порівнянні з показником 2014 року. Починаючи з 2015 року відбулося суттєве зниження основних показників господарської діяльності підприємства, що пов'язано безпосередньо із втратою ринків постачання сировини й збуту продукції внаслідок анексії АР Крим та військових конфліктів на Сході України. Також негативно на ефективність залучення персоналу у виробничий процес вплинуло запровадження безвізового режиму із країнами ЄС, що призвело до зростання коефіцієнту плинності кадрів.

Для досягнення довготривалого успіху робота щодо забезпечення конкурентоспроможності підприємства має здійснюватися в усіх сферах та за всіма аспектами господарської діяльності. Результати раніше проведених досліджень [4] свідчать, що при проведенні розрахунку рівня конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості потрібно враховувати фактори, що визначають рівень:

– надійності інформації про ринки збуту готової продукції та виробничих ресурсів. Не маючи засобів збору та оброблення інформаційна система не може побачити наявності самої проблеми, оцінити рівень конкурентоспроможності, а отже не може забезпечити розроблення й впровадження адекватних превентивних дій. Також необхідно враховувати, що наявність помилкової інформації може створити ще гіршу ситуацію, оскільки необхідні ресурси можуть використовуватися неефективно й будуть направлені для покращення інших, не суттєвих для системи факторів;

– технологічної та ресурсної озброєності виробничих процесів. Не маючи ресурсів під наявну технологію неможливо організувати відповідну реакцію і, навпаки, якісь ресурси в системі завжди є, проте не завжди є потрібна технологія;

– адаптивності до мінливих зовнішніх умов організаційної системи

підприємства (наявність достатнього відрізка часу для організації відповідної реакції). Не маючи часу, навіть при наявності інформації і достатній функціональній озброєності системи не можливо своєчасно впровадити ефективний комплекс заходів для усунення відповідних загроз.

Існування підприємства можна вважати об'єктивно обґрунтованим в тому випадку, якщо воно виробляє товари необхідні з суспільної точки зору та використовує ресурси в межах якісно та кількісно визначених суспільством, що також свідчить про належний рівень конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Алещенко В.В. Теоретико-методологические вопросы конкурентоспособности экономической системы. Маркетинг в России и за рубежом. 2005. №1 (45). С. 106–112.
2. Клименко С.М., Дуброва О.С., Барабась Д.О., Омеляненко Т.В., Вакуленко А.В. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навчальний посібник URL: <http://posibniki.com.ua/catalog-upravlinnya-konkurentospromozhnistyu-pidpriemstva---klimenko-sm> (дата звернення: 09.03.2020).
3. Савченко С. М. Конкурентоспроможність підприємства. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Науковий потенціал світу 2004». Том 21. Економіка підприємства. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. С. 49–52.
4. Tyuhtenko N.A., Makarenko S.M., & Oliinyk N.M. (2018). Increasing competitiveness of the enterprise by improving logistic strategy of distribution of production and supply of raw materials. Scientific bulletin of Polissia, № 2 (14), pp. 56–63.

К.е.н., доцент Олійник О.О.
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дорофєєва Ю.В.
магістрант кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпро
E-mail: yurchenko.yuliya10@gmail.com

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сьогодні податкова система України є однією із найскладніших з правової точки зору. Наша країна має складне законодавство, велику кількість законодавчих статей які можна тлумачити неоднозначно, а деякі законодавчі акти є суперечливими. Тому податкова система України на сьогодні повною мірою не може забезпечити реалізацію цілей і прав як державної політики, так і платників податків. Цілий ряд недоліків, які були допущені при створенні системи оподаткування, призвели до того, що податки не можуть повноцінно виконувати свої основні функції, а саме фіскальну, соціальну та регулюючу. Сфера матеріального виробництва практично пригнічена податками.

Проблемою податкової системи України є також її нескоординована структура податків. Існування великої кількості податків і зборів призводить до того, що питома вага багатьох з них в податкових платежах становить менше 1%. Ці податки не сильно впливають на поповнення бюджету, а тільки є додатковою статтею витрат на їх збір. У процесі реформування системи оподаткування в Україні, важливою проблемою є не лише рівень податкового навантаження, а й оптимальне поєднання прямих і непрямих податків.

Протягом останніх років у системі оподаткування спостерігається тенденція до збільшення частки прямих податків, що відповідає практиці розвинених країн. Непрямі податки хоч і зручні для фіскальних органів з

позиції їх стягнення, однак їх сплата лягає тягарем на плечі кінцевого споживача. Тому переважання справедливих прямих податків дозволить уникнути негативних наслідків, таких як занепад рівня життя більшості населення, подальший спад і занепад українського виробництва, нездатного конкурувати з дешевою продукцією іноземних фірм.

Враховуючи наведене, до основних проблем функціонуючої системи оподаткування в Україні, можна віднести: по-перше, велику кількість мало ефективних податків, які вимагають істотних адміністративних витрат і перевищують доходи бюджету; по-друге, протиріччя та неузгодженості окремих податкових законів, їх нестабільність, безсистемне надання пільг та перекручування суті окремих видів податків; по-третє надмірна фіскальна спрямованість податкової системи; по-четверте, значна кількість нормативно-правових актів з питань оподаткування, якими повинні володіти і керуватися на практиці як платники податків, так і працівники органів державної фіскальної служби України; по-п'яте, неурегульованість правових гарантій для учасників податкових відносин, відсутність прозорих і ефективних механізмів захисту прав платників податків.

Суть проблеми полягає в тому, що при створенні цієї системи не було повною мірою враховано теоретичні принципи оподаткування, виведені на підставі багатовікового досвіду. Тому треба проаналізувати відповідність функціонуючої в Україні системи оподаткування існуючим теоретичним принципам.

Одним із основоположників податкової теорії А. Смітом сформульовані такі чотири принципи оподаткування: податки повинні рівномірно розподілятися між джерелами доходів, а кожен окремий податок повинен однаково припадати на те джерело, на яке він спрямований; час сплати, спосіб сплати і розмір податку повинні бути чітко визначені; податок повинен стягуватись у такій формі і таким способом, які найбільш зручні для платника; податок повинен стягуватись таким чином, щоб на його вилучення витрачалось якомога менше грошей зверх того, що надходить до Державного казначейства.

Зібрані кошти повинні залишатись якнайменше у руках збирачів.

Застосування першого принципу в Україні можна проаналізувати на прикладі податків на споживання (ПДВ, акцизний податок, мито). Ці податки повинні впливати на всі джерела доходів. Але тут слід врахувати той факт, що найбільший тягар цих податків лягає на кінцевого споживача. Вони все ж таки впливають не на всі джерела доходів однаково, а в основному на заробітну плату. Цими податками ми найбільше скорочуємо платоспроможний попит населення, а значить і обсяги виробництва товарів народного споживання. І знову ж завдячувати треба саме нерівномірному розподілу податків між джерелами доходів. Звичайно, інакше непрямі податки впливати не можуть, але очевидно, що при розробці ставок оподаткування необхідно брати до уваги рівень реальних доходів населення. Щодо останнього принципу, А. Сміт мав на увазі два таких моменти:

1) Податок може вимагати від платника більшу кількість грошей, ніж та, що продиктована потребами казни.

2) Високий рівень оподаткування може спричинити обмеження виробництва і зайнятості у ньому, що потребує додаткових витрат для забезпечення засобами існування значної частини населення.

Звертаючись до засад управління податками, визначених свого часу А. Смітом, можна зауважити, що ці принципи не завжди ефективно працюють у вітчизняній системі оподаткування. Це негативний вплив на якість роботи працівників податкових служб, які контролюють правильність нарахування і сплати податків, наявні розбіжності, сумнівні тлумачення окремих термінів, положень, визначених у законах і підзаконних актах. Одним із недоліків податкової системи України, на який є багато нарікань з боку платників податків, – це досить часті перевірки їхньої діяльності працівниками податкових органів та інших державних структур.

Таким чином, можна констатувати, що в Україні розроблено законодавчу базу, яка регламентує справляння податків, і створено адміністративні органи, які контролюють виконання законодавства суб'єктами господарювання, але

сказати що податкова система є ефективною і досягає свого функціонального призначення, не можна. Рівень податкової ставки повинен враховувати можливості платника податку, тобто рівень його доходів. Оскільки можливості різних фізичних і юридичних осіб неоднакові, для них мають бути встановлені диференційовані податкові ставки. Платежі кожного до бюджету мають бути пропорційні його доходам, і винятки для окремих осіб недопустимі. Порушення цього принципу призведе до того, що додаткове податкове навантаження ляже на законослухняних платників податків або на тих, хто має можливості ухилятися від оподаткування.

Отже, проаналізувавши стан сучасної системи оподаткування України, можна зробити висновок, що вона має серйозні недоліки, а саме: нестабільність податкової системи. Часті зміни в законодавчих актах щодо окремих податків негативно впливають на розвиток підприємницької діяльності; основним є фіскальне спрямування податкової системи; відсутні єдині та порівняно стабільні нормативи відрахувань від загальнодержавних податків до місцевих бюджетів тощо. Регулювання сучасних економічних відносин в Україні потребує гнучкої податкової політики держави, яка дала б змогу оптимально пов'язати інтереси держави з інтересами підприємництва. Безумовно, створити таку податкову систему майже неможливо. Для створення оптимальної системи оподаткування необхідно керуватися такими основними принципами, як соціальна справедливість, рівнонапруженість, економічна ефективність, стабільність, гнучкість. В Україні ж ці принципи на сучасному етапі ігноруються, що породжує проблеми визначення розміру, кількості податків та способів їх стягнення.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України от 02.12.2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Артеменко Ю.А. Проблеми реформування податкової системи України / Ю.А. Артеменко, Я.Ю.Вертелецька // Економіка і регіон. – 2012. –

№ 2(17). – С. 119-121.

3. Василевська Г.В. Податкова політика у регулюванні економічного зростання / Г.В. Василевська // Фінанси України. – 2012. – № 2. – С. 39-43.
4. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи : Монографія / П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій [та ін.]; за ред. З.С. Варналій – К.: Знання України. – 2010. – 675 с.

К.е.н. Пшенична М.В.

доцент кафедри управління та адміністрування,

Атаманов С.Ю.

магістрант кафедри управління та адміністрування,

ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

(Новокаховський гуманітарний інститут)

м. Нова Каховка

E-mail: sergejj-2008@rambler.ru

НАПРЯМИ МІНІМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБ ПРАВОПОРЯДКУ УКРАЇНИ

Визначення чинників впливу на фінансову стійкість та, зокрема, аналіз ризиків бюджетного фінансування служб правопорядку у складі оборонного комплексу України, – як один з етапів аналізу фінансової стійкості і є важливою передумовою розуміння їх впливу на формування бюджету та міжбюджетних відносин та побудови виваженої політики управління ризиками.

У визначенні поняття ризику немає єдиного підходу, втім, можна окреслити основні істотні ознаки ризиків. Так, термін «ризик» походить від латинського слова "resecum" – скеля або небезпека зіткнення з нею [2, с. 255]. Поняття ризику пов'язується з усвідомленням небезпеки, загрози, ненадійності,

невизначеності, непевності, випадковості, збитку. У своїй першооснові ризик є невизначеністю, однак ключовою відмінністю ризику від власне невизначеності є те, що ризик можна оцінити кількісно.

Розглядаючи ризики в діяльності установ та управління ними, необхідно розділити ризики на внутрішні та зовнішні, тобто за природою виникнення. Зовнішні ризики пов'язані зі змінами в оточуючому середовищі (наприклад, демографічні, макроекономічні, політичні, ринкові ризики). Внутрішні ризики виникають унаслідок недоліків або проблем у діяльності самої установи. Таким чином, діяльність, спрямована на управління ризиками, буде спрямована на подолання внутрішніх проблем або ж на уникнення, подолання, нівелювання впливу навколишнього середовища.

Класифікуючи ризики бюджетного фінансування, можна виділити такі основні види: макроекономічні, політичні та інституційні. Макроекономічні ризики пов'язані зі зменшенням економічної бази, зниженням обсягу сплати податків, що утворюють доходи бюджету і зростанням витрат на утримання оборонного комплексу. До політичних відносяться зміни у напрямку державних реформ. У свою чергу, інституційні – це ризики імовірності непрофесійної роботи установ інфраструктури, в т.ч. банків, компаній з управління активами та державних органів, що задіяні у роботі служб правопорядку України [2, с. 257].

Розглядаючи їх особливості, необхідно враховувати як самі ризики, так і невизначеності, тому що у своїй діяльності оборонний комплекс стикаються і з тим, і з іншим. Можна виділити три види невизначеності:

- макроекономічні шоки (вплив випуску продукції та рівня цін);
- демографічні шоки;
- політичні ризики (як ефективність уряду).

У свою чергу, до ризиків відносить:

- ризики управління, що можуть виникнути через некомпетентність або шахрайство;
- інвестиційні ризики, тощо

У діяльності Служби правопорядку, фінансування якої здійснюється за

рахунок коштів Державного бюджету України, які виділяються на утримання Збройних Сил України і передбачаються у кошторисі Міністерства оборони України, присутні демографічні, фінансові, політичні, інституційні, системні, макроекономічні ризики, адміністративно-законодавчі та ризик ринкової нерівноваги.

При цьому найбільш суттєвого впливу на фінансову стійкість мають адміністративно-законодавчі, демографічні, політичні й фінансові ризики.

Служба правопорядку здійснює відповідні функції на території країни, з яких основна – забезпечення безпеки фінансується за рахунок податкових надходжень до державного бюджету України. Таким чином, існує безпосередній зв'язок між кількістю платників податків і обсягами фінансування з державного бюджету.

До системи фінансових ризиків належить значна кількість ризиків, а саме: кредитний, банківський, бюджетний, страховий, ризик ліквідності, податковий, інфляційний тощо. У вітчизняній економічній літературі здебільшого розглядають фінансові ризики на мікрорівні, на рівні окремих підприємств.

Виходячи із вищенаведеного, фінансові ризики у діяльності пов'язані з ризиком невиконання своїх зобов'язань (акумуляція недостатнього обсягу коштів для забезпечення витрат), кредитним ризиком (як ризик несплати з боку боржників), інфляційним (пов'язаний із можливими невідповідностями між темпами інфляції, темпом зростання заробітної плати як бази здійснення відрахувань податків), а також бюджетним. Бюджетні ризики, у вузькому розумінні, являють собою потенційно можливі відхилення бюджетного показника від його запланованого значення під дією ризикоутворюючих чинників. До чинників ризику слід віднести причини, обставини, умови, що створюють імовірність несприятливих ситуацій і негативних результатів. У широкому розумінні бюджетні ризики полягають в імовірності невиконання заходів бюджетного планування та бюджетної політики у зв'язку з порушеннями в обігу бюджетних ресурсів та їх пропорцій [1, с. 20].

Серед фінансових ризиків служб правопорядку України особливе місце

займає чинник фонду оплати праці як безпосередній чинник впливу на величину надходжень. З іншого боку, особливості визначення видатків на оборону є безпосереднім чинником впливу на обсяг видатків служб правопорядку України, а отже, необґрунтовані їхні зміни можуть викликати виникнення дефіциту бюджету.

До інших ризиків діяльності належать: ризик ринкової нерівноваги (який пов'язується із тим, що завдяки системі пільг в оподаткуванні виникає нерівність умов); політичні ризики; системні ризики (ризики втрат грошових коштів через «непрозорість» самої системи в результаті фінансових «обвалів» суміжних систем – фондового ринку, банківської чи страхової системи); адміністративно-законодавчі ризики (виникають у випадку реалізації незапланованих адміністративних обмежень діяльності суб'єктів ринку, а також змін у законодавстві).

У системі фінансування служб правопорядку України існують також нефінансові ризики, тобто ризики, що не мають визначеної кількісної оцінки, але наслідки бурхливого і неконтрольованого розвитку яких можуть мати не менш руйнівний характер, ніж фінансових ризиків. До них відносяться юридичний ризик, стратегічний ризик і ризик репутації [2, с. 258].

Процедури ризик-менеджменту повинні систематично застосовуватися як при розробці стратегії та визначенні основних бюджетних показників формування бюджету служб правопорядку України, так і в ході його виконання, що полягає у постійному моніторингу та контролі, а також оперативному реагуванні на ризики. Неперервність в аналізі й управлінні ризиками сприятиме мінімізації впливу зовнішніх і внутрішніх ризиків, а отже, забезпеченню фінансової стійкості служб правопорядку України, що відповідно, позначається на безпеці держави.

Список використаних джерел

1. Барановський, О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : автореф. дис. д.е.н. / О.І. Барановський; НАН

України. Ін-т екон. прогнозування. – К., 2000. – 36 с.

2. Майовець Є.В. Дослідження категорій ризиків фінансового забезпечення / Є.В. Майовець // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. пр. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2016. – № 21.14. – С. 254–259.

К.е.н. Пшенична М.В.

доцент кафедри управління та адміністрування,

Ліпченко В.Ю.

магістрант кафедри управління та адміністрування,

ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

(Новокаховський гуманітарний інститут)

м. Нова Каховка

E-mail: lipa.dem8@gmail.com

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФРАНЧАЙЗИНГОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Аналіз ключових проблем в регулювання франчайзингових відносин в Україні дасть змогу вирішити питання організації та функціонування франчайзингу.

За певних умов франчайзинг слугувати каталізатором, прискорювачем розвитку бізнесу, оскільки створює для підприємств, що входять до франчайзингової мережі, сприятливі умови для успішного функціонування та відкриває нові можливості.

Згідно з визначенням Міжнародної асоціації франчайзингу, франчайзинг – це система перманентних відносин, що встановлюються між франчайзером і франчайзі, в результаті яких знання, імідж, успіх, методи виробництва і маркетинг передаються франчайзі в обмін на взаємне задоволення інтересів [1, с. 176].

Тобто надається можливість «копіювання» успішного бізнесу фірми, що володіє великим досвідом і бездоганною репутацією.

Сучасні масштаби світового поширення франчайзингу є переконливим доказом його ефективності при веденні бізнесу. Так, у США частка суб'єктів підприємництва, що працюють у сфері франчайзингу складає 80%, в країнах Європи – 67%, в Україні – 23% (рис. 1).

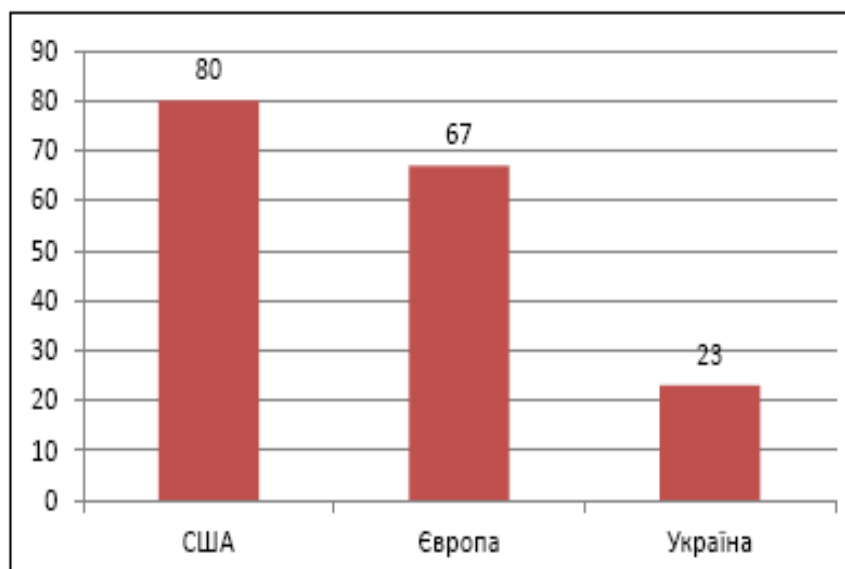

Рис. 1. Частка франчайзерів у бізнес-структурах за географічним критерієм у 2018 р.

Поточний рівень активності франчайзингових відносин в Україні складає близько 600 франчайзерів.

Серед них 75% підприємств розширюються за рахунок відкриття як власних, так і франчайзингових об'єктів, а 25% компаній мають тільки власні точки [1, с. 181].

Незважаючи на низький рівень частки франчайзингу в Україні, порівняно із зарубіжними показниками, майже кожного року прослідковується позитивна тенденція приросту франчайзерів хоча серед них є певна частка неактивних (рис. 2).

Рис. 2. Кількість активних та неактивних франчайзерів в Україні – 2018 р.

Франчайзинговий ринок надає великі переваги для економіки України. Він може стати початком для розвитку дрібних і спільних підприємств, які займатимуться інноваційною діяльністю. Крім того, доцільним є розвиток франчайзингу у сфері послуг, пов'язаних з обстеженням технологічного обладнання на виробництві, вибором найбільш раціонального методу його заміни, особливо модернізації; суспільно необхідна галузь охорони здоров'я, передусім надання допомоги у зонах екологічних катастроф та при роботі у екстремальних і шкідливих умовах. Тому так важливо зосередитися на прискоренні розвитку франчайзингу.

Розвиток франчайзингу в Україні значно гальмується наступними проблемами [2, с. 107]:

1. Фінансово-кредитного характеру (складність процедури кредитування малих підприємств).
2. Незахищеність українських франчайзі у франчайзинговій співпраці з іноземними представниками.
3. Брак знань у підприємців щодо можливостей такого способу ведення

бізнесу, як франчайзинг.

4. Значне обмеження розвитку малого бізнесу податковими нормами, внаслідок чого підприємці змушені шукати "обхідні шляхи" у здійсненні паушального платежу та роялті.

5. Недосконалість нормативно-законодавчої бази, стосовно франчайзингових відносин.

Таким чином, на даний момент в Україні відсутнє спеціальне законодавство, що регулює функціонування франчайзингової моделі бізнесу, проте франчайзингові відносини набувають все більшої популярності та охоплюють такі сфери бізнесу, як громадське харчування, послуги, будівництво, роздрібна торгівля тощо. Для розв'язання цих проблем слід вжити ряд заходів:

- зміцнити законодавчу базу шляхом прийняття Закону України, в якому передбачити всі юридичні аспекти відносин сторін і розвитку українського франчайзингу, які відповідали б міжнародним вимогам;

- надати доступне кредитування для тих, хто бажає розвивати власну франчайзингову мережу;

- розробити програми підготовки спеціалістів для здійснення бізнесу у формі франчайзингу шляхом створення навчально-консультаційних центрів з франчайзингу;

- створити спеціальний орган моніторингу розвитку франчайзингу в Україні для упорядкування правової бази франчайзингових відносин.

- створити на державному рівні систему податкових пільг для франчайзі переважно на початковому етапі розвитку франчайзингової діяльності.

Список використаних джерел

1. Корольчук О.П. Франчайзинг як спосіб активізації інтеграції вітчизняного бізнесу у глобальні виробничі та збутові мережі // Економіка і фінанси підприємств. – 2015. – № 5. – С. 176-185.
2. Махнуша С.М. Франчайзинг як елемент стратегії підприємства // Механізм регулювання економіки. – 2016. – № 1. – С. 105-110.

Ремішевський А.Л.
студент кафедри економіки, обліку та оподаткування,
науковий керівник: к.е.н. Балазюк О.Ю.
доцент кафедри економіки, обліку та оподаткування,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національно економічного університету
м. Вінниця
E-mail: grenguar11@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАПОВНЕННЯ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

За існуючих тенденцій розвитку економічних відносин важливу роль у діяльності підприємства відіграє податкова політика країни. Значна увага саме до податкової складової пов'язана з тим, що податки є необхідною ланкою економічних відносин в суспільстві. Розвиток і зміна форм державного устрою завжди супроводжуються вдосконаленням системи оподаткування, адже вони є платою суспільства за виконання державою її функцій. Таким чином, дослідження впливу податкової складової на середовища підприємств України є сьогодні досить актуальним.

Проблема наповнення Державного бюджету України на сьогодні є однією з найгостріших, а наповнення за рахунок податків – одне із найголовніших завдань чинної податкової системи. Аналізуючи податкові надходження до державного бюджету, можна сказати, що за підсумками 2018 року вони складають 261,61 млрд. грн., що на 94,7 млрд. грн. більше відповідного показника попереднього року (табл. 1).

Отже, на відміну від попередніх двох років, коли основним стабільним бюджетним джерелом надходжень був акцизний податок, який завдяки підвищенню ставок мав стійку тенденцію до збільшення навіть в умовах фінансово-економічної кризи, у 2018 році стабільне наповнення бюджету

забезпечили надходження від сплати податку на прибуток підприємств (17,5%) та сплати ПДВ (41,7%).

Зростання надходжень податку на прибуток підприємств відбулося насамперед за рахунок збільшення надходжень податку з прибутку підприємств і організацій приватного сектору більш як в 2 рази.

Таблиця 1

Структура податкових доходів державного бюджету України за 2015-2018 р.

Доходи, млрд. грн	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	2018	%
Державний бюджет	161,6	100	224	100	217,6	100	233,9	100	311,8	100
Податкові надходження, у т.ч.:	116,7	72,2	167,8	74,9	148,8	68,4	167	71,4	261,6	83,9
Податок на прибуток підприємств	33,9	21	47,5	21,2	32,4	17,1	39,9	17,1	54,7	17,5
Збір за спец. використання природних ресурсів	1,9	1,2	2,5	1,1	2,6	1,2	3	1,3	6,9	2,2
Податок на додану вартість	59,5	36,8	92,1	41,1	84,6	38,9	86,3	36,9	130,1	41,7
Акцизний податок	10,5	6,5	12,8	5,7	21,3	9,8	27,6	11,8	36,9	11,6
Податки на міжнародну торгівлю	10	6,2	12,3	5,5	6,9	3,2	9,1	3,9	18,8	5,8
Інші податкові надходження	0,8	0,5	0,7	0,3	0,9	0,4	0,9	0,4	2,1	0,7

У 2018 році до державного бюджету надійшло 130,1 млрд. грн податку на додану вартість, що на 43,8 млрд. грн або на 50,7% більше показника попереднього року. Надходження ПДВ склали 101,24% річного плану, тоді як за 2017 рік він складав 80,6% фактичних річних надходжень [3, 4].

Виходячи з даних таблиці можна зробити висновок, що переважна частка податкових надходжень у бюджет формується за рахунок непрямих податків. Значну частину податків сплачується юридичними особами, на відміну від країн із розвинутою ринковою економікою, де основними платниками податків виступають фізичні особи. Це пов'язано з тим, що принципова модель податкової системи України формувалась на базі командно-адміністративного типу економіки.

На сьогодні, актуальною для України є розробка механізму, заснованого на принципі регресивного оподаткування галузей, які нарощують виробництво продукції. За таких умов підприємства будуть зацікавлені показувати

оподатковувану базу в повному обсязі, оскільки чим більша сума одержуваного прибутку, тим менша ставка податку.

Для зменшення інфляційного потенціалу податкової системи необхідно поетапно знижувати ставку ПДВ, в першу чергу на високотехнологічні, наукомісткі, екологічно безпечні виробництва, а також галузі, що видобувають природні ресурси, енергоресурси, і продовольчі товари (крім підакцизних). Одночасно доцільно запровадити підвищені ставки ПДВ на операції з застарілими технологіями.

Отже, найбільші обсяги податкових надходжень до бюджету здійснюються за рахунок ПДВ та податку на прибуток, структура податкової системи невідповідає ринковій економіці, оскільки серед платників податків переважають юридичні особи, а непрямі податки становлять найбільшу частку у структурі податкових надходжень. З метою підвищення ефективності податкової системи України необхідно розробити податкову політику спрямовану на стимулювання вітчизняного виробництва, інноваційно-інвестиційної діяльності, споживчого попиту, а також посилення регулюючої і контролюючої функцій держави щодо сплати податків.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 23.02.2012 № 4453-VI (4453-17) URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 12.12.2019).
2. Балазюк О.Ю Звіт про фінансові результати: особливості формування та аудиту Ефективна економіка № 2, 2020 DOI: 10.32702/2307-2105.2020.2 (дата звернення 02.12.2019).
3. Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень / Щомісячний моніторинг основних індикаторів бюджетної та банківської систем України URL: <http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/> (дата звернення 02.12.2019).
4. Закон України «Про державний бюджет на 2012 рік» від 22.12.2018 № 4282-VI URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4282-17#n170> (дата звернення 02.12.2019).

Рибачок С.А.

аспірант кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,

науковий керівник: к.е.н., доцент Макаренко С.М.

доцент кафедри менеджменту і адміністрування,

Херсонський державний університет

м. Херсон

E-mail: textil.ks@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

Легка промисловість є однією з найважливіших галузей виробництва непродовольчих товарів. Продукція легкої промисловості йде для задоволення потреб населення, забезпечуючи його тканинами, одягом, взуттям та іншими предметами споживання, а також використовується в інших галузях промисловості у вигляді сировини і допоміжних матеріалів (у харчовій, машинобудуванні та ін.). Найбільш тісні зв'язки вона має зі сільським господарством і хімічною промисловістю, які є основними постачальниками сировини для галузі, а також машинобудуванням.

В економіці держав легка промисловість вважається ключовою для багатьох країн світу, в тому числі промислово розвинутих. Так, її частка у ВВП Португалії досягала 22%, Китаю – 21%, Італії – 12%, в той час як у Німеччині – 6%, США – 4% [2].

З кожним роком споживання продукції легкої промисловості має стійку тенденцію до зростання, що насамперед пов'язано з двома факторами – загальним зростанням чисельності населення планети і збільшенням норм споживання на душу населення у зв'язку із впровадженням більш ефективних маркетингових стратегій просування й збуту продукції. Також галузь є провідною у виготовленні товарів широкого вжитку, серед яких тканини всіх видів, швейний та трикотажний одяг, взуття, шкіргалантерея, фурнітура і т.п.

Про потенційне значення легкої промисловості для економіки України свідчить той факт, що в 1990 році вона забезпечувала майже 11% обсягів всієї промислової продукції України [3]. Але через існуючі на той час диспропорції у розвитку сировинних підгалузей, суттєве зменшення прямої державної підтримки, через низку помилок, допущених у процесі приватизації та реструктуризації державних підприємств, через різко збільшений обсяг імпорту товарів легкої промисловості (в основному азійського походження), які зайняли 70–80% внутрішнього ринку, підприємства легкої промисловості потрапили у складну кризову ситуацію, основою якої стала загальна економіко-фінансова криза та невідповідність товарно-фінансових сталих зв'язків підприємств вимогам ринкової трансформації виробництва.

Незначне економічне поживлення, що спостерігається останніми роками, не дозволяє досягти навіть обсягів виробництва у натуральних одиницях виміру у порівнянні з 2012 роком (таблиця 1).

Таблиця 1

Індекси промислової продукції, % до попереднього року

Показник	Роки							Середньорічний темп зростання, %
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
1. Промисловість	95,7	89,9	87,7	104,0	101,1	103,0	99,5	97,09
2. Переробна промисловість	92,7	90,7	86,9	105,6	105,2	102,9	100,9	97,59
3. Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	94,1	98,6	96,5	107,9	109,7	96,6	92,5	99,22
3.1. Текстильне виробництво	93,4	103,9	99,7	104,2	116,2	99,6	92,2	101,05
3.2. Виробництво одягу	95,2	102,0	94,7	107,7	107,3	95,6	89,8	98,7
3.3. Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	92,7	84,0	97,1	112,3	108,3	95,4	97,9	97,9

Джерело: складено автором на основі [1]

Так, середньорічний темп скорочення обсягів виробництва текстильної продукції, одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів протягом 2012–2019 років склав 0,78%. Незначне зростання спостерігається лише у текстильному виробництві (середньорічний приріст склав 1,05%), що пов'язано

із суттєвим нарощуванням обсягів виробництва у 2016 та 2017 роках.

У 2019 році у порівнянні з 2018 роком ситуація навіть погіршилася і падіння обсягів виробництва складало від 10,2% при виробництві одягу до 2,1% при виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів.

У попередніх дослідженнях [4] було виявлено, що у регіональному розрізі спостерігається ще гірша ситуація на підприємствах легкої промисловості. Так, обсяги виробництва товарів легкої промисловості підприємствами Херсонської області протягом 1990–2016 років знизилися більш ніж у 250 разів у порівнянні з 1990 роком, та у 15,6 разів у порівнянні з 2008 роком.

Для більш детального аналізу специфіки розвитку легкої промисловості на регіональному рівні було проведено PEST- та SWOT-аналіз діяльності ТОВ «Амалтея» – провідного підприємства легкої промисловості Херсонської області. Результати проведеного PEST-аналізу показали, що політичні й економічні чинники є скоріше несприятливими, а соціальні і технологічні – скоріше сприятливими для діяльності досліджуваного об'єкта.

Проведений SWOT-аналіз свідчить, що для мінімізації можливих загроз (коливання курсів валют, зміни податкової та митної політики держави, методики щодо нарахування та сплати заробітної плати тощо) для функціонування підприємства необхідно сформулювати окремо або як стратегічні бізнес-блоки стратегії інноваційного розвитку наступні стратегії: маркетингу підприємства, виставково-ярмаркової діяльності, кадрову. Зазначене дозволить забезпечити 100% завантаженість виробничих потужностей підприємства навіть в місяці «тиші» серед потенційної групи споживачів, мінімізувати залежність підприємства від курсу валюти та рівня середньомісячного доходу потенційного споживача.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 09.03.2020).
2. Касьян Л.Е. Стан та перспективи розвитку легкої промисловості України.

Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2016. 6/1. С. 147–150.

3. Олійник Н.М., Макаренко С.М. Актуальні проблеми легкої та текстильної промисловості України та шляхи їх вирішення. Проблемы легкой и текстильной промышленности Украины. 2005. № 1 (10). С. 11–14.
4. Tyukhtenko N. Innovative development of the regions: cooperation between enterprises and state institutions / N. Tyukhtenko, S. Makarenko, N. Oliinyk, Krzysztof Gluc, Portugal Edwin, S. Rybachok // Маркетинг і менеджмент інновацій. 2019. № 3. С. 354–365.

К.э.н., доцент Свирейко Н.Е.

*доцент кафедры коммерческой деятельности и рынка недвижимости,
УО «Белорусский государственный экономический университет»*

г. Минск, Республика Беларусь

E-mail: nsvireyko@mail.ru

ПОКАЗАТЕЛИ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ТОРГОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Торговые организации занимают значимое место среди других субъектов хозяйствования, занятых в экономике Республики Беларусь, связывая производство и потребление товаров, поддерживая равновесие на рынке между спросом и предложением и обеспечивая поступление денежных средств в бюджет. Статистические данные [1] показывают, что в торговле задействовано 14,2 % численности занятого населения, т.е. она занимает лидирующее положение среди других видов деятельности сферы услуг, уступает лишь обрабатывающей промышленности. Кроме того, на торговлю приходится около 10 % валового внутреннего продукта страны.

С одной стороны, за последние несколько лет в Республике Беларусь отмечается определенное улучшение показателей деятельности торговых организаций, что обусловлено внедрением информационных технологий, механизацией и автоматизацией работ, использованием новых подходов к строительству торговых объектов, поставке товаров и обслуживанию покупателей.

Так, имеется положительная динамика развития розничного товарооборота организаций (по сравнению с 2015-2016 гг.) и торговой инфраструктуры. Ежегодно появляются новые торговые организации. За восемь лет число розничных торговых объектов возросло почти на 23 %, отмечается укрупнение розничного товарооборота в результате развития торговых сетей, преобладание в торговле частной формы собственности. Торговая площадь магазинов за указанный период возросла на 23,6 %, достигнув к концу 2018 года 610 м² на 1000 человек населения при нормативе 600 м². Число убыточных организаций в 2018 г. сократилось на 7,6 % по сравнению с 2017 г. Относительно стабильным остается удельный вес инвестиций в основной капитал объектов торговли, наблюдается ежегодный прирост объема инвестиций в сопоставимых ценах.

С другой стороны, под влиянием ряда внешних факторов (инфляция, конкуренция на товарном рынке, кризис неплатежей, жесткая система налогообложения, невыгодное кредитование, изменение цен на товары и услуги) наблюдается некоторое ухудшение показателей деятельности торговых организаций.

Так, в последние годы наблюдается снижение рентабельности продаж (в оптовой торговле до 4,8 %, в розничной торговле – до 2,3 % в 2018 году) и рентабельности реализованной продукции, что обусловлено в основном падением реальных располагаемых денежных доходов населения и опережающим ростом себестоимости реализованной продукции. Товарные запасы в розничной торговле имеют тенденцию к росту, в особенности по продовольственным товарам. Снижается оптовый оборот субъектов торговли,

сокращается число складских и некоторых других объектов торговой сети организаций оптовой торговли. Около 5 % от общего числа торговых организаций являются убыточными, они не смогли приспособиться к современным условиям работы.

Рыночные условия хозяйствования предъявляют особые требования к устойчивому финансовому состоянию и платежеспособности субъектов торговли, которые определяются оптимальным объемом и структурой оборотных средств, оборачиваемостью товарных запасов, наличием денежных средств на счетах в банках в необходимых размерах, отсутствием просроченной дебиторской задолженности, ростом выручки и прибыли, обеспечением рентабельности деятельности. В этих условиях торговые организации должны иметь возможность в любой момент времени рассчитаться по обязательствам перед другими субъектами хозяйствования. Для этого должно быть обеспечено превышение доходов над расходами как по основной, торговой деятельности, так и по другим видам деятельности (финансовой, инвестиционной), что не всегда возможно. С учетом развития конкуренции, изменения экономической ситуации и наличия других рисков невозможно запрограммировать прибыль от торговой деятельности и финансовых операций.

В современных условиях хозяйствования от торговых организаций требуется повышение эффективности деятельности, конкурентоспособности реализуемых товаров и оказываемых услуг на основе внедрения достижений научно-технического прогресса, новых форм хозяйствования и управления ресурсами, активизации инициативы и предпринимательства. Возникает необходимость предвидения возможных рисков (экономических, политических, финансовых, маркетинговых, коммерческих и прочих), анализа рыночной ситуации, своей позиции, возможностей и активности конкурентов, грамотного управления комплексом товарных, финансовых, информационных и других потоков между отдельными торговыми организациями, поставщиками и другими субъектами хозяйствования; между торговыми организациями и потребителями.

Требуют решения такие проблемы, как оптимизация расходов торговых организаций (особенно расходов, связанных с реализацией товаров, транспортных расходов), нормализация размера товарных запасов в соответствии с нормативами, достижение оптимальных пропорций между собственным и заемным капиталом, обеспечение платежеспособности и устойчивого развития в дальнейшем.

Список использованных источников

1. Розничная и оптовая торговля, общественное питание в Республике Беларусь: статистический сборник / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. Минск, 2019. 222 с.

Свідерська О.О.

студент кафедри обліку і оподаткування в галузях економіки,

Томашук І.В.

асистент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

E-mail: sviderska.ksenia@gmail.com

ПОДАТКИ – ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Однією з найсуттєвіших і водночас складних проблем у процесі переходу української економіки до ринкових умов господарювання є вдосконалення взаємовідносин між платниками податку та державою. Це зумовлено тим, що зовсім іншими стали мета підприємництва, засоби її досягнення, економічна основа суспільства. Податки в умовах переходу до ринкової економіки повинні використовуватися не тільки як джерело одержання доходів бюджету, а й як

важливий інструмент фінансового регулювання економіки [1; 2]. За таких умов, зростатиме значення ефективних управлінських рішень у сфері оподаткування, підвищуватиметься відповідальність за їх соціально-економічні наслідки.

Становлення системи економіки в Україні пов'язане із зростанням підприємницької активності у всіх сферах економіки. Підприємництво, без сумніву, відіграє вирішальну роль у становленні та розвитку ринкової економіки України [1; 4]. Створення ефективного конкурентного середовища полягає у заохоченні підприємництва шляхом застосування ефективних податкових інструментів.

У цьому контексті, одним з найбільш ефективних важелів стимулювання економічного розвитку є податки та оподаткування. Податки регулюють основні макроекономічні процеси, завдяки їм проводиться розподіл та перерозподіл у просторі та часі значної частини виробленої вартості [3; 5]. Вони також мають прямий вплив на економічні показники платників, тому податкова політика може стимулювати платників працювати в певних галузях і на певних територіях.

Державне регулювання за допомогою податкових заходів – це складний механізм, що поєднує різноманітні податкові важелі, які впливають на отримання позитивних фінансово-економічних результатів господарюючих суб'єктів, розвиток територіальних громад, задоволення потреб суспільства, підвищення інвестиційної мотивації [6; 7]. Система державного регулювання через прийоми оподаткування повинна базуватися на використанні опосередкованих методів спонукання інтересів підприємців до дії. Тобто, створити умови, які б збалансували інтереси держави і бізнесових кіл, щоб вигідно було їм розвивати свій бізнес на користь суспільству.

Зарубіжна практика реалізації податкової політики свідчить про результативність застосування податкових інструментів для стимулювання підприємницької діяльності суб'єктів господарювання.

Важливим завданням сучасної економіки є формування головних принципів становлення, функціонування й розвитку податкової системи

ринкового типу, від успішного вирішення якого значною мірою залежить економічний потенціал країни [2], соціальна стабільність у суспільстві, підвищення рівня добробуту малозабезпечених верств населення.

Кожна держава в світі енергійно використовує свою податкову систему для регулювання ринку та грошового обігу. Молода Українська держава протягом десяти останніх років створює свою власну податкову систему, яка враховує досвід інших країн, але не є простим його копіюванням. Адже, податкова система кожної окремо взятої держави повинна відображати конкретні особливості країни: рівень розвитку економіки, соціальної сфери, її зовнішню і внутрішню політику та безліч інших чинників [1; 8]. Ось чому форми оподаткування однієї країни суттєво відрізняються від форм оподаткування іншої, і в світі немає хоча б двох країн з повністю однаковими системами оподаткування.

Україна використовує податкову політику для здійснення територіального, внутрішнього та міжгалузевого розподілу та перерозподілу ВВП з метою вдосконалення структури суспільного виробництва та надання соціальних гарантій населенню [4; 6]. В умовах формування ринкових відносин податкова система повинна надавати фінансову підтримку для розпорядження та демонополізації галузей, забезпечуючи соціальний захист населення.

Постійні зміни та доповнення податкового законодавства України призводять до недодержання спрогнозованих показників виробничо-господарської діяльності підприємств та недосягнення її кінцевого результату – прибутку, рентабельності, окупності капіталовкладень [4; 8]. Це створює фактор невизначеності підприємств у податковій системі України.

Незначна роль підприємництва в національно-господарському комплексі та формуванні державної казни свідчить про те, що стимулюючий потенціал оподаткування щодо вітчизняного підприємництва не використано належним чином. В першу чергу це зумовлено недосконалістю теоретичних і нормативних положень через відсутність практичних досліджень і перевірок щодо оподаткування сфери малого підприємництва; відсутністю цілісної

науково обґрунтованої концепції податкової політики в цьому секторі економіки в умовах ринкової трансформації; недосконалістю вітчизняного законодавства з пільгового оподаткування та копіюванням зарубіжного фіскального досвіду без урахування специфіки функціонування суб'єктів господарювання на місцях [1; 6].

Застосування діючої практики оподаткування суб'єктів господарювання з конкретизацією вимог щодо вдосконалення податкового законодавства набуває особливої ваги та значущості на сучасному етапі виходу вітчизняної економіки з кризи.

На нашу думку, основною проблемою оподаткування суб'єктів господарювання є питання вибору системи оподаткування. Первісним завданням при створенні суб'єкта підприємницької діяльності виступає вибір системи оподаткування з метою ведення ефективної господарської діяльності, оптимізації оподаткування та отримання економічної вигоди.

Отже, можна зробити висновок, що побудова ефективної системи оподаткування суб'єктів господарювання – це одна з головних умов ефективного функціонування економіки і фінансів країни, оскільки через податки держава здійснює перерозподіл валового внутрішнього продукту і формує централізовані та децентралізовані фонди, що впливає не тільки на можливості держави виконувати свої функції, але й на економічний стан економічних агентів.

Список використаних джерел

1. Бабін І.І., Дьомін О.В. Принципи податкового права в умовах кодифікації: від декларування до практичного використання. Науковий вісник Чернігівського університету. 2018. № 604. С. 74–80.
2. Базилевич В.Д. Економічна теорія. Політекономія : підруч.; за ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України В.Д. Базилевича ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. 8-ме вид., перероб. і допов. – К. : Знання, 2016. 702 с
3. Борейко В.І. Державне регулювання соціально-економічного розвитку:

теорія, методологія, проблеми : монографія. – Рівне : НУВГП, 2017. 379 с.

4. Левін В.І. Транспарентність оподаткування малого і середнього бізнесу в контексті євроінтеграційного вектору розвитку України. Наукові праці НДФІ. 2015. Вип. 1. С. 138–149
5. Романюк М.В. Податкова система та інвестиційна привабливість економіки України. Фінанси України, 2016. №1. С 38-42.
6. Сімахова А.О. Теоретичні засади соціально-економічного розвитку в сучасних умовах. Наука в информационном пространстве 2016 : VIII Международная научно-практическая конференция (4–5 октября 2012 года). URL : http://www.confcontact.com/2012_10_04/ek3_simahova.htm
7. Tomashuk I.V. (2017) Problems and prospects of management development of rural territories. Baltic Journal of Economic Studies, Vol. 3 (2017), No. 5 December, pp. 214-220
8. Хомутенко В.П., Луценко І.С., Хомутенко А.В., Волкова О.Г. Оподаткування суб'єктів господарювання: навч. посіб; за заг. ред. В.П. Хомутенко. – Одеса: «ВМВ», 2017. – 418с.

*Д.е.н., професор Сенишин О.С.
професор кафедри менеджменту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів
E-mail: Okssenushyn@gmail.com*

ДОСВІД РОЗВИНУТИХ КРАЇН В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО ПРОГРАМУВАННЯ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА ЙОГО АДАПТАЦІЯ ДО УМОВ УКРАЇНИ

Проблеми безпеки навколишнього природного середовища притаманні кожній державі світу, але в Україні ці проблеми мають національний рівень

сприйняття і актуальності. Відсутність ефективних економічних механізмів та інструментів управління екологічною безпекою, як на державному так і регіональному рівнях, значно загострюють проблему забезпечення екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища.

Дієвим інструментом реалізації екологічної політики є програмування, основу якого становить розробка та реалізація державних цільових програм охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки. Важливість використання даного інструменту із врахуванням Україною досвіду розвинутих країн в сфері державного програмування охорони довкілля визначає актуальність тематики дослідження.

Досвід розвинутих країн свідчить про те, що завдяки проведенню науково-дослідних робіт природоохоронного спрямування вдається досягти значної економії коштів при здійсненні природоохоронних заходів та істотно зменшити збитки від забруднення й виснаження компонентів довкілля [1].

У процесі наукових досліджень підтверджено, що уряди провідних країн світу приділяють велику увагу проблемам програмування охорони природного довкілля та екологічної безпеки не тільки на міждержавному, а й на державному та регіональному рівнях [2]. Підхід провідних країн світу до вирішення цих проблем безпосередньо базується на розумінні того, що вони мають вирішуватися на місцях, там, де зосереджене економічне та соціальне життя суспільства.

У країнах Європи існує механізм зв'язку між загальними повноваженнями, які надані певним структурам ЄС у галузі забезпечення екологічної безпеки, та обов'язками регіональних і місцевих громад щодо практичного вирішення актуальних та перспективних завдань. З одного боку, цей механізм ґрунтується на системі правового регулювання взаємовідношень суспільства та природи, яке здійснюється як на європейському, так і на національному рівні. З другого боку, поширення екологічних знань та доведення до свідомості людей важливості завдань забезпечення екологічної безпеки дає можливість активно залучати громадськість до їх вирішення. Для

цього в країнах ЄС розроблені відповідні інституційні механізми, які дають змогу через судову систему місцевим громадам захищати свої екологічні інтереси та права.

Становить інтерес досвід державного програмування охорони природного довкілля в Японії, яка широко використовує такі адміністративні заходи [3], як: запровадження стандартів якості продукції й стану навколишнього середовища; екологічна експертиза; укладання угод між місцевими органами влади й підприємствами про контроль за забрудненням тощо. Одним з найефективніших заходів є застосування принципу: «забруднювач платить». Також країна є лідером у використанні еколого-технологічного підходу до гарантування екологічної безпеки за рахунок розвитку науки.

У США, як і в Європі, змінилися пріоритети у боротьбі із забрудненням атмосфери. Головні програми спрямовані не на введення в дію очисного обладнання, а на створення екологічно чистих технологій [2]. Закон США про водні ресурси передбачає виконання 16 природоохоронних програм. Встановлено кримінальну відповідальність за свідоме скидання у водойми забруднень, що загрожують здоров'ю і життю людей. Створивши необхідний економічний механізм, американцям вдалося не лише зупинити подальше забруднення навколишнього середовища, а й суттєво поліпшити його якість. У США цільові заходи охорони довкілля встановлює федеральне Агентство з охорони природи, а потім кожний штат окремо пропонує конкретні заходи щодо їх реалізації, пов'язуючи їх з планами розвитку галузі.

У країнах Західної Європи, починаючи ще з 1973 р., розроблено спеціальні програми охорони природи, у яких загальне визнання здобула ідея сталого розвитку, відповідно до якої екологічні та економічні цілі в динаміці збігаються, а на рівні Європейського Союзу його країни-члени розробили принципи та загальні заходи для законодавчих актів у сфері охорони природи.

В усіх високорозвинених країнах світу визнана необхідність теоретичного обґрунтування і здійснення практичних кроків у фінансуванні екологічної політики, яка передбачає збереження природи, якість навколишнього

природного середовища, раціональне використання реальних і потенційних природних ресурсів, підтримку екологічної рівноваги в природі та забезпечення умов існування для людини. У наш час в багатьох країнах світу розроблені і діють національні програми охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів. Вони мають принципово новий характер порівняно з колишньою політикою охорони природи, яка мала обмежену сферу дії і виходила з концепції ліквідації наслідків порушення довкілля.

Прикладом практичного здійснення таких програм є програма збереження болотних угідь, прийнята канадським урядом у 1991 році. Основним завданням цієї програми є створення умов для використання природних ресурсів і територій таким чином, щоб не спричинити виникнення збитків та погіршення стану боліт, поновлення і відтворення водно-болотних угідь там, де продовжується їх деградація або існування цих територій знаходиться на критичному рівні.

Досвід зарубіжних країн у галузі екологічного програмування свідчить про їх готовність брати активну участь у розв'язанні глобальних екологічних проблем, що зумовлює необхідність прийняття Україною відповідних законів щодо впровадження екологічних завдань у національну політику й адаптації її до європейського екологічного простору, гармонізації національних екологічних вимог, стандартів і обмежень з відповідними показниками провідних країн світу. Для України вартим уваги є досвід країн Європейського Союзу, які докорінно змінили як саму систему державного управління охороною природного середовища, так і переглянули спів відношення компетенції органів управління різного рівня. Враховуючи вищесказане, вважаємо, що для підвищення ефективності функціонування системи державного програмування охорони природного довкілля необхідно:

- удосконалити регламентацію механізмів і процедур інституту державних цільових програм;
- розробити та законодавчо закріпити механізм запровадження

експертних перевірок за ходом виконання державних цільових програм, цільовим та ефективним використанням коштів для виявлення та усунення недоліків у системі державних цільових програм;

- вирішити питання щодо кодифікації державних цільових програм у межах Бюджетної класифікації для налагодження оперативного моніторингу фінансування державних цільових програм з боку Мінфіну та Держказначейства;

- оптимізувати структуру державних цільових програм за рахунок виключення з їх переліку тих, які не відповідають першочерговим пріоритетам розвитку, що дозволить сконцентрувати кошти на вирішенні пріоритетних задач та привести у відповідність потребу у фінансуванні програм з реальними можливостями бюджету і забезпечити повне фінансування програм у визначені терміни тощо.

Розв'язання проблеми перетворення системи екологічних цільових програм як ефективний інструмент здійснення середньо- та довгострокової державної політики є складною задачею, вирішення якої потребує спільних зусиль центральних органів виконавчої влади та регіонів, запровадження взаємопов'язаних змін в бюджетній сфері, а також в інвестиційній, промисловій та інших видах загальнодержавної політики та їх законодавчого забезпечення.

Список використаних джерел

1. Авраменко Н.Л. Досвід ЄС у сфері економічного стимулювання до охорони навколишнього природного середовища / Н.Л. Авраменко, М.О. Куц. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12/186.pdf>. (дата звернення 18.12.2019).
2. Грушева Т.І. Зарубіжний досвід та міжнародні аспекти управління природокористуванням / Т.І. Грушева // Менеджер. 2007. № 4 (42). С. 32–38.
3. Кернична А.Є. Досвід зарубіжних країн щодо вдосконалення механізмів державного управління в екологічній сфері у контексті євроінтеграції / А.Є. Кернична. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2013/36.pdf. (дата звернення 03.02.2020).

*К.е.н., доцент Сидор Г.В.
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
к.е.н., доцент Вербіцька І.І.
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету
м. Чортків
E-mail: sidor.gal@ukr.net*

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОСТІ

В умовах трансформаційних процесів глобалізація є об'єднавчою та стрижневою ідеєю цієї епохи, але не лише як предмет численних дискусій та наукових досліджень, а й як вектор результативного і водночас багатоформального міжкраїнного співробітництва. Для одних лозунг «глобалізуймося» став стратегічним орієнтиром, а інші – піддають його нищівній критиці.

Якщо інтерпретувати глобалізацію в контексті формування та розвитку процесу, притаманного для більшості країн світу, то згадана концепція не отримала підтвердження, хоч і мала повне право на існування. Однак, якщо інтерпретувати глобалізацію як формування ідеї єдності та виваженого вирішення загальноосвітніх проблем, то ця інтерпретація погляду має повне право на подальший розвиток.

Тривала полеміка про сутність глобалізації в котрій раз підтвердила, що важко досягти консенсусу щодо глобальних проблем. Незважаючи на тривалі дискусії під назвою «Глобальний диспут», у сучасній науці досі немає єдиної позиції трактування цієї складної економічної категорії. Саме від розуміння дефініції «глобалізація» та її основних характеристик залежатиме розкриття її ролі в розвитку окремої країни та, відповідно, участь останньої в глобальних процесах.

Спробуємо охопити широкий спектр теоретико-концептуальних

напрацювань вчених-економістів з питань глобалізації. Поняття «глобалізація» як процес наукових досліджень було застосовано вже на початку ХХ ст., однак має недовготривалу історію. У 1989 р. американський економіст Дж. Вільямсон вперше вжив термін «глобалізація» з метою узагальнення пропозицій, які б мала врахувати країна, що прагне до реформування економіки.

У сучасних літературних джерелах за підґрунтя взято міркування, що глобалізація належить до абстрактного поняття, оскільки: «...не має такого самостійного та цілісного характеру, щоби можна було говорити про виникнення теорії глобалізації [5, с. 339]».

Т. Левіт є автором терміна «глобалізація», він опублікував статтю «Глобалізація ринків» («The Globalization of markets») в економічному журналі «Harvard Business Review», вказавши на те, що глобалізацією є процес злиття ринків товарів. Досліджуючи проблематику просування товарів на ринки, учений дійшов висновку, що багатонаціональний комерційний світ наближається до завершення, і так створюється транснаціональна корпорація [4]. Саме це вираження думки автором є передбаченням сьогодення, оскільки сьогодні «...створюється нова система світового економічного відтворення, коли на загальнопланетарній економічній сцені дедалі більшу роль починають відігравати глобальні й транснаціональні фірми» [3].

Розглянемо погляди тих науковців, котрі визнають, тобто є прихильниками процесу глобалізації, тих, що вказують на дуалізм цього поняття, і тих, хто не визнає глобалізацію.

У. Андерсен є прихильником глобалізації, він зазначає, що: «глобалізація – явище, потік конвергуючих сил, що створюють справжньо єдиний світ» [9]. В. Рюмін назвав глобалізацію продуктом кінця ХХ–початку ХХІ ст., що є результатом інформаційних технологій та науково-технічної революції [8, с. 63–64].

Німецький соціолог У. Бек подає сутність глобальність таким чином: «ми давно живемо в світовому суспільстві в тому розумінні, що уявлення про замкнутий простір перетворилося на фікцію [1, с. 25]». Водночас, на думку

дослідника, глобалізація виступає «...діалектичним процесом, який створює транснаціональні соціальні зв'язки і простори, обезцінює локальні культури і сприяє виникненню третіх культур [1, с. 28]». Схожу позицію висловлює Ю. Павленко, який сутність глобалізації вбачає у перетворенні людства на єдину поліцивілізаційну структурно-функціональну систему [6, с. 103].

М. Загладин вказує на дуалізм поняття «глобалізація». Це явище є «внутрішньо суперечливим процесом. Вона відкриває нові можливості економічного розвитку, вказуючи на взаємодію народів і держав, але водночас загострює наявні або спричиняє нові проблеми, котрі доцільно визначити як «виклики» [2, с. 3]».

Розглянемо погляди тих науковців, котрі не визнають, тобто не є прихильниками процесу глобалізації. На думку В. Пантіна, важливою закономірністю розвитку світової історії є те, що домінування лише процесів інтеграції як рушійної сили глобалізації зрештою гальмує цей процес [7, с. 105].

Донині питання глобалізації є суперечливими, незважаючи на те, що Глобальний диспут розпочався ще в 1970–1980 рр., про що й свідчить наше дослідження.

Незважаючи на суттєві розбіжності у тлумаченні поняття «глобалізація», пропонуємо розуміти під цим терміном домінування певних принципів та ідей на більшості території планети. У цьому процесі велика роль відводиться її учасникам, серед яких найбільш важливими є держави. Саме вони визначають масштаб розповсюдження, тобто виявів глобалізаційних процесів та напрямок їх розвитку або гальмування.

Таким чином, у дослідженні з'ясовано, що наявна чимала кількість наукових підходів до розуміння терміна «глобалізація», в результаті чого ми зробили спробу подати це визначення шляхом окреслення основних ознак, притаманних цьому явищу.

Глобалізація як одна із панівних ідей взаємодії країн XXI ст. та об'єктивний процес останніх десятиліть підтвердила спроможність повної її реалізації. З одного боку, Україна, втягуючись у процес глобалізації, має усі

шанси скористатися її перевагами. З іншого боку, наша держава стає більш відкритою та вразливою до нових викликів і загроз, на які потрібно швидко реагувати й від яких потрібно захищатися.

Не можна оцінювати однобічно процес глобалізації, він є складним і суперечливим. Наша країна поступовими кроками втягується у нього, а в майбутньому дедалі відчутнішим ставатиме вплив глобалізації. Зараз доволі часто могутні країни світу намагаються диктувати іншим країнам свій сценарій розвитку подій, в якому не враховуються національні інтереси, що призводить до посилення залежності держави. З метою уникнення втрат від глобалізаційних процесів Україні потрібно: сформувати проукраїнський уряд, стабілізувати політичну ситуацію, виробити адекватну стратегію просування власних національних інтересів у світі.

Список використаних джерел

1. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма – ответы на глобализацию / пер. с нем. А. Григорьева, В. Седельника. Москва, 2001. 304 с.
2. Глобализация и Россия (круглый стол). 2002. № 9. С. 3–25.
3. Косов Ю. Весь мир в «одном флаконе» : веб-сайт. URL: <http://tr.rkrp-rpk.ru/get.php?212>
4. Levit T. The Globalization of markets. Harvard Business Review. 1983. May–June.
5. Назарчук А.В. Этика глобализирующегося общества. Москва, 2002. 809 с.
6. Павленко Ю. Глобалізаційні та цивілізаційні зрушення сьогодення. Міжнародна економічна політика. 2005. Вип. 2 (№ 1). С. 102–118.
7. Пантин В.И. Циклы и волны глобальной истории. Глобализация в историческом измерении. Москва, 2003. 276 с.
8. Рюмин В.А. Глобализация и цивилизационные перспективы человечества. Глобализация в социально-философском измерении : сб. материалов конф. Санкт-Петербург, 2003. С. 63–65.
9. Walter Truett Anderson All Connected Now. Life in the First Global Civilization. Westview Press. 2001.

Шаргало Н.В.
студентка факультету обліку та аудиту,
Томашук І.В.
асистент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця
E-mail: nataliashargalo2@gmail.com

БЮДЖЕТНА КЛАСИФІКАЦІЯ ЯК ЄДИНА СИСТЕМАТИЗОВАНА СИСТЕМА

Протягом останніх двадцяти років бюджет України залишається дефіцитним, щороку спостерігається перевищення видатків над доходами. У цьому контексті, головним завданням політики дефіциту державного бюджету України є продовження курсу на його неінфляційне покриття шляхом вдосконалення бюджетної класифікації та достовірного відображення в бухгалтерському обліку при послідовному зменшенні обсягу зовнішніх запозичень.

В Україні реалізація бюджетних програм здійснюється за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів, наданих їх розпорядникам (головним або нижчого рівня). Це бюджетні установи, які уповноважені отримувати бюджетні асигнування, виконувати бюджетні зобов'язання та здійснення видатків бюджету [2; 6].

Для узагальнення доходів та витрат бюджету за різними ознаками розроблена бюджетна класифікація. З метою визначення витрат державного бюджету, як об'єкта бухгалтерського обліку, проведено дослідження законодавчих документів різних країн (України, Росії, Казахстану, Молдови, Таджикистану). Аналіз свідчить, що сутність і склад бюджетної класифікації тлумачаться в Бюджетному кодексі окремої країни, або в законі, а визначення зводиться до систематизованого групування доходів, видатків, кредитування

[1; 3], фінансування бюджету, боргу для складання фінансової звітності відповідно до законодавства.

Важливість організаційної й юридичної (правової) ролі бюджетної класифікації у здійсненні контролю за фінансовою діяльністю учасників бюджетного процесу особливо підкреслюють Артус М.М. та Атамас П.Й. На їх думку, організаційна роль бюджетної класифікації полягає у забезпеченні можливостей за єдиною методикою обраховувати бюджетні показники, складати звітність щодо виконання бюджету, здійснювати контроль та аналіз, кодувати показники бюджетів за автоматизованої обробки, а юридична – у тому, що всі бюджетні показники є фінансовими планами, обов'язковими для виконання [1; 4]. Водночас, у науковій літературі відсутня єдина думка щодо визначення сутності бюджетної класифікації, що ускладнює розуміння того, за якими принципами вона повинна бути побудована та який мати склад.

На нашу думку, доцільно розглядати бюджетну класифікацію як єдину систематизовану систему групування бюджетних показників за однорідними ознаками, які представлені кодами та характеризують фіскальну та економічну політику держави відповідно до національного законодавства та міжнародних стандартів.

Бюджетна класифікація є обов'язковою для всіх учасників бюджетного процесу та використовується для формування і виконання державного та місцевих бюджетів, звітування про їх виконання, контролю за фінансово-господарською діяльністю бюджетних установ [1; 5], а також для забезпечення національного та міжнародного порівняння бюджетних показників.

Проведені дослідження чинного законодавства та економічної літератури показують, що особливості бюджетної класифікації в різних країнах залежать від потреб управління кожної держави. Найбільш оптимальною і прийнятною, на наш погляд, є склад бюджетної класифікації, яка передбачена БК України [4]:

- класифікація доходів бюджету;

- класифікація видатків і кредитування бюджету;
- класифікація фінансування;
- класифікація боргу.

Основними ознаками, за якими класифікуються видатки бюджетів усіх досліджуваних країн, є: функції, з виконанням яких пов'язані видатки бюджету (функціональна класифікація), й економічна характеристика видатків бюджету (економічна класифікація).

Крім цього, в деяких країнах (Україна, Росія, Таджикистан і Киргизія) видатки класифікуються за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів. Подібно класифікуються видатки бюджету Молдови, а саме – за організаційною класифікацією отримувачі коштів поділяються на: центральні, місцеві публічні й інші органи та види установ, організацій і підприємств, що фінансуються із бюджету. Відокремленою ознакою класифікації видатків, яка поширена у Росії та Таджикистані, є класифікація видатків за бюджетною програмою, для фінансування якої вони спрямовуються. В Україні для класифікації видатків за місцевими бюджетами існує окрема тимчасова класифікація видатків і кредитування місцевих бюджетів (з перехідною таблицею до функціональної класифікації видатків і кредитування бюджету) [2; 3]. В інших досліджуваних країнах така класифікація відсутня.

В Україні та Таджикистані до складу бюджетної класифікації входить фінансування бюджету, але в Україні класифікація здійснюється за типами кредитора та боргового зобов'язання, а у Таджикистані – за секторами. Крім цього, тільки в Україні використовується класифікація кредитування бюджету і класифікація боргу (за типом кредитора та боргового зобов'язання), в Росії – класифікація джерел фінансування дефіцитів бюджетів і класифікація операцій публічно-правових утворень, у Молдові – класифікація видів спеціальних коштів, у Таджикистані – класифікація фондів, у Киргизії – класифікація операцій із активами та зобов'язаннями [3; 4].

В економічній літературі склад бюджетної класифікації розглядається у працях Атамаса П.Й., Ватулі І.Д., Михайлова М.Г., Сороки Р.С., Федосова В.М.

та ін. Досить розгорнуто бюджетну класифікацію визначає Федосов В.М. – не тільки в розрізі чотирьох складових частин бюджету, а ще й детально: видатки – за економічним призначенням, бюджетними програмами тощо; борг – за типом кредитора, за типом боргового зобов'язання [3, с. 123]. Таке формулювання є подібним наведеному у наказі Міністерства фінансів України «Про бюджетну класифікацію» [2].

У свою чергу Атамас П.Й. зазначає, що бюджетна класифікація передбачає окремо класифікацію доходів бюджету і окремо – класифікацію витрат бюджетних коштів [1, с. 19]. При визначенні складу бюджетної класифікації Ватуля І.Д. не згадує таку складову частину бюджету, як кредитування [5, с. 15–16].

Отже, на підставі проведеного дослідження нормативних документів та економічної літератури вважаємо складовими бюджетної класифікації для бюджетів усіх рівнів класифікації:

1. Доходи бюджету;
2. Видатки (функціональні, відомчі й економічні);
3. Кредитування бюджету;
4. Фінансування й окремо борг (за типом кредитора та боргового зобов'язання).

На сьогодні в бюджетному процесі України існують значні проблеми: бюджетні кошти використовуються недостатньо ефективно, в деяких випадках – не за цільовим призначенням, не спрямовані на розв'язання багатьох проблем соціальної політики. Для раціонального й ефективного використання витрат бюджету, об'єктивного їх відображення в бухгалтерському обліку необхідно:

- скоротити кількість цільових програм і сконцентрувати увагу на найбільш ефективних і соціально значущих;
- впроваджувати державно-комерційне фінансування проектів;
- забезпечити пріоритетне фінансування витрат на науку, освіту, медичне обслуговування, культуру тощо;

- посилити контроль за використанням державних витрат.

Запропонована класифікація бюджетних видатків будь-якого рівня та відображення їх у бухгалтерських рахунках дозволить відобразити на якісно новому рівні склад видатків та допоможе посилити контроль за ефективністю їх використання.

Список використаних джерел

1. Атамас П.Й. Облік у бюджетних установах : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. – К. : Центр учбової літератури, 2009. 288 с.
2. Бюджетна класифікація : затв. наказом Мінфіну України від 14 січня 2011 р. № 11. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MF11003.html (дата звернення 11.02.2020 р.)
3. Бюджетна система : підручник / під наук. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. К. : Центр учбової літератури; Тернопіль : Економ. думка. 2012. 871 с.
4. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 21.01.2020 р.)
5. Ватуля І.Д., Ватуля М.І., Левченко З.М. Облік у бюджетних установах. К. : Центр учбової літератури, 2009. 368 с.
6. Томашук І.В. Аналіз та статистика ресурсного потенціалу сільських територій аграрного сектору України. Східна Європа: економіка, бізнес та управління: Електронне наукове фахове видання. Випуск 5 (10) / 2017 С. 142-148.

Шепеленко М.Е.
студент кафедри митної справи та оподаткування,
науковий керівник: д.е.н., доцент Тищенко В.Ф.
доцент кафедри митної справи та оподаткування,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
м. Харків
E-mail: shepi.m99@gmail.com

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КОРПОРАТИВНОГО ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Якщо почати розгляд цієї теми з її актуальності, то можна сказати, що у відкритому економічному середовищі, де майбутнє не може бути визначене з абсолютною точністю, а теперішнє має кілька потенційних напрямів розвитку, суспільство знаходиться в ситуації постійного вибору, пошуку оптимального рішення відповідно до умов економічного середовища, що постійно змінюється. Становлення і розвиток податкової системи України свідчать про її переважну роль у формуванні та розподілі фінансових ресурсів держави. Разом з тим, діяльність суб'єктів підприємництва в сучасних умовах дає підстави стверджувати, що податковий менеджмент слід розглядати не лише на державному та базовому рівні, але й на рівні суб'єктів підприємництва, окремих видів діяльності та окремих сфер економіки країни.[1]

Необхідність вивчення даної теми підтверджується стратегічним курсом здійснюваних економічних реформ, націлених на динамічний розвиток всіх форм підприємництва і стійке економічне зростання.

Значення процесу корпоративного податкового менеджменту в економіці сучасного підприємства зумовило увагу до дослідження цієї проблеми. Як свідчать дослідження практики та науково-практичних публікацій таких вітчизняних вчених, як І.А. Бланк, А.Г.Загородній, Л.О. Омелянович,

Н.С. Залуцька, О.О. Папаїка, В.А. Онищенко, українська фінансова наука вже має значні здобутки у дослідженні проблеми податкового планування у системі управління підприємством.

Наукові основи раціональної організації оподаткування закладено відомими зарубіжними та вітчизняними вченими-економістами. Серед зарубіжних варто виділити А. Вагнера, К. Вікселя, Дж. М. Кейнса, А. Лаффера, Дж. Мілля, Е. Ліндаля, А. Окуна, У. Петті, А. Пігу, Ф. Рамсея, Д. Рікардо, Дж. Слемрода, А. Сміта, Дж. Стігліца. Їхні фундаментальні розробки стали теоретичним підґрунтям розбудови оптимального оподаткування та його організації. Окремо слід відзначити вагомий вклад у розробку проблематики податкового менеджменту сучасних російських науковців М. Карп, В. Князева, Д. Мельника, В. Пушкарьової, Т. Юткіної та ін.

Метою роботи є наукове обґрунтування теоретико-методологічних засад корпоративного податкового менеджменту та практичних рекомендацій щодо його ефективного розвитку.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- визначити сутність корпоративного податкового менеджменту;
- дослідити нормативно-правові акти, що регулюють корпоративний податковий менеджмент;
- розглянути організаційні аспекти корпоративного податкового менеджменту;
- охарактеризувати функції корпоративного податкового менеджменту;
- провести аналіз міжнародних показників корпоративного податкового менеджменту;
- розглянути напрямки адаптації світового досвіду у системі управління підприємством;
- визначити проблематику ведення корпоративного податкового менеджменту. [2]

Об'єктом дослідження є корпоративний податковий менеджмент.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні, практичні засади та пріоритети організації корпоративного податкового менеджменту в Україні.

Методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, а також системний та інституціональний підхід до вивчення процесу корпоративного податкового менеджменту, що дозволило проаналізувати його складові у взаємозв'язку та розвитку. [2]

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці теоретичних, методологічних і практичних засад функціонування та ефективного розвитку корпоративного податкового менеджменту.

Наразі визначено основні підходи до тлумачення сутності корпоративного податкового менеджменту, а саме підхід податкової політики, управлінський і фінансовий, підхід економічних відносин та податкового планування, а також з'ясовано об'єкти та призначення цієї підсистеми управління відповідно до цих підходів. Дослідження підтверджують, що ця категорія є багатогранною і розглядати її потрібно у різних аспектах, зокрема управлінському, економічному, фінансовому та організаційному. [3]

Спираючись на зарубіжний досвід, можна запропонувати такі шляхи вдосконалення системи оподаткування українських підприємств:

- знизити ставку податку на прибуток, щоб дати бізнесу (особливо малому) можливість розвиватися;
- дати більше повноважень місцевим органам самоврядування для встановлення податкових пільг з податків, які сплачуються юридичними особами, залежно від специфіки регіону;
- встановити пільги для підприємств, які інвестують у вітчизняні компанії або державні цінні папери;
- дати можливість підприємствам розробляти схеми податкового планування на законодавчій основі за допомогою податкових консультантів;
- удосконалити режими адміністрування податків для простоти їх сплати;
- знизити податкове навантаження на доходи українських підприємств, які отримуються з-за кордону;

- вдосконалити систему уникнення й недопущення подвійного оподаткування. [5]

Аналізуючи вищенаведені дані, можемо сказати, що сьогодні «податкове планування» використовується переважно тільки як науковий термін, оскільки не має практичного застосування. Якщо підприємства намагаються якось знизити податкове навантаження, то податкові органи завжди бачать в цьому порушення законодавства. Тому, ґрунтуючись на досвіді зарубіжних країн, Україна повинна перш за все ввести це поняття в законодавчу базу та розробити схему його використання для підтримки українських підприємств. [6]

Список використаних джерел

1. Литвинчук І.В. Податковий контроль: напрями удосконалення [Електронний ресурс] / І.В. Литвинчук, Н.М. Бурківська // Вісник ЖДТУ. – 2009. – № 2. – Режим доступу : <http://www.ztu.edu.ua/ua/science/publishing/visnik/>
2. Крисоватий А.І. Податкова політика України: концептуальні засади теорії та практики: Автореф. дис. - Тернопіль: ТДЕУ, 2006. -32 с.3.
3. Андрущенко В.Л. Податкові системи зарубіжних країн / В.Л. Андрущенко, О.Д. Данілов. – К. : Комп'ютерпрес, 2004. – 240 с.
4. Бечко П.К., Лиса Н.В.Податковий менеджмент: навч. посіб. - К.:ЦУЛ.-2009.- 288с.
5. Бурденко І.М., Кравченко О.В. Аналіз стану й напрями розвитку податкової системи України та її вплив на зростання економіки // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №4(70).– С.67-74.
6. Бюджетно-податкова політика в Україні. Збірник наукових праць за матеріалами науково-практичної конференції (20-22 грудня 2010 року).- Ірпінь: Академія ДПС України, 2011.-699с.

*Д.е.н., професор Юринець З.В.
професор кафедри менеджменту,
Шмирко Р.П.
студент кафедри менеджменту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів
E-mail: zoryna_yur@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ХЕДХАНТИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Хедхантинг, як явище економічного світу та напрям управлінського консультування, з'явився у середині двадцятого сторіччя в США і відзначив один із типів вирішення кадрових питань.

Хедхантинг (від англ. *headhunting* – „полювання за головами”) – технологія націленого пошуку і підбору менеджерів вищої ланки і ексклюзивних фахівців [1].

Доволі часто в економічній літературі дефініцію «хедхантинг» ототожнюють із пошуком і відбором унікальних кадрів, яким притаманні професіоналізм, спеціалізація, особливі навички та вміння.

Хедхантинг реалізується в двох напрямках [1]:

1) нетворкінг – вміння налагоджувати взаємовигідні зв'язки між людьми (застосовується, коли роботодавець знає, кого, куди залучати, але вважає, що не зможе провести переговори з цими кандидатами сам);

2) прямий пошук (англ. *direct search*) – це напрямок, під час якого рекрутингове агентство і замовник визначають перелік підприємств, де можна знайти потрібного працівника. Далі визначаються посади, які підходять під розроблену модель компетенцій, потім представник агентства робить пропозицію потенційним кандидатам.

Вузькопрофільні фахівці та висококваліфіковані топ-менеджери

очолюють список найбільш затребуваних на ринку праці. Вчасно знайти, оцінити можливості такого фахівця – основне завдання менеджера компанії.

Хедхантинг варто розглядати у якості можливостей для менеджерів організацій, так і певних загроз. З однієї сторони застосування такої техніки управління персоналом є зручним, особливо, якщо мова йде про конкурентне середовище. Водночас, переманювання рідкісного фахівця дає змогу послабити конкурента. З іншої сторони, у будь-якої організації можуть переманити хороших працівників.

Кількість високого рівня фахівців на ринку праці завжди є невеликою. Тому йде запекла боротьба за можливість залучити найкращого професіонала до організації [4, с. 34-35]. Така позиція є зрозумілою, оскільки вони створюють інноваційні ідеї. Завдяки їхнім креативним рішенням компанія отримує шанс збільшити свою конкурентоспроможність, наростити капітал, досягти стійких позицій, конкурентних переваг на ринку.

Хедхантинг здійснюється з кількома цілями [2]:

1. Зміцнити свої позиції, що важливо як для процвітаючої, так і для молоді фірми.

2. «Вибити ґрунт» з-під конкурента. Цей варіант менш поширений і з ним ведеться боротьба шляхом підписання угод між компаніями і створення певних пунктів в трудовому договорі (контракті).

Вирощування найкращих фахівців в організації постає непростою справою, пов'язаною із часом, ризиковістю, фінансами. А підприємству такі професіонали потрібні негайно. Для чималої кількості кандидатів, ухвалити рішення щодо зміни роботи є складним завданням. Зацікавленість новим місцем праці має підсилити впевненість у виборі. Велика зарплата не є основним важелем, адже хороший працівник здебільшого отримує належне. Сьогодні можна підтвердити, що унікальних фахівців може більше зацікавити можливість самореалізування та саморозвитку, гнучкість і зменшення навантаженості робочого графіку, кар'єрне зростання, цікаві перспективи, комфортні умови праці тощо. Мотивація і стимулювання „золотого”

співробітника є невідємним завданням менеджера від можливого хедхантингу.

Хедхантинг допомагає хорошим фахівцям зрозуміти, чого вони варті. Багато компаній не цінують своїх співробітників, використовують їх як робочий матеріал, ніяк не зацікавлюють, не мотивують їх. Погодьтеся, простіше звинуватити сам метод, ніж постаратися зробити комфортним робоче місце, збільшити заробітну плату, створити сприятливу атмосферу в колективі, стимулювати розвиток і надавати більш широкі професійні перспективи, вдосконалити соціальний пакет і т. д. Хедхантинг надає можливість перейти на більш підходящу роботу, в цьому нічого поганого немає. Якщо ж створені сприятливі умови роботи, ніякий працівник не подумає йти, як би хедхантер його не вмовляв [3].

В Україні хедхантинг не набув ще такої популярності, як в розвинутих країнах. Наприклад, SoftServe та Oracle використовують такі напрями хедхантеру: прямий пошук; реклама в ЗМІ; робота з вищими навчальними закладами. Потрібно усвідомити, що хедхантинг є прекрасним засобом, щоб спонукати топ-менеджерів піклуватися, стимулювати своїх найкращих співробітників. Саме хедхантинг дає змогу тримати ринок праці у тонусі.

Список використаних джерел

1. Бутусевич А. Підбираємо персонал: методи і типові помилки. Консультант кадровика. 2017. № 23 (155). С. 35-37.
2. Гармаш С.В. Інновації у кадровому менеджменті. Вісник НТУ «ХПІ». 2012. № 25(931). С. 146-149.
3. Юринець З.В., Кіщук Н.В. Оцінювання результативності праці менеджера. Науковий вісник національного лісотехнічного університету України. 2012. Вип. 22.05. С.307-311.
4. Юринець З.В. Самоменеджмент: підручник. Львів: СПОЛОМ, 2015. 360 с.

*Д.е.н., професор Якімова Л.П.
професор кафедри обліку і оподаткування,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці
E-mail: larisa.p.yakimova@gmail.com*

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ДОБРОВІЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ: КОЛЕКТИВНА ПОВЕДІНКА І СПОСТЕРЕЖЛИВЕ НАВЧАННЯ

Скорочення народжуваності на тлі збільшення тривалості життя в постіндустріальному суспільстві сформувало глобальний демографічний тренд – старіння населення. З метою зниження навантаження на національні економіки та диверсифікації джерел фінансування пенсій в нових демографічних умовах Світовий банк рекомендував введення багаторівневих пенсійних систем, III рівнем яких є добровільне приватне пенсійне забезпечення. Однак процес впровадження таких пенсійних систем і прийняття населенням нової пенсійної філософії неоднорідний. Ймовірно, найбільшим викликом це є для старіючих посткомуністичних країн Східної Європи, в яких негативний вплив демографічного тренда на національні пенсійні системи і економіки посилюється незавершеними трансформаційними процесами як на інституційному, так і на ментальному рівнях. Наприклад, коефіцієнт участі в добровільному пенсійному Рівні III (% від населення віку старше 15 років) в Чеській республіці 49,5%, в Болгарії 10,4%, в Румунії 2,8% і в Україні 2,3%, але «загальна вартість державних субсидій для чеських приватних пенсійних планів є найвищою в світі» [1, с. 152]. Отже постають питання: Чому добровільне пенсійне забезпечення розвивається тільки за потужного державного фінансування (яке спотворює ідею приватного фінансування пенсій)? Які причинні механізми є драйверами поширення добровільних пенсійних схем?

Добровільне пенсійне забезпечення є інноваційним продуктом на

пенсійних ринках посткомуністичних східноєвропейських країн, що обумовлює вивчення його прийняття за допомогою теорій дифузії інновацій. У сучасних дослідженнях можна виділити три дифузні теорії, які відрізняються основним причинним механізмом дифузії: теорія класичної дифузії (механізм зараження), теорія інституційної дифузії (механізм відповідності) і теорія когнітивно-інституційної дифузії (механізм соціального або спостережливе навчання). Насправді, механізми дифузії часто впливають одночасно і доповнюють один одного протягом всього процесу дифузії, що проявляється в дифузії пенсійних інновацій. Зараження має на увазі S-подібну кумулятивну криву прийняття [2], яка, зокрема, була виявлена в поширенні добровільних пенсій в Україні та Румунії [3, 4]. Водночас з економічної точки зору, найбільш правдоподібним механізмом дифузії на рівні населення є спостережливе навчання, яке, перефразуючи Гілхріста і Сендса [5] в контекст НПЗ полягає у такому: потенційні учасники просто спостерігають, чи придбають пенсійні поліси інші чи ні, і таким чином інтерпретують таке придбання як сигнал якості. Однак, володіючи неповною інформацією і обмеженими можливостями її обробки, люди приймають рішення, використовуючи прості розумові скорочення – евристики, «які іноді дають розумні судження, а іноді призводять до серйозних і систематичних помилок» [6, с. 237].

У поведінці індивідуумів у сфері добровільного пенсійного забезпечення можна виділити евристики і когнітивні ухили, які виникають на трьох етапах: пенсійного планування, вступу у пенсійний фонд, пенсійних накопичень та інвестування. Накопичення достатнього пенсійного доходу передбачає своєчасне пенсійне планування, але люди відкладають його через очікувану тривалість і складність, низькі очікування успіху особливо, якщо врахувати неприємну думку про старіння. Крім бар'єрів когнітивного перевантаження і емоційного тягаря перешкодами для накопичення на пенсію є «обмежений самоконтроль» і зволікання, викликані гіперболічним дисконтуванням.

Що стосується етапу вступу у пенсійний фонд, то емпіричні дослідження вказують на можливе зміщення за замовчуванням та ефект фреймінгу – люди,

як правило, прив'язуються до стандартних параметрів і не вносять ніяких змін. З огляду на це, у професійних недержавних пенсійних фондах (НПФ) як механізм наджа (підштовхування) використовується автоматичний вхід, але у відкритих НПФ така опція не може бути застосована. Суттєвим на цьому етапі є «ефект однолітків», який пояснюється, по-перше, тим, що індивіди за своєю суттю хочуть відповідати поведінці інших. По-друге, люди, особливо ті, у яких мало інформації або досвіду, отримують інформацію з рішень інших; послідовне спостереження за рішеннями попередніх людей може призвести до інформаційного каскаду як вгору так і вниз [7]. У цьому дослідженні розвивається класична дифузна модель Басса [2, 4] для добровільного пенсійного забезпечення, яка відображає механізм спостережливого навчання.

Модель дифузії інновацій Басса (далі – BDM) для добровільного недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ) заснована на таких припущеннях [4]: (1) пенсійні інновації (недержавні пенсійні фонди Рівня III) доступні на пенсійне ринку з m особами; (2) дифузний процес є бінарним, тобто індивідуум у момент часу t або вступає в НПФ, або ні; (3) в кінцевому підсумку всі потенційні учасники приєднуються вступають в певний НПФ; (4) повторного вступу або заміни немає; (5) маркетингові стратегії, що підтримують добровільне пенсійне забезпечення, прямо не включені. Крім того, збільшення числа учасників у Рівні III відбувається через два ефектів: ефект реклами (ЗМІ) і ефект міжособистісних комунікацій. У цьому сенсі пенсійний соціум з m осіб можна розбити на дві категорії індивідів: новатори – особи, які самі дізнаються і «пробують» добровільне пенсійне забезпечення; імітатори – особи, які дізнаються про НПЗ від новаторів і приєднуються до нього. Ключова відмінність між новатором та імітатором – вплив учасників [2, с. 217]: на час приєднання новаторів не впливає кількість людей, які вже вступили в НПФ, а на імітаторів впливає кількість дійсних учасників. Виходячи з цих припущень та згідно дискретного аналогу BDM [2] приріст учасників дорівнює сумі новаторів та імітаторів, які вступили в НПФ у момент часу t : $n_t = In_t + Im_t$, де

$In_t = p(m - N_{t-1}), \quad Im_t = q \frac{N_{t-1}}{m} (m - N_{t-1}),$ p – коефіцієнт інновації, q – коефіцієнт імітації, N_{t-1} – кумулятивна кількість учасників у момент часу $t-1$.

Але попереднє дослідження [4] встановило, що існують окремі випадки, коли BDM нездатна описати дифузію добровільного пенсійного забезпечення, що спричинило необхідність її модифікації. Теорія спостережливого навчання, і особливо інформаційних каскадів, може допомогти збільшити пояснювальні здатності дифузійних моделей. Колективна поведінка індивідів в сфері добровільного пенсійного забезпечення, ймовірно, має природу інформаційного каскаду, оскільки індивід-імітатор вважає за оптимальне слідувати поведінці своїх попередників, ігноруючи свій приватний сигнал – доцільність індивідуальних пенсійних накопичень. Таким чином, новатори, як і раніше, самі навчаються і «пробують» добровільне пенсійне забезпечення, а імітатори піддаються інформаційному каскаду, звідси перша гіпотеза: приріст імітаторів у момент часу t є функцією приросту учасників в момент часу $t-1$: $Im_t = f(n_{t-1})$.

Крім цього, імітатори спостерігають потік інформації про приріст учасників НПЗ і чим більше суперечлива ця інформація, тим менше ймовірність прийняття позитивного рішення про вступ в НПФ. Іншими словами, варіація потоку інформації про приріст учасників є зворотною мірою рівня сприйняття нового пенсійного продукту. Звідси друга гіпотеза: приріст імітаторів є функцією дисперсії приросту учасників протягом попереднього періоду: $Im_t = f(\sigma_{t-1}^2)$. Потенційний учасник може моніторити або весь період існування Рівня III (НПФ), або тільки деякий останній період, наприклад рік. У першому випадку використовується повна дисперсія часового ряду до моменту $t-1$, у другому – ковзка дисперсія (вікно 12 місяців).

Нарешті, очевидно, що вплив приросту попередніх учасників на поточне зростання імітаторів залежить від дисперсії, тобто існує, так званий, ефект взаємодії або модераційний ефект, де дисперсія є стримуючим фактором. Отже, третя гіпотеза: дисперсія є модератором відносини між попереднім приростом учасників і приростом імітаторів у момент часу t : $Im_t = f(Interaction_{t-1})$, де

$$Interaction_{t-1} = n_{t-1}\sigma_{t-1}^2.$$

Отже, в дійсності коефіцієнт імітації q не є константою, і за прийнятих гіпотез приріст імітаторів у момент часу t може бути виражений як лінійна регресія: $Im_t = b_1n_{t-1} + b_2\sigma_{t-1}^2 + b_3n_{t-1}\sigma_{t-1}^2 + \varepsilon$. Модифікована BDM (MBDM), яка враховує ефект інформаційного каскаду, варіацію потоку учасників і ефект модератції: $n_t = \beta_0 + \beta_1N_{t-1} + \beta_2n_{t-1} + \beta_3\sigma_{t-1}^2 + \beta_4n_{t-1}\sigma_{t-1}^2 + \varepsilon$. Оцінювання параметрів дифузії здійснюється по МНК-оцінкам за формулами:

$$\hat{m} = -\frac{\hat{\beta}_0}{\hat{\beta}_1}, \hat{p} = -\hat{\beta}_1, \hat{b}_1 = \hat{\beta}_2, \hat{b}_2 = \hat{\beta}_3, \hat{b}_3 = \hat{\beta}_4, \hat{q}_t = \frac{\hat{Im}_t \cdot \hat{m}}{N_{t-1}(\hat{m} - N_{t-1})}$$

Рисунок 1 візуалізує результати оцінювання базової та модифікованої моделей за статистичними даними офіційної пенсійної статистики (Рівень III) Болгарії [8], Чехії [9], Румунії [10] та України [11].

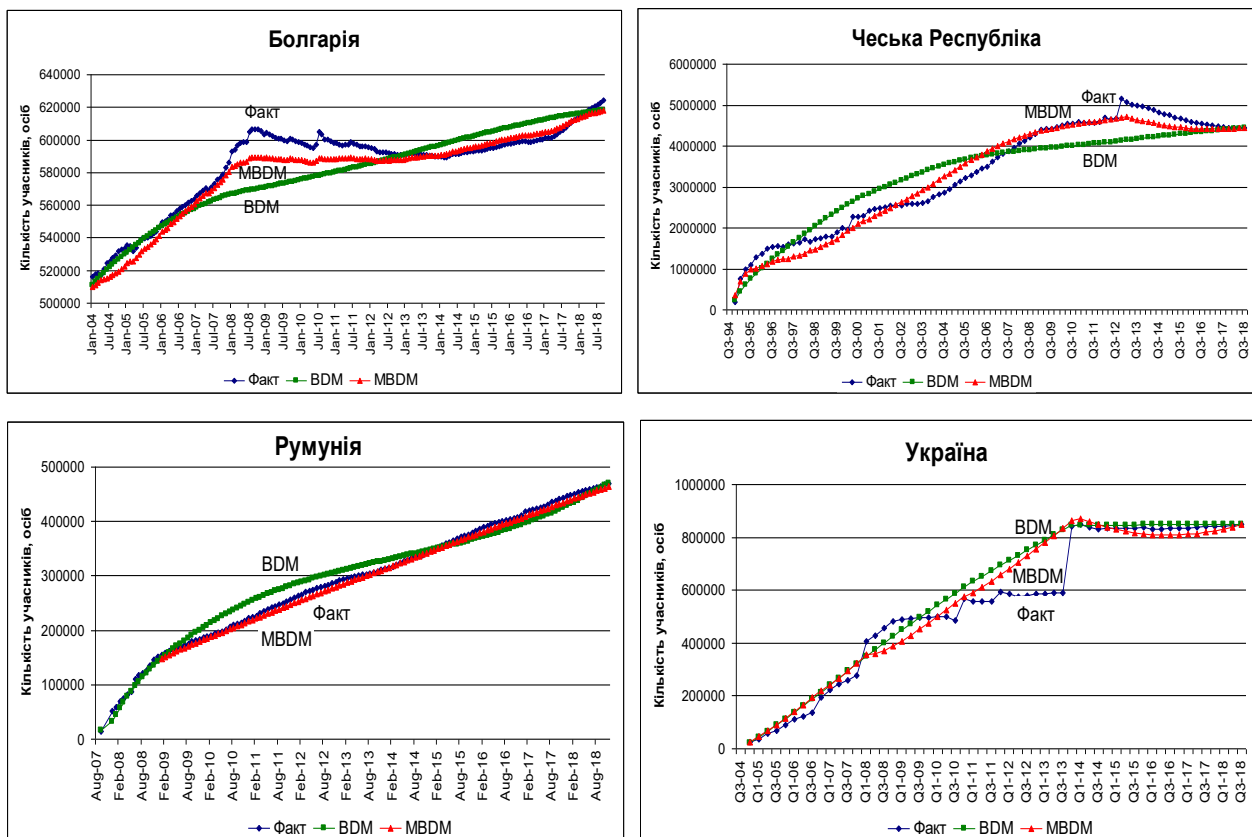

Рис. 1. Фактичні та оцінені патерни розвитку Рівня III в Болгарії, Чеській Республіці, Румунії, Україні

У всіх випадках, за винятком України, MBDM краще підходять, ніж BDM. Щодо України, жодна з моделей не спроможна відбити стрибок Q4-13 (приріст учасників на 42,64 %). Однак після стрибка краще підходить BDM, ймовірно, цю модель слід використовувати при прогнозуванні.

Тестування висунутих гіпотез показало наступне. Перша гіпотеза про інформаційний каскад щодо приєднання до НПЗ переконливо підтверджена в усіх країнах, крім України. Цей результат пояснюється так: у Чехії вплив поведінки попередніх учасників посилюється завдяки сильній державній фінансовій підтримці; у Румунії добровільні пенсійні фонди є професійними, і це також підтримує інформаційний каскад; Болгарія має реальний інтерес до добровільних приватних пенсій, можливо, тому, що коефіцієнт залежності від старості є найвищим; в Україні висока політична турбулентність викликає нестабільну поведінку у сфері добровільних пенсійних заощаджень. Щодо другої гіпотези, дисперсія потоку інформації про приріст учасників дійсно є зворотним показником рівня сприйняття нового пенсійного продукту в усіх національних Рівнях III. Однак цей висновок є статистично значущим лише для Чехії. У той же час для чеських пенсійних компаній гіпотеза відкидається; це ще раз підтверджує, що рішення про вступ залежить від державних субсидій на приватні пенсії. Третя гіпотеза про негативний модераційний ефект дисперсії на інформаційний каскад підтверджена в усіх болгарських та чеських фондах, у трьох українських НПФ та в одному румунському фонді.

Результати дослідження будуть корисними для розробників політики та актуарних представників як країн з перехідною економікою, так і країн з високим рівнем доходу, оскільки питання розвитку добровільних пенсій стоїть на порядку денному в усіх країнах.

Список використаних джерел

1. Vostatek, J. (2016). Czech Private Pension System: A Review. *Insurance Review*, 4, 143–154.
2. Bass, F.M., (1969). A new product growth model for consumer durables.

Management science, 15(5), 215–227.

3. Якимова Л.П. Еволюція пенсійних систем: аналіз, моделювання, прогноз : монографія. Алчевськ : ДонДТУ, 2013. 358 с.
4. Yakymova, L. (2018). Modeling the Diffusion of Private Pension Provision. *Scientific Annals of Economics and Business*, 65(4), 385–405. <http://dx.doi.org/10.2478/saeb-2018-0028>
5. Gilchrist, D.S. and Sands, E.G. (2016). Something to Talk About: Social Spillovers in Movie Consumption. *Journal of Political Economy*, 24(5), 1339–1382. doi: <https://doi.org/10.1086/688177>
6. Tversky, A. and Kahneman, D. (1974). Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases. *Science*, 185(4157), 1124–1131. doi: <https://doi.org/10.1126/science.185.4157.1124>
7. Bikhchandani, S., Hirshleifer, D. and Welch, I. (1992). A theory of fads, fashion, custom and cultural change as informational cascades. *Journal of Political Economy*, 100(5), 992–1026. doi: <http://dx.doi.org/10.1086/261849>
8. Financial Supervision Commission (2020). Social insurance market. Statistics and Analysis. URL: <https://www.fsc.bg/bg/pazari/osiguritelen-pazar/statistika/statistika-i-analizi> (дата звернення 06.01.2020).
9. Association of Pension Companies CR (2020). Statistics and results, Quarterly results. [online] Available at: <https://www.apfcr.cz/ctvrtletni-vysledky/>
10. Financial Supervisory Authority (2020). Evolution of Indicators: Pillar III. URL: <https://asfromania.ro/index.php/informatii-publice/statistici/statistici-pensii/evolutie-indicatori> (дата звернення 06.01.2020).
11. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (2020). Інформація про стан і розвиток недержавного пенсійного забезпечення України. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-nederzhavnoho-pensiinoho-zabezpechennia-Ukrainy.html> (дата звернення 15.01.2020).

*К.э.н., доцент Якубова И.П.
заведующий кафедрой бухгалтерского учета, анализа и аудита,
Хованская М.С.
магистрант кафедры бухгалтерского учета, анализа и аудита,
Полесский государственный университет
г. Пинск, Республика Беларусь
E-mail: rikhovans@gmail.com*

ПОСТРОЕНИЕ БЮДЖЕТИРОВАНИЯ РАСХОДОВ В ПРОЦЕССНО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ ПРОИЗВОДСТВАХ

Основной целью как традиционного, так и процессно-ориентированного бюджетирования расходов является установление экономически обоснованной величины расходов, необходимой для выполнения производственной программы, обеспечения объема продаж и достижения поставленных стратегических целей.

Как показало исследование, бюджетирование на отечественных предприятиях по производству пищевых продуктов в лучшем случае применяется для того, чтобы контролировать лишь отдельные показатели деятельности, например, размер дебиторской и кредиторской задолженности, остаток запасов сырья и материалов и готовой продукции и т.д., а не для управления расходами, доходами и результатами. При этом показатели бюджетов формируются на основе нормативных показателей материально-технических, топливно-энергетических и трудовых ресурсов. В случае отсутствия утвержденных норм для расчета необходимых значений используются показатели базового периода. Для анализа и оценки результатов выполнения бюджетов бизнес-процессов, проведения бюджетных, планово-экономических и аналитических расчетов должна быть обеспечена сопоставимость бюджетных, плановых и учетных показателей расходов, сформированных как в бухгалтерском аналитическом учете, так и во

внутренней отчетности.

Для внедрения системы процессно-ориентированного бюджетирования расходов на предприятиях по производству пищевых продуктов следует определить обязательные условия ее функционирования.

1. Процессно-ориентированное бюджетирование реализуется посредством соответствующих организационной структуры и системы управления, определяющих права и ответственность менеджеров бизнес-процессов, а также структуры бизнес-процессов, влияющих на процесс и качество бюджетирования.

2. Стандартизация процесса бюджетирования в целях создания единых методических основ и технологии планирования деятельности на основе системы внутренней регламентации процесса бюджетирования, обеспечивающей эффективность его функционирования.

3. Предприятие должно располагать соответствующей методической и методологической базой разработки, анализа и контроля исполнения бюджетов, а управленческий персонал должен уметь применять эту методологию на практике.

4. Наличие интеграции учетно-информационной и организационной систем предприятия с бюджетированием [1].

Важное значение имеет установление соответствующих организационных процедур, определяющих структуру и формы бюджетов, состав показателей, согласованность бюджетов между собой, а также взаимоотношений бизнес-процессов, центров ответственности с руководством предприятия. Это требует разработки единого, стандартного для всех бизнес-процессов и подразделений порядка составления, согласования, консолидации, утверждения, контроля и анализа исполнения бюджетов разных вида и уровней и формирования системы внутренних документов (стандартов) по бюджетированию, обеспечивающих возможность контроля исполнения бюджетов, что позволит установить финансовую дисциплину, устранить конфликты между подразделениями, а следовательно, превратить бюджетирование в управленческую технологию и

эффективный инструмент контроля [2].

Таким образом, постановка системы бюджетирования расходов на предприятии требует не только грамотного решения методологических вопросов, но и определения соответствующих процедур, устанавливающих порядок выполнения бюджетного процесса. В этих целях необходим единый порядок внутренней регламентации бюджетирования расходов в виде регламента бюджетного процесса, основными элементами которого являются: общие положения о системе бюджетирования, участники бюджетного процесса, бюджетный период, ответственность и порядок исполнения финансовых бюджетов, график бюджетного процесса, отчетность и контроль выполнения целей бюджетов. Для этого необходима разработка порядка оценки исполнения бюджетов, анализа причин отклонений от фактических и бюджетных показателей, методики оперативного контроля исполнения бюджетов с выявлением отклонений от нормативов, причин их возникновения и виновников.

Список использованных источников

1. Бекетов, Н.В. Использование процессно-ориентированного бюджетирования в анализе организационной структуры компании / Н.В. Бекетов, А.С. Денисова, И.А. Елшина // Экономический анализ: теория и практика. 2008.
2. Бримсон, Д. Процессно-ориентированное бюджетирование. Внедрение нового инструмента управления стоимостью компании / Д. Бримсон. – М.: Вершина. 2007.
3. Васильев, А.А. Бюджетирование деятельности промышленных предприятий / А.А. Васильев. – Волгоград : ВГТУ. 2002.

Dr. of Econ., Prof. Lyudmyla Alekseyenko
Chief of the Department of Management and Administration,
Ivano-Frankivsk Research and Development Institute of Management
Ternopil National Economic University
Ivano-Frankivsk,
Dr. of Econ., Prof. Oksana Tulai
Professor of the Department of Finance named after Serhiy Yuriy,
Ternopil National Economic University
Ternopil
E-mail: olecolm@ukr.net

MODERNISATION OF TAX SYSTEM IN THE CONDITIONS OF STRUCTURAL CHANGES

In the global economy, the national financial regulators of those countries, the market of which is forming, face with the difficulties of the transition period. This process causes the growth of the macroeconomic imbalances, and the participation of the foreign investors in the home market of bonds activities creates some countries the additional source of the volatility on the markets and the pressure on the capital flows. The IMF experts believe that these changes have led to the emergence of the "system discrepancy of liquidity", that is to say to the discrepancy between the potential scales of the capital outflow and the possibilities of the local institutions and "market makers" (especially for international banks) to redirect these flows [1].

The additional initiative of the European Union, which is aimed at the reducing of the offshore companies' opportunities in the investment area, has been the initiative of EU countries about the introduction of the taxes on the financial transactions (Financial Transaction Tax). The mentioned taxes will be charged during the implementation of agreements with securities and derivative instruments. The main purpose of the tax is to reduce the profitability in case of the speculative transactions on the financial markets and due to this to limit the possible pressure on

the market from the side of dishonest institutions. As the result: this tax has to promote the efficient allocation of resources in the real sector of economy.

Modern institutional transformations have to promote the formation and development of the tax system, which is an important segment of the national financial system. The economy is a complex open system, not stable enough, creates a huge potential for new constructive ideas in economics, particularly in finances – financialisation, that reflects fundamental changes in the structure of the world economy, connected with the exaggerated dominance of the financial sector [2].

The globalization has penetrated into all spheres of the society's life, permitting to some entities to become the active creators of the relationships in the global economy, and to others – only to adapt to the global trends influence. In such a space the level of national sovereignty depends not only on the size of the territory of the state, military power, technological development and economic system, but also on the participation in the global political and economic processes [3].

The insufficiency of scientific elaboration of the problems of the interconnection of financial science with the development of scientific cognition in general, the impact of the social and crisis phenomena on the financial segment of economy, the identification of the native economists' positions concerning the transformations in the global financial system – all these determine the urgency of the further study of the financial sector and the tax system in order to reveal the gears of its development in the complex economical system for the recovery from permanent recessions and attaining the new level of sustainable development.

There is the economic mentality and the institutional trust among the important determinants of the formation of the national tax systems. Various forms of the globalization are changing not only the global architectonics, the regularities of global markets development or the priorities of their regulation, but also the trends and mechanisms of interaction between the states in the sphere of the tax systems development.

In the social and political, economic studies, and in the legal sphere, the term "tax system" is often used as a concept characterizing the tax law and order in

general. It may be noted that the majority of scientists recognize the existence of political, economic and legal components of the tax system, but none of the authors do not share the elements of the tax system according to their proper quarter to the corresponding sub-systems, and does not distinguish the legal component of the tax system directly.

The peculiarities of economical systems development and arrangements of taxation are determined by the synergetic effects, which should take into account the principle of "limited sensitivity" (in case of overcoming the threshold the effect of fluctuations increases repeatedly); the principle of "proliferation of a small" (the effects of fluctuations are enhancing); the principle of discrete ways of evolution (a certain range of possible trajectories for further development is possible at every period of time); the principle of the unexpected (emergent) changes admissibility.

The specific measures for implementation of the priority "strengthening of interaction between subjects of tax relations and enhancing its effectiveness" are defined by the sphere (basic complementary interaction), the character (power, legal, partner), the duration (short-term) and methods (direct, indirect) of the tax interactions [4, c. 88–95; 5; 6, c. 397–401]. The direct interaction in its basic sphere between the tax authorities and the taxpayers makes up the core of all interactions and has the key influence on the development of the control functions of the tax through the mechanisms of state control of tax offenses and facilitates the implementation of the private taxpayers' interests.

References

1. Kristalina Georgieva. Finding Solid Footing for the Global Economy. February 19, 2020. URL: <https://blogs.imf.org/2020/02/19/finding-solid-footing-for-the-global-economy/> (дата звернення 13.03.2020).
2. Adrian Tobias, Natalucci Fabio. A Call for Vigilance After a Strong Year for Risky Assets. January 28, 2020. URL: <https://blogs.imf.org/2020/01/28/a-call-for-vigilance-after-a-strong-year-for-risky-assets/> (дата звернення 08.03.2020).
3. Georgieva Kristalina. The Financial Sector in the 2020s: Building a More

Inclusive System in the New Decade. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/01/17/sp01172019-the-financial-sector-in-the-2020s> (дата звернення 09.03.2020).

4. Сорока Р.С. Фіскальна роль місцевих податків і зборів у системі доходів місцевих бюджетів України. Соціально-правові студії. 2019. Вип. 2 (4). С. 88–95.
5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 08.03.2020).
6. Городецька Т.Е., Андрієнко Ю.С. Сучасні форми прямого оподаткування. 2019. Вип. 30. С. 397–401. http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/30_2019_ukr/61.pdf (дата звернення 12.03.2020).

Viktoriia Kostenko

Master student of the Department of Accounting and Taxation,

Ph.D. Alina Vysochyna

Senior lecturer of the Department of Accounting and Taxation,

Sumy State University

Sumy

E-mail: v.kostenko@uabs.sumdu.edu.ua

FEATURES OF IT SECTOR DEVELOPMENT IN UKRAINE

Nowadays the Information Technology (IT) industry has grown rapidly. The large number of companies, specialists in this field, their rapid development and increasing demand for IT services necessitate the analysis of the IT market.

IT is the most mobile sector of the economy, because it does not require large material and financial costs, such as mechanical engineering, metallurgy, pharmaceutical and other industries. Its main asset is human capital and thoughtful marketing policies.

At the end of 2019, there were 191.8 thousand specialists in the IT sector in Ukraine (an increase of almost 20% compared to 2018), according to official data, more than 12 thousand legal entities with IT UICS (KVED) are registered (most of them are in Kyiv region, then Kharkiv, Lviv, Odesa regions, etc.) [2].

Over the last few years, Ukraine has improved its position in international rankings such as the Global Services Location Index (rising from 24th place in 2017 to 20th in 2019) and Global Competitiveness Index (within the meaning of 3 Pillar (ICT adoption) ranked 77th in 2018, up 3 positions from 2017) [4].

Ukrainian IT industry is also competitive in the global information services market and is a stable source of foreign exchange earnings. Despite falling exports, the industry has shown steady growth of about 11-26% annually. As for 2018, exports of ICT services increased by 30.2%, i.e. by UAH 4.17 billion, total exports of the country amounted to USD 11.637 billion (Figure 1), of which 18% are ICT services. Due to this, the state budget revenues increased by 28% [2].

In 2019, the IT sector has formed as much as 4% of the country's GDP, in 5 years it is planned to increase the share to 10%.

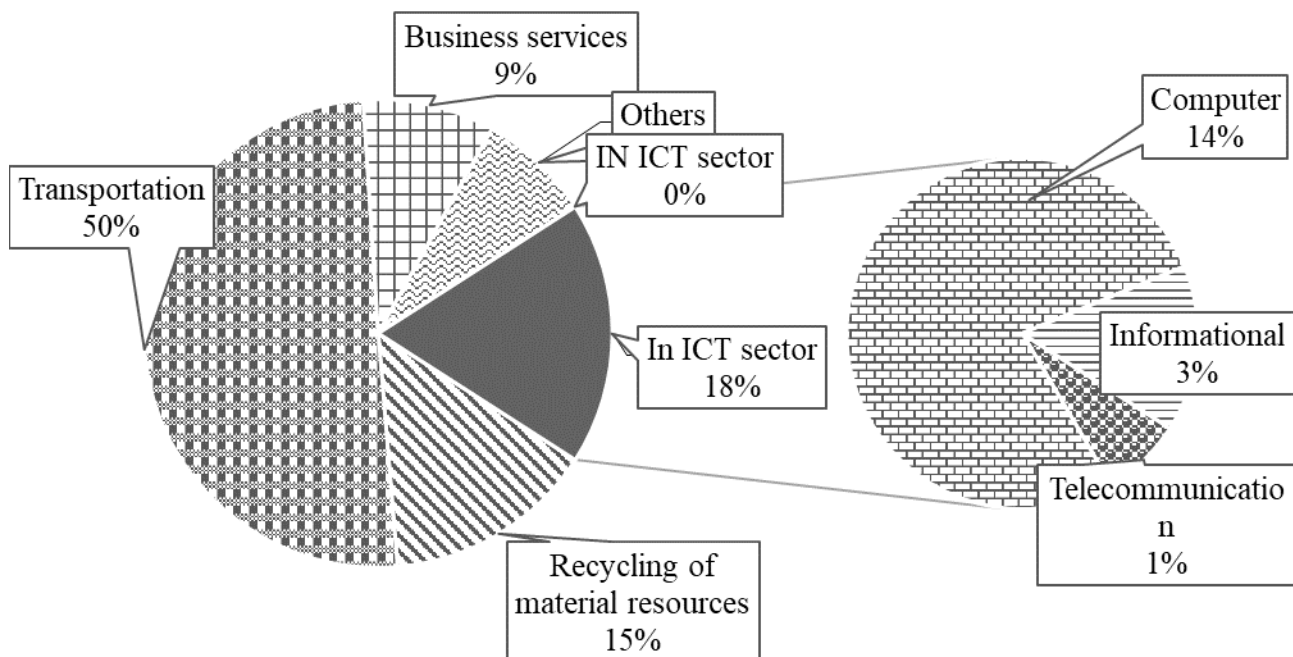

Fig. 1. The structure of service exports Ukraine, 2018

According to a survey conducted by IT Ukraine and BRDO in 2018, the majority of the company's revenues are of foreign origin. Domestic companies cooperate closely with representatives of the United States, Great Britain, Germany, Norway, Canada, Israel, Sweden, Switzerland, etc. Due to this, budget revenues are increasing.

In the structure of taxes paid by companies, the largest is the personal income tax (PIT), and its share is increasing every year. This shows the importance of payroll tax issues for the industry.

Most of the companies collaborate with specialists who are self-employed persons (SEP) and have to pay taxes for themselves for implementing IT activities. In terms of analyzing the domestic tax system, it should be noted that the vast majority of SEP, working in the IT sector use the simplified taxation system. Therefore, such entities have to pay 5% of the single tax, 1.5% of the military fee, and the social contribution fee from one minimum wage (as of 31.12.2019 – UAH 1039.06). It should be noted that the single tax revenues remain in the local budget (100%), with respect to the personal income tax, this type of tax is distributed among the local budgets of different levels by 75%, and the amount of tax revenues from the income tax by 90% goes to the state budget. That is, as we see, IT specialists provide local budget revenues, which in turn contributes to the development of the region as a whole [1].

As the IT industry is developing rapidly, it is necessary to reform it. There are several options, including:

- the first option is to create a group 5 on a simplified tax system specifically for IT professionals. The single tax rate for taxpayers will increase annually from 5% in 2020 to 10% in 2025 by 1% [2];

- the second option is the creation of an additional tax on the development of human capital (from 1% to 5% increasing by 2024 by 1%);

- the third option – a special tax mode for IT companies (IT Box) to reduce by 80% all taxes and fees. This mode will only be applied if improvements and development costs are incurred in Ukraine, there will be 100% revenue from the use

of the intellectual property, and costs for its development will be comparable to revenues. The authors of this regime refer to the experience of such countries as Lithuania, France, Poland, and Hungary.

Thus, one of the leading and priority sectors of the Ukrainian economy is the IT sphere. The rapid development of the information technology industry makes it necessary to improve the regulation of the sphere at the state level, taking into account all the features of this industry. It is the application of sound fiscal policy that should contribute to the development and competitiveness of this sector at the international level. Taking into account the global competitiveness index in the context of 3 pillars, we can conclude that it makes no sense to burden the IT industry with additional taxes, it will not stimulate its development, but on the contrary – to hold back.

References

1. Tax Code of Ukraine. Legislation of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (request date 03.03.2020).
2. State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (request date 03.03.2020).
3. Draft Law on Amendments to the Tax Code of Ukraine (on the development of creative industries in Ukraine). VERKHOVNA RADA OF UKRAINE official web portal. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65564 (request date 03.03.2020).
4. Global competitiveness report 2018. World Economic Forum. URL: <https://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/> (request date 13.03.2020).

*PhD, Assistant professor Ruslan Smoleniuk
Khmelnitskyi Research and Development Institute,
Ternopil National Economic University
Khmelnitskyi
E-mail: smoruslan9@gmail.com*

THE DEVELOPMENT OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE'S ECONOMY

The methodological basis of state policy in the sphere of regulation of financial and economic relations is the decentralization as the essential principle of modern economic reforms. Firstly, it is necessary to define the features of the financial and economic relations in the agricultural sector because the methodology we consider as the doctrine about the organization of activity. In practice the activity is defined as the active interaction of human with the surrounding reality; a person serving as a subject that specifically affect the facility to meet their needs. The system approach can be considered activity as a complex system aimed at training, study and implementation of management solutions taking into account features of political, social, economic and technical character. Philosophy investigates the activity as a way of human existence and man is defined as the active substance.

Secondly, the needs are determined by the need to support human life, social group or society. Requirements are specified, actualized in the motives that activate human activity, social groups and society. The needs of social subjects depend on social and economic level of the development of society and the specific conditions of their activity.

At the same time the principles of segmentation of consumers of food products are based on the features of different approaches of consumers to assessing the demand on products.

An important aspect is the orientation on the consumer. J. Bredny and Lambin Jean-Jacques investigated the modern theories of consumer behavior (they considered

consumer purchasing behavior as the process for approving of consumer decisions); B. Raizberh (this scientist investigated consumer behavior in a set of attributes and performance indicators); R. Blackwell, James Rowland Angell, Philip Kotler (they investigated the sequence of buyer behavior). In general, the concept of consumer behavior determines phasing for acceptance of consumer decisions: choosing consumer values, selection of alternative variants.

The modern economy is characterized by glut of consumer markets, therefore, consumers as a rule is a passive subject of marketing.

It is advisable to focus the subsystem of external data collection not on customers but on competitors as active subjects of the market activity. It is important to explore the potential and demand for the market of agricultural products, the life cycle of these products, including food.

Scientists and economists define three basic approaches for analyzing the behavior of the modern consumer in the context of modern concepts: economic, social and psychological [1, c. 5].

The concept “components of marketing” is operational version of decisions made in the implementation of strategic marketing. In this case, it is advisable to determine the competitiveness of agricultural products, opportunities of agricultural enterprises to compete on the market of these products, achievement of competitive advantages by them [2, c. 65–68]. The use of an approach that is based on the study of proposal, allows the selection of effective development strategy. Methodological tools involves the deployment of a productive marketing stocks on a systematic search of investors who agreed to sign agreements on the creation of enterprises that provide processing of agricultural products.

Organizational and economic mechanism for the development of agricultural complex requires the revision of the principles of interaction of participants of the complex, obtaining reliable information to make effective management decisions [3, c. 64–68]. We agree with the view of such scientist as S. Turchina [4, c. 84], that further integration of the domestic agricultural market into the world economic community should take into account the achieved level of international cooperation in

the field of realization of agricultural products and food products; geographical location of agro-food markets concerning Ukraine; principles and standards that are established in foreign economic relations.

There is a change of targets of particular countries in international production in a global economy, which is caused by the emergence of new transnational companies, whose activity contribute to intersectoral and intra changes in certain sectors of the global economy. This requires a reassessment of the role of these companies at the sector level. Global fragmentation develops along with regional fragmentation. There is the formation of integrated international production: vertical and horizontal integration of production structures is complemented by a functional integration process, and affiliates of MNCs are becoming more independent.

Scientists and economists recognize that the concept “food security” is almost equivalent in substance to the concept “food independence”, defining the opportunity of the country to produce their own food in the desired volume and adequate quality for meeting their requirements. For achievement of food independence in the AIC is necessary to optimize the proportions between parameters within the production process (between consumption, accumulation and reproduction, between production costs and results) between stages of the reproduction process (production, distribution, exchange and consumption) within the social division of labor (territorial, intersectoral, general economic proportions).

References

1. Боднарчук Т.Л. Модель поведінки споживача: теоретико-методологічні аспекти. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 11. С. 4–8.
2. Смоленюк Р.П. Маркетинг у підвищенні ефективності використання фінансового потенціалу сільськогосподарських організацій. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2015. Вип. 10. 65–68.
3. Григор'єва Христина. Співвідношення правових категорій державної

підтримки сільського господарства та державної аграрної політики.
Підприємництво, господарство і право. 2019. № 7. С. 64–68.

4. Турчина С.Г. Особливості функціонування вітчизняного агробізнесу в умовах глобалізації: інноваційні підходи та перспективи розвитку. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 11. С. 84.

Секція 5.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

*К.е.н., доцент Закревська Л.М.
доцент кафедри економіки і права,
Національний університет харчових технологій
м. Київ
E-mail: absolytkamilka@gmail.com*

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ДЛЯ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ

Стимулювання праці – визначальний чинник ефективності діяльності підприємств. Ефективне стимулювання може бути забезпечене тільки поєднанням цілого комплексу інструментів впливу на ефективність праці.

В центрі уваги будь-якої системи мотивації знаходяться методи мотивації. Серед них найбільш загальними є: адміністративні, економічні, соціально-психологічні. Використовують також велику кількість конкретних одиничних методів. Управління мотивацією праці слід базувати на принципах системного підходу і аналізу, що означає охоплення усього кадрового складу підприємства, узгодження конкретних рішень в межах підсистеми з врахуванням впливу їх на всю систему в цілому, аналіз і прийняття рішень по відношенню до персоналу з врахуванням факторів зовнішнього і внутрішнього середовища та всього обсягу взаємозв'язків [1, с. 38].

Вміле використання мотивації дозволяє керівництву розробляти способи досягнення максимальних результатів праці кожним працівником. Формування мотивації до праці слід здійснювати за наступними напрямками: матеріальний,

соціальний, духовний.

Матеріальне стимулювання є одним з найважливіших стимулів підвищення ефективності праці, виявлення потреб співробітників.

При побудові ефективної системи стимулів та мотиваторів праці на підприємстві доцільно спиратися на такі принципи:

1. необхідність виявлення матеріальних та нематеріальних потреб працівників, що можуть прямо впливати на результативність їхньої роботи;

2. матеріальні стимули повинні бути економічно виправданими та застосовуватися тільки з урахуванням бюджету підприємства;

3. система стимулів повинна бути зрозумілою співробітникам і кожен з них повинен знати за що, за які заслуги йому зарахований або не зарахований той чи інший стимул.

У багатьох випадках на результативну ознаку впливає не один, а кілька факторів. Між факторами існують складні взаємозв'язки, тому їхній вплив на результативну ознаку є комплексним, а не просто сумою ізольованих впливів.

Залежності між економічними показниками можна одержати за допомогою кореляційно-регресійного аналізу. Цей метод дає можливість перевірити існування кореляційної (ймовірної) залежності між економічними показниками, які вивчаються, оцінити їх рівень, а також перевірити гіпотезу форми зв'язку.

Так, розглядаючи ряд факторних моделей якісних показників, Л. Казінець пише: «як відомо, середня заробітна плата одного працюючого (або робітника) знаходиться в кореляційній залежності від їх продуктивності праці. Адже часто певна форма кореляційної залежності підміняється лінійною (прямо пропорційною) функціональною залежністю. Це означає, що середня заробітна плата (в загальному випадку) прямо пропорційна продуктивності праці... Однак, як відомо, між середньою заробітною платою і продуктивністю праці не існує прямо пропорційної залежності» [2, с. 28].

Все це не переконує в тому, що між названими і аналогічними якісними показниками існує кореляційна, а не функціональна залежність. Відома,

наприклад, пряма залежність заробітної плати від продуктивності праці. Окремі випадки такої залежності можуть слугувати класичним прикладом функціонального зв'язку: скажімо, заробітна плата робітника-відрядника цілком залежить від його продуктивності праці. У більш загальних випадках середня заробітна плата робітників також збільшується пропорційно зростанню продуктивності праці (зрозуміло, при «інших рівних умовах»). Те ж можна сказати і про залежність між категоріями продуктивності праці, фондівіддачі і фондоозброєності праці. Багатофакторний кореляційно-регресивний аналіз дає змогу оцінити міру впливу на досліджуваний результативний показник кожного із введених у модель факторів при фіксованому положенні на середньому рівні інших факторів [3]. Важливою умовою є відсутність функціонального зв'язку між факторами.

Математично завдання зводиться до знаходження аналітичного виразу, котрий якнайкраще відображував би зв'язок факторних ознак з результативною, тобто знайти функцію.

$$Y = f(X_1, X_2, X_3, \dots, X_n) \quad (1)$$

Найскладнішою проблемою є вибір форми зв'язку, аналітичного виразу зв'язку. На підставі чого за наявними факторами визначають результативну ознаку-функцію.

Вимірюється продуктивність праці за допомогою показників валова продукція в порівняних цінах в розрахунку на 1 працюючого, на 1 люд-год.; валовий дохід в розрахунку на 1 працюючого, на 1 люд-год.; прибуток в розрахунку на 1 працюючого, на 1 люд-год. Наведені показники знаходяться в функціональному зв'язку з продуктивністю праці. Решта показників – статевовіковий склад, освіта, кваліфікація, заробітна плата в стохастичній залежності їх вплив можна визначити за допомогою кореляційного аналізу.

Для поглиблення економічного аналізу збільшують кількість суттєвих факторів, які вводять у модель досліджуваного показника і будують багатофакторні рівняння регресії, використовуючи сучасні методи і засоби обчислювальної техніки.

Список використаних джерел

1. Абашина О.В. Дослідження факторів впливу на ефективність праці зайнятих у сучасній економіці України. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2011. Вип. 20. Ч. II. С. 36-46.
2. Казинец Л.С. О некоторых формальных приемах индексного анализа. Статистика. 2001. № 12. С.27-30.
3. Шарова С.В. Економіко-статистичний аналіз ефективності господарської діяльності регіону на початку економічної кризи. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка», 2015. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3957> (дата звернення 12.03.2020).

*К.е.н., доцент Кемарська Л.Г.
доцент кафедри фінансів та обліку,
Донських Н.О.
магістрант кафедри фінансів та обліку,
Дніпровський державний технічний університет
м. Кам'янське
E-mail: nata8096@ukr.net*

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОВЕДЕННІ АУДИТУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Для запобігання фінансовим порушенням, виявлення їх причин та можливих наслідків, бюджетні установи проводять внутрішній аудит, роль якого посилюється у зв'язку зі скасування державного фінансового контролю в Україні.

Здійснення внутрішнього аудиту бюджетних установ в Україні

здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України, Порядку утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Стандартів внутрішнього аудиту тощо [1].

Програмне забезпечення автоматизованого аудиту засноване на двох видах програм – це пакетні та цільові програми. Пакетні програми – це комплекс програм загального призначення. Ці програми забезпечують виконання широкого кола функцій обробки, аналізу даних, а також підготовку та друк звітів. Цільові програми призначені для виконання аудиторських завдань у певних ситуаціях. Під час проведення автоматизованого аудиту бюджетної установи доцільно використовувати такі групи програм, як: офісні програми; довідково-правові системи; бухгалтерські програми; спеціальне програмне забезпечення аудиторської діяльності.

Офісні програми представлені табличними процесорами, системами управління базами даних, а також текстовими процесорами.

З метою обчислення вибірки в аудиторських розрахунках використовуються статистичні методи. Функції регресійного аналізу, аналізу часових рядів, згладжування реалізовані в табличних процесорах, таких як MS Excel, Gnumeric, LibreOffice Calc та ін., що пояснює їх широке використання в аудиті. У разі більш серйозних розрахунків в аудиті використовуються спеціалізовані статистичні пакети загального призначення, що реалізують набір різних статистичних методів. Найбільш поширеними з них є Statistica, SPSS Statistics, STADIA.

Довідково-правові системи (ДПС) необхідні в процесі здійснення аудиту як правова підтримка та джерело правової інформації аудитора. ДПС є системою юридично обробленої й оперативно оновленої правової інформації у поєднанні з пошуковими та іншими сервісними програмними інструментами. ДПС, що функціонують в Україні, представлені такими групами, як: –

недержавні ДПС масового тиражування; – малотиражні недержавні ДПС; – державні ДПС. Недержавні ДПС масового тиражування представлені такими відомими ДПС, як «ГоловбухБюджет», «Інтерактивна бухгалтерія», «Ліга» та ін. Ця група, мабуть, є найбільш поширеною і застосовується з усіх вищевказаних. Бухгалтерські програми під час проведення автоматизованого аудиту є об'єктом перевірки. Так, перевіряється правильність і законність використовуваної у процесі обліку програми і її застосування (перевірка алгоритмів). Представниками тут є «ІС», «ІС-ПРО», «Парус» і багато інших.

Спеціальне програмне забезпечення аудиторської діяльності розробляється для здійснення різних аудиторських завдань.

У зв'язку з тим, що у бюджетних установах заборонено використовувати програмні продукти деяких розробників, це також впливає і на розроблення програмного забезпечення для аудиту. В таблиці 1 представлені основні вимоги до програмного забезпечення для здійснення аудиту в бюджетних установах [2].

Таблиця 1

Вимоги до програмного продукту здійснення аудиту державної установи

Сфера використання	Опис	Основні модулі	Базові функції
Бюджетна сфера	Дає змогу підготуватися до проходження контролю якості аудиту; автоматично заповнювати робочі документи аудитора за даними бухгалтерської програми; зберігати всі файли робочих документів.	– методика аудиту; – підготовка програми аудиту; – автоматичне заповнення робочих документів; – вибіркоче дослідження в програмі аудиту; – підготовка звіту аудитора; – внутрішній контроль	Автоматизоване введення даних із бухгалтерських програм і txt-файлів; можливість використання власних методик аудиту; здійснення функції контролю аудиту; формування експертних висновків за результатами аудиту; можливість створення аналітичних звітів; автоматичне заповнення аналітичних таблиць з аналізу; перевірка коректності введених вихідних даних; автоматизоване формування вибірок.

Негативний вплив на розвиток інформаційних технологій в аудиті державних установ справляє також перспектива виникнення помилок і збоїв у функціонуванні програмного забезпечення. Понад усе актуальна така обставина

за прояву несумісності програмного забезпечення аудиту та установи. Аудитор не має можливості автоматизовано переміщувати інформацію із програмного продукту ведення обліку в особисте програмне забезпечення, аудиторські процедури доводиться виконувати вручну, що суттєво підвищує кількість неточностей. Подальші дослідження потрібно спрямовувати на розробку, удосконалення та запровадження методики проведення аналітичних процедур в аудиті фінансової звітності бюджетних установ, в тому числі і звітності про фінансові результати, із застосуванням інформаційних технологій, що дозволить більш оперативно виявляти наявні недоліки та розробляти заходи щодо їх усунення [3].

Проведення аудиту з використанням комп'ютерного програмного забезпечення на тепер є актуальним в усіх установах бюджетної сфери. Варто заздалегідь передбачати відповідні продукти і послуги вже сьогодні.

Список використаних джерел

1. Білецька Н.В. Роль аналітичних процедур в аудиті результатів основної діяльності підприємства / Н.В. Білецька // Бізнес Інформ. – 2016. – № 1. – С. 248–252.
2. Гаркуша С.А. Тенденції автоматизації аудиту в бюджетних установах [Електронний ресурс] / Гаркуша С.А // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/125.pdf>.
3. Пастернак В.К. Аналітичні процедури при внутрішньому аудиті Звіт про фінансові результати бюджетних установ [Електронний ресурс] / В.К. Пастернак // Ефективна економіка. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/35.pdf.

*К.е.н., доцент Кемарська Л.Г.
доцент кафедри фінансів та обліку,
Шаповал А.С.
магістрант кафедри фінансів і обліку,
Дніпровський державний технічний університет
м. Кам'янське
E-mail: shapik_lina@ukr.net*

УПРАВЛІНСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

З кожним роком все більше приділяється увага удосконаленню бухгалтерського обліку, зокрема застосування інформаційних технологій. Застосування інформаційних технологій має ряд переваг, серед головних – систематизація облікових даних, зменшення ручної праці, зменшення рутинної праці бухгалтера, збільшення продуктивності [1].

Проте, як показує практика, впровадження інформаційних систем в облік бюджетних установ значно відстає від приватного сектору. Більшість бюджетних установ здійснюють більшу частину проведень частково автоматизовано або вручну. Хоча досягнення чіткого і злагодженого обліку в установах можливо при комплексній автоматизації бухгалтерської роботи. Часткова автоматизація не дозволяє систематизувати дані обліку та відображати їх синхронно в одній базі даних, а, отже, і приймати управлінські та оперативні рішення, використовуючи всю сукупність інформації, вивчивши всі фактори, що вплинули на певну ситуацію [2].

Можна виділити декілька головних причин «ручного» ведення бухгалтерського обліку в бюджетних установах.

По-перше, це специфіка діяльності бюджетних установ. На відміну від приватних підприємств, де облік не відрізняється від сфери діяльності, в бюджетних установах – вона відіграє велику роль. Адже бюджетні установи

охоплюють освітню, медичну, охорону, соціальну та інші сфери.

По-друге, застаріла матеріально-технічна база. Бюджетні асигнування покривають тільки поточні видатки бюджетних установ, тому оновлення робочого місця бухгалтера припадає раз на 7- 8 років.

По-третє, відсутність кваліфікованих облікових кадрів, які мають досвід роботи з новими програмними продуктами ведення обліку. Через малу заробітну плату та високі вимоги до майбутніх працівників багато молодих спеціалістів відмовляється йти працювати в бюджетну сферу.

Аналізуючи ринок продуктів з програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку, можна зробити висновок, що він представлений переважно для приватних форм ведення обліку. На сьогоднішній день широко використовують програмні продукти з автоматизації обліку в бюджетній сфері такі як: «1С: Бухгалтерія для бюджетних установ», Парус-Бюджет, М.Е.Дос, Fit-Бюджет. Але, більшість операцій, які здійснюють установи, здійснюються з використання пакету програм Microsoft: Excel, Word [3-6].

Тому доцільно виділити головні переваги і недоліки наведених вище програм:

- Парус – Бюджет: Особливість даної програми в тому що, вона має інтеграцію з іншими модулями системи «Парус – Бюджет» (Парус- Заробітна плата, Парус – Фінансування, Парус – Управління майном, Парус – Персонал, Парус – Конкурсні закупівлі), що надає можливість головному бухгалтеру бюджетної установи, отримати комплексне інформаційне забезпечення, як по головній установі, так і по підвідомчим установам та філіям. Недоліки: Відсутність демо-версії та редактору друку, ведення декількох установ в одній базі не можливо.

- «1С: Бухгалтерія для бюджетних установ»: Важливою особливістю програми є ведення обліку за джерелами фінансування, за рахунок яких установа виконує свої функції дозволяє впроваджувати єдину облікову політику в установах одного відомства і виконувати формування консолідованої звітності з можливістю деталізації кожного показника до конкретних проводок, також програма має учбову та базову версії та

можливість ведення обліку для декількох установ в єдиній інформаційній базі. Головні недоліки даної програми: якісна робота програми можлива тільки при системі високої комп'ютерної потужності, потреба додаткового придбання окремих продуктів для ведення бухгалтерського обліку, відсутність автоматичного оновлення згідно змінам в нормативно-правовій базі, базова и учбова версії мають низку обмежень у порівнянні з функціональними можливостями проф версії.

- М.Е.Дос: Дана програма також має функцію ведення обліку для декількох установ в єдиній інформаційній базі, підтримує всі формати електронних документів, наявність цифрових підписів усіх центрів сертифікації, регулярне оновлення форм та довідників, які випускаються з урахуванням змін законодавства та потреб користувачів, передача документа контрагенту відбувається в зашифрованому вигляді, тож отримати документ може виключно той, кому він призначений. Незважаючи на це, програма має наступні обмеження: для того, щоб мати можливість користуватися всіма функціями і інструментами програмного продукту М.Е.Дос необхідно купувати ліцензійні ключі і регулярно їх оновлювати, наявність деяких інформаційних модулів в М.Е.Дос дещо ускладнює роботу у програмі і уповільнює її роботу.

- Fit-Бюджет: Головні переваги програми наступні: автоматичне ведення меморіальних ордерів та головної книги, автоматичне отримання оновлень та змін, без виклику фахівця, консультації за всіма аспектами роботи програми від технічних особливостей до бухгалтерських і додаткових налаштувань, автоматичне заповнення полів з підказками, зручна навігація в довідниках. Недоліки: відсутність заповнення звітності з ЄСВ, 1ДФ, 1-ПВ, фінансової звітності.

Як бачимо, кожна програма має свої переваги і недоліки, але всіх їх об'єднує головний – жодна з даних програм не веде бухгалтерський облік як єдину систему. Тобто починаючи зі створення первинного документу і закінченням поданням фінансової звітності потрібно використовувати декілька програм.

Тому доцільно створити на базі вище перелічених програм єдину, яка б охоплювала всі їхні функції та дала можливість вести бухгалтерський облік як цілу систему. Головними перевагами даної програми повинні бути:

- Мінімальна ціна. Плата тільки за отримання персонального паролю (до 300 грн).

- Автоматичне ведення меморіальних ордерів та головної книги.

- Автоматичне заповнення полів з підказками.

- Ведення обліку для декількох установ в єдиній інформаційній базі.

- Наявність цифрових підписів усіх центрів сертифікації.

- Передача документа контрагенту відбувається в зашифрованому вигляді.

- Автоматичне оновлення типових форм документів. Не потрібно додатково встановлювати оновлення та купувати ліцензійні ключі.

- Зручність роботи з даною програмою. Легкий інтерфейс, можливість змінювати вид головного вікна.

- Можливість здійснювати економічний аналіз доходів і видатків, розрахунків з контрагентами.

- Можливість здійснювати внутрішній аудит.

Отже, бухгалтерський облік в бюджетних установах має жорсткіші умови ніж приватний сектор, тому для полегшення роботи бухгалтерів потрібно оновлювати існуючу систему бухгалтерського обліку. На сьогоднішній день установи формують і обробляють велику кількість документів, починаючи з документів первинного обліку і закінчуючи формами звітності. Тому здійснення всіх операцій в одному пакеті програмного забезпечення дало б змогу збільшити продуктивність праці бухгалтерів.

Список використаних джерел

1. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навчальний посібник / С.В. Івахненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 349 с.
2. Хорунжак Н.М. Проблеми та перспективи комп'ютеризації обліку в

бюджетних установах / Н.М. Хорунжак, С.В. Сисюк // Економіка і регіон. – 2009. – № 1 (20). – С. 142-146.

3. Офіційна сторінка програмного забезпечення 1С: Бухгалтерія URL: <http://1c.ua/>.
4. Офіційна сторінка програмного забезпечення Парус URL: <http://parus.ua/>
5. Офіційна сторінка програмного забезпечення М.Е.Дос URL: <https://medoc.ua/uk>.
6. Офіційна сторінка програмного забезпечення Fit-Бюджет URL: fit.com.ua.

К.е.н. Кошова Б.Р.
старший викладач кафедри туризму,
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів
E-mail: BohdanaBrunets@gmail.com

АВТОМАТИЗОВАНІ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

Із зростанням туристичних потоків та розширенням видів діяльності туристична сфера зіткнулась із проблемою необхідності спрощення ведення не лише фінансового обліку, а й виробничо – господарського. З цією метою, завдяки активному впровадженню комп'ютерних технологій, на початку 90-х років почали появлятися автоматизовані системи управління готельними та ресторанним комплексами. Вони дали змогу спростити ведення господарського обліку бухгалтеру, адміністратору, директору і іншим працівникам підприємства. Саме вони причетні у прямому відношенні до вводу даних, розрахунків інформації, видачі та друку документів по структурних підрозділах. Контроль, аудит і аналіз відбувається по конкретних структурних підрозділах також із їхньою участю. Автоматизація задач по обліку, контролю і аудиту праці і заробітної плати базується на окремих алгоритмах

розрахунків [1].

Технологічний процес обробки та одержання інформації по обліку, контролю та аудиту діяльності готельно – ресторанних закладів завдяки автоматизації дозволяє спростити процес підготовки первинної інформації, розрахунок сум оплати і утримань відповідно по кодах, видів оплат і утримань, видачу інформації по структурних підрозділах, контроль та одержання облікової інформації, аудит.

Сьогодні існує безліч автоматизованих систем обліку діяльності закладів готельно – ресторанної справи, котрі за призначенням можна розділити на три групи:

1. До першої групи програмних продуктів слід віднести ті, котрі здатні об'єднати воедино такі види діяльності, як готель, бар, ресторан. Такими продуктами на сучасному ринку є програми – Fidelio, Opera, Libra, Hotel – 2000. Перевагами застосування таких продуктів є в першу чергу можливість об'єднання у єдину базу даних великої кількості підприємств, котрі можуть знаходитись територіально віддалено один від одного. Управління готельно – ресторанним комплексом у реальному часі дає змогу швидко отримувати інформацію не лише про постійних клієнтів, а й управляти усім набором використовуваних у готелі системами – ресторанною, замковою, телекомунікаційною, платним телебаченням, автоматизованими мінібарами, кредитними картками та навіть енергозбереженням.

2. До другої групи слід зарахувати лише ті програмні продукти, котрі здатні управляти лише рестораном / баром. Сюди слід віднести: «1С: Підприємство 8. Ресторан», «Парус-Ресторан», АС «РЕСТАРТ», «XPOS», «LOBRO», «K-Soft», «Інкомсофт», «КАБАРЕ», «Intellect Style» та інші. Усі вони об'єднують можливості автоматизованого управління робочого місця офіціанта, касира, бармена, буфетника, хостеси та адміністратора. Побудовані на базі універсального касового модуля, котрий об'єднує модуль касира, модуль офіціанта, модуль адміністратора, модуль бармена дозволяє швидко формувати рахунки, використовуючи різноманітні групи послуг ("гарячі клавіші", меню, картотека), працювати з комплексами послуг (сніданки, обіди

вечері, банкети), працювати з відкладеними рахунками.

3. До третьої групи слід віднести програмні продукти призначені лише для управління готельними закладами – SERVIO Hotel Management SystemLodging Touch. Російськими прототипами є «Едельвейс», «Реконлайн», «Барсум» (фірма «Рек-Софт»), система Hotel-2000 (фірма «Інтур-Софт»), програмний комплекс «Російський готель» (Фірма «Сервіс плюс»), системи «Готель - Симпл», «Меридіан-1» (фірма Nortel), система Kei-Hotel (фірма Kei-Company).

Перевагами застосування автоматизованих систем обліку діяльності готельно-ресторанних закладів є можливість генерування фінансово-економічної звітності на будь-який період часу. Усі програмні продукти дають змогу формувати різноманітні звіти і складати за допомогою майстра запитів довільні вибірки за будь – якими критеріями.

Програмні продукти, котрі сьогодні представлені на туристичному ринку цілком відповідають вимогам сьогодення. Великі готельні, ресторанны мережі, чи змішані – готельно – ресторанны, з метою полегшення ведення фінансового обліку застосовують автоматизовані системи управління, адже вони дають змогу управляти бізнесом із будь – якої точки земної кулі, що є надзвичайно вигідним для акціонерів та власників. Наявність нічного аудиту готельно – ресторанны закладів, автоматизації усіх без винятку процесів, дає змогу швидко відстежувати недоліки у роботі того чи іншого підприємства та своєчасно приймати відповідні управлінські рішення.

Із поглибленням бізнес-процесів у світовій економіці все більшим попитом користуватимуться програмні продукти, котрі матимуть гнучкий інтерфейс та задовольнятимуть зростаючі потреби клієнтів.

Список використаних джерел

1. Білак Г.Г., Пуйо Г.І. Впровадження інноваційних технологій в менеджмент готельного підприємства: автоматизовані системи управління готелю / Г.Г. Білак, Г.І. Пуйо // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2016. - № 21. - С. 118 – 125.

*К.е.н. Макурін А.А.
асистент кафедри обліку і аудиту,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
м. Дніпро,
докторант кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Харківський державний університет харчування та торгівлі
м. Харків
E-mail: makurina.a.@ntu.one*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН В ОБЛІКУ

Україні слід вивчати досвід тих країн які вже активно використовують технологію блокчейн. Наприклад у Грузії таку технологію використовують у Національному агентстві публічного реєстру [1]. Завдяки цьому з публічного реєстру є можливість отримати офіційну виписку по зацікавленому об'єкту нерухомості. Blockchain значно допомагає з проведенням податкового контролю. Наприклад у КНР основною проблемою є оптимізація податкового законодавства та ухилення від сплати податків. Тому адміністрація країни видала доручення провайдеру інтернету послуг «Tencent» [2] зробити «розумний податок» на основі технології блокчейн для виявлення ухилень від податків. Завдяки цьому, мережа цифрової оплати рахунків фактур, накладних та податкових накладних повністю стала прозорою. Це дозволило усунути «ненадійні» рахунки.

Також у Флориді Відомство по збору податків оголосило про співпрацю з процесинговим сервісом BitPay для того, щоб почати приймати податки та збори за майно, водійські ліцензії, посвідчення особи, автомобільні номери та інші документи в криптовалютах Bitcoin та Bitcoin Cash .

Кожна транзакція яка відбувається між підприємствами формується у один блок даних, який шифрується та має зашифровану копію блока даних з попереднього. Після цього блоки формують собою ланцюг дій який об'єднано

за допомогою криптографічних підписів. Інформація в блоках має часові мітки здійснених транзакцій, розподілені та захищені від підробки. Насамперед це дозволяє отримати певний рівень захисту даних та проведеної операції оскільки не існує можливості непомітно змінити дані в одно із блоків, адже система постійно здійснює перевірку даних та слідкує за їх актуальністю. Відповідно до цього, Blockchain автоматично виступає в ролі бухгалтера. Оскільки в режимі реального часу відстежує фінансові операції, не допускає помилок або навмисних маніпуляцій з даними [3]. Така технологія значно розширює можливості бухгалтерського обліку та підвищує довіру суспільства до облікової інформації.

Вітчизняні підприємства постійно контролюють обсяг та критичний рівень дебіторської заборгованості в цілому та за кожним дебітором окремо, проте не достатньо уваги приділяють термінам її погашення. У зв'язку з цим на підприємствах формується значний обсяг сумнівної заборгованості, що в подальшому впливає на фінансовий стан підприємства. Тому, якщо підприємства по перше запровадять інтегровану систему обліку на основі технології блокчейн, ще перед тим як здійснити операцію з іншим підприємством буде надано первинному інформацію по ньому. А по друге будуть використовувати криптовалюти як платіжних засобів система автоматично прорейтингує кожне підприємство та відобразить інформацію по ньому, стосовно подібних операцій здійснених у минулому [4].

Важливою умовою перш за все є визначення, яким саме способом здійснити операцію та який вид платіжного засобу використовувати. Тому необхідно прийняти управлінське рішення виходячи з наступних умов:

- Початкова ціна на товар P_1 ;
- Чи включені транспортні витрати до первинної ціни;
- Якими грошовими засобами буде здійснено розрахунок;
- Який рейтинг у підприємства та за якою «подією»;
- Який показник платоспроможності та рівень дебіторської (кредиторської) заборгованостей

Наприклад, $P_1 = 2\,400$ грн; $P_{11} = 100$ долл.; $P_{111} = 0,3$ bch чи $0,01$ btc (станом на 27.01.2020).

Частки статей витрат $A = 30\%$ – без витрат на транспортування;

Частки статей витрат $B = 40\%$ – з включеними витратами на транспортування;

Частки статей витрат $C = 25\%$ – покупець сам прийде за продукцією.

Роздивимося більш детально матрицю наслідків для показника A

$$Q_1 = \begin{bmatrix} 30 & 40 & 25 \\ 40 & 25 & 40 \\ 30 & 35 & 35 \end{bmatrix} \quad (1.1)$$

Припустим, що розрахунки відбудуться традиційними грошовими коштами у національній валюті – $q_1 = 0,4$. Грошовими коштами в іноземній валюті – $q_2 = 0,5$. Криптовалютою – $q_3 = 0,1$

При тому, що рівень вірогідності $= q_1 + q_2 + q_3 = 1$

Перш за все знайдемо очікувані доходи від множини Q_1 .

$$\begin{cases} 30 * 0,4 + 40 * 0,5 + 25 * 0,1 \\ 40 * 0,4 + 25 * 0,5 + 40 * 0,1 \\ 30 * 0,4 + 35 * 0,5 + 35 * 0,1 \end{cases}$$

$$q_1 = 34,5$$

$$q_2 = 32,5$$

$$q_3 = 33$$

Згідно критерію максимального очікуваного доходу доречно вибрати перше рішення $q_1 = 34,5$.

Визначимо ризики використання тих чи інших грошових засобів.

$$\sqrt{(q_1 - q_1) \wedge 2 * P_1} \quad (1.2)$$

$$R_1 = 97$$

$$R_2 = 5$$

$$R_3 = 82$$

Згідно критерію мінімального ризику необхідно обрати R_1 . Таким чином, якщо операцію з відвантажування готової продукції відбувається за передплатою та покупець самостійно вивозить готову продукцію, то

необхідно приймати рішення стосовно розрахунку в національній валюті. Але якщо, виникає дебіторська заборгованість, ми не впевнені в надійності і платоспроможності покупця доречно обрати варіант з використанням криптовалюти. Оскільки вартість продукції в гривні залежить від курсу долара, а очікувана вартість біткоїна кеш залежить від біткоїна, доречним є обрання ризику R_3 , тому що рейтинуються тільки ті підприємства, які використовують криптоактиви.

В ході дослідження значну увагу було приділено можливості практичного використання технології блокчейн з інтеграцією в існуючі автоматизовані системи обліку. Як було зазначено, технологічний прогрес та швидкий інноваційний розвиток вимагають значних змін та гнучкого реагування від компаній у різних сферах. Питання конфіденційності та надійності збереження інформації стають більш гострими, саме тому, одним з варіантів гарантії прозорості даних є впровадження блокчейн-технології.

Список використаних джерел

1. Публічний реєстр Грузії став використовувати технологію Blockchain [Електронний ресурс] // Електронний ресурс. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: goo.gl/wCS53y.
2. Дубініна М.В. Blockchain-технологія як засіб трансформації бухгалтерського обліку / М.В. Дубініна. // Modern economics. – 2018. – №12. – С. 75–80.
3. Wang M. Debt and stock price crash risk in weak information environment / M. Wang, M. Han, W. Huang. // Finance Research Letters. – 2019. – №2. – С. 220–232.
4. Li J. A novel GSP auction mechanism for ranking Bitcoin transactions in blockchain mining / Li J, Yuan Y, Wang F. Y. // Decision Support Systems. – 2019. – №4. – С. 124.

*К.е.н., доцент Матюха М.М.
доцент кафедри обліку і аудиту,
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ
E-mail: 20042004a@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Забезпечення ефективності управління потребує зменшення вартості та покращення сервісу, підвищення продуктивності обробки та представлення інформації, яка необхідна для прийняття управлінських рішень. Такий аспект характерний для всіх сучасних бізнес-структур, практично для будь-якого підприємства – запуск інформаційних систем та їх постійне удосконалення, підтримка. Різноманітність наявних інформаційних технологій, призводить до ситуації із не оптимальним вибором, запровадженням та використанням користувачами таких продуктів. Ні в якому разі, не можна стверджувати, що необхідно скорочувати кількісний показник програмних продуктів, навпаки, необхідно постійно нарощувати їх кількісну наявність, виходячи із спеціалізації, відповідно до діяльності бізнес-структур.

На вітчизняному рівні за масштабністю, як малі, так і великі підприємства застосовують, як правило, одні і ті ж програмні засоби, однак проблеми їх вибору і впровадження в значній мірі залежать від розміру ведення бізнесу. Відповідно виникає необхідність встановити критерії запровадження інформаційних технологій на підприємстві. Категорійність підприємств на малі, середні та великі на основі обсягу виручки або кількості штатних одиниць є суб'єктивним аргументом для використання інформаційних систем.

Для визначення масштабу бізнесу в даному контексті пропонується декілька критеріїв: підприємство вважається невеликим, якщо рішення про вибір напрямку і розміру інвестицій в інформаційну систему обліку приймає

власник або група власників, як правило, складається з двох-трьох осіб. На основі параметрів можна розробити більш точну класифікацію малих і великих підприємств з точки зору інформаційної системи управління (таблиця 1).

Таблиця 1

Критерії підприємств для визначення потреб запровадження інформаційних систем

Значимість критерію	Великі підприємства	Малі підприємства
Стратегія розвитку	Затверджується радою директорів	Затверджується власником (або не розробляється)
критерії ефективності	Управлінський баланс, ключові показники, фінансові показники	Обсяг прибутку, розмір кредиторської або дебіторської заборгованості
Власники керують	інвестиціями	всім директивно
Використання управлінської звітності (управлінських даних)	Регулярне, відповідно до регламенту	нерегулярне
Можливі причини звернення до управлінських даних	Контроль за досягненням планових показників; надання інформації більш високого рівня управління	Форс-мажорні обставини; нестандартна угода
Ступінь точності управлінських даних	висока	незначна
Планування управлінських показників	На основі єдиного формату доходів і витрат, прибутку, руху грошових коштів	Нерегулярне, як правило, тільки рух грошових коштів

Як видно з цієї таблиці, підприємство може мати відносно великий оборот, іноді навіть широку структурну мережу, але показники обсягів не впливають на інформаційну категорію бізнесу. У невеликих компаніях головним споживачем управлінської звітності є власник, а не група менеджерів з делегованими повноваженнями, як у великих холдингах. Саме від підходу власника до управління своїм бізнесом залежить ведення управлінського обліку і його ступеня автоматизації.

Якщо інформація призначена тільки для одноосібного власника то деталізація обліку здійснюється за індивідуальним напрямом. На малому підприємстві управлінська культура – це фактично культура однієї людини, відповідно тип управління визначає характеристику та інформаційну потребу (табл. 2).

Тип управління малим підприємством в залежності від типу даних

Тип управління	Характеристика	Необхідна інформація
економний	Економія накладних витрат (господарських, заробітної плати, рекламних витрат)	Статистика накладних витрат
ощадливий	Економія на прямих витратах (собівартості покупної продукції, виробництві готової продукції, планування ключових фінансових показників, перспективних угод і управлінських рішень, завищення показників)	Статистика прямих витрат узагальнена статистика накладних і прямих витрат
інтуїтивний	Практично не використовується управлінська звітність, використання тільки загальноекономічних показників (обсяг реалізації, сума витрат за період і т. п.)	Підсумкові показники «під замовлення» надаються бухгалтером або іншим фахівцем
активний	Активно бере участь у всіх рішеннях та операціях на підприємстві, директивне прийняття рішень	Первинні документи, іноді статистика попередніх типів

Таблиця 2 містить характеристики стилів управління малим підприємством з точки зору використання управлінських даних. Очевидно, що на практиці не зустрічаються ідеальні типи керівників, і зазначені ознаки швидше є домінуючими. Слід додати, що власник будь-якого типу, який бере участь в управлінні малим підприємством, володіє максимумом фінансової інформації про свій бізнес, і управлінський облік йому потрібен для деталізації тих аспектів, від яких він схильний відштовхуватися, приймаючи рішення. Власники і керівники великої компанії не можуть обійтися без розвиненої системи управлінської звітності, яка, подібна до навігаційної основи, допомагає їм вибрати необхідний напрям управління.

Отже, особливостями запровадження інформаційних систем є те, що користувачем системи управлінського обліку на малому підприємстві повинен бути власник або керівник підприємства, персоналу нижчих управлінських рівнів потрібні спеціалізовані системи (наприклад, складського обліку). Більшість проблем пов'язано з організацією роботи і мотивацією співробітників, а не з функціональними можливостями програмного забезпечення. Основне завдання при постановці системи – максимально повно і докладно описати принципи, правила і формати на папері.

Список використаних джерел

1. Пушкар М.С. Створення інтелектуальної системи обліку [Текст]: моногр.- Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 152 с.
2. Москалюк Г.О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрямки удосконалення і розвитку / Г.О. Москалюк // Ефективна економіка. – 2013. – №4. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
3. Скрипник М.І. Визначення управлінського обліку в системі інформаційного потенціалу/ М.І. Скрипник, М.М. Матюха //Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2016. - Вип. 21(2). - С. 186-189. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_21%282%29_48.

К. фіз.-мат. наук, доцент Пошивалова О.В.

доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро

E-mail: elenaposhivalova1956@gmail.com

РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Нагальною проблемою сучасного бухгалтерського обліку є певна шаблонність його підсумкового інформаційного продукту без врахування особливостей цільової аудиторії. Облікова інформація як результат ведення бухгалтерського обліку має певний трафаретний характер – не виконує свого головного завдання, тобто не задовольняє інтереси різних груп її споживачів. В умовах функціонування інформаційної економіки проблема ефективності бухгалтерського обліку полягає не в економії часу на виконання облікових

завдань, а в наданні управлінцям максимально можливої інформації із задовільною точністю та в мінімально стислі терміни. Якісні характеристики є атрибутами, що роблять подану інформацію корисною для користувачів [1].

Використання бухгалтерських програмних продуктів посилює змістовність облікової інформації через зростання її повноти, зменшує вплив людського фактора на обліково-контрольні процеси, забезпечує об'єктивність відображення господарських операцій і спрощує обробку даних завдяки її автоматизації. Найбільш суттєвою перевагою застосування комп'ютерних програм для автоматизації обліково-контрольних процесів є досягнення максимально корисної аналітичності обліку.

Надмірна аналітика може бути бар'єром своєчасності обліку внаслідок його складності та інформаційної перенасиченості, однак це дещо нівелюється в умовах зменшення трудомісткості автоматизованого обліку. Тому максимальна аналітика в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій зменшує ентропію інформації у прийнятті ефективних управлінських рішень.

Основною проблемою при формуванні системи вимог до облікової інформації є відсутність міцного зв'язку і взаємодії облікових служб із системою управління, що призводить до невідповідності функцій обліково-інформаційної системи підприємства цілям управління.

Основний недолік у формуванні облікової інформації полягає у відсутності системного підходу до створення системи критеріїв та показників оцінки її якості, а також до формування системи регулювання її якості. Способами поліпшення якості облікової інформації в умовах інформаційної економіки є [2]: розвиток принципів формування облікової інформації, що відповідають ринковій економіці та безпосередньо сформульовані відповідно до міжнародних стандартів (IAS / IFRS); вдосконалення механізму регулювання якості облікової інформації; забезпечення адекватної системи показників якості облікової інформації та методики їх розрахунку.

Наприклад, обмеження щодо вартості корисної фінансової інформації

узгоджується із фізичними обмеженнями інформації, що накопичується за допомогою BigData. І в першому, і в другому випадку обмеження полягають у чітко визначеному обсязі ресурсів, що можуть бути використані для створення інформації та рівні розвитку технологій і фінансових можливостей підприємства щодо застосування цих технологій у процесі аналізу інформації.

Вимога щодо швидкості обробки даних у BigData корелює із такою посилювальною якісною характеристикою корисної фінансової інформації як своєчасність. Багатоваріантність та достовірність даних у BigData узгоджується із основоположною якісною характеристикою корисної фінансової інформації, зміст якої, полягає у її правдивому поданні, за результатами якого опис цієї інформації повинен бути повним, нейтральним та вільним від помилок. Основна відмінність у вимогах до інформації за технологією BigData, порівняно із вимогами до корисної фінансової інформації полягає у допущенні варіативності (мінливості) даних. Такий підхід до формування інформації суперечить принципу послідовності, що функціонує у системі вітчизняного бухгалтерського обліку.

Послідовність – постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики [3]. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності.

Тобто, у бухгалтерському обліку багатоваріантність облікових даних допускається, проте застосування принципу послідовності спонукає бухгалтера до обмеженого використання різноманітних підходів у процесі облікового відображення господарських операцій. З іншого боку, господарські операції, що здійснюються в електронному середовищі передбачають використання різних видів оцінок до різних об'єктів обліку на різних етапах їх руху, тому виникає необхідність про перегляд умов застосування принципу послідовності у бухгалтерському обліку підприємств е-бізнесу.

Список використаних джерел

1. Arnaboldi M., Busco C., Cuganesan S. Accounting, accountability, social media and big data: revolution or hype? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 2017. 30(4). P. 762-776.
2. Gil'orme T., Ryzhyk Y., Yaresko A. Formation of the mechanism of energy efficiency management on the basis of 'predator-prey' concept. *Problems of development modern science: Theory and practice: Collection of scientific articles*. EDEX, Madrid, España. 2016. P. 107-110.
3. Пошивалова О.В. Статистичний аналіз структурних зрушень в розподілі грошових переказів українських заробітчан. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. №9. С. 27-30.

Секція 6.
ОСВІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ,
АУДИТУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Бельмас Д.О.
магістрант кафедри обліку і аудиту,
к.е.н., професор Король Г.О.
професор кафедри обліку і аудиту,
Національна металургійна академія України
м. Дніпро
E-mail: darina.belmas.98@gmail.com

АКТИВІЗАЦІЯ МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ
В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Реформування освітньої галузі спонукає вищі навчальні заклади переоцінити та удосконалити навчально-виховний процес. На сьогодні зрозуміло, що не всі методи навчання є ефективними та дієвими для студента. Причинами цього є невміння студента самостійно працювати з великим обсягом інформації без вказівок викладача, малий практичний досвід, пасивне сприйняття лекційного матеріалу та нерозуміння алгоритму виконання практичних завдань.

Для подолання такої ситуації, у першу чергу, необхідно активізувати студентів в їх навчальній діяльності. Активне навчання передбачає використання системи методів, спрямованих, головним чином, не на виклад готових знань і їх відтворення, а на самостійне оволодіння студентами знаннями у процесі активної пізнавальної діяльності. Методи активного навчання визначаються науковцями як способи активізації пізнавальної діяльності студентів, які ініціюють їх до активної розумової й практичної

роботи в процесі оволодіння матеріалом. У ході їх застосування активним є не лише викладач, а й студенти. Таким чином, активні методи навчання – це навчання діяльністю. Саме в активній діяльності, що спрямовується викладачем, ті, хто навчаються, опановують необхідними для їх професійної діяльності знаннями, уміннями, навичками і розвивають здатність творчо використовувати отримані знання в різноманітні ситуації реального життя [1].

Опановуючи навчальні дисципліни, студенти отримують певні теоретичні положення, які їм необхідно усвідомити та закріпити для майбутньої професійної діяльності, зокрема на практичних та лабораторних заняттях, що дає можливість орієнтуватись в різних ситуаціях, знаходити підходи для вирішення певних завдань та самостійно мислити.

Серед методів активного навчання використовуються імітаційні та тренувальні вправи, аналіз конкретних ситуацій, лабораторні роботи. Імітаційні методи активного навчання – це форма проведення занять, у яких навчально-пізнавальна діяльність побудована на імітації професійної діяльності [2]. Тренувальні вправи – це цілеспрямоване, багаторазове повторення певних дій та операцій (розумових, практичних) для формування навичок і вмінь [3]. Переваги методу аналізу конкретних ситуацій полягають, перш за все, в поєднанні простоти організації навчання з ефективністю його результату. В процесі вирішення конкретної навчальної ситуації студенти, зазвичай, діють по аналогії з реальною практикою, тобто використовують свій досвід, застосовують в навчальній аудиторії ті способи, засоби і критерії аналізу, якими вони володіють [4]. Виконання лабораторної роботи передбачає закріплення теоретичних знань у спеціально обладнаних приміщеннях з використанням технічних засобів навчання, у тому числі комп'ютерної техніки.

При розробці методичного забезпечення таких занять викладачам доцільно враховувати не тільки свій особистий досвід та думки колег, викладені у спеціальній літературі, але й поради роботодавців, а також досвідчених користувачів навчальних послуг – студентів старших курсів, магістрантів.

Викладачами НМетАУ з урахуванням думки роботодавців та магістрантів зі спеціальності „Облік і оподаткування” розроблено та запропоновано збірник конкретних ситуацій, імітаційних та тренувальних вправ, а також завдань для лабораторних робіт з дисципліни „Бухгалтерський облік”. В ньому передбачається аналіз конкретних ситуацій: з визначення параметрів бухгалтерських рахунків, з визначення впливу господарських операцій на статті балансу, з обліку виробничих запасів; виконання імітаційних вправ: зі складання бухгалтерського балансу; з обліку доходів працівників, з нарахування амортизаційних відрахувань різними методами, з обліку витрат; тренувальні вправи: з визначення відповідності рахунків плану рахунків балансу, з встановлення співвідношення рахунків і частин балансу, зі складання балансу; виконання лабораторних робіт з ведення систематичного і хронологічного обліку, складання підсумкових реєстрів бухгалтерського обліку.

Виконання комплексу практичних занять та лабораторних робіт з дисципліни „Бухгалтерський облік”, яка є базовою для студентів, що навчаються за освітньо-професійною програмою „Облік і аудит”, забезпечить активізацію мислення та діяльності студентів, спонукатиме їх до вивчення предмету, розвиватиме практичні та творчі здібності, стимулюватиме майбутніх спеціалістів до активної позиції.

Список використаних джерел

1. Права людини у діяльності міліції: Посібник з активних методів навчання. Видання друге, доп. / Кол. авт.– Харків: Харківський інститут соціальних досліджень, 2008.– 141 с.
2. Смолкин А.М. Методы активного обучения / А.М. Смолкин . – М.: Высшая школа, 1991. – 176 с.
3. Волкова Н.П. Педагогіка: посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Н.П. Волкова. – К.: Вид. центр «Академія», 2001. – 576 с.
4. Молчанов В.М. Кейс-технологія як один з аспектів формування

компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів/
В.М. Молчанов // Збірник наукових праць "Вісник післядипломної
освіти". – К.: Ун-т менедж. освіти НАПН України, 2011. – Випуск 4 (17). –
С 111.

Біліченко С.П.
науковий співробітник,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування» НАН України
м. Київ
E-mail: lana_bs@ukr.net

ВПЛИВ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТА СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Перехід економіки на інноваційних шлях розвитку значною мірою визначається людським потенціалом. На основі потенціалу формується людський капітал, котрий визначає межі та можливості економічної, технологічної і соціальної модернізації суспільства загалом. Якщо створити сприятливі умови формування людського капіталу в середині країни, можна мінімізувати «відтік» інтелектуального потенціалу, а також отримати можливість залучити кращих світових інтелектуалів для розвитку своїх інновацій.

Вже зараз у всіх країнах людський капітал визначає темпи економічного розвитку і науково-технічного прогресу. Відповідно посилюється і інтерес суспільства до системи освіти, як основи виробництва цього капіталу.

Освіта не просто пов'язана з економікою – в значній мірі вона детермінована її станом і розвитком. Багато дослідників, які займаються питанням зв'язку економіки і освіти, відзначають, що рівень навчання в будь-якому суспільстві пов'язаний з показниками економічного розвитку і з підвищенням добробуту населення.

Сьогодні людський капітал став враховуватися як найважливіша складова національного багатства. Експертами Світового банку були проведені експериментальні грошові оцінки елементів національного багатства. Результати розрахунків показали, що в структурі національного багатства домінує людський капітал, який становить близько 2/3 від його підсумкової оцінки. На основі цих розрахунків було зроблено остаточний висновок про те, що головним фактором відтворення стає не накопичення матеріальних благ, а накопичення знань, вміння.

Зі збільшенням темпів економічного зростання, зростає потреба у висококваліфікованих фахівцях, здатних розробляти і впроваджувати нові методи і технології, що позитивно впливає на систему розвитку освіти. У свою чергу розвиток системи освіти, що приводить до збільшення числа висококваліфікованих фахівців, сприяє економічному зростанню.

Економіка може так само негативно впливати на систему освіти, коли доводиться, наприклад, долати не тільки негативні тенденції економічних реформ, а й важкі соціально-економічні умови, шукаючи найбільш оптимальні шляхи якісного поліпшення викладання відповідно до вимог глобальних цивілізаційних перетворень. Система освіти також впливає на економіку тим, що забезпечує кваліфікаційне відтворення різних професійних груп і соціальних верств. Саме це відтворення і забезпечує вплив освіти на економічну сферу. Масові і типові форми освіти (школа, середня і вища професійна освіта) виконують функцію формування професійного складу населення монополюно. В розвинених країнах значна роль в цьому процесі, належить формам дуальної освіти. Ці форми дуже різноманітні, вони орієнтовані на робітників, на управлінців і на висококваліфікованих фахівців. Розвиненість цих форм пов'язана, перш за все, з тим, що навчання на робочому місці є більш гнучким і предметним, тобто прямо відображає потреби будь-якого сектору економіки.

Для економіки і освіти, пов'язаних між собою різними узами, важливою є система зворотного зв'язку. Не випадково у всьому світі вже склалася особлива

практика підготовки висококласних професіоналів, навчання яких складається з багатьох етапів: підготовка у виші, освоєння на підприємстві різних етапів виробництва, написання дипломної роботи по темі, пов'язаної з конкретним виробництвом, наступні стажування на різних робочих місцях.

В економічній сфері освіта чинить серйозний вплив і на сферу споживання. Йдеться про фактичне споживання, як матеріальних благ (товарів), так і духовних благ – культури, інформації. На початкових етапах життя людини сфера освіти, перш за все через школу, транслює і закріплює норми споживчої поведінки. Існують соціальні норми ресурсозберігаючого типу, ті, які прийнято називати екологічними. На побутовому рівні це звучить як економія води і тепла. На загальнодержавному – це збереження природних ресурсів і введення ресурсозберігаючих технологій. У зазначеній галузі саме освіта є найсильнішим каналом впливу, оскільки активність реклами, споживча поведінка можуть коригуватися всерйоз тільки тоді, коли у людини з дитинства створені стійкі установки на ці фактори впливу. Однак, розглядаючи роль освіти в економіці країни, не можна не відзначити, що система освіти водночас є активним споживачем суспільних ресурсів. Без залучення ресурсів освітні системи працювати не можуть. Тому у відносинах освітньої та економічної громадських підсистем важливий зворотний зв'язок. Освіта не тільки має задовольняти економічні потреби держави, а й держава повинна забезпечувати нормальне функціонування освітньої системи.

Результати проведених досліджень показали, що існує чіткий зв'язок між отриманням громадянами вищої освіти та їх участю в громадському житті, соціально значимих справах, але соціальні та культурні вигоди вищої освіти не тільки сприяють поліпшенню соціальної обстановки, вони мають і прямий економічний ефект [1].

Вивчення соціальної ролі вищої освіти і його «внеску» в економічне зростання дозволило зробити висновок про те, що останній породжується розширенням обсягу використаних трудових і капітальних ресурсів, а також поліпшенням їх якості на базі прогресу в області технологій і освіти. У зв'язку з

цим останнім часом значна увага стала приділятися вивченню людського капіталу, як першорядного важеля економічного зростання.

Як показує світовий досвід, сьогодні темпи економічного зростання у вирішальній мірі визначаються:

- темпами і масштабами розвитку пріоритетних напрямків розвитку науки і техніки;
- рівнем підготовки і кваліфікаційним складом працівників всіх рівнів;
- ступенем прогресивності засобів науково-виробничої праці.

Тобто всім тим, що забезпечує прискорену реалізацію інноваційних проектів, обсяг і якість інвестицій, що спрямовуються на ці цілі.

Так, система вищої освіти готує кадри вчених, що має величезне значення для появи нового покоління знань і інновацій. В кінцевому рахунку, це впливає на зростання продуктивності праці, такий взаємозв'язок широко вивчений і підтверджується даними численних досліджень.

Наприклад, «внесок» технологічних змін в економічне зростання США і інших розвинених країн оцінюється в 20-40% від щорічного приросту національного виробництва. Це підтверджує, що освіта, особливо вища, має величезне значення для розвитку науково-дослідних робіт (НДР) і визначає здатність опановувати інноваціями і адаптуватися до них [2].

Країни, що випереджають інші за темпами розвитку НДР, набувають довгострокові переваги над конкурентами.

Структура економіки західних країн зазнала суттєвих змін у зв'язку з підвищенням ролі галузей, що базуються на людському капіталі, і деяким зниженням значущості видобувних і переробних галузей.

Ту ж спрямованість має і глобалізація світового господарства, де головними інструментами конкурентоспроможності стають інновації, ідеї, майстерність і знання. Збереження і розвиток бази знань можливе тільки при високому рівні освіти робочої сили і її хорошою професійною підготовкою, що нерозривно пов'язано з ростом інвестицій в цю сферу економіки.

При здійсненні інвестицій в сферу науки і освіти, професійно-кваліфікаційний розвиток робочої сили, необхідно враховувати характерні особливості такого виду витрат.

По-перше, інвестиції в освіту не тільки впливають на розвиток творчих здібностей, професіоналізму, підвищення соціального статусу кожного індивіда, але і впливають на відтворення інтелектуально-духовного потенціалу суспільства в цілому.

По-друге, такі витрати здійснюються одноразово, а окупають себе протягом декількох циклів виробничого процесу, до того моменту, коли знову знадобиться перепідготовка працівників у зв'язку зі зміненими вимогами інноваційного оновлення виробництва. Таким чином, інвестиції в освіту здобувають форму обороту, аналогічну обороту основного капіталу. В процесі перенесення частини витрат в професійну і кваліфікаційну підготовку працівника на знову створювану продукцію, за однакові проміжки часу більш кваліфікована частина працівників створює більшу вартість, ніж кадри з колишнім рівнем підготовки.

По-третє, тривалість періоду, протягом якого окупаються інвестиції в освіту, повинна відповідати періоду морального старіння набутих професійних знань у відповідних областях науки і техніки. Скорочення або перевищення даного терміну призводить або до завищення собівартості продукції, або до стримування професійно-кваліфікаційного зростання працівників.

По-четверте, освітній процес передбачає необхідність оволодіння системою знань, яка постійно оновлюється, що дозволить здійснювати відтворення робочої сили більш високого кваліфікаційного рівня.

І ще інвестиції в освіту – це не тільки витрати на будівництво нових і реконструкцію діючих об'єктів освіти, їх матеріально-технічне оснащення, організацію навчального процесу, розробку навчальних технологій, управління процесом підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації. Відповідність процесу навчання і кваліфікаційного зростання працівників сучасним вимогам обумовлює необхідність інвестицій в розвиток системи знань наукового фонду

товариства, в фундаментальні і прикладні дослідження, кваліфікаційні зростання і поліпшення структури науково-педагогічного складу працівників навчальних закладів, посилення їх соціальної захищеності в умовах становлення ринку, тобто всього того, що дозволяє науковим знанням ставати більш доступними і допомагає досягати більш високої віддачі фахівців при реалізації інноваційних проєктів.

Таким чином, інвестування в поліпшення якості людського капіталу має безпосереднє відношення до економічного зростання. Протягом останніх років було зібрано значну кількість даних, які доводять наявність прямого зв'язку між інвестиціями в освіту та економічним зростанням, а саме витрати суспільства на вищу освіту відіграють в цьому істотну роль.

Список використаних джерел

1. Розвиток соціально-трудої сфери України: теорія, практика, перспективи Колективна монографія / За ред. д-ра екон. наук., проф. І.Л. Петрової, к.е.н., ст.н.с. В.В.Близнюк. – К. – 2016 – 326 с. – С.274-289. URL: <https://library.krok.edu.ua/ua/kategoriji/monografiji/476-rozvytok-sotsialnotrudo-voi-sfery-ukrainy-teoriiia-praktyka-perspektyvu> (дата звернення 02.02.2020 р.).
2. Біліченко С.П. Основні аспекти інноваційного розвитку освіти України. Фінансові механізми сталого розвитку України: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 жовтня 2018 р. / редкол. : О.І. Черевко [та ін.]; Харківський держ. ун-т харч. та торг. – Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2018. – 456 с. – С.414-417. URL: <http://www.hduht.edu.ua/index.php/uk/nauka/conf/1686-conf-25-10-18> (дата звернення 02.09.2019 р.).

Галкина М.Н.

ассистент кафедры бухгалтерского учета, анализа и аудита,

Полесский государственный университет

г. Пинск, Республика Беларусь

E-mail: Gal.79@mail.ru

УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ И ВНУТРЕННИЙ АУДИТ БИЗНЕС ПРОЦЕССОВ В ИННОВАЦИОННОМ КЛАСТЕРЕ

Современная экономическая действительность характеризуется ростом заинтересованности хозяйствующих субъектов в возможностях использования кластерных формирований. В настоящее время «кластерная» тематика прикладных и научных исследований становится все более актуальной и популярной. Следует отметить, что в современных условиях инновационные кластеры выступают наиболее действенными структурными образованиями, чье функционирование способствует развитию экономики страны. Мировая практика показывает, что высокую конкурентоспособность и стабильный экономический рост обеспечивает активизация и совершенствование инновационной среды, поэтому наиболее динамичное развитие получают те регионы, где сформировались именно инновационные кластеры. Инновационный кластер – это целенаправленно сформированная группа научных центров и университетов, выпускающих продукцию, обладающую высокими конкурентными преимуществами; или же это целенаправленно сформированная группа организаций, функционирующих на базе центров генерации научных знаний и бизнес-идей, подготовки высококвалифицированных специалистов. В современных экономических отношениях, в которых функционируют инновационные кластеры, необходимо использование эффективных управленческих технологий, способствующих сохранению их финансовой устойчивости и платежеспособности[1].

Принятие управленческого решения как тактического, так и

стратегического характера должно базироваться на достоверной оперативной информации в необходимых аналитических разрезах, обеспечить которую традиционная система бухгалтерского учета самостоятельно не может. Принятие обоснованного управленческого решения должно базироваться на интегрированном учетно-аналитическом обеспечении.

В экономической научной литературе используются различные подходы авторов к определению сущности категории «учетно аналитическое обеспечение». Систематизируя существующие научные взгляды наиболее полным считаем мнение М. А. Вахрушиной[2], которая считает, что учетно аналитическое обеспечение – это сбор, обработка и передача финансовой и нефинансовой информации, используемой менеджерами для планирования и контроля за ходом деятельности вверенных им подразделений, измерения и оценки полученных результатов.

Анализ экономической литературы показал, что методология учетно-аналитического обеспечения и внутреннего аудита не достаточно изучена, а внутренний аудит рассматривают в отрыве от учетно- аналитической подсистемы. Взаимосвязь учета, отчетности, анализа и аудита представлены на рисунке 1.

Рис. 1. Роль и место учетно-аналитического обеспечения и внутреннего аудита в учетно- аналитической подсистеме

При проведении внутреннего аудита с целью выражения мнения о достоверности бухгалтерской (финансовой) отчетности кластерных организации проверяющие изучают огромный массив учетных документов: учетная политика, первичные учетные документы, распорядительные

документы, регистры аналитического и синтетического учета, отчетность.

В рамках внутреннего аудита оцениваются все аспекты ведения управленческого учета в организации и в его структурных подразделениях. Важнейшим результатом управленческого аудита является оценка эффективности системы управленческого учета и анализа и ее основных бизнес-процессов. Оцениваются информационные системы, с помощью которых обеспечивается ведение управленческого учета. Особое внимание уделяется оценке системы финансового управления, соответствия данных управленческого и финансового учета, проводится анализ модели документооборота с целью вынесения рекомендаций по оптимизации как отдельных процессов, так и эффективность функционирования системы в целом (организационной структуры, взаимодействия подразделений, принятые технологии, автоматизированные и неавтоматизированные бизнес-процессы и т.д.) на момент проведения аудита.

Рассматривая методологические проблемы внутреннего аудита, следует отметить проблему выбора эффективных инструментов его проведения. Наиболее оптимальным считаем сочетание общенаучных, специальных методов исходя из экономической эффективности их использования и целесообразности применения в конкретных экономических условиях. Автором рекомендуется применение методики внутреннего аудита в кластерных структурах управления с большим удельным весом косвенных затрат, многопрофильным производством, наличием специалистов, классификация которых позволяет организовать эффективную систему внутреннего аудита и эффективно использовать ее элементы, встраивая их в подсистемы управления кластером.

Изучив последние исследования и публикации о методике учетно-аналитического обеспечения и внутреннего аудита бизнес-процессов мы видим, что практически отсутствуют научные и учебно-методические разработки по проблемам их внедрения в практику кластерных организаций Республики Беларусь.

Разработка методик внутреннего аудита бизнес-процессов представлены на рисунке 1.

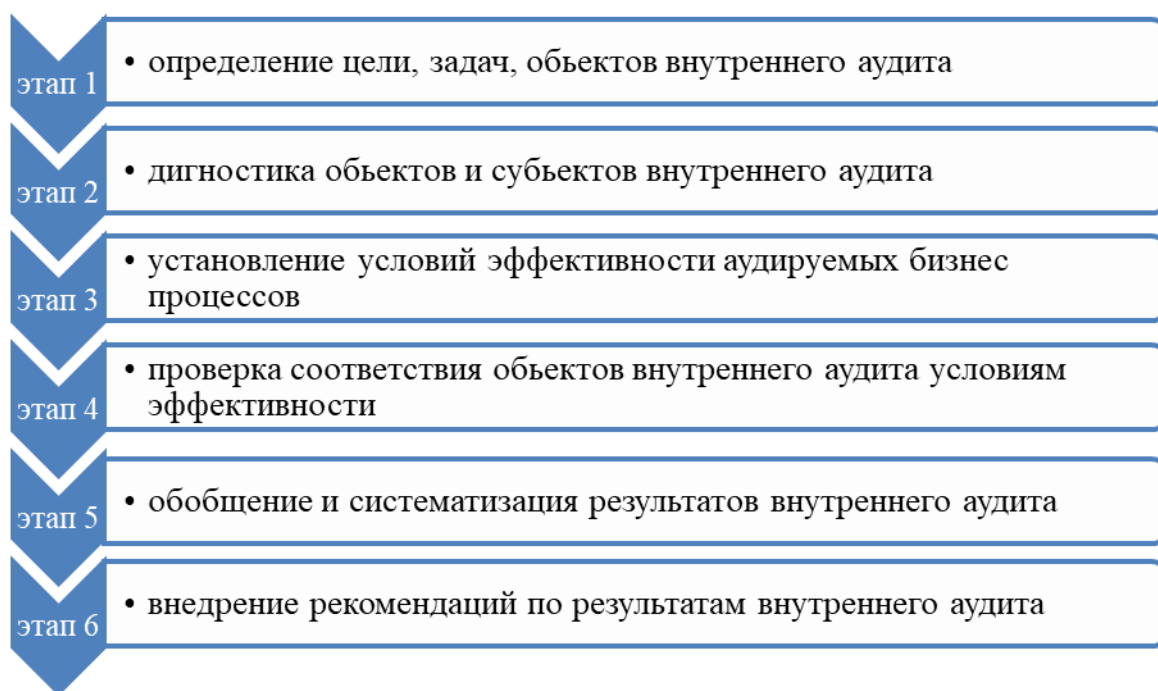

Рис. 2. Методика внутреннего аудита бизнес процессов

Таким образом, предложенная автором методика проведения внутреннего аудита может быть применена для решения проблем по внедрению и проведению внутреннего аудита в кластерах Республики Беларусь.

Список использованных источников

1. Программа социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016-2020 годы [Электронный ресурс] // Совет Министров Республики Беларусь: – Режим доступа: http://www.government.by/upload/docs/program_ek2016-2020.pdf. – Дата доступа: 01.12.2018.
2. Вахрушина М.А. Бухгалтерский управленческий учет: Учебник / М.А. Вахрушина. – М.: Омега – Л, 2007. -576 с.
3. Данилкова, С.А. Актуальные проблемы состояния и развития внутреннего аудита в Республике Беларусь / С.А. Данилкова // Бухгалтерский учет и анализ : научно-практический журнал. - 2020. - № 1 (277). - С. 18-22.

Дроздовська Л.О.
асистент кафедри менеджменту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів
E-mail: liybov__@ukr.net

**ПОКАЗНИКИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ
У РЕЙТИНГОВІЙ ОЦІНЦІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ЇХ ФІНАНСУВАННЯ**

У процесі реформування системи вищої освіти Уряд з 2020 року запровадив нові принципи розподілу державного фінансування між закладами вищої освіти, що подібні до принципів розподілу освітньої субвенції. Диференціація грошових коштів здійснюватиметься із застосуванням формули фінансування діяльності закладів вищої освіти, що містить таку компоненту як фінансування, що надається залежно від ключових показників діяльності освітніх установ, яку формуватимуть не лише кількість студентів, які отримали право навчатись у тому чи іншому університеті, але й обсяги замовлень від бізнесу та міжнародних грантів, результати наукової роботи, міжнародні рейтинги а також зайнятість випускників. Останній пункт справедливий, але, водночас, дуже неоднозначний у врахуванні.

Заклади освіти формують та наповнюють ринок праці, але не здійснюють регуляторної діяльності по відношенню до нього. Першочергово, займатися та відповідати за працевлаштування випускників має служба зайнятості, але за умови розробки відповідної державної програма працевлаштування. Слід вибудувати чітку систему взаємодії працедавців, служби зайнятості та освітніх установ.

Окрім того, є університети які позиціонують себе виключно як навчальна установа, а інші реалізують себе як науково-навчальна інституція. І для суто навчальних закладів вищої освіти при розподілі фінансування значно більше

важитиме така його складова як рівень працевлаштування випускників, який, на разі, становить 1 для всіх закладів вищої освіти до запровадження в установленому порядку проведення моніторингу зайнятості випускників. Тому, важливо першочергово визначити вагу коефіцієнта працевлаштування окремо для науково-навчальних установ та для закладів, які роблять акцент виключно на навчальну діяльність. Вага даного показника повинна корелюватися і для закладів вищої освіти, які здійснюють навчання студентів за дуальною формою навчання.

Під час розрахунку формули фінансування закладів вищої освіти показник працевлаштування випускників планується враховувати починаючи з 2021 року. Тобто, якщо випускники вищих навчальних закладів влаштуються на роботу туди, де буде застосовуватись їх відповідна кваліфікація, яку вони отримали в процесі здобуття ними вищої освіти, то такі університети отримають більше фінансування. Вважається, що це допоможе відповідати на запити ринку праці.

Ключовим для цього підходу до фінансування вищої освіти є питання про необхідні для розрахунку формули дані та способи їх отримання. Приміром, законопроект зобов'язує Міносвіти запустити автоматизовану систему моніторингу працевлаштування, але цей інструмент не повинен бути єдиним. До того ж, форму, структуру даних та можливості онлайн-системи за допомогою якої буде вимірюватись рівень працевлаштування випускників, на разі, ще не представили. Об'єктивна оцінка потребує більш змістовного дослідження та врахування ряду аспектів, які, інколи, неможливо врахувати використовуючи єдиний інструмент, яким, в даному випадку являється ці онлайн-система. Тому, можемо стверджувати, що чіткого механізму моніторингу працевлаштування випускників поки що не вироблено.

Сьогодні у всьому світі та в Україні, зокрема, акцентується увага на важливості самовдосконалення незалежно від віку та роду занять, а також на популяризацію концепції Навчання Впродовж Життя. Адже всім відомо, що

ринок праці все менше і менше потребує “чистих” професій та все більше фахівців крос-галузових кваліфікацій. І якщо ми говоримо про те, що в нас є перенасичення ринку праці певними спеціальностями, то виходом може бути, власне, продовження навчання для отримання нових знань, навичок і вмінь, що дасть можливість знайти роботу в різних галузях або ж на стику галузей. Це дасть змогу випускнику або працівнику підвищити ефективність професійної діяльності у своїй галузі, а також переходити між галузями, зберігаючи свою затребуваність. Окрім того, це знижує ризик знецінення часового ресурсу, який був витрачений при здобутті попередньої професії, яка менш актуальна на ринку праці. Тому, перш за все, формула фінансування повинна охоплювати не лише сферу зайнятості, але й подальше навчання випускників як в аспірантурі так і на спеціальностях, які, в перспективні, допоможуть професійному зростанню. Отже, при оцінці працевлаштування випускників слід визначити, чи враховуватиметься і як оцінюватиметься активність щодо продовження ними навчання, не залежно (а, можливо, і залежно?) від ступеню вищої освіти, який здобуватиметься.

Варто звернути увагу й на те, яким чином враховуватиметься проблема неофіційного працевлаштування. Переміщення частини зайнятого населення з офіційного до тіньового сектора економіки є одним із негативних явищ на сучасному ринку праці в Україні. Отже, перед тим, як проводити оцінку по працевлаштуванню випускників необхідно здійснити його детінізацію, що вимагає доопрацювання та ухвалення нового Трудового кодексу України та посилення відповідальності за тіньове працевлаштування та за заробітну плату “в конверті”. Адже ВУЗи не мають можливості вплинути на те чи їх випускник буде офіційно працевлаштований чи неофіційно, зате, частково, несуть відповідальність, в розрізі оцінки результатів їх роботи.

Також слід зважати на нерівний, в певних сферах та галузях, доступ до професійної зайнятості, який, як і раніше, більше доступний для осіб із вищим соціально-економічним статусом. Окрім того, із проблемою доступу до працевлаштування також зустрічаються випускники ВУЗів і в

регіональному розрізі.

Важливим питанням на сьогодні залишається те, яка вага в оцінці категорії працевлаштування випускників їх перебування на строковій військовій службі в армії. Якщо говорити про сучасну ситуацію в Україні та проведення так званої антитерористичної операції, яка, нажаль, щодня забирає життя здебільшого молодих, освічених, патріотичних та свідомих людей, варто визначити як враховуватиметься коефіцієнт смертності у віковій групі 20-24 роки. Не зважаючи на позитивну динаміку спаду (у 2014 році – 109,2; 2015 – 98,1; 2016 – 89,7; 2017 – 84,6 та у 2018 році – 83,2 на 100 тис. постійного населення відповідної вікової групи [1]), співвідношення числа померлих осіб вікової групи в категорії 20-24 роки до середньорічної чисельності постійного населення у цій же віковій групі залишається досить високою.

Ще одним аспектом, який потребує особливої уваги є міграція трудових ресурсів. Глобалізаційні процеси відкрили ринки праці за кордоном, що теж ускладнить відслідковування працевлаштування випускників, які можуть там знайти більш високооплачувану роботу в межах своєї спеціалізації. Україна стала на світовому ринку експортером людських ресурсів, а не кінцевих продуктів їх праці, здійснюючи підготовку фахівців для економік інших країн, що де-факто суперечить національним інтересам держави [2, с. 13]. Тому, перед тим, як перекладати відповідальність на заклади вищої освіти, урядові слід попрацювати над створенням нових можливостей для реалізації українців у своїй державі, а не пошуку кращої долі за кордоном. Особливо молоді, яка малоймовірно повернеться на Україну в якій ринок праці характеризується низьким рівнем монетизації інтелектуального продукту та штучним здешевленням фахівців, що чітко відображається в низькому рівні оплати праці. Держава має демонструвати українцям та молоді, що цінує якісну висококваліфіковану працю, як це роблять в усьому світі.

Крім того, цей показник повинен включати часову складову. Адже можливість працевлаштування за спеціальністю одразу після завершення

навчання не надто висока та й рівень заробітної плати буде на початку на порядок нижчий. Планується брати до уваги працевлаштування студентів через два роки. Саме стільки, в середньому (за даними Інституту демографії НАН), потрібно випускникові, щоб отримати стабільну роботу. Але, тоді також варто звернути увагу на те, чи випускник працевлаштований на повну ставку чи на неповний робочий день, чи, можливо, поєднуватиме роботу та подальше навчання. Таким чином, вимірювання досягнення кінцевих результатів працевлаштування випускників вимагають майбутньої розробки інструментів поздовжнього збору даних для відстеження прогресу і результатів.

Безумовно, вища освіта повинна відповідати потребам і вимогам ринку праці і тому університети повинні працювати на якісно новому рівні та забезпечувати студентам якісну освіту, підтримку, підготовку до трудової діяльності в майбутньому. І якщо показник працевлаштування планується застосовувати при оцінюванні їх діяльності, то потрібно чітко встановити його вагу, а його значення не повинно обмежуватись відслідковуванням працевлаштування через сплату єдиного соціального внеску підприємствами за своїх працівників.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Жук О.П., Дроздовська Л.О. Освітня компонента у процесі формування людського потенціалу національної економіки //Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2019. – №. 35. – С. 13-18.

*К.е.н., професор Король Г.О.
професор кафедри обліку і аудиту,
Єрьоміна О.Л.
старший викладач кафедри обліку і аудиту,
Кармазин О.В.
магістрант кафедри обліку і аудиту,
Національна металургійна академія України
м. Дніпро
E-mail: oleremina@gmail.com*

УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОБЛІК НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ»

Якісне навчально-методичне забезпечення у закладах вищої освіти є найважливішою умовою ефективності навчального процесу. Навчально-методичне забезпечення кожної спеціальності повинно забезпечувати формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Дискусійність багатьох теоретичних положень та практична значимість дисципліни «Облік на підприємствах малого бізнесу» визначили необхідність удосконалення навчально-методичного забезпечення до цієї дисципліни.

Навчально-методичний комплекс дисципліни (НМКД) – це комплекс спеціально розроблених матеріалів, що є цілісним утворенням і забезпечує опанування студентами певної навчальної дисципліни [1]. Основними складовими НМКД є:

- матеріали для аудиторної роботи з навчальної дисципліни: плани-конспекти лекцій, плани семінарських і практичних занять, мультимедійний супровід занять;

- матеріали для самостійної роботи студентів: навчальні підручники та посібники, методичні рекомендації для підготовки до практичних та

семінарських занять, матеріали самоконтролю з кожного модуля, індивідуальні завдання, теми творчих робіт тощо;

- матеріали для контролю навчальних досягнень студентів: контрольні питання, контрольні завдання, тести для проведення поточного та підсумкового контролю тощо.

Елементами навчально-методичного комплексу дисципліни є: програма навчальної дисципліни; технологічна карта навчальної дисципліни; конспект лекцій (якщо лекційний курс передбачений програмою дисципліни); методичні вказівки до практичних занять (якщо практичні заняття передбачені програмою дисципліни); методичні вказівки до виконання лабораторних робіт (якщо лабораторні роботи передбачені програмою дисципліни); тематика та інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять (якщо семінарські заняття передбачені програмою дисципліни); комплекти модульних індивідуальних завдань (якщо виконання індивідуальних завдань передбачене програмою дисципліни); комплекти матеріалів контрольних робіт (якщо проведення контрольних робіт передбачене програмою дисципліни); інструктивно-методичні матеріали до курсового проекту або курсової роботи (якщо вони передбачені навчальним планом); комплект матеріалів для проведення екзамену (якщо цей вид семестрового контролю передбачений навчальним планом); методичні матеріали для самостійного опрацювання окремих розділів програми дисципліни, які не викладаються на лекціях; пакет комплексних контрольних робіт для контролю залишкових знань.

Огляд спеціальної літератури щодо методичного забезпечення дисципліни «Облік на підприємствах малого бізнесу» показав, що у всіх розглянутих матеріалах недостатньо приділяється уваги питанням методичного забезпечення практичних занять і лабораторних робіт з указаної дисципліни.

Згідно із робочою програмою дисципліни практичні та лабораторні роботи заплановані за чотирма модулями:

- організаційно-правові основи діяльності та особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу (модуль 1);
- форми бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу (модуль 2);
- особливості ведення обліку активів, капіталу та зобов'язань на підприємствах малого бізнесу (модуль 3);
- фінансова звітність підприємств малого бізнесу (модуль 4).

Практичні заняття й лабораторні роботи, які займають значне місце в структурі дисципліни «Облік на підприємствах малого бізнесу», забезпечують:

- закріплення і поглиблення теоретичних знань з питань ведення обліку на підприємствах малого бізнесу;
- надбання практичних навичок з:
 - 1) складання робочого плану рахунків підприємства малого бізнесу;
 - 2) формування облікової політики підприємств малого бізнесу;
 - 3) правильного документального оформлення конкретних господарських операцій;
 - 4) правильного і послідовного відображення на рахунках бухгалтерського обліку практичних ситуаційних задач;
 - 5) складання фінансової звітності;
 - 6) формування управлінських рішень за результатами обліку;
- формування навичок роботи з нормативною і спеціальною літературою.

Безпосереднє залучення студентів в активну учбово-пізнавальну діяльність у ході навчального процесу пов'язане із застосуванням прийомів і методів, що одержали узагальнену назву – активні методи навчання, які спонукують студентів до активної розумової й практичної діяльності в процесі оволодіння матеріалом [2].

Саме навички майбутньої діяльності частково набуваються студентами на імітаційних ігрових заняттях. Основна відмінна риса таких занять – це імітація майбутньої професійної діяльності. Індивідуальна професійна діяльність може імітуватися за допомогою використання методу аналізу конкретних ситуацій та

розв'язання імітаційних вправ. Загальним для цих видів занять є те, що студенти не призначаються на будь-які ролі (посади), а учасники заняття, що паралельно або поступово експериментують з об'єктом, практично не впливають один на одного.

Ефективною формою організації навчального процесу у вищому навчальному закладі, яка ґрунтується на самостійній роботі студентів, є лабораторне заняття. На лабораторних заняттях студенти набувають практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обчислювальною технікою, методикою експериментальних досліджень, що формує інтелектуальні уміння і навички планування, аналізу та узагальнення; опанування техніки; нагромадження первинного досвіду організації виробництва та оволодіння технологією управління ним [3].

Таким чином активні методи навчання – це навчання діяльністю. Саме в активній діяльності, що направляє викладач, студенти опановують необхідні знання, уміння та навички для їхньої професійної діяльності.

На основі дослідження методичних матеріалів, спеціальної і нормативної літератури рекомендовано розробити методичне забезпечення до виконання практичних занять і лабораторних робіт з дисципліни «Облік на підприємствах малого бізнесу». Таке методичне забезпечення включає чотири блоки практичних завдань, згрупованих відповідно до навчальних модулів і наведених у послідовності викладення тем згідно з програмою навчальної дисципліни, та містить імітаційні вправи та конкретні ситуації (рис. 1).

Запропоноване методичне забезпечення практичних занять і лабораторних робіт з дисципліни «Облік на підприємствах малого бізнесу» дасть можливість закріпити та поглибити теоретичні знання студентів; виявити практичне значення теоретичних положень; сприяти осмисленому засвоєнню законодавства; навчить правильно користуватися нормативними актами при вирішенні конкретних питань та сприятиме розвитку навичок самостійної роботи.

Модуль 1 «Організаційно-правові основи діяльності та особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу»

1.1 Практичне заняття «Елементи облікової політики для підприємств малого бізнесу»

1.1.1 Конкретна ситуація «Розробка плану рахунків для підприємства малого бізнесу»

1.2 Практичне заняття «Складання Наказу про облікову політику підприємства малого бізнесу»

1.2.1 Конкретна ситуація «Складання Наказу про облікову політику підприємства малого бізнесу»

Модуль 2 «Форми бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу»

2.1 Лабораторна робота «Заповнення реєстрів при простій формі бухгалтерського обліку»

2.2 Лабораторна робота «Заповнення реєстрів при спрощеній формі бухгалтерського обліку»

Модуль 3 «Особливості ведення обліку активів, капіталу та зобов'язань на підприємствах малого бізнесу»

3.1 Практичне заняття «Облік активів підприємства малого бізнесу»

3.1.1 Імітаційна вправа «Облік грошових коштів на підприємствах малого бізнесу»

3.2 Практичне заняття «Облік зобов'язань підприємства малого бізнесу»

3.2.1 Конкретні ситуації «Облік розрахунків з покупцями»

Модуль 4 «Фінансова звітність підприємств малого бізнесу»

4.1 Практичне заняття «Складання Балансу та Звіту про фінансові результати»

4.1.1 Імітаційна вправа «Складання Балансу та Звіту про фінансові результати»

Примітки:

- перша цифра - номер модуля;
- друга цифра - номер практичного заняття або лабораторної роботи;
- третя цифра - номер конкретної ситуації або імітаційної задачі.

Рис. 1. Структура практичних занять і лабораторних робіт по навчальних модулях дисципліни «Облік на підприємствах малого бізнесу»

Список використаних джерел

1. Чепуренко Я.О. Навчально-методичний комплекс як вид навчального видання / Я.О. Чепуренко // Актуальні проблеми теорії соціальних комунікацій: Матеріали науково-звітної конференції викладачів кафедри журналістики Інституту української філології та літературної творчості ім. А. Малишка НПУ ім. М.П. Драгоманова: збірник наукових доповідей / Інститут української філології НПУ ім. М.П. Драгоманова. Випуск III. – К.: Ореол-сервіс, 2013. – С. 7-15.
2. Дяченко-Богун М. Активні методи навчання у вищому навчальному закладі / М. Дяченко-Богун [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4444/1/Djachenko.pdf>.
3. Бондаренко К.І. Активні методи викладання / К.І. Бондаренко [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://interconf.fl.kpi.ua/node/1252>.

К.е.н., доцент Лега О.В.

доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,

к.е.н. Яловега Л.В.

доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,

к.е.н. Прийдак Т.Б.

доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

E-mail: o_lega@ukr.net

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Згідно Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в ЄПВО цілі вищої освіти включають широкий перелік, включаючи підготовку здобувачів

до активного громадянства, до майбутньої професійної кар'єри, підтримку їх саморозвитку, створення широкої бази передових знань. Якісна вища освіта, на думку розробників, є результатом взаємодії між викладачами, здобувачами та навчальним середовищем закладів [1].

Сучасний освітній процес зумовлює вдосконалення та осучаснення взаємовідносин здобувачів вищої освіти та викладачів, спонукаючи та мотивуючи студентів до незалежного самостійного навчання, саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності [2].

Однією з форм організації освітнього процесу є самостійна робота, що виконується ЗВО під методичним керівництвом викладача, проте без його безпосередньої участі. Самостійна робота ЗВО як форма освітнього процесу, регулюється робочим навчальним планом, зокрема: не менше 1/3 та не більше 2/3 загального часу, відведеного на вивчення конкретної навчальної дисципліни [3].

Самостійна робота виконується з метою: підготовки сучасного компетентного фахівця; формування загальних та спеціальних компетентностей; засвоєння повного обсягу навчальної програми; послідовного формування у здобувача самостійності, як риси характеру; формування пізнавальної активності здобувача; вироблення потреби до самостійного і безперервного навчання впродовж усієї професійної діяльності.

Самостійна робота може здійснюватися під керівництвом викладачів, або ж виконується самостійно безпосередньо здобувачами вищої освіти. Керована викладачем самостійна робота є більш результативною, оскільки пов'язана з наявністю відповідних методичних рекомендацій. Їх виконання забезпечує набуття і вдосконалення теоретичних і практичних знань, вмінь і навичок [3].

Залежно від цього можна виділити кілька типів самостійної роботи:

1. Репродуктивний (тренувальний), згідно якого вирішуються завдання, заповнюються таблиці, будуються схеми тощо. Мета – осмислення, запам'ятовування, закріплення знань, формування умінь, практичних навичок.

2. Реконструктивний, передбачає складання плану, тез, вивчення першоджерел, виконання письмових робіт (реферати, есе тощо). Мета – навчити здобувачів вищої освіти основам самостійного планування.

3. Творчий, вимагає від здобувачів проаналізувати проблемні ситуації, пошук і одержання нової інформації. Здобувач самостійно обирає засоби і методи рішення (навчальні, дослідні завдання, курсові і кваліфікаційні роботи). Мета – набуття основ творчості, планування відповідно до логіки організації наукового дослідження [4].

Завдання самостійної роботи:

1. Обов'язкові:

- виконання домашніх завдань; написання і захист курсових робіт (проектів); виконання кваліфікаційних робіт;

- усі види завдань, які здобувачі самостійно виконують під час навчальної, виробничої, науково-дослідної та переддипломної практики.

2. Вибіркові: інші види завдання, які здобувач може обрати на власний розсуд.

Види самостійної роботи залежать від її змісту та мети (рис. 1).

До них можна віднести:

- самостійна робота, яку виконують у процесі підготовки до аудиторних занять. Цей вид самостійної роботи може передбачати опрацювання лекційного матеріалу, вивчення тем (питань), які винесені для самостійного опрацювання, виконання домашніх завдань, підготовку до практичних занять, контрольних робіт, тестового контролю, захисту індивідуальних завдань (робіт) тощо. Контроль здійснюється через опитування, перевірку виконаних завдань, проведення тестування та/або контрольних робіт;

- пошук інформації (літературні джерела, статистичні дані тощо) та аналітична робота (написання реферату за опрацьованими джерелами, аналіз практичної ситуації). Виконану самостійну роботу перевіряють під час практичних, семінарських чи лабораторних занять у вигляді їх розгляду, індивідуальних контрольних робіт, захисту, обговорення, ділових ігор тощо;

*Рис. 1. Види аудиторної та позааудиторної самостійної роботи**

**узагальнено авторами на підставі [3]*

- наукова робота. До цього виду самостійної роботи віднесено участь у внутрірівузівських, всеукраїнських, міжнародних науково-практичних конференціях, підготовку наукових публікацій. Здобувачі вищої освіти доповідають на конференціях, друкують тези у матеріалах конференцій, статті

у наукових журналах;

- практична підготовка – стажування, виробнича практика, практичні тренінги.

В ході самостійної роботи здобувачами вищої освіти можуть бути використані різні форми вивчення матеріалу:

1. Освоєння теоретичного матеріалу з навчальних дисципліни.

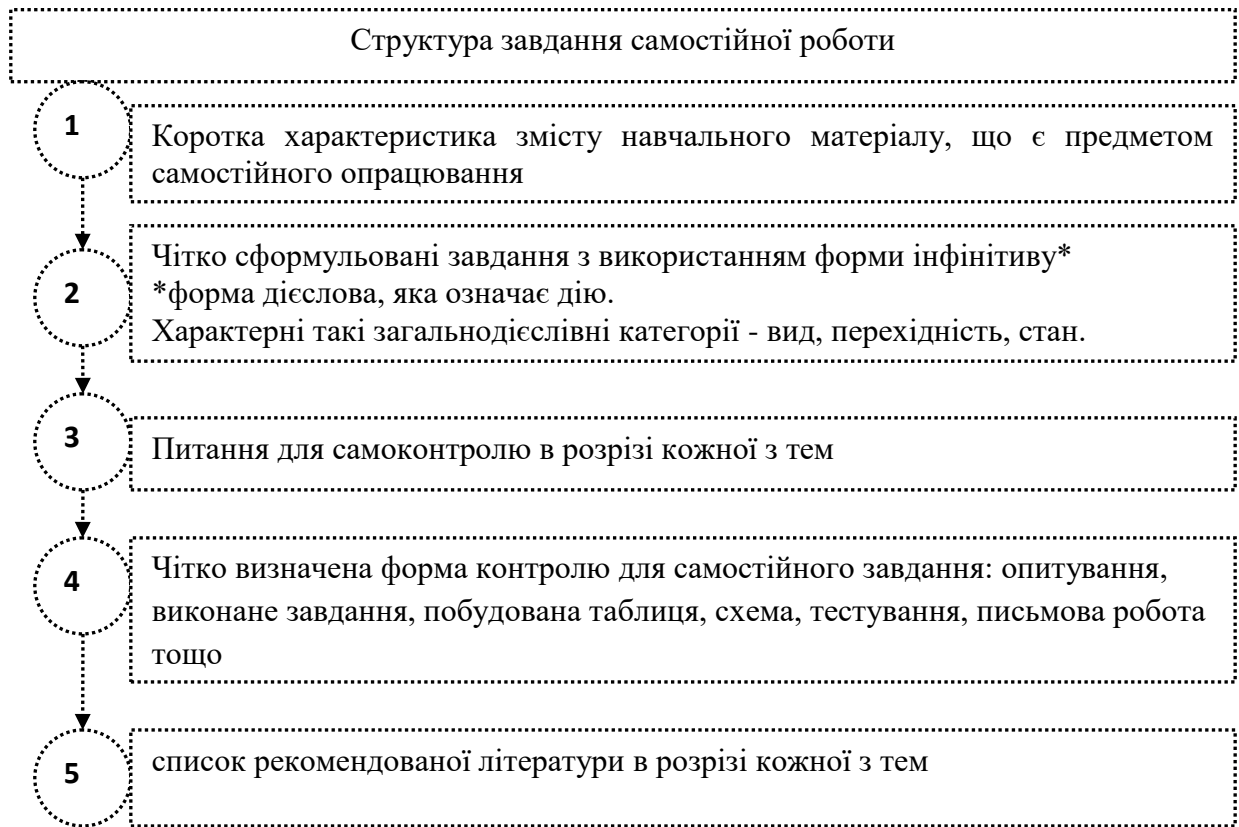
2. Закріплення теоретичного матеріалу з використанням необхідного інструментарію та рішення практичних задач, виконання контрольних робіт, тестів для самоперевірки.

3. Застосування отриманих знань та практичних навичок для аналізу ситуацій, обрання оптимального рішення (підготовка до групової дискусії, дебатів, підготовлена робота в умовах ділової гри, письмовий аналіз конкретної ситуації та сформульовані висновки, розробка проєктів тощо).

4. Використання отриманих знань і вмінь для формулювання власної думки та формування власної позиції (написання кваліфікаційної роботи, виконання науково-дослідної роботи).

Успішна реалізація самостійної роботи пов'язана з комплексним підходом до організації самостійної роботи здобувачів; забезпеченням контролю над якістю виконання самостійної роботи; використанням різних форм контролю.

Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти повинні відповідати темам, що зазначені в робочій програмі навчальної дисципліни, а також кількості годин відведених на самостійну роботу в робочій програмі навчальної дисципліни. Загальна кількість годин, відведена на самостійну роботу розподіляється між темами з урахуванням кількості завдань та витрат часу на їх виконання [4]. Орієнтовна структура завдань для самостійної роботи представлено на рисунку 2.

*Рис. 2. Орієнтовна структура завдань для самостійної роботи**

**узагальнено авторами на підставі [3]*

Формами контролю виконання самостійної роботи ЗВО є: тестування; оцінювання виконання ситуаційних та розрахунково-графічних завдань; оцінювання виконання практичних завдань; оцінювання повідомлень й доповідей; захист звітів про виконання лабораторних робіт; оцінювання якості конспекту, виконаного з теми, що вивчалася самостійно; оцінювання усної відповіді на питання, що винесені ЗВО на самостійне вивчення.

Отже, одне з важливих завдань викладачів навчити ЗВО самостійно опанувати знання, для цього необхідно у ході розробки завдань для самостійної роботи здобувачів дотримуватися базових принципів:

1. Професійна результативність: складання завдань, що забезпечать виконання хоча б одного програмного результату навчання.

2. Продуктивність – виконання завдань передбачає отримання певного «продукту» (знань, умінь тощо).

3. Конструктивність – завдання має бути чітко структуровано.

4. Самостійність – переважна кількість дій здобувачів вищої освіти має бути самостійною.

Список використаних джерел

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). К.: ТОВ “ЦС”, 2015. – 32 с.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/1556-18> (дата звернення 02.02.2020).
3. Положення про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти Полтавської державної аграрної академії: Затверджено Вченою радою Полтавської державної аграрної академії, протокол № 28 від 05 липня 2016 р. Полтава, 2016. С. 22.
4. Королук О.М. Самостійна робота студентів коледжів як засіб формування особистості майбутнього фахівця. Нові технології навчання : Духовно-моральне виховання і професіоналізм особистості в сучасних умовах: матеріали VI Міжн. наук.-метод. конф., 30-31 жовт. 2009 р., Вінниця, 2009. № 58. Ч. 1. С. 180–186.

Пономаренко Н.В.
викладач вищої категорії, викладач-методист,
Криворізький державний комерційно-економічний технікум
м. Кривий Ріг
E-mail: nwponomarenko@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БУХГАЛТЕРА ЧЕРЕЗ ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ

Сучасне суспільство характеризується властивими для трансформаційних суспільств швидкими змінами у всіх сферах життя. Особливо швидко зміни відбуваються завдяки багатьом чинникам, що сьогодні рухають економіку та промисловість, впливають на розвиток культури міжнаціональних відносин, залежать від світових міграційних процесів, впливають на розвиток інформаційного й освітянського простору. Протягом останнього десятиліття розвинені країни Європи та світу розпочали ґрунтовну дискусію, яка й досі триває на міжнародному рівні, навколо того, як дати людині належні знання, вміння та компетентності для забезпечення її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається. Саме тому важливим є усвідомлення самого поняття компетентності, розуміння, які саме компетентності і як необхідно формувати, що має бути результатом діяльності людини.

Більшість науковців говорять про необхідність визначити, відібрати та ґрунтовно ідентифікувати обмежений набір компетентностей, які є найважливішими, інтегрованими, ключовими. На думку експертів, створення умов для набуття необхідних компетентностей протягом всього життя сприятиме: продуктивності та конкурентності людини на ринку праці; скороченню безробіття завдяки розвиткові гнучкої (адаптивної) та кваліфікованої робочої сили; розвитку середовища для інноваційних перетворень в умовах глобальної конкуренції.

У літературі існує безліч різних поглядів на поняття «компетенція».

За тлумаченням, що викладено у Великому тлумачному словнику сучасної української мови «компетенція – це добра обізнаність з чим-небудь або коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи, а «компетентний» – який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь обізнаний, тямущий або який має певні повноваження; повноправний, повновладний» [1, с. 445].

За визначенням, що містить «Сучасний словник іноземних слів», «компетентний (лат. *competens* (*competentis*) – належний, здібний) – той, що володіє компетенцією, досвідчений в певній галузі» [2, с. 295].

Слід відрізняти компетенції від компетентності. Компетентний (лат. *competens*, *competentis* належний, здібний) – знаючий, обізнаний у певній галузі; що має право за своїми знаннями або повноваженнями робити або вирішувати що-небудь, судити про що-небудь .

У відповідності з міжнародним стандартом освіти для професійних бухгалтерів №3 Професійні навички (*Professional Skills and General Education*): компетентність – можливість виконувати функціональну роль за певними стандартами з урахуванням реальної робочої обстановки. Компетентність передбачає дії, які виконує людина для визначення того, чи дійсно він може працювати за зазначеними стандартами. Коли людина, завдяки здібностям, виконує зазначені завдання за зазначеними стандартами, компетентність вважається досягнутою (тобто людина стає компетентним) [3] .

Узагальнюючи підходи до розуміння компетенцій, можна виділити два: особистісний і функціональний. Особистісний підхід ґрунтується на характеристиці особистості, що дозволяє їй досягати успішних результатів у роботі, а функціональний підхід – на описі завдань та очікуваних результатів.

Компетенції бухгалтера – це здатність виконувати роботу бухгалтера у відповідності з вимогами посади, а вимоги посади – це завдання і стандарти їх виконання, прийняті на підприємстві спеціальна модель компетенцій бухгалтера складається з таких видів компетенцій і компетентностей:

- робота з людьми (керування відносинами; робота в команді; впливу);
- робота з інформацією (збір, обробка, збереження та аналіз інформації; складання звітності, прийняття рішень);
- розвиток бізнесу (особистий розвиток; генерування та обґрунтування ідей);
- досягнення результатів (планування; чіткість управління).

Таким чином, спеціальна модель бухгалтера складено з урахуванням вимог посади.

При найбільш повному визначенні професійного бухгалтера можна зазначити, що сучасний бухгалтер – це насамперед менеджер, який здійснює керівництво колективом. Отже, він повинен бути аналітиком, оскільки прийняття рішень здійснюється на основі системного аналізу ситуацій; висококваліфікованим спеціалістом у питаннях правового, податкового та іншого законодавства. Він повинен чітко орієнтуватися в бізнес-середовищі та швидко реагувати на зміни в ньому; це фінансист, який вміє грамотно розпоряджатися грошовими коштами підприємства.

Професійні бухгалтери в усьому світі виконують у суспільстві важливу роль, виправдовуючи суспільну довіру, вони повинні надавати суспільству свої послуги на високому рівні, тому що користувачі фінансової інформації покладаються на об'єктивність даних і порядність професійних бухгалтерів у їхній діяльності. Тому представники бухгалтерських професій зацікавлені у дотриманні не тільки високого рівня роботи, але й етичних вимог, покликаних забезпечити такий рівень. У зв'язку з цим Міжнародна федерація бухгалтерів прийняла Кодекс етики професійних бухгалтерів у 1996 р. Кодекс являє собою звід етичних вимог до бухгалтерів, і є зразком для національних етичних рекомендацій. Кодекс визначає, що мета бухгалтерської професії полягає у виконанні роботи відповідно до найвищих стандартів професіоналізму на засадах компетентнісного підходу.

Отже, компетентність сучасного бухгалтера – знання, навички, вміння і досвід, що об'єктивно допомагає випускнику вирішити будь-яке завдання,

також це і набір особистих якостей і необхідних здібностей для успішного оволодіння певною діяльністю. Серед особистих якостей професійного бухгалтера слід визначити: ініціативу, повноваження, професійний скептицизм, здатність обрати пріоритети і організувати роботу в будь-яких умовах, здатність передбачити і пристосуватися.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови // [уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ.
2. Современный словарь иностранных слов: Ок. 20 000 слов. – СПб.: Дуэт, 1994. – 752 с.
3. Framework for International Education Standards for Professional Accountants. IFAC, 2009. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifac.org/publications-resources/framework-international-education-standards-professional-accountants>.

Наукове видання

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ Й ОПОДАТКУВАННЯ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
ТЕОРЕТИЧНІ, ПРАКТИЧНІ ТА ОСВІТЯНСЬКІ АСПЕКТИ

*Збірник наукових праць
за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(30-31 березня 2020 р.)*

Упорядники: Акімова Т.В.
Зелікман В.Д.
Король Г.О.
Распопова Ю.О.
Сокольська Р.Б.

За загальною редакцією Акімової Т.В., Зелікмана В.Д.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст і орфографію матеріалів, додержання норм авторського права, достовірність наведених фактичних даних, посилань на джерела, імен та назв несуть відповідальність автори матеріалів.

Редакція не завжди поділяє думку автора матеріалу.

При використанні матеріалів Конференції посилання на авторів і видання є обов'язковим.

© Національна металургійна академія України, 2020

У збірнику міститься перша частина матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти» (30-31 березня 2020 р.).

Для науковців, викладачів, фахівців-практиків, студентів економічних спеціальностей.